

วารสารเมธีวิจัย

Savant Journal of Social Sciences

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569

Volume 3 Number 1 January - February 2026

ISSN: 3027-7531 (Online)

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2569

วารสารเมธีวิจัย

Savant Journal of Social Sciences

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569

Volume 3 Number 1 January - February 2026

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมด้านสาขาปรัชญา ศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนศึกษา พัฒนาสังคม การศึกษา การบริหารการศึกษา ภาษา วรรณกรรม และสหวิทยาการ

กำหนดการเผยแพร่

ตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

บรรณาธิการ อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ นางสาวชุตีมา ศรีจารุเมธีญาณ

กองบรรณาธิการ

พระครูวุฒิชิธรรมบัณฑิต, รศ.ดร.

ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ

รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ะ ปัญญาภา

รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ บัวสุข

รองศาสตราจารย์ ดร.เสงี่ยม ศิริสวัสดิ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ

รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช

รองศาสตราจารย์ พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บั้วระภา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สุวรรณน้อย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนดล ภูสีฤทธิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฟ้าประทาน เต็มขุนทด	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภุมมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีดีรี ทุมเมฆ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานกองบรรณาธิการ

ศูนย์ส่งเสริมการศึกษา
 มุลินีวิวัตป่าชยวัน ศรีจารุเมธีญาณอุปถัมภ์
 วารสารเมธีวิจัย Savant Journal of Social Sciences
 ตามคำสั่งที่ 01/2568 ลว. 22 ตุลาคม 2568
 เลขที่ 555/4 หมู่ที่ 11 ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000
 มือถือ 080-7506846

จัดรูปเล่ม (Content designed)

นางสาวชุตินา ศรีจารุเมธีญาณ

ISSN: 3027-7531 (Online)

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2569

บทบรรณาธิการ

วารสารเมธีวิจัย (Savant Journal of Social Sciences) ได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของบทความวิจัย และบทความวิชาการ ที่จะนำมาลงตีพิมพ์ในแต่ละฉบับซึ่งจะต้องผ่านการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) เรื่องละ 3 ท่าน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน ในสาขาปรัชญา ศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนศึกษา พัฒนาสังคม การศึกษา การบริหารการศึกษา ภาษา วรรณกรรม และสหวิทยาการ นอกจากนี้ ท่านเหล่านี้ยังได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อช่วยอ่านและพิจารณาต้นฉบับ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินการจัดทำวารสารเป็นอย่างดี กองบรรณาธิการขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สำหรับวารสารเมธีวิจัย ประจำปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2569) ประกอบด้วยบทความจำนวน 10 บทความ ซึ่งเป็น**บทความวิจัย** จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ (1) การรับรู้สิทธิของแรงงานภาคการเกษตรในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ (2) การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและเขียนสะกดคำ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ (3) แนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี (4) การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 (5) การพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับชุมชนฐานรากด้วยการแปรรูปเห็ด ภูมิปัญญาท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ **บทความวิชาการ** จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง (1) คุณลักษณะผู้สอนวิชาสังคมศึกษาแห่งประชาคมอาเซียน ถอดบทเรียนด้วย “เบญจภาคี” กรณีศึกษาประเทศเวียดนาม (2) ประเด็นคัดสรรว่าด้วยความท้าทายด้านความโปร่งใสและการตรวจสอบธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยบนพื้นฐานหลักการกระจายอำนาจ (3) การควบคุมวิชาชีพทางการศึกษา: บทวิเคราะห์อำนาจทางปกครองและการดำเนินการของสภาวิชาชีพ (4) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการไทยบนฐานคุณธรรมและภูมิปัญญาไทย และ**บทวิจารณ์หนังสือ** จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ บทวิจารณ์วรรณกรรม “Champagne Supernova และการฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของซาลี”

ทางวารสารเมธีวิจัย ยินดีต้อนรับนักวิชาการ นิสิต และนักศึกษา ที่ต้องการนำเสนอผลงานทางวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นบทความวิจัย บทความวิชาการ หรือบทวิจารณ์หนังสือ ขอให้ศึกษารูปแบบการเขียนจากทำยวารสารแต่ละฉบับ ซึ่งสามารถส่งในระบบออนไลน์ได้ที่ https://so16.tci-thaijo.org/index.php/SJ_SS กองบรรณาธิการยินดีและพร้อมรับต้นฉบับเป็นอย่างมาก

ในสุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้อ่านทุกท่านที่ได้ให้คำติชมและให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงการดำเนินการจัดทำวารสารมาโดยตลอด โดยกองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นกับการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของวารสารให้ดียิ่งขึ้นไป

อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ
บรรณาธิการ

บทความวิจัย

การรับรู้สิทธิของแรงงานภาคการเกษตรในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ Perception of the rights of agricultural workers in Surin Province อนันตชา ทองใบ, นิภาพรรณ เจนสันติกุล และ ธวัลินี สังขจันท์ Anantacha Thongbai, Nipapan Jentsantikul and Thalinee Sangkachan.....	1
การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและเขียนสะกดคำกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่าน และเขียนสะกดคำ The Development of Reading and Spelling Ability in the Thai Language Department Entitled Un-orthographic Thai Spelling for Grade 3 Students by using Reading and Spelling Exercises พีรุตน์ดา พิมาลัย และ นิลรัตน์ โคตะ Peerutda Pimalai and Nilrat kota.....	13
แนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาญจนบุรี Guidelines for the general administration of schools under the secondary educational service area office kanchanaburi ศราวุฒิ จิตบรรจง และ นิพนธ์ วรรณเวช Sarawooth Chitbanchong and Nipon wonnawed.....	28
การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 Enhancing Phonics Reading and Spelling Skills through Word Mats for Grade 2 Students กนกวรรณ โม่เมือง, นิลรัตน์ โภคินพัชรพงษ์ และ ปุญญาดา เทือกเพี้ย Kanokwan Momuang, Nilrat Phokinpatcharapong and Phunyada Thuakpea.....	42
การพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับชุมชนฐานรากด้วยการแปรรูปเห็ด ภูมิปัญญาท้องถิ่นบน ฐานเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ Developing Vocational Skills for Grassroots Communities through Mushroom Processing Based on Local Wisdom and Sufficiency Economy: A Case Study of Mueang District, Chaiyaphum Province อินทุราภรณ์ อินทรประจบ เรมี, ไสลโสภิน ภิรมย์ไกรภักดิ์ และ ฤทธิชัย ผานาค Inthuraporn Intharaprajob Remy, Salaisopin Piromkraipuk and Rittichai Phanak.....	57

บทความวิชาการ

**คุณลักษณะผู้สอนวิชาสังคมศึกษาแห่งประชาคมอาเซียน ถอดบทเรียนด้วย “เบญจภาคี”
กรณีศึกษาประเทศเวียดนาม**

Characteristics of Social Studies Teachers within the ASEAN Community: Lessons
Learned from the ASIES Framework Through a Case Study
of Vietnam

**สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์, สฎายุ ธีระวานิชตระกูล, อิทธิเดช น้อยไม้
และศักดิ์ดา ทองโสภณ**

Suwichai Kosaiyawat, Sadayu Teeravanichakul, Itthidech Noimai and
Sakda Thongsophon.....

69

**ประเด็นคัดสรรว่าด้วยความท้าทายด้านความโปร่งใสและการตรวจสอบธรรมาภิบาล
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยบนพื้นฐานหลักการกระจายอำนาจ**

Selected Issues on Transparency and Accountability Challenges Good Governance
of Thai Local Government Organizations Based on the Principles of
Decentralization

วรฉัตร วรวิวรรณ, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, เสกสรรค์ สนวา, และสุพัทธนา ศรีบุตรดี

Worachat Wariwan, Pongsawut Rachjun, Seksan Sonwa and
Suphatthana Sributdee.....

82

**การควบคุมวิชาชีพทางการศึกษา: บทวิเคราะห์อำนาจทางปกครองและการดำเนินการของ
สภาวิชาชีพ**

Educational Professional Control: The Analysis of Administrative Power and
Operations of the Professional Council

พลรพี ทุมมาพันธ์

Phonraphee Thummaphan.....

94

**การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพของ
ข้าราชการไทยบนฐานคุณธรรมและภูมิปัญญาไทย**

Application of Artificial Intelligence for Developing Career Advancement Systems of
Thai Civil Servants Based on Morality and Thai Wisdom

วชิรวัชชร งามละม่อม

Wachirawachr Ngamlamom.....

109

บทความวิจารณ์หนังสือ

บทความวิจารณ์วรรณกรรม “Champagne Supernova และการฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของชาลี” A Literary Critique of “Champagne Supernova and Charlie's Final Suicide” เพชรมณี คชวงศ์ และปพิชญา พรหมกันธา Phetmanee Khotchawong And Paphitchaya Phromkantha.....	121
หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ.....	134

การรับรู้สิทธิของแรงงานภาคการเกษตรในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์
Perception of the rights of agricultural workers in Surin Province

¹อนันตชา ทองใบ, ²นิภาพรรณ เจนสันติกุล และ ³ฐาลินี สังขจันทร์
¹Anantacha Thongbai, ²Nipapan Jentsantikul and ³Thalinee Sangkachan

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Faculty of Humanities and Social Science, Khon Kaen University

¹E-mail: anantacha.t@kkumail.com, ²E-mail: nipajen@kku.ac.th, ³E-mail: thalisa@kku.ac.th

Received 29/11/2025 | Revised 29/12/2025 | Accepted 29/12/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิทางการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลตระแสง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ ตำบลตระแสง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 367 คนใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า ระดับการรับรู้สิทธิเกษตรกรของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลตระแสง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.52, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.86) โดยมีช่องทางการรับรู้มากที่สุดจากเกษตรกรด้วยตนเอง (ค่าเฉลี่ย = 4.00, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.76) รองลงมา การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย = 3.90, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.88) และน้อยที่สุด วิทยู (ค่าเฉลี่ย = 2.18, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.10) องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนากระบวนการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิทางการเกษตรและช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงสิทธิและปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง

คำสำคัญ: การรับรู้; สิทธิ; ภาคการเกษตร

ABSTRACT

This research article aims to study the level of awareness regarding agricultural rights of farmers in Trasaeng Subdistrict, Mueang Surin District, Surin Province. It is a quantitative research. The research area is Trasaeng Subdistrict, Mueang Surin District, Surin Province. Data were collected from a sample of 367 people using a simple random sampling method. The research tool was a questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results showed that farmers' awareness of agricultural rights in Trasaeng Subdistrict, Mueang Surin District, Surin Province was at a high level overall (mean = 3.52, standard deviation = 0.86). The most common channel for awareness was from farmers themselves (mean = 4.00, standard deviation = 0.76), followed by public relations from government agencies (mean = 3.90, standard deviation = 0.88), and the least popular was radio (mean = 2.18, standard deviation = 1.10). The body of knowledge from this research will be useful to government agencies in developing processes to raise awareness of agricultural rights and help farmers access their rights and act correctly.

Keywords: Perception; Rights; Agricultural workers

บทนำ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ระบุว่าสิทธิมนุษยชนประกอบไปด้วยสิทธิตามธรรมชาติและสิทธิที่มีกฎหมายรับรอง โดยสิทธิมนุษยชนที่มีกฎหมายรับรองนั้นประเทศไทยได้เข้าร่วมรับรอง “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” ของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศ ดังนั้นบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงได้กำหนดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ทุกคนตระหนักในความสำคัญของสิทธิมนุษยชนและเป็นแนวทางปฏิบัติต่อกันในฐานะเพื่อนมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน โดยตระหนักว่าทุกคนมีสิทธิในชีวิต มีสิทธิในการยอมรับนับถือ และมีสิทธิในการดำรงชีวิตและพัฒนาตนเองตามแนวทางที่ถูกต้อง โดย “สิทธิมนุษยชน” (Human Right) หมายถึง สิทธิที่มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองทั้งความคิดและการกระทำที่ไม่มีการล่วงละเมิดได้ โดยได้รับการคุ้มครอง (ณรงค์ เหลาธีระเชาวน, 2556; อุดม งามเมืองสกุล, 2561)

ทั้งนี้สิทธิมนุษยชนไม่เพียงแต่ครอบคลุมในเรื่องของสิทธิพลเมืองโดยทั่วไปเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงสิทธิทางการเกษตรของเกษตรกรหรือแรงงานในภาคการเกษตร ซึ่งหมายถึง สิทธิที่เกษตรกรควรที่จะได้รับหรือพึงมีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ สิทธิในการได้รับการพัฒนาที่ดินทำกินและแหล่งน้ำ สิทธิในการเข้าถึงปัจจัยการผลิตที่จำเป็นต่อการทำการเกษตร เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์พืช และเครื่องจักรกลทางการเกษตร สิทธิในการได้รับการคุ้มครองทางการเกษตรตามกฎหมาย เช่น การประกันราคาสินค้าทางการเกษตร และการคุ้มครองผลผลิตทางการเกษตรจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ สิทธิในการได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐในด้านต่าง ๆ เช่น การให้ความรู้ในการทำการเกษตร การฝึกอบรมทางการเกษตร การเปิดโอกาสทางการตลาดหรือจัดหาตลาดในการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร และการจัดหาแหล่งเงินทุนในการทำการเกษตรให้แก่เกษตรกร รวมไปถึงสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการทำการเกษตรให้เกิดความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ (อุดม งามเมืองสกุล, 2561)

สิทธิต่าง ๆ เหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเศรษฐกิจภาคการเกษตรนับเป็นภาคส่วนที่สำคัญกับเศรษฐกิจภูมิภาคของไทยและเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับประชาชนที่มีถิ่นอาศัยในภูมิภาค (ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ทีทีบี, 2567) ประเทศไทยมีพื้นที่ทางการเกษตรที่สามารถใช้ประโยชน์ได้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีพื้นที่ทางการเกษตรกว่า 65 ล้านไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่

มากที่สุดในประเทศไทย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมชาติ, สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) อีกทั้งยังเป็นแหล่งปลูกพืชทางการเกษตรที่สำคัญ เช่น ข้าวหอมมะลิ อ้อย มันสำปะหลัง และพืชชนิดอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ประชากรในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อสร้างรายได้และเลี้ยงชีพของตนเองและครอบครัว

อย่างไรก็ตาม กลุ่มประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือแรงงานภาคการเกษตรบ่อยครั้งมักถูกผูกติดและเป็นภาพสะท้อนความยากจนของประชากรไทย เนื่องจากภาคเกษตรกรรมเป็นแหล่งรองรับแรงงานขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศ ถึงร้อยละ 40 ของกำลังแรงงานทั้งหมด ถึงกระนั้นเกษตรกรกลับเป็นอาชีพที่ไม่มั่นคงด้านรายได้ ความแปรปรวนของสภาพอากาศที่ส่งผลต่อผลผลิตตามฤดูกาล ทำให้ ต้นทุนของผลผลิตมีราคาสูง สวนทางกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่ตกต่ำและสามารถสร้างรายได้ได้น้อย (สถาบันนโยบายสาธารณะและการพัฒนา, 2563) และเผชิญกับปัญหาและความท้าทายในหลายประการ อาทิ การไม่ทราบถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเองตามกฎหมาย การถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างหรือพ่อค้าคนกลาง การขาดการคุ้มครองตามกฎหมาย และการเข้าถึงทรัพยากรหรือปัจจัยทางการผลิต เกษตรกรในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวนมาก โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย ยังรับรู้สิทธิทางการเกษตรของตนอยู่ในระดับต่ำ ไม่เข้าใจและขาดการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่รัฐจัดทำให้และสิ่งที่คุณควรได้รับ ซึ่งล้วนเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของประชาชนกลุ่มนี้ โดยในงานวิจัยของอรทัย อินตะไชยวงศ์ และกฤติน จันทรสนธิมา (2562) เรื่อง สิทธิเกษตรกรในการจัดการพื้นที่ขอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดอุทัยธานี และงานวิจัยของพิมพ์ชนก ชาญวิจิต (2563) เรื่องผลกระทบข้อตกลง CPTPP ต่อสิทธิเกษตรกรรายย่อยในประเทศไทย ต่างระบุว่าสิทธิของเกษตรกรเป็นเรื่องสำคัญและควรรับรู้ข้อมูลกฎหมายต่าง ๆ ดังนั้นเพื่อทำความเข้าใจบริบทของปัญหานี้ในเชิงลึก จึงจำเป็นต้องพิจารณาสถานการณ์เฉพาะพื้นที่ที่เป็นตัวแทนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โดยจังหวัดสุรินทร์เป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยคัดเลือกมาศึกษา ด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ 1) เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางการเกษตรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ทั้งหมด 5,077,535.00 ไร่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรม 3,926,065.36 ไร่ (77.33% ของพื้นที่ทั้งหมด) เป็นพื้นที่นา 3,145,893.16 ไร่ พืชไร่ 375,594.77 ไร่ ไม้ยืนต้นและไม้ผล 388,393.28 ไร่ โดยมีพื้นที่ชลประทาน 194,233 ไร่ (4.95% ของพื้นที่เกษตรกรรม) มีพื้นที่รับประโยชน์จากน้ำ 225,587 ไร่ (5.75% ของพื้นที่เกษตรกรรม) อีกทั้งยังมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปีมากถึง 3,116,731 ไร่ และรวมพื้นที่พืชเศรษฐกิจอื่น ๆ อาทิ มันสำปะหลัง ยางพารา อ้อยโรงงาน อีกเป็นจำนวนมาก (สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2568) ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเกษตรกรรมยังคงเป็นภาคเศรษฐกิจหลักของจังหวัด อีกทั้งประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งพื้นที่โดยทั่วไปใช้ในการประกอบอาชีพทำนา พืชไร่ หรือเกษตรผสมผสานของประชาชน (องค์การบริหารส่วนตำบลตระแสง, 2567) โดยเฉพาะการปลูกข้าวหอมมะลิที่มีชื่อเสียงในระดับประเทศและระดับนานาชาติ รวมทั้งยังมีการทำไร่มันสำปะหลัง อ้อย ยางพารา และพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งเป็นฐานรากทางเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด 2) เป็นจังหวัดที่มีประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร อีกทั้งมีพื้นที่เกษตรกรรมมากถึงร้อยละ 77 ของพื้นที่ทั้งหมด และเป็นจังหวัดสำคัญที่ผลิตข้าวหอมมะลิในประเทศ และ 3) จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า จังหวัดสุรินทร์แทบไม่มีกรณีร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิเกษตรกรเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นในภูมิภาคเดียวกัน โดยมีจำนวนกรณีร้องเรียนเพียง 1-2 กรณีเท่านั้น ซึ่งอาจ

สันนิษฐานได้ว่า เกษตรกรในพื้นที่อาจมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเกษตรกรอยู่ในระดับหนึ่งแล้ว หรืออาจเป็นไปได้ว่าเกษตรกรยังไม่ทราบว่ามิช่องทางหรือหน่วยงานใดที่สามารถยื่นเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิเกษตรกรได้

จากเหตุผล 3 ประการข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์จำนวนไม่น้อยยังคงเผชิญกับข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานด้านการเกษตร เช่น สิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร สิทธิในการเข้าถึงปัจจัยการผลิตที่จำเป็น และสิทธิในการได้รับการคุ้มครองหรือสนับสนุนจากภาครัฐอย่างทั่วถึง โดยปัญหาสำคัญที่อาจพบได้คือ เกษตรกรจำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของตนเองตามกฎหมาย ส่งผลให้ไม่สามารถใช้สิทธิเพื่อปกป้องผลประโยชน์ทางการเกษตรของตนได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งยังมีความเสี่ยงที่จะถูกเอารัดเอาเปรียบจากกลไกตลาดหรือผู้ประกอบการรายใหญ่ ตลอดจนการเผชิญกับความผันผวนของราคาผลผลิต และภัยธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมการรับรู้สิทธิของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรที่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจหลักของประเทศสามารถที่จะปกป้องตนเองและใช้สิทธิที่พึงมีได้อย่างเหมาะสม อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจภาคเกษตรของจังหวัดสุรินทร์และภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคตและการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจการรับรู้สิทธิของเกษตรกรในระดับพื้นที่

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวถึงข้างต้น เป็นที่มาของบทความวิจัยนี้โดยมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้สิทธิเกษตรกร ผ่านช่องทางการรับรู้สิทธิทางการเกษตรของเกษตรกร และศึกษาระดับการรับรู้สิทธิเกษตรกรของเกษตรกร เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในส่วนของกลุ่มงานส่งเสริมและเฝ้าระวังสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ในการพัฒนาแนวทางการสร้างการรับรู้สิทธิทางการเกษตรให้แก่เกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงสิทธิทางการเกษตรต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง และเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ทางบวกต่อการบริหารงานของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในส่วนของกลุ่มงานส่งเสริมและเฝ้าระวังสถานการณ์สิทธิมนุษยชนให้มีประสิทธิภาพในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาระดับการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิทางการเกษตรในพื้นที่ตำบลตระแสง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

การทบทวนวรรณกรรม

สิทธิเกษตรกรในประเทศไทย

กฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิ เกษตรกร มีอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และในพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่วนที่ 12 ได้รับรองสิทธิของชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะไม่ได้ให้การคุ้มครองสิทธิของเกษตรกรโดยตรง แต่เนื่องจากชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ในประเทศไทยเป็นชุมชนที่ดำรงชีพอยู่บนฐานการเกษตร สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร

จึงอาจถือได้ว่า รัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิของเกษตรกรในการจัดการ การบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมพืชอย่างสมดุลและยั่งยืน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(2) จัดให้มีการวางผังเมืองทุกระดับและบังคับการให้เป็นไปตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ รวมตลอดทั้งพัฒนาเมืองให้มีความเจริญโดยสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่

(3) จัดให้มีมาตรการกระจายการถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถมีที่ทำกินได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

(4) จัดให้มีทรัพยากรน้ำที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคของประชาชน รวมทั้งการประกอบเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการอื่น

(5) ส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า รวมทั้งพัฒนาและสนับสนุนให้มีการผลิตและการใช้พลังงานทางเลือกเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน

มูลนิธิชีววิถี (2551 อ้างถึงใน สงกรานต์ จิตรกร, 2552) ได้กล่าวถึงสิทธิเกษตรกรของประเทศไทยไว้ ดังนี้

สิทธิเกษตรกร เป็นสิทธิที่ไม่ค่อยได้รับการพูดถึงมากนัก ทั้งที่กว่าร้อยละ 60 ของคนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นฐานรากของประเทศ และมีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกระจายตัวในทุกภาคของประเทศ อีกทั้งผลผลิตทางการเกษตรทั้งที่ถูกแปรรูป และยังไม่ผ่านการแปรรูปเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญอย่างใดก็ดี สิทธิเกษตรกร มีความสัมพันธ์เชิงซ้อนกลับสิทธิชุมชนและเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นตามจารีต ประเพณี วัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่น ซึ่งถูกผลักดันเคลื่อนไหวจนได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ พ.ศ. 2540 พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560 แต่ในทางปฏิบัติสิทธิดังกล่าวก็ยังไม่ได้รับการคุ้มครองจากกลไกของรัฐเท่าที่ควร สิทธิเกษตรกรเป็นสิทธิพื้นฐานของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยที่พึงได้รับการรับรองและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติในทางกฎหมายอาจจำแนกได้ ดังนี้

1) สิทธิในที่ดินทำกิน โดยสภาพข้อเท็จจริงแล้วเกษตรกรไทยเป็นเกษตรกรบนที่เช่า เช่น ชาวนาในภาคกลาง เกษตรกรรับจ้างในภาคใต้ ได้แก่ คนที่กรีดยาง ลูกจ้างตายหญ้าในสวนปาล์ม และเกษตรกรที่ทำกินอยู่ในพื้นที่ของตนเองมาหลายชั่วอายุคน แต่ในความเป็นจริงส่วนมากของเกษตรกรเหล่านั้น ไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินซึ่งเป็นหลักประกันความมั่นคงในชีวิต เพราะเป็นฐานในการกำหนดรูปแบบการผลิตที่เกษตรกรมีสิทธิในการตัดสินใจ

2) สิทธิในน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร น้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการเพาะปลูกที่ดินแต่ละพื้นที่ของแต่ละครอบครัวจะมีน้ำใช้อย่างพอเพียงได้ผ่านข้อตกลงร่วมกันของชุมชนในการจัดการน้ำ ในภาคเหนือจะมีระบบเมืองฝาย ทางภาคใต้ในบางชุมชนก็มีการทำท่อน้ำเพื่อใช้ร่วมกัน สิทธิในน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรจึงเป็นสิทธิของเจ้าของที่ดินแต่ละแปลงและสิทธิของชุมชนแต่ในปัจจุบันการแย่งชิงน้ำเป็นปัญหาใหญ่ คนที่อยู่ริมน้ำ คนที่อยู่ต้นน้ำก็มีสิทธิใช้น้ำก่อน คนที่มีทุนก็สามารถผันน้ำมาใช้ได้มากกว่าเกษตรกรรายย่อย เป็นระบบมือใครยาวสาวได้สาวเอา ในขณะที่เดียวกันรัฐก็ให้ความสำคัญกับกิจกรรมนอกภาคการเกษตรที่ใช้น้ำ

จำนวนมาก เช่น ธุรกิจสนามกอล์ฟที่รองรับการท่องเที่ยว การผลิตกระแสไฟฟ้าจากเขื่อนขนาดใหญ่เพื่อรองรับการพัฒนา เป็นต้น

3) สิทธิในทรัพยากรทางพันธุกรรมพืช ซึ่งรวมถึงการคัดเลือกสรรพันธุ์ การเก็บ การรักษา วิธีการใช้ประโยชน์ ซึ่งสถานการณ์ในขณะนี้อยู่ในภาวะที่ถูกแย่งชิงประโยชน์ในรูปแบบของการรับรองสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์ผ่านข้อตกลงระหว่างประเทศ ทั้งที่พันธุกรรมที่นำไปปรับปรุงนั้นคือพันธุกรรมที่ได้จากท้องถิ่น และผ่านการปรับปรุงคัดสรรจนถึงการนำมาใช้ประโยชน์จากบรรพบุรุษของแต่ละกลุ่มชนมาอย่างยาวนาน เช่น ปัญหาข้าวบาสมชาติ (ข้าวพื้นเมืองของสาธารณรัฐอินเดีย) ข้าวหอมมะลิของไทยใน ขณะที่องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติยอมรับว่า เกษตรกรมีสิทธิในการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ และคัดเลือกพันธุ์ไว้ใช้ปลูกต่อ

4) สิทธิในการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเป็นสิทธิของชุมชนและเกษตรกรในฐานะผู้มีส่วนร่วมในการจัดการและการใช้ประโยชน์ตามที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ ประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรอย่างอุดมสมบูรณ์ซึ่งเป็นชุมชนทรัพยากรที่มีมูลค่ามหาศาลถ้ารู้จักนำมาใช้

5) สิทธิในการกำหนดราคาพืชผลผลิตทางการเกษตร ที่ผ่านมากษัตริกรรมมีสถานะเป็นเพียงลูกจ้างในแปลงเกษตรของตนเอง รับจ้างผลิตตามกระแสความต้องการของตลาดราคาของพืชผลถูกกำหนดโดยกลไกทางการค้าทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ โดยอ้างความต้องการของผู้ซื้อโดยไม่คำนึงถึงต้นทุนที่แท้จริงที่เกษตรกรได้ลงทุน สิทธิในการกำหนดราคาผลผลิตทางการเกษตรจึงเป็นสิทธิที่สำคัญมากต่อการนำไปสู่การพลิกเปลี่ยนวิถีของประเทศ ที่ทำให้คนส่วนใหญ่ของประเทศพ้นภาวะความจนและลดช่องว่างทางสังคม

6) สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและทันท่วงที การรับรู้ข่าวสารนับเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในปัจจุบันเพื่อเตรียมความพร้อมและเพื่อรับสถานการณ์ใหม่ที่อาจส่งผลกระทบต่อเกษตรกร

สรุปได้ว่าผลการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยนำแนวคิดหลักการข้างต้นมาใช้ในการอธิบายและสื่อสารข้อมูลให้เกษตรกรรับทราบและนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

บทความวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิทางการเกษตรของเกษตรกรและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 10 เรื่องระหว่างปี 2557-2566 โดยคัดสรรตัวแปรที่เกี่ยวข้องจากเกณฑ์จำนวนความถี่ ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ ช่องทางการรับรู้สิทธิทางการเกษตรของเกษตรกร ในพื้นที่ตำบลระแส อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ระดับการรับรู้สิทธิทางการเกษตรของเกษตรกร ทัศนคติศึกษา ตำบลระแส อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจะเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรในพื้นที่ตำบลตระแสง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ผ่านการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรในตำบลตระแสง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 4,377 คน (รายงานข้อมูลตำบลตระแสงจากกระทรวงสาธารณสุข ณ 6 กันยายน 2568) สำหรับวิธีการสุ่มตัวอย่างครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย โดยกลุ่มตัวอย่างจะต้องมีคุณสมบัติ คือ เป็นเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรและยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนเกษตรกร โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 367 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และรายได้ และ 2) ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดิน ประสบการณ์ในการทำการเกษตร การเป็นสมาชิกกลุ่ม และแหล่งเงินทุนในการทำการเกษตร โดยเป็นข้อคำถามให้เลือกเติมเครื่องหมาย หน้ากลุ่มข้อความที่กำหนดให้ตามความเป็นจริง

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับช่องทางการรับรู้สิทธิทางการเกษตร ประกอบด้วย โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง อินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐ การจัดอบรมให้ความรู้โดยหน่วยงานของภาครัฐ เกษตรกรด้วยกันเอง และสมาชิกในครอบครัว ซึ่งมีตัวชี้วัดของแต่ละคำถาม 5 ระดับ ประกอบด้วย 1) รับรู้่น้อยที่สุด 2) รับรู้่น้อย 3) รับรู้ปานกลาง 4) รับรู้มาก และ 5) รับรู้มากที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับการรับรู้สิทธิเกษตรกร ประกอบด้วย สิทธิในที่ดินทำกิน สิทธิในน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร สิทธิในทรัพยากรทางพันธุกรรมพืช สิทธิในการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ สิทธิในการกำหนดราคาพืชผลผลิตทางการเกษตร และสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและทันทั่วถึง ซึ่งมีตัวชี้วัดของแต่ละคำถาม 5 ระดับ ประกอบด้วย 1) รับรู้่น้อยที่สุด 2) รับรู้่น้อย 3) รับรู้ปานกลาง 4) รับรู้มาก และ 5) รับรู้มากที่สุด

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือแบบสอบถาม ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ด้วยการใช่วิธีการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามหรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของเนื้อหา (IOC : Index of item objective congruence) ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน คือ 1) อาจารย์ที่ปรึกษา 2) รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะพร ตันณีกุล และ 3) นางสาวศศิวิมล ทองกลม ได้ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของเนื้อหาเท่ากับ 1.00

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ผลโดยใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายคุณลักษณะข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดิน ประสบการณ์ในการทำการเกษตร การเป็นสมาชิกกลุ่ม และแหล่งเงินทุนในการทำการเกษตร และระดับการรับรู้สิทธิเกษตรกรของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลตระแสง อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ วิเคราะห์ผลโดยใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้มาตรวัดอันดับ (Rating Scale) เป็นแบบสอบถาม ที่มีลักษณะการตอบเป็นการประเมินความมากน้อย ใช้มาตรวัดของ Likert Scale โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน คือ 1= รับรู้น้อยที่สุด 2= รับรู้ปานกลาง 3= รับรู้ปานกลาง 4= รับรู้มาก และ 5= รับรู้มากที่สุด โดยแปลผลคะแนนด้วยค่าเฉลี่ยที่มีค่าตั้งแต่ 1.00-5.00 พิจารณาจากคะแนนอันตรภาคชั้น ซึ่งมีเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00 หมายถึง ระดับการรับรู้มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.20 หมายถึง ระดับการรับรู้มาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61-3.40 หมายถึง ระดับการรับรู้ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81-2.60 หมายถึง ระดับการรับรู้ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80 หมายถึง ระดับการรับรู้ต่ำที่สุด

ผลการวิจัย

ระดับการรับรู้สิทธิทางเกษตรของเกษตรกรของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลตระแสง อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.52, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.86) สรุปดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการรับรู้สิทธิทางเกษตรของเกษตรกร

ข้อความ	ระดับการรับรู้		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. ท่านทราบว่าเกษตรกรมีสิทธิในการมีหรือใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกและทำการเกษตรอย่างมั่นคง ไม่ถูกเอาเปรียบหรือถูกยึดที่ดินไปโดยไม่เป็นธรรม	3.65	0.84	มาก
2. ท่านทราบว่าเกษตรกรมีสิทธิในการเข้าถึงแหล่งน้ำ เช่น น้ำจากชลประทาน น้ำบาดาล หรือน้ำฝน เพื่อใช้ในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์อย่างเพียงพอ	3.51	0.84	มาก
3. ท่านทราบว่าเกษตรกรมีสิทธิในการเก็บ รักษา แลกเปลี่ยน หรือใช้พันธุ์พืชท้องถิ่น พันธุ์พื้นบ้านในการเพาะปลูก เพื่อสืบทอดและใช้ประโยชน์ในการทำเกษตร	3.40	0.93	ปานกลาง
4. ท่านทราบว่าเกษตรกรมีสิทธิในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ พืช สมุนไพร สัตว์ท้องถิ่น เพื่อประกอบอาชีพเกษตรโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	3.31	0.86	ปานกลาง
5. ท่านทราบว่าเกษตรกรมีสิทธิรวมกลุ่มหรือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยกันกำหนดราคาผลผลิต เช่น ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ไม่ให้ถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง	3.50	0.85	มาก
6. ท่านทราบว่าเกษตรกรมีสิทธิได้รับข้อมูล เช่น ราคาพืชผล ข่าวสารด้านการเกษตร นโยบายภาครัฐ หรือความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ อย่างชัดเจนและทันเวลา	3.72	0.86	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.52	0.86	มาก

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า

อันดับ 1 ข้อที่ 6 ท่านทราบว่าเกษตรกรมีสิทธิได้รับข้อมูล เช่น ราคาพืชผล ข่าวสารด้านการเกษตร นโยบายภาครัฐ หรือความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐอย่างชัดเจนและทันเวลา อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.72, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.86) โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 40.33 รับรู้ในระดับมาก ร้อยละ

34.88 รับรู้ในระดับปานกลาง ร้อยละ 19.35 รับรู้ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 4.36 รับรู้ในระดับน้อย และ ร้อยละ 1.09 รับรู้ในระดับน้อยมาก

อันดับ 2 ข้อที่ 1 ท่านทราบว่าเกษตรกรมีสิทธิในการมีหรือใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกและทำการเกษตรอย่างมั่นคงไม่ถูกเอาเปรียบหรือถูกยึดที่ดินไปโดยไม่เป็นธรรม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.65, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.84) โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 40.87 รับรู้ในระดับมาก ร้อยละ 36.78 รับรู้ในระดับปานกลาง ร้อยละ 15.53 รับรู้ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 6.27 รับรู้ในระดับน้อย และร้อยละ 0.54 รับรู้ในระดับน้อยมาก

อันดับ 3 ข้อที่ 2 ท่านทราบว่าเกษตรกรมีสิทธิในการเข้าถึงแหล่งน้ำ เช่น น้ำจากชลประทาน น้ำบาดาล หรือน้ำฝน เพื่อใช้ในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์อย่างเพียงพอ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.51, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.84) โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 41.42 รับรู้ในระดับปานกลาง ร้อยละ 38.69 รับรู้ในระดับมาก ร้อยละ 11.44 รับรู้ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 6.81 รับรู้ในระดับน้อย และร้อยละ 1.63 รับรู้ในระดับน้อยมาก

อันดับ 4 ข้อที่ 5 ท่านทราบว่าเกษตรกรมีสิทธิรวมกลุ่มหรือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยกันกำหนดราคาผลผลิต เช่น ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ไม่ให้ถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.50, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.85) โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 40.60 รับรู้ในระดับปานกลาง ร้อยละ 39.51 รับรู้ในระดับมาก ร้อยละ 10.90 รับรู้ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 7.08 รับรู้ในระดับน้อย และร้อยละ 1.91 รับรู้ในระดับน้อยมาก

อันดับ 5 ข้อที่ 3 ท่านทราบว่าเกษตรกรมีสิทธิในการเก็บรักษา แลกเปลี่ยน หรือใช้พันธุ์พืชท้องถิ่น พันธุ์พื้นบ้าน ในการเพาะปลูกเพื่อสืบทอดและใช้ประโยชน์ในการทำเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.40, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.93) โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 39.78 รับรู้ในระดับปานกลาง ร้อยละ 37.60 รับรู้ในระดับมาก ร้อยละ 9.81 รับรู้ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 8.45 รับรู้ในระดับน้อย และร้อยละ 4.36 รับรู้ในระดับน้อยมาก

และอันดับ 6 ข้อที่ 4 ท่านทราบว่าเกษตรกรมีสิทธิในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ พืชสมุนไพร สัตว์ท้องถิ่น เพื่อประกอบอาชีพเกษตรโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.31, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.86) โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 43.87 รับรู้ในระดับปานกลาง ร้อยละ 37.33 รับรู้ในระดับมาก ร้อยละ 9.54 รับรู้ในระดับน้อย ร้อยละ 5.45 รับรู้ในระดับมากที่สุด และร้อยละ 3.81 รับรู้ในระดับน้อยมาก โดยมีช่องทางการรับรู้มากที่สุดจากเกษตรกรด้วยตนเอง (ค่าเฉลี่ย = 4.00, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.76) รองลงมา การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย = 3.90, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.88) และน้อยที่สุด วิทยุ (ค่าเฉลี่ย = 2.18, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.10)

อภิปรายผลการวิจัย

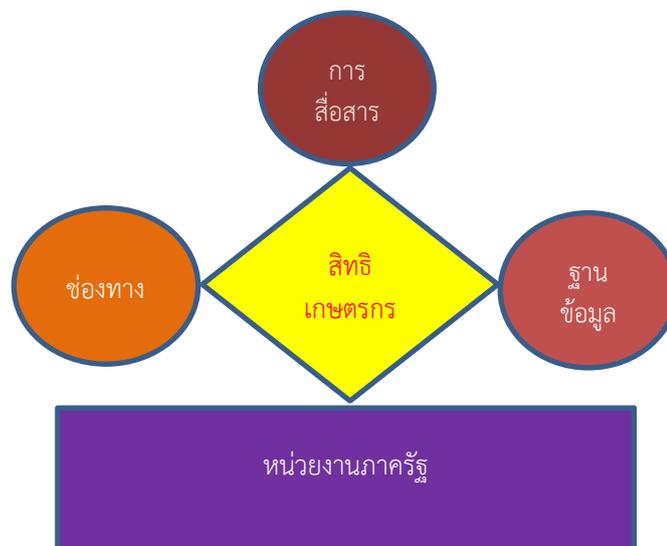
ระดับการรับรู้สิทธิทางเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลตระแสง อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.52, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.86) โดยมีช่องทางการรับรู้มากที่สุดจากเกษตรกรด้วยตนเอง (ค่าเฉลี่ย = 4.00, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.76) โดยสิทธิดังกล่าวมีความสอดคล้องตามหลักรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และมูลนิธิชีววิถี (2551 อ้างถึงในสงกรานต์ จิตรากร, 2552) ที่ได้กล่าวถึงสิทธิเกษตรกรของประเทศไทย ควรครอบคลุมสิทธิในที่ดินทำกิน สิทธิในน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร สิทธิในทรัพยากรทางพันธุกรรมพืช สิทธิในการใช้

ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ สิทธิในการกำหนดราคาพืชผลผลิตทางการเกษตร และสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและทันท่วงที ซึ่งผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานชญาณ์พิมพ์ พรหมจันทร์ (2563) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การรับสื่อทางการเกษตรของเกษตรกร ในอำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ผลการวิจัย พบว่า การรับสื่อข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรในชีวิตประจำวันของเกษตรกรโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยช่องทางสื่อที่รับมากที่สุด คือ สื่อออนไลน์ และไม่สอดคล้องกับงานของ ภัตตรา สุขกาญจนะ, นครเศ รังควัต, พุฒิสรรรคเคื้อคำ และพยะ พละปัญญา (2567) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การรับรู้สารสนเทศทางการเกษตรผ่านสื่อของเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรรับรู้ความเหมาะสมของเนื้อหาและข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อประเภทต่าง ๆ ทั้ง 6 ประเภท ได้แก่ สื่อบุคคล (เจ้าหน้าที่รัฐ) สื่อบุคคล (ภาคเอกชน) วิทยูโททส์น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ พบว่าในภาพรวมมีระดับการรับรู้ปานกลางโดยระดับการรับรู้ด้านความเหมาะสมของเนื้อหาและข้อมูลข่าวสารมีค่าเฉลี่ยมาก คือ สื่อบุคคล (เจ้าหน้าที่รัฐ) รองลงมา คือ สื่อโทรทัศน์ สื่อบุคคล (ภาคเอกชน) สื่อออนไลน์ สื่อวิทยุ และน้อยที่สุด คือ สื่อสิ่งพิมพ์

ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าการรับรู้สิทธิเกษตรกรของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลตระแสง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มีความสนใจและติดตามข้อมูลสิทธิเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างเกษตรกรด้วยกัน อย่างไรก็ตามในเชิงของปัญหาของเกษตรกรในการรับสื่อทางการเกษตร ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของข้อมูลและระยะเวลาที่ทำการสื่อสาร โดยเกษตรกรมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ภาครัฐควรมีการสื่อสารสิทธิของเกษตรกรให้ทั่วถึง เพื่อลดการถูกเอาเปรียบจากนายทุน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัย ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ได้ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 สิทธิทางเกษตรของเกษตรกร

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการสร้างการรับรู้สิทธิทางการเกษตรจะต้องเริ่มจากการสื่อสารที่ชัดเจน โดยเนื้อหาของการสื่อสารต้องเข้าใจง่ายทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร การสื่อสารด้วยภาพและการสื่อสารด้วยวาจา และมีช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงง่าย โดยหน่วยงานภาครัฐควรกำหนดวิธีที่จะใช้เป็นช่องทางในการแบ่งปันข้อมูลระหว่างกันเพื่อสร้างเครือข่ายและการเรียนรู้ร่วมกัน อาทิ การพบปะกลุ่ม

เกษตรกร จดหมายข่าว แผ่นพับ วิดีโอ เป็นต้น โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับสิทธิทางเกษตรของเกษตรกรครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐควรมีการพัฒนาฐานข้อมูลของเกษตรกรและมีระยะเวลาในการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ

สรุป

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล ทั้งด้านสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร สิทธิในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และหลักประกันในการดำเนินชีวิต ซึ่งสภาพปัญหาสิทธิเกษตรกรในประเทศไทยเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน ครอบคลุมทั้งมิติทางกฎหมาย เศรษฐกิจ สังคม และสิทธิมนุษยชน ซึ่งสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างที่เกษตรกรต้องเผชิญมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวพันต่อความมั่นคงทางอาหารของประเทศและสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยรวม ผลการวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นว่าระดับการรับรู้สิทธิทางเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลตระแสง อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากในเรื่องราคาพืชผล ข่าวสารด้านการเกษตร นโยบายภาครัฐ หรือความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐอย่างชัดเจนและทันเวลาโดยมีช่องทางการรับรู้มากที่สุดจากเกษตรกรด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ

ผลจากการวิจัย พบว่า ช่องทางการรับรู้มากที่สุดมาจากเกษตรกรด้วยตนเอง รองลงมา การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐ และน้อยที่สุด วิทยุ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐ ควรมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลสิทธิเกษตรกรได้สะดวกขึ้น ประกอบกับควรมีการพัฒนากระบวนการรวบรวมข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร เช่น การรวบรวมข้อมูลไว้ในที่เดียว จัดทำข้อมูลให้มีความชัดเจน มีการอัปเดตข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรอย่างทันทั่วถึงและเกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยอาจจัดทำเป็นแอปพลิเคชันหรือการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลด้านการเกษตรไว้ในสถานี่ราชการในพื้นที่หรือสถานที่ส่วนกลางในหมู่บ้านที่มีอยู่เดิมแล้วเพื่อไม่ให้เกิดการใช้งบประมาณที่มากเกินไป หรืออาจมีการประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำชุมชนในการให้ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรแก่เกษตรกรที่อยู่ในแต่ละหมู่บ้าน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ การสร้างการรับรู้สิทธิเกษตรกรจะต้องเริ่มจากการสื่อสารที่ชัดเจน ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับระดับการรับรู้สิทธิเกษตรกรในแต่ละประเด็น โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อทำความเข้าใจบริบท ประสบการณ์ และทัศนคติของเกษตรกรอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น และควรศึกษาการเปรียบเทียบระดับการรับรู้สิทธิเกษตรกรระหว่างพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐกับพื้นที่ที่ไม่ได้รับการส่งเสริมหรือระหว่างพื้นที่ชนบทกับพื้นที่ใกล้เมือง เพื่อค้นหาความแตกต่างในบริบทของพื้นที่ที่อาจมีผลต่อระดับการรับรู้สิทธิเกษตรกรในพื้นที่ที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- ชญาน์พิมพ์ พรหมจันทร์. (2563). การรับสื่อทางการเกษตรของเกษตรกร ในอำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช. (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธีรพงษ์ นันทะคำ. (2559). การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อมวลชนของเกษตรกร ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ณรงค์ เหลาธีระเชาวน์. (2556). สิทธิมนุษยชน. สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก https://elibrary.constitutionalcourt.or.th/document/read.php?bibid=1131&cat=4&typ=4&file=Individual_Study_45.pdf.
- พิมพ์ชนก ชาญวิจิต. (2563). ผลกระทบข้อตกลง CPTPP ต่อสิทธิเกษตรกรรายย่อยในประเทศไทย. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี*. 6(2), 14-22.
- ภัสสรฯ สุขกาญจนะ, นครเศศ รังควัต, พุฒิสรรคเครือคำ และปยะ พลปะญญา. (2567). การรับรู้สารสนเทศทางการเกษตรผ่านสื่อของเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารผลิตภัณฑ์การเกษตร*. 6(1), 131-139.
- ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ทีทีบี. (2567). เกษตรกรไทยติดกับดักรายได้ต่ำ ไร้เส้นห์ดึงดูดแรงงานรุ่นใหม่. สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/agriculture-9>.
- สงกรานต์ จิตรกร. (2552). สิทธิเกษตรกรเกี่ยวกับพันธูกรรมพืช. *วารสารวิชาการข้าว*. 3 (2), 1-3.
- สถาบันนโยบายสาธารณะและการพัฒนา. (2563). *อนาคตภาคเกษตรกรรมไทย*. สืบค้นเมื่อ 2 กรกฎาคม 2568 จาก <https://ippd.or.th/future-of-thai-agricultural-sector/>.
- สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2568). *ข้อมูลด้านการเกษตรของจังหวัดสุรินทร์*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2568 จาก <https://www.opsmoac.go.th/surin-dwl-files-471491791124>.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมชาติ, สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *พาส่องเบื้อง ภาพรวมเกษตรกรรมในภาคอีสาน*. สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก <https://isaninsight.kku.ac.th/archives/3789>.
- องค์การบริหารส่วนตำบลตระแสง. (2567). *สภาพพื้นที่*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2568 จาก <https://www.trasang.go.th/index.php>.
- อรทัย อินตะไชยวงศ์ และกฤติน จันท์สนธิมา. (2562). สิทธิเกษตรกรในการจัดการพื้นที่ที่ยั่งยืน: ศึกษากรณีการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดอุทัยธานี. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 6(2), 84-95.
- อุดม งามเมืองสกุล. (2561). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 11(2), 79-104.

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและเขียนสะกดคำ
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ
The Development of Reading and Spelling Ability in the Thai Language
Department Entitled Un-orthographic Thai Spelling for Grade 3 Students
by using Reading and Spelling Exercises

¹พีรุตน์ดา พิมาลัย และ ²นิลรัตน์ โคตะ

¹Peerutda Pimalai and ²Nilrat kota

^{1,2} สาขาวิชาการศึกษา วิชาเอกการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

^{1,2} Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

¹E-mail: peerutda6760@gmail.com, ²E-mail: noinin41@gmail.com

Received 21/01/2026 | Revised 07/02/2026 | Accepted 12/02/2026

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2. เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา 3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา

เครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 1. แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา จำนวน 12 แผน 12 ชั่วโมง 2. แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านและเขียนสะกดคำก่อนและหลังเรียน จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก 3. แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ จำนวน 12 แบบฝึก 4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ ทดสอบสมมติฐานใช้วิลคอกซัน (The Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test) ผลการวิจัย พบว่า

1. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเท่ากับ 96.17/95.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.73$) ($\sigma = 0.55$)

คำสำคัญ: แบบฝึกทักษะ; ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา; การอ่านและการเขียน

Abstract

This research aimed to 1) Develop lesson management using exercises entitled un-orthographic Thai spelling for Grade 3 students to be effective according to the criteria 80/80 2) Compare the reading and spelling abilities of the students before and after learning using reading and spelling exercises entitled un-orthographic Thai spelling and 3) Investigate the satisfaction of the students towards learning management using reading and spelling exercises entitled un-orthographic Thai spelling.

The research instruments included : (1) Lesson plans for the Thai language learning area, topic Consonants not matching the standard, totaling 12 lesson plans and 12 hours. (2) Pre and post-test measuring reading and spelling abilities, consisting of 20 multiple-choice questions. (3) Reading and spelling skills practice sheets, totaling 12 sheets. (4) Student satisfaction questionnaire. The statistics used for data analysis are mean, standard deviation, and percentage. The hypothesis was tested using the Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test. The findings were as follows

(1) The efficiency of learning management using reading and spelling exercises entitled un-orthographic Thai spelling was 96.17/95.00, which was higher than the settled criteria 80/80.

(2) Grade 3 students had reading and spelling ability after learning higher than before learning, statistically significant at the level of .01.

(3) Grade 3 students had the highest satisfaction towards the learning management using reading and writing exercises at the highest level ($\mu = 4.73$) ($\sigma = 0.55$)

Keywords: Exercises; Un-orthographic Thai Spelling; Reading and writing

บทนำ

ภาษาไทยไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีในสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมทรงคุณค่าที่หล่อหลอมอัตลักษณ์และเอกภาพของชาติอย่างลึกซึ้งในโลกยุคใหม่ ภาษาไทยคือกุญแจสำคัญในการเข้าถึงองค์ความรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ช่วยให้เท่าทันเทคโนโลยีและเสริมสร้างความมั่นคงทางอาชีพ ขณะเดียวกันยังเป็นสื่อกลางที่สะท้อนภูมิปัญญาและสุนทรียภาพของบรรพบุรุษ การศึกษาและสืบสานภาษาไทยจึงเป็นภารกิจสำคัญในการรักษาเกียรติภูมิและรากเหง้าของชาติให้คงอยู่สืบไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้วิชาภาษาไทยเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักสำหรับผู้เรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อมุ่งพัฒนาให้ผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้และทักษะด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถอ่าน

เขียน ฟัง และพูดได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้ การศึกษาภาษาไทยมุ่งเน้นการปลูกฝังกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล และสร้างสรรค์ ผ่านการสร้างนิสัยรักการอ่านและการเขียนเพื่อแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต พร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักในคุณค่าของภาษาและภูมิปัญญาทางวรรณคดีอันเป็นมรดกชาติ หัวใจสำคัญคือการนำทักษะภาษาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อสารได้ถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล ซึ่งเป็นการสืบสานเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยให้ดำรงอยู่อย่างมีเกียรติและภาคภูมิใจ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การอ่านและการเขียนเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญ ซึ่งนักเรียนควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากทักษะการฟัง การดู และการพูด ผ่านกระบวนการคิดและการเรียนรู้ทางภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพัฒนาการและความพร้อมของแต่ละบุคคล การพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ นักเรียนสามารถอ่านออกเขียนได้ อ่านคล่อง เขียนคล่อง อ่านเป็น เขียนเป็น และสามารถให้ทักษะการอ่านและการเขียนในการสื่อสาร แสวงหาข้อมูล รวมถึงเข้าใจเนื้อหาได้อย่างถูกต้อง ทั้งยังสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้ ความคิด ความรู้สึก และความต้องการต่าง ๆ ผ่านภาษาเขียนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้ ทักษะการอ่านและการเขียนยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ใฝ่รู้ มีนิสัยรักการอ่านและการเขียน และสามารถดำรงตนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (อัจฉรา ชิวพันธ์, 2552)

แบบฝึกทักษะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียน โดยเฉพาะเรื่องตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ซึ่งเป็นเนื้อหาที่มีความซับซ้อนและท้าทายต่อผู้เรียน แบบฝึกทักษะจะช่วยให้นักเรียนได้ทบทวนเนื้อหาที่เคยเรียนรู้มาแล้วอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และฝึกฝนทักษะความชำนาญในการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง การใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเรื่องตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราจะช่วยลดความสับสนและข้อผิดพลาดในการใช้สะกดคำ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจและพัฒนาทักษะการอ่านเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและส่งเสริมความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

จากการฝึกประสบการณ์ในสถานศึกษา ปัญหาที่พบในการเรียนการสอนรายวิชาภาษาไทยภายในห้องเรียน เกี่ยวกับการอ่านและการเขียนตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คือนักเรียนยังมีปัญหาในการจำตัวพยัญชนะ การสะกดในคำที่ยากและซับซ้อน เนื่องจากบางคำมีตัวสะกดที่ไม่ตรงตามมาตราหลายตัว ทำให้นักเรียนเกิดความสับสนในการเลือกใช้ตัวสะกดที่ถูกต้อง ส่งผลให้การอ่านและการเขียนไม่ถูกต้องตามหลักภาษาไทย ครูผู้สอนจึงมีความจำเป็นต้องนำรูปแบบและเทคนิคต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงได้นำแบบฝึกทักษะมาใช้ในการพัฒนาด้านการอ่านและเขียนสะกดคำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝนพัฒนาทักษะทางภาษาอย่างเป็นระบบ เกิดความรู้ ความเข้าใจในการใช้ตัวสะกดได้อย่างถูกต้อง และมีทักษะการอ่านและการเขียนที่ถูกต้องตามหลักภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา

การทบทวนวรรณกรรม

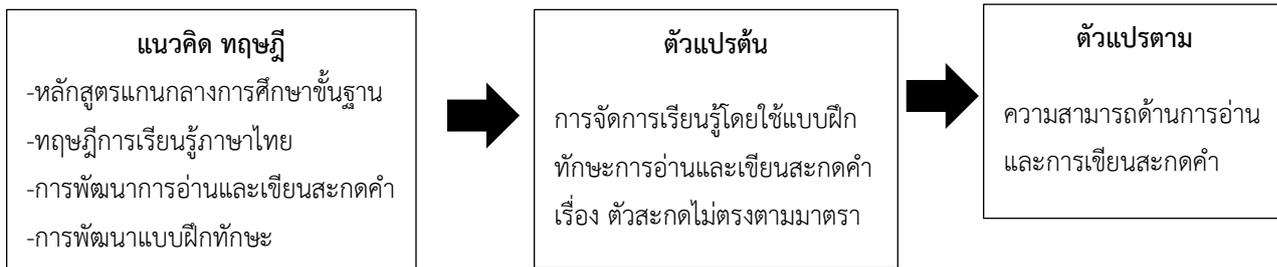
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องเมื่อสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งกำหนดไว้เฉพาะส่วนที่สำคัญซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ ในส่วนของสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่หลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดไว้สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ หรือนำมาประยุกต์ใช้กับผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทสังคมในท้องถิ่น ซึ่งมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทยได้ กำหนดไว้ 5 สาระ 5 มาตรฐานการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) มาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะแบบองค์รวม โดยใช้การอ่านเป็นเครื่องมือสร้างความรู้เพื่อการตัดสินใจและ แก้ปัญหา ควบคู่ไปกับการเขียนที่สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในเชิงสร้างสรรค์และเชิงวิชาการ ขณะเดียวกันก็เน้นให้ผู้เรียนมีวิจารณญาณในการฟังและดู เพื่อถ่ายทอดความคิดความรู้สึกได้อย่าง สร้างสรรค์นอกจากทักษะการสื่อสารแล้ว ผู้เรียนยังต้องเข้าใจธรรมชาติและหลักภาษาไทย เพื่อรักษาไว้ เป็นสมบัติของชาติ พร้อมทั้งสามารถวิเคราะห์และเห็นคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรม เพื่อนำข้อคิด จากภูมิปัญญาเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างยั่งยืน

การเขียนสะกดคำเป็นวิธีการเรียงลำดับอักษรภายในคำเพื่อให้สามารถเปล่งเสียงได้ชัดเจนและสื่อ ความหมายได้ถูกต้องตามความต้องการของผู้เขียน การที่คำถูกเขียนอย่างถูกต้องตามหลักการสะกดคำจะ ช่วยให้ผู้อ่านสามารถถอดรหัสและทำความเข้าใจเนื้อหาได้อย่างไม่ผิดพลาด ความชัดเจนในการออกเสียงที่ เกิดจากการสะกดคำที่แม่นยำยังส่งผลต่อความเข้าใจในการสื่อสารด้วยวาจาด้วย ดังนั้น การให้ความสำคัญ กับการเขียนสะกดคำจึงไม่เพียงแต่เป็นการพัฒนาทักษะการเขียนเท่านั้น แต่ยังเป็นการพัฒนาทักษะการ อ่านและการสื่อสารโดยรวม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตในสังคม (วรรณิ โสม ประยูร, 2549)

แบบฝึกทักษะเป็นเครื่องมือที่ช่วยเสริมสร้างทักษะ กระบวนการคิด และความเข้าใจของผู้เรียนได้ อย่างเป็นระบบ โดยผู้เรียนจะได้ฝึกปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแบบฝึกอย่างเป็นลำดับ ทำให้สามารถ เรียนรู้ได้ด้วยตนเองและเกิดความมั่นใจในการเรียนรู้มากขึ้นซึ่ง สุวิทย์ มูลคำ และสุนันทา สุนทรประเสริฐ (2550: 54-55) ได้กล่าวว่า แบบฝึกทักษะยังสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสทบทวนเนื้อหาและสร้างความ ชำนาญในเรื่องที่เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยลดช่องว่างของความแตกต่างระหว่างผู้เรียนแต่ ละคน โดยสามารถปรับความยากง่ายของเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนได้ นอกจากนี้ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและใช้ประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพอีกด้วย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ตารางที่ 1 แบบแผนการวิจัย ใช้ one-group pretest posttest design

กลุ่ม	ก่อนเรียน	การทดลอง	หลังเรียน
นักเรียน	O ₁	X	O ₂

เมื่อ O₁ คือ การทดสอบก่อนเรียน
 X คือ การใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ
 O₂ คือ การทดสอบหลังเรียน

1. กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเล่าวิทยาคาร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 22 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา จำนวน 12 แผน 12 ชั่วโมง ไม่รวมก่อนเรียนและหลังเรียน
2. แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านและเขียนสะกดคำก่อนและหลังเรียน จำนวน 20 ข้อ จำนวนเต็ม 20 คะแนน มีลักษณะเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก
3. แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ครอบคลุมองค์ประกอบของแบบฝึกทักษะ 5 ด้าน คือ 1) จุดประสงค์ 2) เนื้อหา 3) รูปแบบ 4) การใช้ภาษา และ 5) การวัดและประเมินผล จำนวน 12 แบบฝึก ประกอบด้วย แม่ก ก แม่ก ด แม่ก น และแม่ก บ
4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา มีลักษณะเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาความเหมาะสม ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2565) โดยประเมินทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาและสาระสำคัญ ด้านรูปแบบและความน่าสนใจของแบบฝึก เพื่อสะท้อนถึงระดับความพึงพอใจของนักเรียนในแต่ละด้านอย่างครอบคลุม โดยมีระดับการประเมิน 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 ชุด ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำ จากเอกสารทางวิชาการ มาเป็นฐานในการวิเคราะห์และออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เน้นการแก้ปัญหาและยกระดับความสามารถทางภาษาของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

2) ศึกษาหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กำหนดสาระการเรียนรู้ และแนวทางการพัฒนาเนื้อหาให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน

3) กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และการวัดผล โดยศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังวิชาภาษาไทย และออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหา และกำหนดเกณฑ์การประเมินความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำได้อย่างครบถ้วน

4) วิเคราะห์ความสำคัญของมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หน่วย มาตราตัวสะกด

5) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา จำนวน 12 แผน แยกตามเนื้อหาต่าง ๆ แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบการเขียนการวัดประเมินผล เครื่องมือ และเกณฑ์ที่ใช้วัดประเมินผล โดยปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

6) นำค่าเฉลี่ยที่ได้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์คุณภาพตั้งแต่ 3.51–5.00 จะถือว่าเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ได้ ผลการประเมินพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม 4.04 ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสมมาก

7) นำแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบ้านนางเม้ง ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย

8) นำแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพสมบูรณ์แล้วจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปทดลองจริง กับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษา 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบ้านเล่าวิทยาคาร จำนวน 22 คนต่อไป

2. การสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านและเขียนสะกดคำ จำนวน 1 ชุด จำนวน 20 ข้อ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างดังนี้

1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ควบคู่ไปกับการศึกษาโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านเล่าวิทยาคาร โดยครอบคลุมทั้งวิสัยทัศน์ พันธกิจ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน รวมถึงหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผล เพื่อนำมาสังเคราะห์ร่วมกับคำอธิบายรายวิชา และโครงสร้างรายวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ข้อมูลทั้งหมดนี้จะช่วยให้การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและการสร้างแบบทดสอบมีความถูกต้อง แม่นยำ และเหมาะสมกับบริบทเฉพาะของสถานศึกษา

2) ศึกษาทฤษฎี เอกสารเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถทางภาษา ได้แก่ ทฤษฎีการวัดผล การสร้างแบบทดสอบที่มีลักษณะเป็นแบบปรนัย และหลักการเขียนข้อสอบที่มีคุณภาพ

3) สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านและเขียนสะกดคำ มีลักษณะเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ต้องการใช้จริง 20 ข้อ

4) นำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านและเขียนสะกดคำที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและพิจารณาความเหมาะสม แล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ โดยปรับความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

5) นำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านและเขียนสะกดคำที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมกับที่ประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้วิธีของ Rovinew and Hambleton

6) วิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเลือกข้อสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 เป็นข้อสอบที่อยู่ในเกณฑ์ทางเนื้อหาที่ใช้ได้ (สมนึก กัททิตยธณี, 2553: 220) จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ มีค่าเท่ากับ 4.85

7) นำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านและเขียนสะกดคำ ทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเล่าวิทยาคาร ที่ได้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราไปแล้ว

8) วิเคราะห์หาค่าความยาก (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) รายข้อ พบว่ามีค่าความยาก (p) อยู่ระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20-0.60

9) วิเคราะห์หาค่าเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สูตร Kr-20 คูเดอร์-ริชาร์ดสัน พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.91 ซึ่งอยู่ในระดับความเชื่อมั่นสูง

10) จัดพิมพ์แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านและเขียนสะกดคำ ฉบับจริงที่ได้รับการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายต่อไป

3. การสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ จำนวน 12 ชุด ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการดังนี้

1) ศึกษาทฤษฎีการสร้างแบบฝึกทักษะอย่างรอบด้าน ครอบคลุมทั้งแนวทางการเรียนรู้ภาษาไทย การออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นการเรียนรู้ และหลักการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ โดยสังเคราะห์ข้อมูลจากตำราและงานวิจัยเพื่อวางรากฐานการพัฒนาแบบฝึกให้มีคุณภาพ ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยเฉพาะเรื่องตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา เพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาและสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐาน พร้อมทั้งปรับประยุกต์กิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทและความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตร

2) กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และการวัดผล โดยศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังวิชาภาษาไทย เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหา และกำหนดเกณฑ์การวัดผลที่สามารถประเมินความสามารถการอ่านสะกดคำและการเขียนสะกดคำ

3) ออกแบบโครงสร้างและแบบฝึกทักษะ โดยจัดทำโครงสร้างเวลาและแบบฝึกทักษะโดยใช้หลักการออกแบบแบบฝึกทักษะ 5 ด้าน ประกอบด้วย จุดประสงค์ เนื้อหา รูปแบบ การใช้ภาษา การวัด

และประเมินผล จัดทำโครงสร้างและแบบฝึกทักษะ จำนวน 12 แบบฝึกที่แยกตามเนื้อหาต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมหัวข้อสำคัญของตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ประกอบด้วย แม่กก แม่กด แม่กน และแม่กบ

4) สร้างแบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ โดยใช้เนื้อหาที่หลากหลายและกิจกรรมที่น่าสนใจ และกำหนดวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมและสามารถเรียนรู้การอ่านและเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงตามมาตราได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน นำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจากนั้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา และรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.85–4.90

5) นำแบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบ้านนางมั่ง ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อหาข้อบกพร่องก่อนที่จะจัดพิมพ์เป็นแบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ และนำไปใช้สอนจริงกับกลุ่มเป้าหมาย

4. การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างดังนี้

1) ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย กำหนดคุณลักษณะที่ต้องการวัดในด้านเนื้อหาและสาระสำคัญ ด้านรูปแบบและความน่าสนใจของแบบฝึก ด้านประโยชน์ที่ได้รับและการนำไปใช้

2) สร้างข้อคำถามและกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา

3) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

4) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อหาความเชื่อมั่นแบบสอบถามด้วยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87

5) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ไปใช้จริงกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเล่าวิทยาคาร จำนวน 22 คน ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. จัดทำเครื่องมือในการทำวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา แบบฝึกทักษะ แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านและเขียนสะกดคำ และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา

2. ชี้แจงให้นักเรียนทราบเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้

3. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) เพื่อวัดความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำ จำนวน 20 ข้อ จากนั้นบันทึกคะแนนที่ได้
4. ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา โดยผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 12 แผน รวม 12 ชั่วโมง
5. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) ดำเนินการทดสอบหลังเรียนเพื่อวัดความสามารถด้านการอ่านและเขียนสะกดคำ จำนวน 20 ข้อ จากนั้นบันทึกคะแนนที่ได้เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป
6. ผู้วิจัยให้กลุ่มเป้าหมายทำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา
7. นำข้อมูลคะแนนที่ได้จากการทดลองวิจัยไปวิเคราะห์และอภิปรายต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ตามสูตร E_1/E_2 เปรียบเทียบกับเกณฑ์ 80/80
2. เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านและเขียนสะกดคำก่อนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบ วิลคอกซัน (The Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test) เนื่องจาก การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยในชั้นเรียนจึงนักเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะในชั้นเรียนที่ทำการเรียนการสอน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงจึงเลือกใช้สถิติทดสอบนี้
3. วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของนักเรียน โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80 ได้ผลดังตารางที่ 1
- ตารางที่ 1** แสดงประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

รายการ	คะแนนเต็ม	จำนวนนักเรียน	μ	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	120	22	115.41	96.17
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	20	22	19.00	95.00
ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะ (E_1/E_2)	96.17/95.00			

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เท่ากับ 96.17/95.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ 80/80

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียน ก่อนและหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ด้วยการทดสอบ วิลคอกซัน (The Wilcoxon Matched Pairs Singed-Ranks Test)

ช่วงการ วัดผล	n	คะแนน เต็ม	μ	σ	Z	Asymp Sign. (2 – tailed)
ก่อนเรียน	22	20	6.18	1.71	-	.001
หลังเรียน	22	20	19.00	1.02	4.123 ^b	

**** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01**

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียน ก่อนเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.18 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.71 และหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 19.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.02 เมื่อตรวจสอบพบว่า ความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำเรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ได้ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา

ที่	รายการประเมิน	μ	σ	ความพึง พอใจ
1.	นักเรียนชอบแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำ	4.91	0.29	มากที่สุด
2.	นักเรียนมีความสุขที่ได้เรียนด้วยสื่อที่แปลกใหม่	4.86	0.35	มากที่สุด
3.	นักเรียนชอบตอบคำถามจากการอ่านและการเขียนคำในตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา	4.36	0.58	มากที่สุด
4.	นักเรียนชอบอ่านสะกดคำและเติมคำในช่องว่าง	4.73	0.46	มากที่สุด
5.	นักเรียนชอบเรียนด้วยสื่อที่มีสีสันสวยงาม	4.77	0.43	มากที่สุด
6.	การเรียนด้วยแบบฝึกทักษะ ช่วยให้ฉันสามารถนำคำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.73	0.46	มากที่สุด
7.	การเรียนด้วยแบบฝึกทักษะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่องตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา	4.64	0.49	มากที่สุด
8.	การเรียนด้วยแบบฝึกทักษะ มีวิธีการสอนที่เหมาะสมกับฉันละเพื่อน ๆ	4.59	0.50	มากที่สุด

ที่	รายการประเมิน	μ	σ	ความพึงพอใจ
9.	การเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะ ทำให้ฝึกคิดคำใน ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราและการอ่านการเขียนได้ ถูกต้องขึ้น	5.00	0.00	มากที่สุด
10.	นักเรียนชอบเรียนวิชาภาษาไทย	4.68	0.48	มากที่สุด
	รวม	4.73	0.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะ ทำให้ฝึกคิดคำใน ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราและการอ่านการเขียนได้ถูกต้องขึ้น ($\mu = 5.00$) ($\sigma = 0.00$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ นักเรียนชอบแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำ เรื่องตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ($\mu = 4.91$) ($\sigma = 0.29$) และนักเรียนมีความสุขที่ได้เรียนรู้ด้วยสื่อที่แปลกใหม่ ($\mu = 4.86$) ($\sigma = 0.35$) ตามลำดับ ส่วนความพึงพอใจต่อแบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่องตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ($\mu = 4.64$) ($\sigma = 0.49$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าเท่ากับ 96.17/95.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ อาจเป็นผลมาจากผู้วิจัยได้ออกแบบแบบฝึกทักษะให้เหมาะสมกับนักเรียน ลำดับความยากง่ายของเนื้อหา และมีการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้แบบฝึกยังเน้นการฝึกเขียนสะกดคำซ้ำหลายครั้ง เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านความรู้และทักษะการเขียน รวมทั้งใช้สื่อและรูปภาพประกอบแบบฝึกทำให้เกิดความเข้าใจง่ายและน่าสนใจ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้สูง สอดคล้องกับแนวคิดของ สาวิตรี วรพิทย์เบญญา (2560) เรื่อง การใช้แบบฝึกพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนแจ้คอนวิทยา จังหวัดลำปาง พบว่าแบบฝึกทักษะที่สร้างขึ้นจำนวน 6 เรื่อง มีประสิทธิภาพสูงถึง 85.83/89.63 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาลิตา อธิธา (2564) ได้ทำการวิจัย เรื่องการสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนมาตราตัวสะกดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า แบบฝึกทักษะดังกล่าวมีประสิทธิภาพสูงถึง 93.34/89.0 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บพิศ วังหนองเสียว (2558) ที่พบว่า การใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำตรงตามมาตราตัวสะกด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.86/87.50

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเป็นผลมาจากผู้วิจัยได้ออกแบบ แบบฝึกเสริมทักษะที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง โดยนักเรียนรับรู้ได้ว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้และปฏิบัติในแบบฝึกนั้นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งที่ต้องเรียนและสอบในห้องเรียน อีกทั้งแบบฝึกยังส่งเสริมการประเมินผลตามสภาพจริง ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถผ่านภาระ

งานและชิ้นงานที่หลากหลาย ไม่ใช่เพียงแค่การทำแบบทดสอบเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้แบบทำซ้ำ (Drill and Practice) ซึ่งเป็นวิธีที่มีประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะพื้นฐานทางภาษา การที่คะแนนหลังเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสะท้อนให้เห็นว่า แบบฝึกเสริมทักษะเป็นเครื่องมือทางการศึกษาที่สามารถใช้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในเรื่องดังกล่าวได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร บุคต้อ้วน (2564) ที่ศึกษา เรื่องการพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะ มาตรฐานตัวสะกด เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนประโยคของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังใช้แบบฝึกสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐณี ศรีคำ (2559) ที่ศึกษา เรื่องการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนคำที่มีตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราแม่กด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้แบบฝึกทักษะควบคู่กับแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 90.87 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ที่กำหนดไว้ งานวิจัยของ (Clanton (1997) ได้ศึกษา เรื่อง การเปรียบเทียบผลการสอนสะกดคำด้วยวิธีการตัดอักษรพบว่า คะแนนสอบของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาภายในกลุ่มทดลองพบว่า คะแนนหลังการฝึกสูงกว่าก่อนการฝึกอย่างเห็นได้ชัด แสดงให้เห็นว่านวัตกรรมการตัดอักษรช่วยพัฒนาทักษะการสะกดคำของผู้เรียนให้ดีขึ้นกว่าเดิม

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา อยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นผลมาจากแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเหมาะสมกับผู้เรียน โดยช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการเขียนสะกดคำที่ถูกต้องซ้ำ ๆ อย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดการเรียนรู้และจดจำรูปแบบการสะกดคำได้ดีขึ้น การออกแบบแบบฝึกที่หลากหลายและน่าสนใจช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ภาษาไทย และเกิดความมุ่งมั่นในการทำแบบฝึกจนเกิดพัฒนาการด้านทักษะการสะกดคำอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการณ์เรียนรู้ของนักเรียน ทำให้แบบฝึกมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัยและระดับความสามารถ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าแบบฝึกนั้นเป็นประโยชน์และท้าทายในระดับที่พอเหมาะ ส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อแบบฝึกเสริมทักษะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รชยา ภูตะมาตย์ (2559) ได้ศึกษา เรื่องการพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านสะกดคำภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดฝึกทักษะที่พัฒนาขึ้นโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.27, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.46) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร บุคต้อ้วน (2564) ได้ศึกษา เรื่องการพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะเรื่อง มาตรฐานตัวสะกด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อแบบฝึกเสริมทักษะดังกล่าวอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยาภรณ์ วันมี (2558) ได้ศึกษา เรื่องการพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อชุดฝึกทักษะดังกล่าวโดยรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและเขียนสะกดคำกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ กระตุ้นความสนใจของนักเรียน มีทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำ ทำให้นักเรียนเข้าใจ

เนื้อหามากขึ้น ส่งเสริมให้จดจำตัวสะกดได้ดีขึ้น ดังนั้นการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำ จึงควรคำนึงถึงกระบวนการดังต่อไปนี้

- 1) ทดสอบพื้นฐานเรื่องมาตราตัวสะกด
- 2) กิจกรรมกระตุ้น เช่น เกมเพลง
- 3) อธิบายเกี่ยวกับคำไม่ตรงตามมาตรา (สาธิตผู้อ่านและเขียน)
- 4) ใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำ
- 5) ร่วมกันสรุปรวมองค์ความรู้และกฎเกณฑ์ของมาตราตัวสะกดนั้น ๆ
- 6) การประเมินผลความถูกต้องจากแบบฝึกทักษะ

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์และนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ครูผู้สอนควรใช้แบบฝึกทักษะเรื่อง ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ควบคู่กับการสอนในชั้นเรียน โดยอธิบายวิธีการทำและทบทวนคำสั่งให้ผู้เรียนเข้าใจก่อนลงมือทำ เพื่อให้ นักเรียนสามารถทำกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. การจัดกิจกรรมควรจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการฝึกทักษะ โดยใช้เวลาเพียงพอสำหรับผู้เรียนแต่ละคน และมีการเสริมแรงทางบวก เช่น การชมเชยหรือการให้กำลังใจ เพื่อกระตุ้นความมั่นใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้
3. เนื้อหาและข้อความในแบบฝึกเสริมทักษะควรจัดทำให้กระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย พร้อมกำหนดลำดับขั้นตอนการฝึกที่แน่นอน และให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
4. จำนวนแบบฝึกในแต่ละครั้งควรอยู่ในปริมาณที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน เพื่อไม่ให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย และสามารถฝึกทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการสร้างแบบฝึกเสริมทักษะในหัวข้ออื่น ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เช่น การใช้คำควบกล้ำ คำที่มีอักษรนำ หรือการอ่านจับใจความ พร้อมทั้งเปรียบเทียบประสิทธิภาพการเรียนรู้ระหว่างการใช้แบบฝึกเสริมทักษะกับวิธีการสอนรูปแบบอื่น

2. ควรศึกษาความสามารถพื้นฐานด้านการอ่านและการเขียนของนักเรียนรายบุคคล เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบแบบฝึกที่เหมาะสมกับระดับความสามารถที่แตกต่างกัน
3. ควรพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะเพื่อพัฒนาทักษะอื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ได้แก่ การฟัง การพูด และการอ่านเชิงวิเคราะห์ ซึ่งจะช่วยให้ส่งเสริมและเชื่อมโยงไปสู่ทักษะการเขียนที่มีคุณภาพ
4. ควรมีการประยุกต์พัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะไปสู่กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และในระดับชั้นที่สูงขึ้น เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปรับปรุง 2561*. สืบค้นเมื่อ 2561, มีนาคม 13. <http://www.mengrai.ac.th/ebooktrain/sara.doc> .)
- จิราพร บุคดีอ้วน. (2564). *การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะเรื่อง มาตรการตัวสะกด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนประโยคของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. โรงเรียนบ้านหนองบัวงาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยสกลนคร.
- ณัฐณี ศรีคำ. (2559). *การใช้แบบฝึกทักษะการเขียนคำที่มีตัวสะกด ไม่ตรงมาตราแม่ กด สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนเทศบาลประตูลี อำเภอเมืองลำพูน*. (การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- เนาวรัตน์ นามเสริฐ. (2560). *ทักษะและการสอนภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- บพิธ วังหนองเสียว. (2558). *การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำตามมาตรการตัวสะกดโดยใช้แผนการเรียนรู้ประกอบแบบฝึกทักษะ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2565). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปาลิดา อธิตา. (2564). *การสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนมาตรการตัวสะกดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. โรงเรียนบ้านมุเซอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปิยาภรณ์ วันมี. (2558). *การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- รชยา ภูตะมาตย์. (2559). *การวิจัยและพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านสะกดคำภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วรรณิ โสมประยูร. (2553). *เทคนิคการสอน การสอนภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้าวิชาการ.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2553). *การวัดผลการศึกษา*. กางสนธิ์: ประสานการพิมพ์. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. แนวทางการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลาง.
- สาวิตรี วรพิทย์เบญญา. (2560). *การใช้แบบฝึกพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษา*

- ปีที่ 5 กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนทุ่งผึ้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ลำปาง เขต 3.
(วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการสอนภาษาไทยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
อัจฉรา ชิวพันธ์. (2552). *อ่านเขียนกับลูกสุก แบบฝึกส่งเสริมการพัฒนาทักษะการอ่านการเขียนภาษาไทย เล่ม 2 สะกดคำ จำความหมาย กระจายคำ*. กรุงเทพฯ: อักษรโกลบอลเอ็ด.
- Clanton. (1997). *The effectiveness of the letter-cloze procedure as a method of teaching spelling (Doctoral dissertation)*. Dissertation Abstracts International, 38(5), 2690–2691-A.

แนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี
Guidelines for the General Administration of Schools under the Secondary
Educational Service Area Office Kanchanaburi

¹ศราวุฒิ จิตบรรจง และ ²นิพนธ์ วรรณเวช

¹ Sarawooth Chitbanchong and ² Nipon Wonnawed

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University

¹E-mail: Chitbanchong1992@gmail.com, ²E-mail: Nipon2503@kru.ac.th

Received 30/11/2025 | Revised 30/12/2025 | Accepted 04/01/2026

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานทั่วไป และ 2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา มีรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปของกระทรวงศึกษาธิการเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ตัวอย่างที่ใช้ คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษา จำนวน 309 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบชั้นภูมิ ตามขนาดสถานศึกษา และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มจำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และประเด็นการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการส่งเสริมกิจการนักเรียน ด้านการพัฒนาระบบเครือข่ายและข้อมูลสารสนเทศ ด้านการดำเนินงานธุรการ ด้านการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม และด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 2) แนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา มีแนวทาง ดังนี้ 2.1) ด้านการพัฒนาระบบเครือข่ายและข้อมูลสารสนเทศ สถานศึกษาควรจัดให้มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพและฐานข้อมูลที่เป็นระบบ 2.2) ด้านการดำเนินงานธุรการ สถานศึกษาควรพัฒนาระบบงานธุรการให้มีความเป็นระบบ ระเบียบ รวดเร็ว และตรวจสอบได้ 2.3) ด้านการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม สถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการอาคารสถานที่อย่างเป็นระบบ 2.4) ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา สถานศึกษาควรสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน 2.5) ด้านการส่งเสริมกิจการนักเรียน สถานศึกษาควรมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ในการพัฒนาผู้เรียน องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ได้แก่ 1) การประยุกต์ใช้ระบบดิจิทัลและข้อมูลเชิงลึก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการวางแผนงานและการติดตามผลอย่างเป็นระบบ 2) การออกแบบกระบวนการบริหาร

แบบคล่องตัว เพื่อให้สถานศึกษาตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้ และ 3) การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมผ่านแพลตฟอร์มสื่อสารออนไลน์เพื่อให้บุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมตัดสินใจบนข้อมูลเดียวกัน

คำสำคัญ: แนวทาง; การบริหารงานทั่วไป; เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี

Abstract

This article aimed to study 1. The Current State of General Administration and 2. Guidelines for General Administration in Educational Institutions of school under the secondary educational service area office Kanchanaburi. The sample was in this research consisted of 309 school teachers. They were selected by stratified random sampling based on school size and 8 key informants for focus group discussions selected by purposive sampling. the instrument for collecting data was questionnaire with a content Analysis The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research results were found as follows; 1) Current conditions: The overall condition of general administration in schools, was found to be at a high level of implementation. When considering each aspect individually, all were also rated at a high level. Ranked in order from the highest to the lowest mean score, they were: student affairs promotion, followed by network and information system development, administrative operations, building and environmental maintenance, and educational resource mobilization. 2) Guidelines for the general administration of school. were as follows: 2.1) Development of network and information systems: Schools should establish an efficient internet network and a systematic database 2.2) Administrative operations: Schools should develop systematic, orderly, and verifiable. 2.3) Facilities and environment management: Schools should systematically manage buildings and facilities, including planning maintenance, repairs 2.4) Resource mobilization for education: Schools should foster collaboration 2.5) Promotion of student affairs: Schools should focus on collaboration with parents. Body of knowledge: 1) Applying digital systems and data analytics to enhance systematic planning and performance monitoring. 2) Implementing agile management processes to enable schools to respond quickly and flexibly to changes. And 3) Building a participatory culture through online communication platforms, allowing staff and stakeholders to make decisions based on shared information.

Keywords: Guidelines; General Administration; the Secondary Educational Service Area Office Kanchanaburi

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษา คือ บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของรัฐและเอกชน และมาตรา 36 ให้สถานศึกษาของรัฐ ที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นนิติบุคคล และอาจจัดเป็นส่วนราชการหรือหน่วยงานในกำกับของรัฐ ยกเว้นสถานศึกษาเฉพาะทางตามมาตราที่ 21 ให้สถานศึกษาดังกล่าวดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ นอกจากนี้ มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้ง ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง มาตรา 56 การผลิตการพัฒนา คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนามาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ และการบริหารงานบุคคล ของข้าราชการหรือพนักงานของรัฐในสถานศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่งและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562: 3-17)

งานบริหารทั่วไป ซึ่งเป็นงานโดยรวมของสถานศึกษาที่จะต้องดูแล และพัฒนาจนสามารถส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้ โดยจะประกอบด้วยขอบข่ายงานจำนวน 22 งาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561: 11-12) นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยจากสภาพบริบทสถานศึกษา ส่งผลให้ต้องมีการวางแผน การดำเนินงาน และมีการติดตามงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ขอบข่ายงานนั้น ๆ สมบูรณ์ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และด้วยสภาพบริบทของสถานศึกษาที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาที่ทำให้มีความแตกต่างกันไป ถึงแม้ขอบข่ายงานบางอย่างจะเหมือนหรือคล้ายคลึงกันก็ตามสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี มีจำนวน 29 แห่ง โดยครอบคลุมพื้นที่อำเภอ ในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 13 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองกาญจนบุรี อำเภอไทรโยค อำเภอบ่อพลอย อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอท่ามะกา อำเภอท่าม่วงอำเภอทองผาภูมิ อำเภอสังขละบุรี อำเภอพนมทวน อำเภอเลาขวัญ อำเภอด่านมะขามเตี้ย อำเภอหนองปรือ และอำเภอห้วยกระเจาซึ่งเป็นสถานศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี, 2567: 7-8) ซึ่งแต่ละสถานศึกษามีการบริหารสถานศึกษา ในการจัดการศึกษาตามสภาพบริบทและนโยบายที่กำหนด โดยมีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ทำหน้าที่ในการดูแล ช่วยเหลือ กำกับ ติดตามและประเมินการบริหารสถานศึกษา ให้สถานศึกษาสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สภาพบริบทของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี มีความคล้ายคลึง และมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ ซึ่งส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการบริหารงานทั่วไป ที่มีขอบข่ายงานที่หลากหลายในการสนับสนุนการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ทำให้การบริหารงานบริหารทั่วไปทั้งด้านโครงสร้างการบริหาร ขอบข่ายการดำเนินงาน เป้าหมายที่เกิดขึ้นที่มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันในรายละเอียด โดยที่มีความสอดคล้องกับสภาพบริบทของสถานศึกษา ตลอดจนนโยบาย มาตรฐานการศึกษาตามกระทรวงศึกษาธิการ ส่งผลให้สถานศึกษาบางแห่งมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ และมีมาตรฐานตามที่กำหนด โดยผ่านการประเมินต่าง ๆ จากหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการควบคุมและสนับสนุนการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ทำให้ได้รับรางวัลใน

เรื่องต่าง ๆ ในการจัดการสนับสนุนการจัดการศึกษาในสถานศึกษา และสามารถเป็นต้นแบบให้แก่สถานศึกษาอื่นในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ในด้านการบริหารงานทั่วไปในสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน การบริหารงานทั่วไปในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประสบปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะความซ้ำซ้อนของภารกิจและขั้นตอนการทำงานที่มีความซับซ้อน ส่งผลให้การดำเนินงานขาดความคล่องตัว นอกจากนี้ การกระจายอำนาจในการตัดสินใจยังไม่ชัดเจน ทำให้การแก้ไขปัญหาล่าช้า ขาดการบูรณาการข้อมูลระหว่างฝ่ายงานต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ อีกทั้งบุคลากรบางส่วนมีภาระงานมากเกินไปเมื่อเทียบกับกำลังคนที่มีอยู่ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ยังไม่ทั่วถึงและไม่ทันสมัย ยังเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการ นอกจากนี้ การสื่อสารภายในองค์กรที่ไม่ทั่วถึงอาจก่อให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน และกระทบต่อการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี, 2567: 5)

จากประเด็นปัญหาการบริหารงานทั่วไปในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดการบริหารเชิงระบบ (Systems Theory) ซึ่งมองว่าองค์กรเป็นระบบย่อยที่ต้องทำงานสัมพันธ์กันอย่างเป็นองค์รวม รวมทั้งแนวคิดการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ที่เน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่า การลดความซ้ำซ้อนของภารกิจและการกระจายอำนาจอย่างเหมาะสม จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ แนวคิดการบริหารโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (e-Administration) ยังช่วยสนับสนุนการสื่อสารและการจัดการข้อมูลให้เป็นระบบมากขึ้น ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้มุ่งนำเสนอแนวทางการบริหารงานทั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยบูรณาการหลักธรรมาภิบาล การบริหารเชิงระบบ และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาโครงสร้างการทำงานให้คล่องตัว ลดปัญหาความล่าช้า และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางเชิงปฏิบัติในการปรับปรุงการบริหารงานให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรและสถานศึกษาในสังกัดอย่างยั่งยืน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี, 2567: 20)

บทความวิจัยนี้นำเสนอแนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี เพื่อใช้เป็นแนวทางให้ผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา โดยการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนใช้วิธีการที่เหมาะสม ในการส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา สุภักดิ์ ยมพุก และวิโรจน์ เจริญลักษณ์ (2558: 15) ได้กล่าวว่า กระบวนการต่าง ๆ ในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาและ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือกิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ภัทรกร มิ่งขวัญ (2559: 39) ได้กล่าวว่า ภารกิจ ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การนำและการควบคุมซึ่งผู้บริหารต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพื่อให้การบริหารงานในสถานศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดและกรีนวูด (Greenwood, 1965: 74-75) ได้กล่าวว่า การนำเอาทรัพยากรทางการบริหารมาดำเนินงานภายในองค์กร ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยต่าง ๆ 7 ประการ คือ บุคลากร เงิน วัสดุสิ่งของ อำนาจ เวลา กำลังใจในการทำงาน และความสะอาดต่าง ๆ รวมถึงประสานงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญ เพราะเป็นกระบวนการทำงานโดยกลุ่มบุคคลหลายฝ่าย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ นั่น คือ การพัฒนาสมาชิกหรือผู้รับบริการทางการศึกษา ให้เป็นผู้มีคุณภาพที่สังคมต้องการซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องให้สถานศึกษาอยู่รอด โดยต้องกำหนดแผนงานวิธีการตลอดจนขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ ใช้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลอย่างประหยัด ใช้ทรัพยากรทางการบริหารให้คุ้มค่าที่สุด ซึ่งความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารสถานศึกษาขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งสิ้น

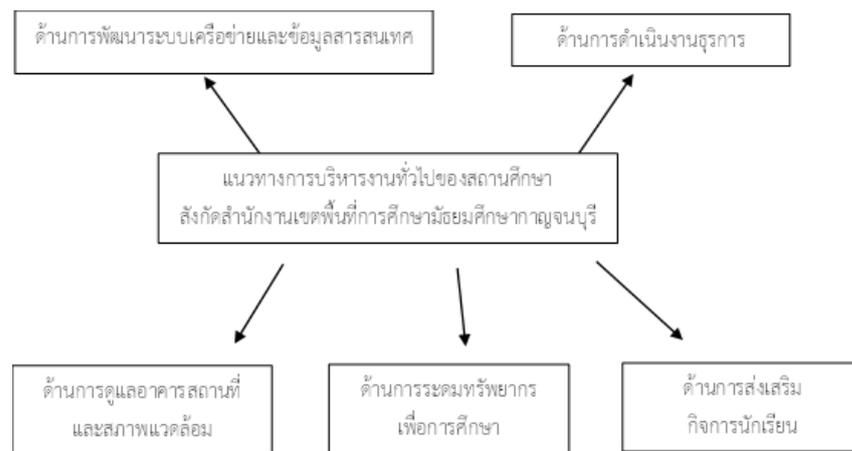
แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป พัทธภรณ์ เย็นนัส (2558: 53) ได้กล่าวว่า การดำเนินงานที่เกี่ยวกับการบริหารหน่วยงานต่าง ๆ ในสถานศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยประสานส่งเสริม และสนับสนุนให้การบริหารอื่น ๆ บรรลุตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ อัจฉรา จงดี (2560: 27) ได้กล่าวว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาในการให้บริการแก่หน่วยงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้สามารถดำเนินไปตามจุดหมายที่ต้องการงานบริหารทั่วไปในสถานศึกษาจึงเปรียบเสมือนส่วนที่คอยประสานงาน และสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และแคนโดลี และคณะ (Candoli and et al, 1991: 223) ได้กล่าวว่า งานที่เกี่ยวกับการจัดเตรียมหรือการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ทั้งให้บริการต่าง ๆ แก่ระบบสถานศึกษา

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่าการบริหารงานทั่วไป หมายถึง การดำเนินงานที่เน้นไปทางด้าน การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานและให้บริการแก่หน่วยงานภายในของสถานศึกษาโดยให้บริการด้านการศึกษาทุกรูปแบบ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ประสานที่ ทำให้การจัดการเรียนการสอนและงานต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างสะดวกราบรื่น และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา จึงสรุปว่า การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษามุ่งจัดระบบงานให้มีความเป็นระเบียบ มีประสิทธิภาพ และสนับสนุนภารกิจหลักด้านการเรียนการสอนอย่างครบวงจร ผู้บริหารต้องวางแผน ควบคุม กำกับงานธุรการ อาคารสถานที่ งานพัสดุ การประสานงาน และงานบริการทั่วไปให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น โปร่งใส และตรวจสอบได้ และแนวทางการบริหารที่ดีต้องคำนึงถึงการใช้เทคโนโลยี การมีส่วนร่วมของบุคลากร และการพัฒนาระบบงานอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการของสถานศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีเชิงพรรณและเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปของกระทรวงศึกษาธิการ (2561: 11-13) ประกอบด้วย 22 ด้าน แต่ผู้วิจัยสนใจศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา กาญจนบุรี ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาระบบเครือข่ายและข้อมูลสารสนเทศ ด้านการดำเนินงานธุรการ ด้านการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และด้านการส่งเสริมกิจการนักเรียนโดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธีเชิงพรรณและเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ประชากร คือ ครูผู้สอนสถานศึกษา จำนวน 1,582 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี: 2567) กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนสถานศึกษา จำนวน 309 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 607-610) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามขนาดสถานศึกษา และผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสนทนากลุ่ม จำนวน 8 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ทั้งนี้การตอบแบบสอบถามสามารถตอบผ่านระบบออนไลน์ โดยจัดทำแบบสอบถามแยกออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist) เกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ คือ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ จำนวน 35 ข้อ เกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ซึ่งมี 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาระบบเครือข่ายและข้อมูลสารสนเทศ	จำนวน 7 ข้อ
2. ด้านการดำเนินงานธุรการ	จำนวน 7 ข้อ
3. ด้านการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม	จำนวน 7 ข้อ
4. ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา	จำนวน 7 ข้อ

5. ด้านการส่งเสริมกิจการนักเรียน

จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 3 อื่น ๆ (open ended)

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์วัดระดับการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ลิเคอร์ท (Likert, 1976: 19) มี 5 ระดับ ซึ่งมีความหมายดังนี้

ระดับ 1	หมายถึง	น้อยที่สุด
ระดับ 2	หมายถึง	น้อย
ระดับ 3	หมายถึง	ปานกลาง
ระดับ 4	หมายถึง	มาก
ระดับ 5	หมายถึง	มากที่สุด

2. ประเด็นคำถามสำหรับการจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เกี่ยวกับแนวทางการ บริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาระบบเครือข่ายและข้อมูลสารสนเทศ ด้านการดำเนินงานธุรการ ด้านการดูแล อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และด้านการส่งเสริมกิจการ นักเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่ จำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มงาน/ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และหัวหน้ากลุ่มบริหาร งานทั่วไป จำนวน 4 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี

3. คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 จำนวน 32 ข้อ และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.95

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ และประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตาม การเก็บแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาเพื่อ แจกให้กับครูผู้สอนในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 309 ชุด และได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 309 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4.2 การจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่ จำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มงาน/ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และหัวหน้ากลุ่มบริหารงานทั่วไป จำนวน 4 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

5.2 การวิเคราะห์สภาพการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (mean หรือ \bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D.)

5.3 การวิเคราะห์แนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ด้วยการจัดสนทนากลุ่ม โดยการ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการส่งเสริมกิจการนักเรียน ด้านการพัฒนาระบบเครือข่ายและข้อมูลสารสนเทศ ด้านการดำเนินงานธุรการ ด้านการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม และด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา

สภาพการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา	\bar{x}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านการพัฒนาระบบเครือข่ายและข้อมูลสารสนเทศ	4.46	0.36	มาก
2. ด้านการดำเนินงานธุรการ	4.41	0.45	มาก
3. ด้านการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม	4.35	0.43	มาก
4. ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา	4.33	0.46	มาก
5. ด้านการส่งเสริมกิจการนักเรียน	4.49	0.40	มาก
รวมเฉลี่ย	4.41	0.42	มาก

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ผลการจัดสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 ท่าน ประกอบด้วย ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่ จำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มงาน/ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และหัวหน้ากลุ่มบริหารงานทั่วไป จำนวน 4 คน เพื่อศึกษาความคิดเห็นของแต่ละบุคคลที่มีต่อแนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ดังนี้ 2.1) ด้านการพัฒนาระบบเครือข่ายและข้อมูลสารสนเทศ สถานศึกษาควรจัดให้มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพและฐานข้อมูลที่เป็นระบบ จัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีให้พร้อมใช้งาน จัดระบบและส่งต่อข้อมูลภายใน เพื่อให้การดำเนินงานมีความสะดวกรวดเร็วและลดการใช้เอกสารรูปแบบเดิมที่ล่าช้าและไม่ทันต่อการปฏิบัติงาน สนับสนุนให้ครูและบุคลากรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหาร และการจัดการเรียนการสอน 2.2) ด้านการดำเนินงานธุรการ สถานศึกษาควรพัฒนาระบบงานธุรการให้มีความเป็นระบบ ระเบียบ รวดเร็ว และตรวจสอบได้ โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดเก็บเอกสาร การส่งผ่านข้อมูล และการสื่อสารภายในองค์กร เพื่อลดภาระงานเอกสารและความซ้ำซ้อนของกระบวนการทำงาน 2.3) ด้านการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม สถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการอาคารสถานที่อย่างเป็นระบบ มีการวางแผนบำรุงรักษา ซ่อมแซม และปรับปรุงสิ่งก่อสร้างให้มีความมั่นคงปลอดภัย และเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2.4) ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา สถานศึกษาควรสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร ด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และองค์ความรู้ เพื่อใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาให้มีคุณภาพ 2.5) ด้านการส่งเสริมกิจการนักเรียน สถานศึกษาควรมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง ครอบคลุมด้านการ

เรียนรู้ พฤติกรรม และสภาวะ ส่งเสริมกิจกรรมที่ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และทักษะชีวิต เพื่อพัฒนา
นักเรียนให้เป็นผู้มีวินัยและรับผิดชอบต่อสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา
เป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษามี การดำเนินงาน
ด้านการส่งเสริม สนับสนุน ให้บริการแก่หน่วยงานภายในของสถานศึกษาโดยให้บริการด้านการศึกษาทุก
รูปแบบ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ประสานที่ทำให้การจัดการเรียน
การสอนและงานต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างสะดวกราบรื่น และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชำนาญ ทวีทอง (2566: 59) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานทั่วไป
ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงาน
ทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจมา คำเมือง (2558: 74) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานทั่วไปใน
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า
การดำเนินงานการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 พบว่า การดำเนินการอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจิรัตน์
มานะพระ (2559: 81) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการบริหารงานทั่วไปในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานทั่วไปในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ทั้งด้านการดำเนินงานธุรการ
โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ดังนี้

2.1 แนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบเครือข่ายและข้อมูล
สารสนเทศ มีแนวทาง สถานศึกษาควรจัดให้มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพและฐานข้อมูลที่เป็นระบบ
จัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีให้พร้อมใช้งาน จัดระบบและส่งต่อข้อมูลภายใน เพื่อให้การดำเนินงาน
มีความสะดวกรวดเร็วและลดการใช้เอกสารรูปแบบเดิมที่ล่าช้าและไม่ทันต่อการปฏิบัติงาน สนับสนุนให้ครู
และบุคลากรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหาร และการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนพัฒนาเครือข่าย
ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและนวัตกรรมทางการศึกษา ควรนำข้อมูล
สารสนเทศมาวิเคราะห์เพื่อใช้ในการตัดสินใจบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ และดูแลความปลอดภัยของ
ข้อมูลให้เป็นไปตามหลักมาตรฐานสากล แนวทางนี้สอดคล้องกับ ขวัญจิรา ตาแก้ว (2565: 56-57) ที่กล่าว
ว่า ควรสนับสนุนและพัฒนาให้บุคลากรสามารถนำนวัตกรรมเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อการศึกษามาใช้
ในการบริหารและพัฒนาการศึกษา และยังสัมพันธ์กับงานของ สุดธิมา ทองบุญ (2559: 74) ที่มีแนวทางว่า
ควรจัดหาเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบเครือข่ายสารสนเทศที่ทันสมัย และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้
ด้านเทคโนโลยีและระบบเครือข่ายสารสนเทศ

2.2 แนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ด้านการดำเนินงานธุรการ มีแนวทาง
สถานศึกษาควรพัฒนาระบบงานธุรการให้มีความเป็นระบบ ระเบียบ รวดเร็ว และตรวจสอบได้ โดยนำ

เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดเก็บเอกสาร การส่งผ่านข้อมูล และการสื่อสารภายในองค์กร เพื่อลดภาระงานเอกสารและความซ้ำซ้อนของกระบวนการทำงาน พร้อมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะด้านงานธุรการและเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา แนวทางนี้สอดคล้องกับ ปววรรณรัตน์ พิมพ์ม (2559: 45-46) กล่าวว่า ควรจัดสถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติงานธุรการให้มีความเหมาะสมและจัดทำ หลักฐานต่างๆ และบันทึกไว้เพื่อสะดวกในการค้นคว้าเพื่อนำมาใช้งาน และจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานธุรการเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ปฏิบัติงาน และมีการจัดหาบุคลากรที่มีความสามารถในการรับผิดชอบงานธุรการ และสอดคล้องกับแนวทางของ ประมูล สุวรรณมาโจ (2562: 52) กล่าวว่า โรงเรียนควรจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนสอดคล้องกับเป้าหมายของเขตพื้นที่ชุมชนและสังคม โดยการมีส่วนร่วมของบุคคลและควรเผยแพร่ผลงานของโรงเรียน เช่น การศึกษาหรืองานวิจัยของโรงเรียนให้บุคลากรในโรงเรียนและสาธารณชนทราบ ส่วนที่เกี่ยวกับงานธุรการควรดำเนินการงานธุรการตามระบบที่กำหนดไว้ โดยยึดหลักความถูกต้องรวดเร็ว ประหยัดและคุ้มค่า นอกจากนี้แล้วโรงเรียนควรจัดระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนเพื่อใช้ในการบริหารจัดการภายในโรงเรียนโดยให้สอดคล้องกับระบบฐานข้อมูลของเขตพื้นที่การศึกษา และเชื่อมโยงกับโรงเรียนอื่นและส่วนกลาง ควรเผยแพร่ข้อมูลเครือข่ายการศึกษาให้บุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องทราบ

2.3 แนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ด้านการดูแลอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม มีแนวทาง สถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการอาคารสถานที่อย่างเป็นระบบมีการวางแผนบำรุงรักษา ซ่อมแซม และปรับปรุงสิ่งก่อสร้างให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่น และเอื้อต่อบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครู นักเรียน และบุคลากรทุกคนมีจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพย์สินของทางราชการ อีกทั้งควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่นในการพัฒนาพื้นที่สีเขียว การจัดการขยะ และการอนุรักษ์พลังงาน เพื่อให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ วิภาวดี ทวีโชค (2562: 61) ที่กล่าวว่า โรงเรียนควรมีการจัดทำแผนงานโครงการเพื่อตั้งงบประมาณรองรับในการบำรุงรักษา กำหนดระเบียบการใช้ จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดเตรียมสถานที่ให้พร้อมไว้บริการชุมชน ให้ความร่วมมือกิจกรรมในชุมชน และปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ และสอดคล้องกับแนวทางของ ชำนาญ ทวีทอง (2566: 52) กล่าวว่า สถานศึกษาควรจัดทำกรซ่อมแซมอาคารเรียนอาคารสถานที่ให้ใช้งานได้ปกติอย่างสม่ำเสมอมีการดูแลรักษาให้สวยงามอยู่เสมอความสงบความร่มรื่นภายในบริเวณสถานศึกษาและความแข็งแรงของอาคาร

2.4 แนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา มีแนวทาง สถานศึกษาสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร ด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และองค์ความรู้ เพื่อใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารควรจัดตั้งคณะกรรมการระดมทรัพยากรอย่างเป็นระบบ โปร่งใส และตรวจสอบได้ รวมถึงมีการติดตามและประเมินผลการใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับทราบ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วันทนา ฤทธิยูง (2565: 48-49) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำทั้งด้านคุณลักษณะและพฤติกรรมการบริหารจัดการ เป็นผู้นำที่ดีที่มีความรู้ความสามารถ บริหารงานด้วยความโปร่งใส มีภาวะผู้นำทั้งด้านวิสัยทัศน์ และการบริหารจัดการที่ดี มีผลงานเป็นที่ปรากฏ

สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริจาคกับสถานศึกษา และเข้าใจในกระบวนการการระดมทรัพยากร ซึ่งจะทำให้ชุมชนเกิดความมั่นใจและศรัทธา นำมาซึ่งการสนับสนุนทรัพยากรให้เกิดผลลัพธ์ เกิดผลผลิตตามความประสงค์และแผน ส่งผลให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพสูงสุด และสอดคล้องกับ มณฑา ทนุการ (2558: 47) พบว่า ทรัพยากรด้านเงินทุน สถานศึกษาควรดำเนินการสำรวจความขาดแคลนและความด้อยโอกาสของนักเรียนเพื่อนำข้อมูลเสนอต่อผู้บริจาคที่มีวัตถุประสงค์ให้จัดตั้งกองทุน เขียนโครงการสนับสนุนและแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการเงินกองทุนรวมทั้งประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาจากเงินที่ผู้บริจาคมิวัตถุประสงค์ให้จัดตั้ง

2.5 แนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมกิจการนักเรียน มีแนวทางสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง ครอบคลุมด้านการเรียนรู้ พฤติกรรม และสุขภาพ ส่งเสริมกิจกรรมที่ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และทักษะชีวิต เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีวินัยและรับผิดชอบต่อสังคม ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผน ติดตาม และประเมินผลกิจกรรมของนักเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีและความร่วมมือที่ยั่งยืนระหว่างโรงเรียนกับครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ ประมุข สุวรรณมาโจ (2562: 93) กล่าวว่า โรงเรียนมีการกำหนดเขตบริการที่ชัดเจน จัดทำสามะโนผู้เรียนในเขตพื้นที่บริการ มีการจัดทำแผนการรับนักเรียนตามประกาศนโยบายและแนวปฏิบัติในการรับนักเรียนให้ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบมีการวางแผนกำหนดแนวทางการส่งเสริมงานกิจการนักเรียนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมมีการดำเนินงานกิจการนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายกิจกรรมให้บริการ กิจกรรมส่งเสริมและกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ มีการจัดกิจกรรมให้บริการ เช่น อาหารกลางวัน แนะแนว ทนุการศึกษา และบริการสุขภาพ จัดกิจกรรมส่งเสริมนันทนาการ เช่น ทศนศึกษาต้องให้ความสำคัญกับกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี และการบำเพ็ญประโยชน์โดยยึดนโยบายโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ เช่น การติดตามผลการเรียนของนักเรียน จัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า ยกย่องชมเชยศิษย์เก่าที่ทำประโยชน์ต่อโรงเรียน และสอดคล้องกับ ชำนาญ ทวีทอง (2566: 51-52) ที่กล่าวว่า สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาด้านความรับผิดชอบต่อสังคมให้กับนักเรียนการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัยคุณธรรม จริยธรรมและจัดทำข้อบังคับเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียนในการบริหารจัดการนักเรียน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากงานวิจัยครั้งนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้ซึ่งเป็นแนวการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์โดยภาพรวมจากผลการวิจัยที่ได้ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) การประยุกต์ใช้ระบบดิจิทัลและข้อมูลเชิงลึก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการวางแผนงานและการติดตามผลอย่างเป็นระบบ 2) การออกแบบกระบวนการบริหารแบบคล่องตัว เพื่อให้สถานศึกษาตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วและยืดหยุ่น และ 3) การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมผ่านแพลตฟอร์มสื่อสารออนไลน์เพื่อให้บุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมตัดสินใจบนข้อมูลเดียวกัน จึงมีแผนภาพที่ 1 ดังนี้

สรุป

1. สภาพการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาญจนบุรี ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการส่งเสริมกิจการนักเรียน ด้านการพัฒนาระบบเครือข่ายและข้อมูลสารสนเทศ ด้านการดำเนินงานธุรการ ด้านการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม และด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

2. แนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาญจนบุรี มีแนวทาง ดังนี้ 2.1) ด้านการพัฒนาระบบเครือข่ายและข้อมูลสารสนเทศ สถานศึกษาควรจัดให้มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพและฐานข้อมูลที่เป็นระบบ จัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีให้พร้อมใช้งาน จัดระบบและส่งต่อข้อมูลภายใน เพื่อให้การดำเนินงานมีความสะดวกรวดเร็วและลดการใช้เอกสารรูปแบบเดิมที่ล่าช้าและไม่ทันต่อการปฏิบัติงาน สนับสนุนให้ครูและบุคลากรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหาร และการจัดการเรียนการสอน 2.2) ด้านการดำเนินงานธุรการ สถานศึกษาควรพัฒนาระบบงานธุรการให้มีความเป็นระบบ ระเบียบ รวดเร็ว และตรวจสอบได้ โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดเก็บเอกสาร การส่งผ่านข้อมูล และการสื่อสารภายในองค์กร เพื่อลดภาระงานเอกสารและความซ้ำซ้อนของกระบวนการทำงาน 2.3) ด้านการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม สถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการอาคารสถานที่อย่างเป็นระบบ มีการวางแผนบำรุงรักษา ซ่อมแซม และปรับปรุงสิ่งก่อสร้างให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2.4) ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา สถานศึกษาควรสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร ด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และองค์ความรู้ เพื่อใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาให้มีคุณภาพ 2.5) ด้านการส่งเสริมกิจการนักเรียน สถานศึกษาควรมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนที่เข้มแข็ง ครอบคลุมด้านการเรียนรู้ พฤติกรรม และสุขภาพ ส่งเสริมกิจกรรมที่ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และทักษะชีวิต เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีวินัยและรับผิดชอบต่อสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ

1.1 สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารงานทั่วไปที่ชัดเจน ครอบคลุมทุกด้านของการบริหารงานทั่วไป เพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายมีความเข้าใจตรงกันและสามารถปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

1.2 สถานศึกษาควรวางแผนงานบริหารงานทั่วไปอย่างเป็นระบบ และมอบหมายบุคลากรให้ตรงกับความสามารถ ความรู้ และทักษะของแต่ละบุคคล เช่น งานธุรการควรให้ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านเอกสารและเทคโนโลยีสารสนเทศรับผิดชอบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อน และสร้างความรับผิดชอบที่ชัดเจน

1.3 สถานศึกษาควรสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบของ การอบรม การศึกษาดูงาน หรือการศึกษาด້วยตนเอง เพื่อให้ครูสามารถนำแนวคิดหรือแนวทางใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาของตน

1.4 สถานศึกษาควรจัดให้มีระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย และแผนงาน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานให้สอดคล้องกับเป้าหมาย และสามารถวัดผลได้ชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี

2.2 ควรศึกษาเรื่องสภาพ และปัญหาการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม ในจังหวัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2561). *คู่มือการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษารักษาการใน ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ.
- พัชราภรณ์ เย็นมนัส. (2558). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ภัทรกร มิ่งขวัญ. (2559). *การศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42*. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- รุจิรัตน์ มานะพระ. (2559). *สภาพและปัญหาการบริหารงานทั่วไปในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ลลิตา ทิพย์มาศ. (2565). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ*. ค้นจาก <https://tanoo.wordpress.com>.
- สัตตบุษย์ โพธิ์รุท. (2564). *การบริหารสำหรับครู (ฉบับปรับปรุง)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2553). คู่มือการบริหารงานโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล. กรุงเทพฯ: กลุ่มวิจัยและพัฒนานโยบาย สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี. (2567). แผนปฏิบัติการราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. กาญจนบุรี: ผู้แต่ง
- สุภักดิ์ ยมพุก และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2558). การบริหารสถานศึกษาและการรับรู้การสนับสนุนการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่มที่ 4. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ.*, 12(1), 88-104.
- อัจฉรา จงดี. (2560). การศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- อัญชุลีภรณ์ คำภีระ (2564). การศึกษาบทบาทการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- Candoli, I.C. and et al. (1992). *School business administration: a planning approach*. Massachusetts: Allyn and Bacon. *Schools: Past Present and Future*. Tec trends.
- Dubois, R.C. & Rothwell, A. (2004). *Community attitudes toward education and levels of participation in school affairs*. Dissertation Abstracts International.
- Gorton, R. D. (1983). *School administration and supervision: Leadership challenges and opportunities* (2nd ed.). Dubuque: Win C. Brown.
- Greenwood, W. T. (1965). *Management and organizational behavior*. Ohio: South Western.
- Hoy, W. & Miskel, G. (2001). *Educational administration: Theory, research and practice*. New York: McGraw-Hill.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W, (1970). Determining sample size for research activities. *Educational & Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement* (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for "intelligence". *American psychologist*, 28(1), 1-21.

การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics
โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

Enhancing Phonics Reading and Spelling Skills through
Word Mats for Grade 2 Students

¹กนกวรรณ โม่เมือง, ²นิลรัตน์ โภคินพัชรพงษ์ และ ³บุญญาดา เทือกเพี้ย

¹Kanokwan Momuang, ²Nilrat Phokinpatcharapong and ³Phunyada Thuakpea

^{1,2}คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

³โรงเรียนโนนจันทน์ทิพย์แก้ววิทยา อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

^{1,2}Education and Human Development, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

³Non Chanthuek Huaykae Witthaya School, Waeng Yai District, Khon Kaen Province

¹E-mail: pupekanokwan0222@gmail.com ²E-mail: noinin41@gmail.com ³E-mail: Apple.it.99@gmail.com

Received 26/01/2026 | Revised 12/02/2026 | Accepted 16/02/2026

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word mats) ก่อนเรียนและหลังเรียน 2) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word mats) และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word mats) กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโนนจันทน์ทิพย์แก้ววิทยา จำนวน 10 คน ภาคเรียนที่ 1/2568 ซึ่งมาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้, ชุดบัตรรวมคำศัพท์ (Word mats), แบบทดสอบทักษะการออกเสียงสะกดคำ Phonics และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีประสิทธิผล

ผลการวิจัย 1) นักเรียนมีทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ค่าดัชนีประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word mats) มีค่าเท่ากับ 0.2899 แสดงว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าในการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word mats) เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 28.99 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word mats) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.55$, $\sigma = 0.51$)

คำสำคัญ: ทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำ Phonics; บัตรรวมคำศัพท์ (Word mats); ประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this research article were: (1) to compare Phonics reading and spelling skills before and after instruction using Word Mats; (2) to examine the Effectiveness Index (E.I.) of enhancing Phonics reading and spelling skills through the use of Word Mats; and (3) to investigate student satisfaction with learning management through Word Mats. The target group consisted of 10 Grade 2 students from Non Chanthuek Huaykae Witthaya School, enrolled in the first semester of the 2025 academic year. The participants were selected using a purposive sampling method. The research instruments included lesson plans, Word mat sets, a Phonics reading and spelling skills test, and a satisfaction assessment form. Data were analyzed using percentages, means, standard deviations, and the effectiveness index (E.I.).

Research findings: 1. Students' Phonics reading and spelling skills were significantly higher after the intervention than before, at a statistical significance level of .01. 2. The effectiveness index (E.I.) for the development of Phonics skills using Word mats was 0.2899, indicating that students achieved a 28.99% increase in learning progress. 3. Overall student satisfaction with the learning management using Word Mats was at the highest level ($\mu = 4.55$, $\sigma = 0.51$).

Keywords: Phonics reading and spelling skills; Word mats; Primary education

บทนำ

ภาษาอังกฤษมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นภาษาสากลที่สำคัญในการติดต่อสื่อสารการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม การประกอบอาชีพ การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและใช้ เป็นสื่อกลางในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีทัศน์ของชุมชนโลก การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ จะช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมุมมองของสังคมโลก นำมาซึ่งมิตรไมตรี และความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ช่วยพัฒนานักเรียนให้มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นดีขึ้น ได้เรียนรู้และ เข้าใจความแตกต่างของภาษาต่างประเทศและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การคิด สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศและใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการ สื่อสารได้อย่างมีวิจารณญาณ รวมทั้งเข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้ง่ายและกว้างขวางขึ้นและมีวิสัยทัศน์ใน การดำรงชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ตามกระบวนการเรียนรู้ และมีสมรรถนะหลัก 5 ประการ คือความสามารถในการสื่อสาร การคิด การ

แก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ภาษาอังกฤษจะช่วยให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและมั่นใจ ดังนั้นผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนภาษาอังกฤษให้เกิดทักษะทางภาษาโดยจะเน้นแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative approach) โดยมุ่งเน้นให้พัฒนาทักษะทั้ง 4 ด้านได้แก่ ทักษะการฟัง (Listening) ทักษะการพูด (Speaking) ทักษะการอ่าน (Reading) และทักษะการเขียน (Writing) ให้อยู่ในระดับที่สามารถสื่อสารได้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมุ่งหวังให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ แสวงหาความรู้ประกอบอาชีพ รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลกและสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปสู่สังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์โดยได้กำหนดสาระหลักที่จำเป็นสำหรับนักเรียนทุกคนซึ่งประกอบด้วย ภาษาเพื่อการสื่อสาร ภาษาและวัฒนธรรม ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) สอดคล้องกับ พิระ เหมื่อนอก (2565: 27) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นสมรรถนะด้านการสื่อสาร เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียน สามารถนำทักษะทางภาษาไปใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถคิด วิเคราะห์ และใช้ทักษะในการแก้ปัญหา และพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21

องค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนตามความมุ่งหวังของหลักสูตรและเป็นหัวใจของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษนั้นคือ ความสามารถในการอ่าน เนื่องจากการอ่านมีความสำคัญต่อมนุษย์ที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ช่วยให้ได้รับข้อมูลข่าวสารเพื่อประกอบการตัดสินใจในชีวิตประจำวัน การอ่านมีความจำเป็นต่อการศึกษาเล่าเรียน คนที่เรียนหนังสือเก่งมักจะเป็นคนที่อ่านหนังสือได้เก่งและคล่อง เพราะการอ่านช่วยให้ได้รับความรู้และความเข้าใจที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จและสามารถศึกษาต่อในระดับสูงได้ การอ่านมีคุณค่าต่อมนุษย์เพราะช่วยยกระดับสติปัญญาให้สูงขึ้น ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เป็นการพัฒนาความคิดให้มีความก้าวหน้า ส่งผลต่อการพัฒนาในอาชีพ ทำให้มนุษย์ทันต่อเหตุการณ์ สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554)

นอกจากนี้ บัตรคำศัพท์ (Flash Card) ยังมีความโดดเด่นในด้านความยืดหยุ่นในการประยุกต์ใช้ในการสอนได้หลากหลายรูปแบบ อีกทั้งยังเป็นสื่อการสอนที่มีราคาไม่แพง หรือสามารถจัดทำขึ้นเองได้โดยมีขั้นตอนหรือกระบวนการที่ไม่ยุ่งยาก Lewis (2010) ได้เน้นย้ำถึงคุณสมบัติที่สำคัญของบัตรคำศัพท์คือ ความสะดวกในการพกพา ทำให้ผู้เรียนสามารถหยิบจับไปทบทวนได้ทุกที่ทุกเวลา ทั้งภายในห้องเรียนหรือภายนอกห้องเรียน ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง เป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงในการช่วยปูพื้นฐานการจดจำคำศัพท์ของนักเรียน สื่อชนิดนี้ประกอบด้วยทั้งคำศัพท์และรูปภาพที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้อย่างดีเยี่ยม และที่สำคัญยังช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ เนื่องจากบัตรคำศัพท์เน้นให้นักเรียนใช้ทักษะการจดจำและการฟังควบคู่กันไป

เพื่อต่อยอดจากการจดจำคำศัพท์เป็นรายบุคคล การจัดหมวดหมู่และรวบรวมคำศัพท์ไว้ในรูปแบบ บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mats) จึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงของคำศัพท์ในบริบทที่กว้างขึ้น บัตรรวมคำศัพท์ ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการจัดระบบคำศัพท์ (See it, Spell it, Build it, Write it) เพราะกระบวนการนี้ช่วยให้เด็กเห็นภาพ เชื่อมโยงเสียง และได้ลงมือทำ ซึ่งส่งผลต่อความจำระยะยาว

จากการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ยังไม่สามารถอ่านออกเสียงคำศัพท์ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรแม้จะมีการใช้สื่อพื้นฐานประเภท บัตรคำ (Flash Cards) เพื่อช่วยในการจดจำรายคำ แต่ผู้เรียนยังขาดการเชื่อมโยงข้อมูลและความต่อเนื่องในการฝึกฝน ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาสื่อการเรียนรู้จากรูปแบบบัตรคำรายชิ้นสู่การสร้าง แผ่นรวมคำศัพท์ (Word Mats) ซึ่งเป็นการรวบรวมกลุ่มคำศัพท์ที่สัมพันธ์กันไว้ในแผ่นเดียว เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้และช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพรวมของคำศัพท์ได้อย่างเป็นระบบ อันจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงได้อย่างถูกต้องและมีความมั่นใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อศักยภาพของผู้เรียนอย่างสูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mats) ก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mats)
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mats)

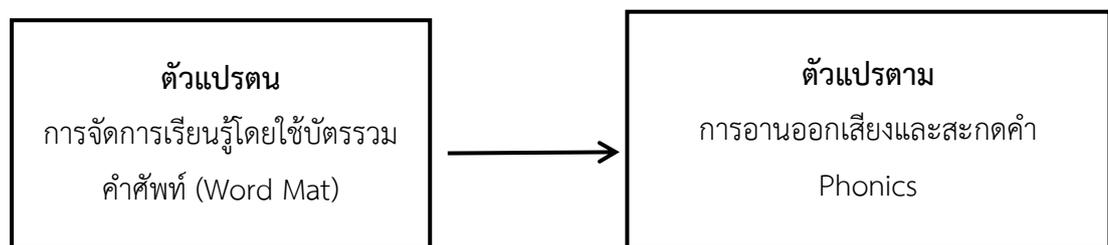
การทบทวนวรรณกรรม

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนใน 4 สาระหลัก ได้แก่ สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร ซึ่งครอบคลุมความสามารถในการออกเสียงคำและประโยคอย่างถูกต้อง การตอบคำถามจากการฟังและการอ่าน การพูดโต้ตอบในสถานการณ์ง่าย ๆ รวมถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและสิ่งใกล้ตัว นอกจากนี้ ยังเน้น สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม โดยกำหนดให้ผู้เรียนสามารถระบุและเชื่อมโยงเสียง ตัวอักษร และความหมายของคำได้ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมทางภาษาและวัฒนธรรมตามความเหมาะสม ในส่วนของ สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และ สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงกับเนื้อหาในกลุ่มสาระอื่น และใช้ภาษาในการสืบค้นหรือรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์ง่าย ๆ ได้ สาระการเรียนรู้แกนกลางสำหรับชั้น ป.2 จึงเน้นคำศัพท์พื้นฐานเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เช่น ตนเอง ครอบครัว โรงเรียน อาหาร และจำนวน รวมถึงประโยคและบทสนทนาที่ใช้สื่อสารในชีวิตจริง เพื่อวางรากฐานทักษะการสื่อสารที่จำเป็น

ทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำแบบ Phonics เป็นวิธีการสอนที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรกับเสียง (Graphophonics) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถถอดรหัสคำ (Decoding) และสะกดคำภาษาอังกฤษได้ อย่างไรก็ตาม การออกเสียงภาษาอังกฤษมีความท้าทายสำหรับผู้เรียนชาวไทย เนื่องจากมีเสียงพยัญชนะและสระหลายเสียงที่ไม่มีในระบบเสียงภาษาไทย เช่น เสียงพยัญชนะก้อง /z/ หรือความแตกต่างระหว่างสระเสียงสั้นและเสียงยาว (/i/ กับ /i:/) ซึ่งหากออกเสียงผิดพลาดอาจนำไปสู่ปัญหาในการสื่อสารได้งานวิจัยจำนวนมากสนับสนุนประสิทธิผลของการสอนแบบ Phonics ในการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้เรียนระดับประถมศึกษา Wolf (2016) พบว่าการสอน Phonics 3 ชั้นตอนช่วยพัฒนาการอ่านออกเสียงตัวอักษรในเด็กก่อนวัยเรียน ขณะที่ Farokhbakht and Dariush (2015) ชี้ให้เห็นว่าการใช้ Jolly Phonics ช่วยเพิ่มคะแนนการอ่าน การสะกด และแรงจูงใจในการเรียนรู้ งานวิจัยในประเทศโดย พิมภรณ์ พวงชื่น (2562) ยังยืนยันว่าชุดกิจกรรมการสอนแบบ Phonics สามารถพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำของนักเรียนชั้น ป.2 ได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า Phonics เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความสามารถพื้นฐานด้านการอ่านภาษาอังกฤษ

บัตรคำศัพท์ (Flash Card) เป็นสื่อการเรียนการสอนพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพสูง สามารถใช้ได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งการสอนคำศัพท์ใหม่ การทบทวน และการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ บัตรคำศัพท์มักประกอบด้วยคำศัพท์พร้อมรูปภาพที่มีสีสันสวยงามและเหมือนจริง เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจความหมายและจดจำคำศัพท์ได้ดียิ่งขึ้น นักวิชาการหลายท่านต่างให้ความหมายของบัตรคำศัพท์ว่าเป็นเครื่องมือที่ง่ายต่อการผลิต แต่มีประสิทธิภาพในการช่วยให้นักเรียนเรียนรู้และจดจำคำศัพท์ใหม่ Word Mat (บัตรรวมคำศัพท์) เป็นสื่อต่อยอดที่ใช้หลักการคล้ายกัน โดยมักเป็นแผ่นภาพขนาดใหญ่ที่รวบรวมคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งไว้ เพื่อใช้เป็นแหล่งอ้างอิงและช่วยในการเขียนหรือการพูดของผู้เรียน ซึ่งเป็นการขยายประโยชน์จากบัตรคำศัพท์เดี่ยว ๆ ไปสู่การสร้างคลังคำศัพท์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งใช้ประชากรเป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยไม่อ้างอิงไปถึงกลุ่มอื่น

1. กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโนนจันทน์ทิพย์แกววิทยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จำนวน 10 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งเป็นนักเรียนที่ผู้วิจัยสอนประจำชั้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบโฟนิกส์ เรื่อง Short Vowels 2) ชุดบัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) 3) แบบทดสอบทักษะการออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics ใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ต่อการจัดการเรียนรู้

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การสอนแบบโฟนิกส์ เรื่อง Short Vowels

1.1 ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

1.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ เวลาที่ใช้และมาตรฐานการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

1.3 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบโฟนิกส์

1.4 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การสอนแบบโฟนิกส์ จำนวน 5 แผน ใช้เวลาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8 ชั่วโมง

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งทางทฤษฎี ภาษา เนื้อหาและความเที่ยงตรงต่างๆ แล้วนำมาปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะ

1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ เกี่ยวกับสาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยประเมินผลตามวิธี ของลิเคอร์ท (Likert) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 121)

1.7 วิเคราะห์ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน แล้วนำไป เทียบกับเกณฑ์ โดยกำหนดให้คะแนนเฉลี่ยระดับคุณภาพความเหมาะสม 3.51 ขึ้นไป เป็นเกณฑ์ พิจารณา และยอมรับว่าเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่นำไปใช้ได้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ที่ได้คะแนนเฉลี่ย 4.65 มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

1.8 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้ว เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

1.9 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหนองแดงโนนโพธิ์ประชาสรรค์ ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายเพื่อดูความเหมาะสมของภาษา เวลา เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้

1.10 ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

2. ชุดบัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat)

2.1 ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

2.2 ศึกษาเอกสาร หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดบัตรรวมคำศัพท์

2.3 สร้างชุดบัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ด้วยการสอนแบบโฟนิกส์ เพื่อส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 ชุด ดังนี้ ชุดที่ 1 เรื่อง Short a ชุดที่ 2 เรื่อง Short e ชุดที่ 3 เรื่อง Short i ชุดที่ 4 เรื่อง Short o ชุดที่ 5 เรื่อง Short u

2.4 นำชุดบัตรรวมคำศัพท์ (Word Mats) ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาความเหมาะสมในด้านความถูกต้องของเนื้อหา โดยใช้แบบประเมินที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 121)

2.5 นำคะแนนที่ได้จากแบบประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์เกณฑ์พิจารณาระดับคุณภาพ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 121) พบว่าผลการประเมินมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 เมื่อเทียบกับเกณฑ์สรุปได้ว่า ชุดบัตรรวมคำศัพท์ (Word Mats) มีคุณภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยจึงนำเครื่องมือดังกล่าวไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

2.6 นำชุดบัตรรวมคำศัพท์ไปทดลองใช้ร่วมกับแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยนำไปทดลองใช้กับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหนองแดงโนนโพธิ์ประชาสรรค์ ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายเพื่อดูความเหมาะสมของภาษา เวลา เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้

2.7 นำชุดบัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ด้วยการสอนแบบโฟนิกส์ เพื่อส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

3. แบบทดสอบทักษะการออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics

3.1 ศึกษาหลักการและวิธีการสร้างแบบทดสอบทักษะการออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics จากเอกสาร ตำราหนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดกรอบในการสร้าง

3.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบทักษะการออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics ลักษณะของแบบทดสอบเกี่ยวกับความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและมาตรฐานการเรียนรู้ วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด โดยศึกษาเกี่ยวกับคำศัพท์ โครงสร้าง สำนวนทางภาษา

3.3 นำแบบทดสอบทักษะการออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดบัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ปรับแก้ไขจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิจัย เสนอแนะเรียบร้อยแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมที่ประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ ประเมินคุณภาพของแบบทดสอบทักษะการออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมชัดเจนของคำถาม โดยใช้แบบประเมินดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553: 67) พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67

3.4 นำแบบทดสอบทักษะการออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม จำนวน 3 ท่าน และได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำแล้ว นำไปทดลองสอบ กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนหนองแดงโนนโพธิ์ประชาสรรค์ โรงเรียนชุมชนบ้านดอนหัน จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย พบว่า แบบทดสอบมีความง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.45-0.72 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.30-0.65 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ เท่ากับ 0.82

3.5 จัดพิมพ์แบบทดสอบทักษะการออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics ก่อนและหลังเรียนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดบัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

4. แบบประเมินความพึงพอใจ

4.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ หลักการสร้างและวิเคราะห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย กำหนดคุณลักษณะที่ต้องการวัดในด้านเนื้อหาและสาระสำคัญ ด้านรูปแบบ และความน่าสนใจของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดบัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ด้านประโยชน์ที่ได้รับและการนำไปใช้

4.2 กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดบัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) และสร้างข้อคำถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามเกณฑ์การแปลผล ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 แปลว่า มีความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 แปลว่า มีความพึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 แปลว่า มีความพึงพอใจปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 แปลว่า มีความพึงพอใจน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 แปลว่า มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

4.3 นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดบัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ที่สร้างขึ้นเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขไปให้ ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง

แบบสอบถามกับข้อคำถาม จุดประสงค์การวัดความพึงพอใจ โดยค่าความสอดคล้องของแบบสอบถาม ความพึงพอใจ ไม่ต่ำกว่า 0.50

4.4 นำแบบประเมินวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ชุดบัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) สอบถามกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนด้วยการใช้ชุดบัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach)

4.5 จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ก่อนเรียนและหลังเรียน ได้ผลดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ก่อนเรียนและหลังเรียน $n = 10$

ที่	แบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test)	แบบทดสอบหลังเรียน (Post-test)
1	10	13
2	12	14
3	11	12
4	12	14
5	12	15
6	15	16
7	15	14
8	16	19
9	13	15
10	16	19
รวม	131	151
μ	13.1	15.1
σ	2.17	2.33
ร้อยละ	65.5	75.5

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้คะแนนเฉลี่ยจากการ ทดสอบทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ก่อนเรียนมีคะแนน

เฉลี่ยเท่ากับ 13.1 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 65.5 และ หลังเรียนมีคะแนน เฉลี่ยเท่ากับ 15.1 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 75.5

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบ วิลคอกซัน (The Willcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test)

**** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01**

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	μ	σ	Z	Asymp Sign. (2-tailed)
ก่อนเรียน	10	20	13.1	2.17	-2.630 ^b	.009
หลังเรียน	10	20	15.1	2.33		

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ได้ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าดัชนีประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat)

จำนวนนักเรียน (n)	ผลรวมของคะแนน		
	ทดสอบก่อนเรียน	ทดสอบหลังเรียน	ค่าประสิทธิผล
10	131	151	0.2899

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) มีค่าเท่ากับ 0.2899 ซึ่งหมายความว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความก้าวหน้าในการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 28.99

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ได้ผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat)

ที่	รายการประเมิน	μ	σ	ระดับ ความพึงพอใจ
1.	นักเรียนมีความสุขและสนุกกับการเรียนภาษาอังกฤษแบบโฟนิกส์	4.65	0.48	มากที่สุด
2.	กิจกรรมการเรียนการสอนเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน	4.40	0.56	มาก
3.	นักเรียนชอบกิจกรรมที่ได้ฝึกออกเสียงและสะกดคำร่วมกับเพื่อน ๆ	4.55	0.50	มากที่สุด
4.	ครูอธิบายและสอนวิธีใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ได้ชัดเจน	4.60	0.50	มากที่สุด
5.	บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) มีสีสันสวยงามและรูปภาพน่าสนใจ	4.80	0.41	มากที่สุด
6.	ตัวหนังสือในบัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) อ่านง่ายและชัดเจน	4.50	0.51	มาก
7.	บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ช่วยให้หนูสะกดคำได้ง่ายขึ้น	4.35	0.58	มาก
8.	การเรียนด้วย Word Mat ทำให้หนูกล้าอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษมากขึ้น	4.30	0.61	มาก
9.	นักเรียนอยากให้คุณครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบนี้ในบทเรียนอื่นอีก	4.70	0.47	มากที่สุด
10.	ในภาพรวม นักเรียนชอบการเรียนโดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat)	4.65	0.49	มากที่สุด
	รวม	4.55	0.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 แสดงว่านักเรียนมีความเห็นสอดคล้องกันค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า รายการที่ 5 บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) มีสีสันสวยงามและรูปภาพน่าสนใจ นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.80$, $\sigma = 0.41$) รองลงมาคือ นักเรียนอยากให้คุณครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบนี้ในบทเรียนอื่นอีก ($\mu = 4.70$, $\sigma = 0.47$) นักเรียนมีความสุขและสนุกกับการเรียนภาษาอังกฤษแบบโฟนิกส์ ($\mu = 4.65$, $\sigma = 0.48$) และในภาพรวมนักเรียนชอบการเรียนโดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat)

($\mu = 4.65$, $\sigma = 0.49$) ตามลำดับ ส่วนการเรียนรู้ด้วย Word Mat ทำให้หนูก้าอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 4.30$, $\sigma = 0.61$)

อภิปรายผล

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 75.5 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะ Phonics เนื่องจากสื่อนี้ช่วยให้นักเรียนเห็นภาพรวมของกลุ่มคำที่มีเสียงสระสั้น (Short Vowels) สัมพันธ์กัน ทำให้สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรและเสียงได้อย่างเป็นระบบ การจัดกลุ่มคำศัพท์ที่สัมพันธ์กันช่วยลดภาระทางพุทธิปัญญาของผู้เรียนวัยประถมศึกษา ทำให้สามารถโฟกัสที่การฝึกออกเสียงสะกดคำตามหลักสัทศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ ฮัฟส์ (Hughes, 1972: 2) ที่กล่าวว่า การสอนแบบโฟนิกส์เป็นการสอนการอ่านที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ของเสียงและตัวอักษร เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างตัวอักษรต่าง ๆ และเสียงอ่านที่เกิดจากตัวอักษรนั้น ๆ และสอดคล้องกับ แจนนูซี (Jannuzi, 1997: 186) ที่กล่าวว่า วิธีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบโฟนิกส์ (Phonics Instruction) เป็นแนวทางหนึ่งในการสอนการอ่านและการสะกดคำ โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและสัญลักษณ์ของเสียง มักใช้ในการสอนระดับเบื้องต้นหรือระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวิตรี อานมณี (2562) และ นุสรีย์ กันยา (2559) ที่พบว่าการสอนแบบโฟนิกส์รวมกับการใช้สื่อช่วยส่งเสริมให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และยังสอดคล้องกับ กนกวรรณ กรุณา และคณะ (2567) ที่ระบุว่าการใช้สื่อที่สร้างเสียงสัมผัสคล้องจองช่วยให้ผู้เรียนจดจำและออกเสียงได้แม่นยำขึ้น

2. ค่าดัชนีประสิทธิผลการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) มีค่าเท่ากับ 0.2899 ซึ่งหมายความว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความก้าวหน้าในการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 28.99 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 28.99 ซึ่งถือเป็นพัฒนาการที่สำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่อยู่ในช่วงเริ่มต้นของการเรียนรู้หลักการสะกดคำ (Phonics) บัตรรวมคำศัพท์ทำหน้าที่เป็น "นั่งร้าน" (Scaffolding) ทางการเรียนรู้ที่ช่วยให้เด็กสามารถเข้าถึงความหมายและเสียงของคำศัพท์ได้ทันทีขณะทำกิจกรรม ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและไม่ติดขัด ผลการวิจัยในส่วนนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ก่อ พิสุทธิ (2561) ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะการออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดฝึกทักษะโฟนิกส์ออนไลน์ ซึ่งพบค่าดัชนีประสิทธิผลที่แสดงถึงความก้าวหน้าของผู้เรียนในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ จารุวรรณ ไม้เลี้ยง (2560) ที่ระบุว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีโฟนิกส์ช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงและจดจำ

คำศัพท์ได้ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ การที่ Word Mat ช่วยให้นักเรียนเห็นรูปแบบ (Pattern) ของภาษาได้ชัดเจนขึ้น จึงยืนยันได้ว่าสื่อนี้มีประสิทธิผลในการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในระดับเริ่มต้น

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความสวยงามและรูปภาพที่น่าสนใจ (ค่าเฉลี่ย 4.80) ผลลัพธ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าสื่อการสอนที่มีลักษณะเป็นภาพประจักษ์ (Visual Aids) และมีการออกแบบที่ดึงดูดความสนใจ มีผลอย่างมากต่อแรงจูงใจและเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษา เมื่อนักเรียนรู้สึกสนุกและมีความสุขกับการเรียน ย่อมส่งผลให้เกิดความกล้าที่จะสื่อสารและกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งนภา ศิริสวัสดิ์ (2561) ที่พบว่าการใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น และสอดคล้องกับ ศิริลักษณ์ ซ้อยิ่ง และคณะ (2568) รวมถึง สุนิสา เผ่าสวน และคณะ (2567) ที่ยืนยันว่าการสอนโฟนิกส์ร่วมกับสื่อประสมและเกมการศึกษาช่วยให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับสูงมาก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้การฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำประสบความสำเร็จ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

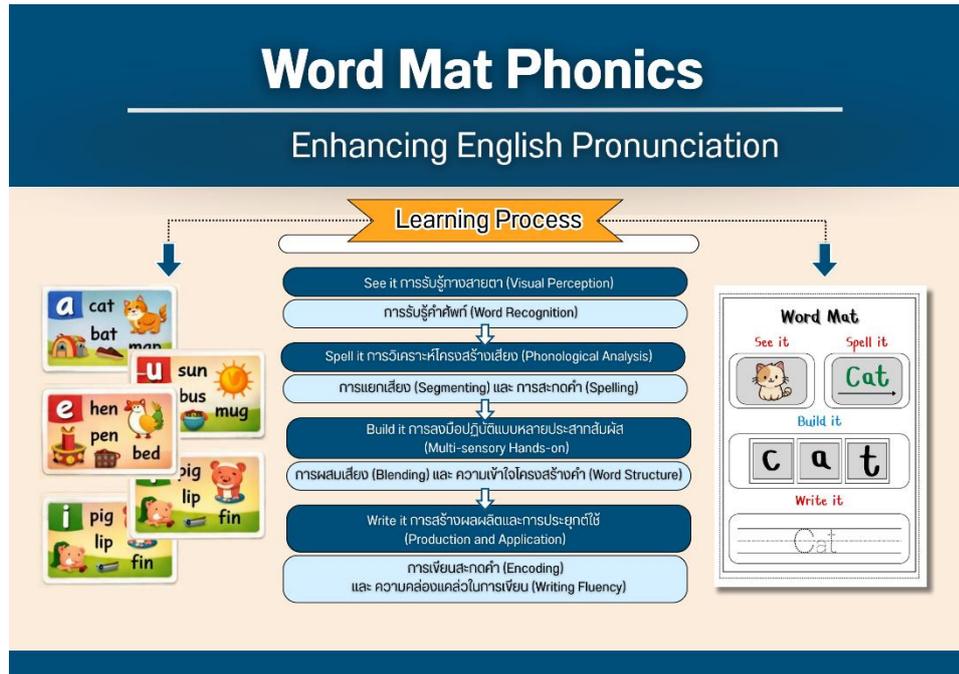
การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ Phonics โดยใช้บัตรรวมคำศัพท์ (Word Mat) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีกระบวนการที่สำคัญ ดังนี้

1. ขั้นตอน See it (การรับรู้และการเชื่อมโยง) เป็นขั้นตอนที่เน้น การรับรู้ทางสายตา เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมองภาพหรือคำศัพท์เป้าหมายบน Word Mat พัฒนาทักษะ การรับรู้คำศัพท์ และ การเชื่อมโยงภาพกับความหมาย ซึ่งเป็นรากฐานของการอ่านอย่างเข้าใจ

2. ขั้นตอน Spell it (การวิเคราะห์และการสะกด) เป็นขั้นตอนที่เน้น การวิเคราะห์โครงสร้างเสียงของคำ โดยนักเรียนฝึกออกเสียง Phonics ของแต่ละหน่วยเสียง และสะกดคำด้วยการเขียนตัวอักษร พัฒนาทักษะ การแยกเสียง และ การสะกดคำ ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและตัวอักษร

3. ขั้นตอน Build it (การสังเคราะห์และการลงมือปฏิบัติ) เป็นขั้นตอนที่เน้น การเรียนรู้แบบหลายประสาทสัมผัส ผ่านการลงมือปฏิบัติ โดยนักเรียนใช้สื่อรูปธรรม (เช่น ตัวอักษรแม่เหล็ก) มาเรียงต่อกันเพื่อ "สร้าง" คำศัพท์ พัฒนาทักษะ การผสมเสียง และเสริมสร้าง ความเข้าใจโครงสร้างคำ ทำให้เกิดความคงทนในการจำรูปแบบการสะกดคำ

4. ขั้นตอน Write it (การประยุกต์ใช้และการสร้างผลผลิต) เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่เน้น การสร้างผลผลิต และการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยนักเรียนเขียนคำศัพท์เป้าหมายหรือประโยคสั้น ๆ พัฒนาทักษะ การเขียนสะกดคำ และ ความคล่องแคล่วในการเขียน ซึ่งเป็นการนำทักษะ Phonics ไปใช้ในการสื่อสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่นี้ชี้ให้เห็นว่า การใช้ Word Mat ตามกระบวนการ See-Spell-Build-Write เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะ Phonics นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเน้นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติในขั้นตอน Build it ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจโครงสร้างของคำในการเรียนรู้ การนำกระบวนการนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญสำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนควรเน้นย้ำให้นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนใน Word Mat) อย่างครบถ้วน (See it, Spell it, Build it, Write it) เพราะกระบวนการนี้ช่วยให้เด็กเห็นภาพ เชื่อมโยงเสียง และได้ลงมือทำ ซึ่งส่งผลต่อความจำระยะยาว

1.2 การเลือกใช้คำศัพท์และรูปภาพจากภาพบัตรรวมคำศัพท์ (เช่น Cat, Hat, Bat) ควรเลือกคำศัพท์ที่เป็นรูปธรรมและมีภาพประกอบที่ชัดเจน สวยงาม เพื่อดึงดูดความสนใจและช่วยให้นักเรียนเข้าใจความหมายของคำศัพท์ไปพร้อมฝึกการสะกดคำ

1.3 นักเรียนที่เรียนรู้ช้า ครูอาจเริ่มจากการใช้ตัวอักษรสี (Color-coded) ในช่อง "Build it" เพื่อแยกความแตกต่างระหว่างพยัญชนะต้น สระ และตัวสะกด เพื่อช่วยให้นักเรียนสังเกตโครงสร้างคำได้ง่ายขึ้น

1.4 ควรมีการขยายขอบเขตคำศัพท์จากคำพยางค์เดียวที่มีโครงสร้างพยัญชนะ-สระ-พยัญชนะ (CVC) ไปสู่คำที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เช่น คำที่มีอักษรควบกล้ำ (Blends) หรือสระประสม (Digraphs) เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของนวัตกรรมในระดับที่ยากขึ้น

1.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยมาต่อยอด โดยขยายผลให้พื้นที่อื่นๆในวงกว้าง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาความคงทนในการอ่านออกเสียงและสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หรือ ชั้นอื่นๆ

2.2 ควรเปรียบเทียบระหว่างบัตรรวมคำศัพท์แบบปกติกับสื่อในรูปแบบดิจิทัล เพื่อพัฒนาแนวทางการสอนให้หลากหลายยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ กรุณา, และคณะ. (2567). การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับเทคนิคช่วยจำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. *วารสารครูศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(2), 1-15.

ก่อ พิสุทธิ. (2561). การพัฒนาทักษะการออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดฝึกทักษะโฟนิกส์ออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

จรรย์วรรณ ไม้เลี้ยง. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีโฟนิกส์เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงและจำความหมายของคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

นุสรีย์ กันยา. (2559). การพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงคำภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์ร่วมกับเทคนิค พหุสัมผัสของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

รุ่งนภา ศิริสวัสดิ์. (2561). การพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

สาวตรี อานมณี. (2562). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำโดยใช้เสียงโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วิจัยในชั้นเรียน*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ศิริลักษณ์ ซื่อยิ่ง และคณะ. (2568). การพัฒนาความสามารถการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคโฟนิกส์ร่วมกับเกมการศึกษาของนักเรียนชั้นอนุบาล 3. *วารสารสถาบันฝึกอบรมพระธรรมทูต*. 15(1), 45-58.

สุนิสา เผ่าสวน, และคณะ. (2567). ผลการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับสื่อประสม. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 10(3), 112-125.

การพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับชุมชนฐานรากด้วยการแปรรูปเห็ด ภูมิปัญญาท้องถิ่นบน
ฐานเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
Developing Vocational Skills for Grassroots Communities through
Mushroom Processing Based on Local Wisdom and Sufficiency Economy: A
Case Study of Mueang District, Chaiyaphum Province

อินทราภรณ์ อินทรประจบ เรมี, ไสโลโสภิน ภิรมย์ไกรภักดิ์ และ ฤทธิชัย ผานาค*
Inthuraporn Intharaprajob Remy, Salaisopin Piromkraipuk and Rittichai Phanak*

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Faculty of Arts and Sciences, Rajabhat Chaiyaphum University, Thailand.

*Email: phanak@cpru.ac.th

Received 30/10/2025 | Revised 05/01/2026 | Accepted 05/01/2026

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบทการแปรรูปเห็ดภูมิปัญญาท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ และ 2) เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับชุมชนฐานรากด้วยการแปรรูปเห็ดภูมิปัญญาท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้ออกแบบเชิงสำรวจแบบลำดับขั้น เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพก่อน แล้วจึงรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชน ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย กลุ่มแปรรูปเห็ด จำนวน 5 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ในการศึกษาบริบทการแปรรูปเห็ดภูมิปัญญาท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ และ 2) แบบประเมินความพึงพอใจการพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับชุมชนฐานรากด้วยการแปรรูปเห็ดภูมิปัญญาท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบน ในกรณีการวิจัยเชิงปริมาณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับชุมชนฐานรากด้วยการแปรรูปเห็ดภูมิปัญญาท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านค่าเฉลี่ยสามอันดับแรก คือ ด้านการนำความรู้ไปใช้ ค่าเฉลี่ย 4.66 ระดับมากที่สุด รองลงมา ด้านสถานที่ / ระยะเวลา / อาหาร / ประชาสัมพันธ์ ค่าเฉลี่ย 4.65 ระดับมากที่สุด และด้านวิทยากร ค่าเฉลี่ย 4.63 ระดับมากที่สุด ตามลำดับ

องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ ในการถ่ายทอดความรู้ การเก็บรักษา การแปรรูปเห็ดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษสู่คนรุ่นปัจจุบัน และการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีมาตรฐานสวยงามตรงตามความต้องการของตลาดในปัจจุบัน

คำสำคัญ: เห็ด; ภูมิปัญญาท้องถิ่น; เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This study aimed to: (1) examine and analyze the contextual conditions of local wisdom-based mushroom processing grounded in the Sufficiency Economy Philosophy in Mueang District, Chaiyaphum Province; and (2) develop vocational skills for grassroots communities through local wisdom-based mushroom processing under the Sufficiency Economy framework. A mixed-methods research approach was employed using a sequential exploratory design. Qualitative data were first collected to obtain an in-depth understanding of the local context, followed by quantitative data to validate and support the qualitative findings. The conceptual framework was based on the Sufficiency Economy Philosophy and sustainable development principles.

The research was conducted in Mueang District, Chaiyaphum Province. The sample consisted of five participants, including community leaders, producers, distributors, and members of mushroom processing groups, selected through purposive sampling. Research instruments included in-depth interviews to explore contextual aspects of local wisdom-based mushroom processing and a satisfaction questionnaire to assess vocational skill development among grassroots communities. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, namely mean and standard deviation, while qualitative data were analyzed through content analysis and presented descriptively.

The findings indicated that participants reported the highest overall level of satisfaction with the vocational skill development program through local wisdom-based mushroom processing under the Sufficiency Economy framework ($\bar{X} = 4.66$). When analyzed by dimension, the highest mean score was found in the application of knowledge ($\bar{X} = 4.66$), followed by facilities, duration, food, and public relations ($\bar{X} = 4.65$), and instructors ($\bar{X} = 4.63$), all of which were rated at the highest level.

The knowledge derived from this research underscores the effective transmission of ancestral local wisdom related to mushroom preservation and processing to contemporary generations, alongside the integration of modern technologies to enhance product quality, standardization, and aesthetic appeal in response to current market demands. This integration contributes to sustainable grassroots economic development and strengthens community resilience within a changing socio-economic context.

Keywords: Mushrooms; local wisdom; sufficiency economy

บทนำ

การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นการดำเนินการที่สำคัญในการพัฒนาและยกระดับประเทศให้เป็นประเทศรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจ ไทยในอนาคตโดยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชน ในชุมชนให้ดีขึ้น และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และความไม่เสมอภาคตาม เป้าหมายการพัฒนาของยุทธศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เพื่อให้ ทุกคนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ผ่านการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและ พฤติกรรม และด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยการพัฒนาและส่งเสริมการสร้างมูลค่าสินค้า เกษตรเพื่อสร้างรายได้ให้เกษตรกรและการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในการพึ่งพาตนเอง (หทัยชนก คตะสมบุรณ์, 2563)

ในช่วงปีที่ผ่านมา รัฐได้ดำเนินกลยุทธ์การพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของศักยภาพและความเข้มแข็งของ ทูทางสังคม วัฒนธรรม (Cultural-Social Capital) ในระดับชุมชนอย่างเต็มที่ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่เรียกว่า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ ประกอบกับกระแสการพัฒนาตามราชปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ประพนธ์ สุภภาโต และคณะ, 2563) จึงทำให้ชุมชนหลายแห่งหันมาพิจารณาทบทวนและประยุกต์ใช้วิถีการผลิตบนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมของตนเองมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือสินค้าของชุมชนต่าง ๆ ที่ผ่านมายังขาดการวิเคราะห์และการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างสรรคสินค้าและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์อย่างเต็มที่ จึงทำให้ภาพลักษณ์ของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ขาดความเป็นลักษณะเฉพาะตัว ที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค ที่นับวันจะมีลักษณะการเลือกบริโภคสินค้าที่มีมูลค่าด้านความคิด ความรู้สึกเพิ่มขึ้น จากเดิมจะพิจารณาเฉพาะมูลค่าในด้านกายภาพเป็นสำคัญ การผลิตและสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างแท้จริง จึงจะสามารถสร้างภาพลักษณ์ของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวได้ดี และการที่จะเป็นเช่นนั้นได้ชุมชนจะต้องมีจิตสำนึกที่แจ่มชัดในวัฒนธรรมของตนเอง ชุมชนจะต้องร่วมกันศึกษาและวิเคราะห์ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของชุมชน มีการตื่นตัวและรับรู้เอกลักษณ์และคุณค่าของตนเองและนำคุณค่าเหล่านั้นมาใช้เป็นฐานในสรสรสร้างการผลิตสินค้าหรือบริการของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพสามารถบ่งชี้ความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ตนเองตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ซึ่งมีวิธีการผลิตบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา (Education) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคมและเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มั่นคงและมั่นคงในทุกมิติของกระแสโลกาภิวัตน์ได้ กลยุทธ์ที่ดีที่สุดในการรับมือกับโลกาภิวัตน์ จึงไม่ใช่การเดินทางตามอย่างคนตาบอดหรือปิดตัวเองอย่างคนหุนหวก แต่เป็นการศึกษา วิเคราะห์อย่างลึกซึ้งรอบด้าน เพื่อการประยุกต์โลกาภิวัตน์ให้กลายเป็นเครื่องมือรับใช้ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ย่อมเป็นสมรรถนะใหม่แห่งยุคโลกาภิวัตน์ท่ามกลางเศรษฐกิจอุตสาหกรรมแบบเดิมที่กำลังเสื่อมสลายลง จึงมีทางเลือกเพียง 2 ทาง คือ การจมปรักกับวิถีคิดแบบเดิมที่ประเทศมหาอำนาจชั้นนำกำลังทอดทิ้ง หรือเรียนรู้อย่างลึกซึ้งถึงภูมิปัญญาแบบใหม่ที่กำลังจะเป็นอนาคตของประเทศ คนชนบทและคนเมืองได้ถือฤกษ์สำคัญแห่ง

เศรษฐกิจสร้างสรรค์(Creative Economy) ไร้คนละดอก นั่นคือ วัฒนธรรมรุ่งรอยที่เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าสร้างสรรค์ได้อย่างไม่มีวันสิ้นสุดและความเชี่ยวชาญในการแปรเปลี่ยนวัตถุดิบให้กลายเป็นสินค้าที่มีความเป็นสากล ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคทั่วโลกให้การยอมรับและชื่นชม (รัชยาภักดีจิตต์, 2565)

เห็ดเป็นอาหารของคนไทยมาหลายยุคหลายสมัย ทั้งเห็ดที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ เห็ดที่ลงมือปลูกลีเลียนแบบธรรมชาติ และเห็ดที่ต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศ ซึ่งเห็ดเหล่านั้นก็ล้วนแต่มีคุณค่า ทางด้านโภชนาการหลากหลายด้วยกันทั้งนั้น ในปัจจุบัน ผู้บริโภค จึงให้ความสนใจในการบริโภคเมนูเห็ดชนิดต่าง ๆ มากขึ้น เนื่องจากเห็ดเป็นอาหารที่ให้โปรตีน วิตามิน และเกลือแร่สูง นอกจากนี้เห็ดยังมีคุณสมบัติ เป็นยา รักษาโรคได้อีกด้วย ได้มีรายงานไว้ใน ต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศจีน ญี่ปุ่น เกาหลี และไต้หวัน มีการใช้เห็ดเป็นยาสมุนไพรมานานกว่าสี่พัน ปี สำหรับประเทศไทยแพทย์พื้นบ้าน ไทยได้ใช้เห็ดสมุนไพรหลากหลายชนิดในการรักษาโรคนานแล้ว เช่น เห็ดหอม เห็ดฟาง เห็ดเป่าฮือ เห็ดแครง เห็ดหลินจือ เห็ดหูหนู เห็ดหูหนูขาว เห็ดนางรม เห็ดภูมิล่า (เห็ดหัวลิง) เห็ดโคนญี่ปุ่น (เห็ดยานาง) เห็ดเข็มเงิน เข็มทอง และเห็ดกระด้าง โดยใช้เห็ด แครงแก้อ่อนเพลีย รักษาโรคสตรี เห็ดเป่าฮือต้านแบคทีเรียและมะเร็ง เห็ดหลินจือรักษาระบบ ทางเดินอาหาร ทางเดินหายใจ และระบบไหลเวียนโลหิต เห็ดหูหนูขาวช่วยบำรุงน้ำอสุจิ ไต ตับ ปอด กระเพาะ และบำรุงสุขภาพมารดาหลังคลอด เป็นต้น กล่าวคือ เห็ด จึงเป็นอาหารเพื่อสุขภาพที่มีคุณค่าทางอาหารสูงมาก ๆ และไม่มีไขมัน หรือคอเลสเตอรอล เรียกว่าเป็นได้ทั้งอาหารและยาในเวลาเดียวกัน จะเห็นได้ว่าเห็ดนั้นจัดเป็นอาหารเพื่อสุขภาพอย่าง แท้จริง แถมยังมีรสชาติที่อร่อย นุ่ม ลื่น ลิ้น และยังเป็นอาหารที่หารับประทานกันได้ง่ายตามท้องตลาด ทั่วไป หรือร้านค้าต่าง ๆ แต่ทั้งนี้ การรับประทานเห็ดก็ควรรับประทานในปริมาณที่พอดี ไม่ มากหรือน้อยจนเกินไป เพราะหากรับประทานมากเกินไปจากที่จะได้ประโยชน์อาจกลายเป็นโทษแทนได้ ดังนั้นนอกจากจะนิยมบริโภคเห็ดกันมากแล้ว ยังได้ให้ ความสำคัญแก่เห็ดมากจนเห็ดกลายเป็นอาหารที่มีคุณค่าสูงเทียบเคียงกับเนื้อสัตว์ ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวที่ติดปากคนไทยมาช้านานว่า “หมู เห็ด เป็ด ไก่ เป็นอาหารสำหรับผู้ที่มิอันจะกิน” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เห็ดเป็นอาหารที่คนทั่วไปยอมรับมาช้านานแล้ว ในเรื่องของรสชาติและคุณค่าทางอาหาร (กนกนาฏพรหมนคร, 2567)

ในปัจจุบันประเทศไทยมีการปรับปรุงและพัฒนาการเพาะเห็ดไปมาก จนกลายเป็นอาชีพหลัก ที่สำคัญของเกษตรกรอาชีพหนึ่ง ถ้าจะเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคเอเชียแล้ว ประเทศไทยจัด อยู่ในระดับแนวหน้า จะเป็นรองอยู่บ้างก็แต่ประเทศญี่ปุ่นเท่านั้น จำนวนเห็ดที่ผลิตได้สูงสุดในแต่ละปี คือ เห็ดฟาง ส่วนเห็ดที่ผลิตได้น้อยและน้อยมากคือ เห็ดแชมปิญองและเห็ดหอม โดยมีสาเหตุมาจาก ฤดูกาลและวัสดุที่ใช้เพาะ ซึ่งยังไม่สามารถควบคุม ปรับปรุงและดัดแปลงให้เหมาะสมได้ตลอดทั้งปี แต่อย่างไรก็ตามอาชีพการเพาะเห็ดเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่สามารถทำรายได้ให้ประเทศชาติปีละไม่ น้อยกว่า 1,200 ล้านบาท และมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากคุณภาพของเห็ดของประเทศไทย ได้รับการพัฒนาขึ้นจนเป็นที่ยอมรับของตลาดโลก ดังนั้น ถ้าได้มี การส่งเสริมให้เกษตรกรไทยได้รู้จัก การเพาะเลี้ยงเห็ดที่ถูกวิธี นอกจากจะทำให้มีผลผลิตเห็ดเพิ่มขึ้นทั้งด้านปริมาณและคุณภาพแล้วยังเป็นการเพิ่มอาหารที่มีคุณค่าแก่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ทำให้มีคุณค่าสุขภาพพลานามัย สมบูรณ์แข็งแรง พร้อมทั้งจะพัฒนาประเทศชาติได้ในทุกทางโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้าน เศรษฐกิจ เพราะเมื่อผลผลิตเห็ดเพิ่มขึ้นรายได้ของเกษตรกรก็จะเพิ่มขึ้นด้วย จากการจำหน่ายผลผลิต ทั้งในประเทศและส่งออกเป็นสินค้าออก ซึ่งเป็นผลให้ระบบเศรษฐกิจของชาติเจริญก้าวหน้าและพัฒนาขึ้นตามลำดับ (อนุสรณ์ วัฒนกุล, 2563)

จากเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ “การพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับชุมชนฐานรากด้วยการแปรรูปเห็ดภูมิปัญญาท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ” ขึ้น เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเห็ด ในจังหวัดชัยภูมิ ได้มีการพัฒนาคุณภาพการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ จนได้รับการรับรอง มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และเหมาะสม โดยเป็นการเพิ่มช่องทางการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์และการแปรรูปผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรอินทรีย์ ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายและสร้างมูลค่าเพิ่มสู่ตลาดแบบยั่งยืนได้ เนื่องจากในปัจจุบันผู้บริโภคหันมาให้ความสำคัญต่อการเลือกซื้อสินค้าที่มีคุณภาพเพื่อการบริโภคมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการในภาคการเกษตรและอาหารของไทยสามารถแข่งขันทางการค้า และช่วยพัฒนาระบบการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทยทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศให้เกิดความยั่งยืนในที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ บริบทการแปรรูปเห็ดภูมิปัญญาท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับชุมชนฐานรากด้วยการแปรรูปเห็ดภูมิปัญญาท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

การทบทวนวรรณกรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของชุมชนในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการจัดการทรัพยากรในบริบททางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเฉพาะพื้นที่ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการยอมรับมากขึ้นในฐานะ “ทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ” ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของเศรษฐกิจฐานรากและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะด้านนวัตกรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของชุมชนในระบบเศรษฐกิจปัจจุบัน (สุพัตรา แก้วคำ, 2567) การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เศรษฐกิจชุมชนควรมุ่งเน้นการรักษาสมดุลระหว่างการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์อัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม หากขาดการจัดการที่เหมาะสม อาจนำไปสู่การบิดเบือนภูมิปัญญาเพื่อเชิงพาณิชย์จนสูญเสียความหมายดั้งเดิม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2567)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ หมายถึง การนำทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอัตลักษณ์ชุมชน มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการออกแบบและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อยกระดับคุณภาพ มาตรฐาน และภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ให้สามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างยั่งยืน มุมมองดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์มีมิติทางสังคมและวัฒนธรรมควบคู่กับมิติทางเศรษฐกิจ (สุพัตรา แก้วคำ, 2565)

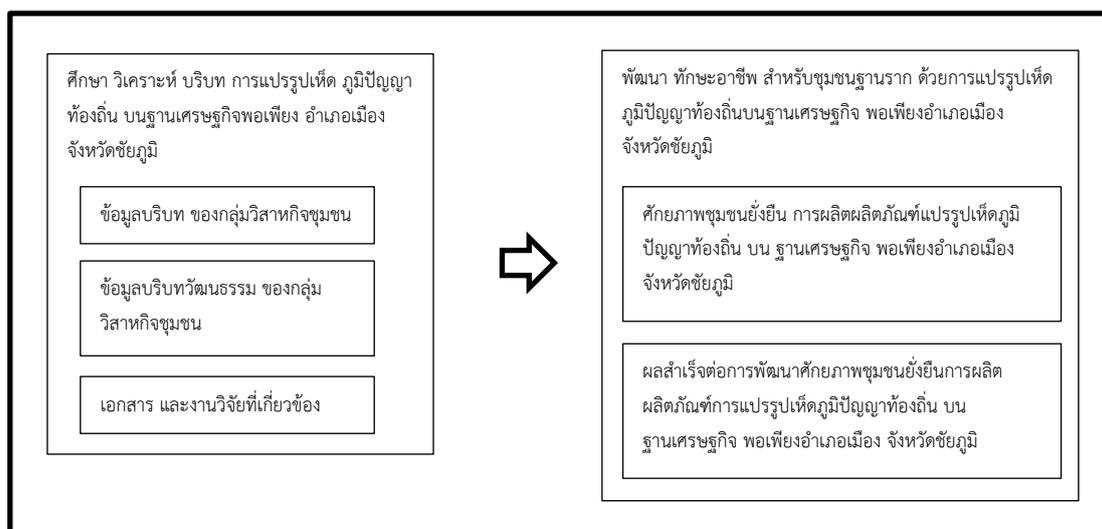
ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่น อัตลักษณ์ชุมชน และทรัพยากรในพื้นที่ มาผสมผสานกับการออกแบบและแนวคิดสมัยใหม่ เพื่อยกระดับคุณค่าและภาพลักษณ์ของสินค้าให้สามารถแข่งขันในตลาดได้ ทั้งนี้ การสร้างสรรค์ดังกล่าวต้องไม่ทำลายคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิม แต่ควรเป็นการต่อยอดอย่างเหมาะสม (สุพัตรา แก้วคำ, 2566)

วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยอาศัยการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมทาง เศรษฐกิจบนฐานทรัพยากร ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ท้องถิ่น แนวคิดวิสาหกิจชุมชนได้รับความสนใจอย่าง ต่อเนื่องในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากสามารถเชื่อมโยงมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเข้า ด้วยกันอย่างเป็นระบบ วิสาหกิจชุมชนเป็นกลไกสำคัญของเศรษฐกิจฐานราก ที่ช่วยกระจายรายได้ ลด ความเหลื่อมล้ำ และเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น โดยเน้นการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน แนวคิดนี้สอดคล้องกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ซึ่งชุมชนทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ผลิต ผู้จัดการ และผู้รับประโยชน์ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2566)

เห็ด หมายถึง สิ่งมีชีวิตจำพวกฟังไจที่สามารถนำมาเพาะเลี้ยงและใช้ประโยชน์ได้ทั้งในด้านอาหาร ยา และผลิตภัณฑ์แปรรูป โดยเห็ดพื้นบ้านและเห็ดเศรษฐกิจมีความเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถี ชีวิตของชุมชนไทยมาอย่างยาวนาน มุมมองดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า เห็ดมิได้เป็นเพียงทรัพยากรทาง ชีวภาพ แต่เป็นทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชน (กรมวิชาการเกษตร, 2565)

เกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) หมายถึง ระบบการผลิตทางการเกษตรที่ได้รับความสนใจ อย่างกว้างขวางในระดับโลก เนื่องจากสามารถตอบสนองต่อความท้าทายด้านความมั่นคงทางอาหาร สุขภาพของผู้บริโภค และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ แนวคิดเกษตรอินทรีย์มุ่งเน้นการจัดการ ระบบการผลิตอย่างเป็นองค์รวม โดยลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตสังเคราะห์ และให้ความสำคัญกับสมดุล ของระบบนิเวศ โดยการผลิตทางการเกษตรที่งดใช้สารเคมีสังเคราะห์และสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (GMOs) โดยอาศัยปุ๋ยอินทรีย์ วัสดุธรรมชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อผลิตอาหารที่ปลอดภัยและสร้าง รายได้อย่างยั่งยืนให้แก่เกษตรกร แนวคิดนี้สะท้อนบทบาทของเกษตรอินทรีย์ในฐานะเครื่องมือพัฒนา เศรษฐกิจฐานรากและวิสาหกิจชุมชน (กรมวิชาการเกษตร, 2565)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี ใช้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทการแปรรูปเห็ดถั่งห่านปัญญาท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชน ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย กลุ่มแปรรูปเห็ด จำนวน 5 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth interview) ในการศึกษาบริบทการแปรรูปเห็ดถั่งห่านปัญญาท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากสัมภาษณ์จัดประชุมสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้วิธีการตั้งคำถามแบบปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิก ผู้นำชุมชน ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายในชุมชน ได้แสดงความคิดเห็นและทัศนะของตนเองอย่างเปิดเผย และนำไปสู่การแสดงความคิดเห็นร่วมกัน จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับชุมชนฐานรากด้วยการแปรรูปเห็ดถั่งห่านปัญญาท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เข้าร่วมอบรม จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความพึงพอใจการพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับชุมชนฐานรากด้วยการแปรรูปเห็ดถั่งห่านปัญญาท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาบริบทการแปรรูปเห็ดถั่งห่านปัญญาท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลตามประเด็นดังนี้

ประเด็นการเริ่มต้นทำงานด้านเห็ดได้อย่างไร ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานราชการมีโครงการส่งเสริมอาชีพให้กับชาวบ้าน จากนั้นก็ไปศึกษาดูงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพาะและแปรรูปเห็ดที่ประสบความสำเร็จ แล้วนำมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของตนเอง

ประเด็นในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิมีเห็ดพื้นบ้านชนิดใดบ้างที่นิยมนำมาแปรรูป ผลการศึกษาพบว่า นิยมกันมากที่สุดคือเห็ดนางรม เพราะปลูกง่าย ได้ผลผลิตเยอะ ราคาไม่แพง บางครั้งก็ใช้เห็ดหูหนู เห็ดนางฟ้า ถ้าเป็นหน้าฝนจะมีเห็ดป่าด้วย เช่น เห็ดโคน เห็ดเผาะ แต่หาได้ยาก คนมักเก็บไว้กินเองหรือขายสด ส่วนที่นำมาแปรรูปส่วนใหญ่ใช้เห็ดนางรมเพราะหาได้ตลอดทั้งปี

ประเด็นวิธีการหรือเคล็ดลับของบรรพบุรุษในการเก็บรักษาหรือแปรรูปเห็ด ผลการศึกษาพบว่า การทำเห็ดดองแบบโบราณ ให้นำเห็ดไปลวกน้ำร้อนพอสุก แล้วแช่น้ำเย็นทันที จะทำให้เส้นใยเห็ดกระชับกรอบนาน ส่วนการตากแห้งสมัยก่อนใช้แดดตากบนตะแกรงไม้ไผ่ แต่ปัญหาคือถ้าฝนตก หรือแดดไม่แรงพอ เห็ดจะเหม็นอับ เน่าเสียได้ อีกอย่างคือการใส่ขมิ้นสดบด ๆ ลงไปในน้ำลวกเห็ด จะช่วยให้เห็ดมีสีสวย ไม่คล้ำ และมีกลิ่นหอม

ประเด็นการถ่ายทอดความรู้เรื่องเห็ด ผลการศึกษาพบว่า ถ่ายทอดให้บุตรหลาน เนื่องจากช่วงปิดเทอมก็มาช่วยทำ ให้ลองทำเอง เพราะยังมีคนทำมาก ยิ่งทำให้ชุมชนเราโดดเด่น เป็นหมู่บ้านผลิตภัณฑ์เห็ด นักท่องเที่ยวก็จะมามากขึ้น ทุกคนก็ได้ประโยชน์ นอกจากนี้ทาง อบต. ก็เชิญไปเป็นวิทยากรสอนกลุ่มแม่บ้านในตำบลอื่นบ้าง

ประเด็นชุมชนมีการรวมกลุ่มหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการแปรรูปเห็ด ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มแปรรูปเห็ดประชุมกันเดือนละครั้ง พุดคุยแลกเปลี่ยนปัญหา เช่น บางคนทำเห็ดอบแล้วไม่กรอบ ก็มาถามกัน แล้วก็ช่วยกันหาทางแก้ บางครั้งก็ลองทำสูตรใหม่ ๆ เช่น เห็ดรสตั้มยำ เห็ดผสมงาดำ แล้วให้สมาชิกชิมกัน ไหวตกันว่าชอบไม่ชอบ นอกจากนี้ยังมีกลุ่ม LINE เพื่อคุยกันตลอดเวลา ถ้ามีใครได้อะไอดี ๆ ก็แชร์กัน หรือถ้ามีคนต้องการซื้อเห็ดเยอะ ก็จะช่วยกันผลิต แบ่งงานกัน

ประเด็นภูมิปัญญาด้านเห็ดของท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ผลการศึกษาพบว่า สมัยก่อนทำเห็ดต้องขายในตลาดใส่ถุงพลาสติกใส มัดปากถุงด้วยยางวง ไม่มีฉลาก ขายได้ไม่กี่วัน เพราะไม่มีตู้เย็นเก็บ ตอนนี้ต้องมีบรรจุภัณฑ์สวยงาม มีฉลากครบถ้วน วิธีการผลิตก็เปลี่ยน จากการตากแดดเป็นการอบในเตา สะอาดกว่า ควบคุมอุณหภูมิได้ กลิ่นรสก็ปรับตามความต้องการของลูกค้า สมัยก่อนมีแต่รสจืด ๆ ตอนนี้มีหลายรส เผ็ด หวาน เปรี้ยว ตั้มยำ ซีส การตลาดก็เปลี่ยน จากขายแค่ในตลาดเป็นขายออนไลน์ได้ทั่วประเทศ แต่พื้นฐานความรู้เรื่องการเลือกเห็ดดี ๆ การรักษาความสะอาด ยังคงใช้ภูมิปัญญาเดิมอยู่

ประเด็นการแปรรูปเห็ด ผลการศึกษาพบว่า 1) แหนมเห็ด ทำมากที่สุด 2) เห็ดอบกรอบ มี 5 รสชาติ ออริจินัล เผ็ดนิดหน่อย เผ็ดมาก ซีส และสาหร่ายญี่ปุ่น 3) เห็ดฉีก อันนี้ฉีกเป็นเส้น ๆ อบจนแห้งรับประทานเหมือนหมูฉีก 4) น้ำพริกเห็ด มี 2 แบบ น้ำพริกเห็ดเผา กับน้ำพริกเห็ดหนุ่ม

ประเด็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปเห็ด ผลการศึกษาพบว่า อุปกรณ์หลัก ๆ มี 1) เตาอบลมร้อน 2) เครื่องซีลปากถุง 3) กระทะสแตนเลสขนาดใหญ่สำหรับลวก 4) ตะแกรงสแตนเลสสำหรับสะเด็ดน้ำ 5) ภาชนะตักอลูมิเนียม 6) เครื่องชั่งดิจิตอล 7) อ่างล้างเห็ดพลาสติกขนาดใหญ่ 8) ตะแกรงสแตนเลสสำหรับเตรียมวัตถุดิบ 9) ตู้เก็บผลิตภัณฑ์แห้ง ๆ

ประเด็นการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ผลการศึกษาพบว่า 1) เตาอบลมร้อนทดแทนการตากแดด - ควบคุมอุณหภูมิได้แม่นยำ สะอาด ไม่ขึ้นกับสภาพอากาศ 2) เครื่องซีลปากถุง - ทำให้ผลิตภัณฑ์เก็บได้นาน ดูดี มีมาตรฐาน 3) QR Code บนฉลาก - ลูกค้าสแกนดูข้อมูลผลิตภัณฑ์ ส่วนผสม วิธีเก็บรักษาได้ 4) ขายผ่านแอปพลิเคชัน - เพจเฟซบุ๊ก ไลน์ Shopee Lazada 5) ระบบ Promptpay - รับเงินสะดวก ไม่ต้องเตรียมเงินทอน 6) กล้องวงจรปิดในห้องผลิต - เพื่อความปลอดภัย ตรวจสอบคุณภาพการผลิต

ประเด็นปัญหาหรืออุปสรรคด้านอุปกรณ์/เทคนิคการแปรรูป ผลการศึกษาพบว่า 1) เตาอบ ถ้าเสียต้องหยุดผลิต ซ่อมนานเพราะช่างไม่เยอะ อะไหล่หายาก 2) อบครั้งละไม่เยอะ ถ้าได้ออเดอร์เยอะต้องอบหลายรอบ เสียเวลา 3) ไฟฟ้าในชุมชนบางช่วงไม่เสถียร ตก-ขึ้นบ่อย อุปกรณ์อาจเสียหายได้ 4) ช่วงแรกยังไม่ชำนาญการตั้งอุณหภูมิและเวลา ทำให้เห็ดไหม้บ้าง ไม่สุกบ้าง 5) ต้นทุนไฟฟ้าค่อนข้างสูง โดยเฉพาะช่วงที่ผลิตเยอะ ๆ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ชาวบรมมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับชุมชนฐานรากด้วยการแปรรูปเห็ดภูมิปัญญาท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านค่าเฉลี่ยสามอันดับแรก คือ ด้านการนำความรู้ไปใช้ ค่าเฉลี่ย 4.66 ระดับมากที่สุด รองลงมา ด้านสถานที่ / ระยะเวลา / อาหาร / ประชาสัมพันธ์ ค่าเฉลี่ย 4.65 ระดับมากที่สุด และด้านวิทยากร ค่าเฉลี่ย 4.63 ระดับมากที่สุด ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง "การพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับชุมชนฐานรากด้วยการแปรรูปผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ" สามารถวิเคราะห์และอภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1. การอภิปรายผลเชิงบริบทและทุนทางวัฒนธรรม (วัตถุประสงค์ที่ 1)

ผลการวิจัยที่พบว่าชุมชนมีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิม เช่น การใช้หมิ่นและเทคนิคการลวกเห็ด ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มีความสอดคล้องอย่างนัยสำคัญกับแนวคิดของ สุพัตรา แก้วคำ (2567) ที่ระบุว่าพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นในยุคดิจิทัล จำเป็นต้องรักษาสมดุลระหว่าง "คุณค่าดั้งเดิม" และ "มูลค่าทางเศรษฐกิจ" การที่กลุ่มวิสาหกิจในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ได้พร้อมกับปรับปรุงมาตรฐานผลิตภัณฑ์ สะท้อนถึงการจัดการ ทุนทางสังคม (Social Capital) ที่เข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพจน์ สุภาโตและคณะ (2563) ที่ชี้ให้เห็นว่าทุนทางสังคมเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ การเปลี่ยนผ่านจากการผลิตแบบดั้งเดิมสู่การเป็น ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ (Creative Products) ที่มีรสชาติหลากหลายและบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย ยังสนับสนุนข้อค้นพบของ รัชยา ภักดีจิตต์ (2565) ที่อธิบายว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์คือสมรภูมิใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งชุมชนต้องใช้ความเชี่ยวชาญในการเปลี่ยนวัตถุดิบทางวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าที่มีความเป็นสากล

2. การอภิปรายผลการพัฒนาทักษะและความพึงพอใจ (วัตถุประสงค์ที่ 2)

ผลการวิจัยที่แสดงค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) โดยเฉพาะในด้านการนำความรู้ไปใช้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกนาฏ พรหมนคร (2567) ที่ศึกษาการพัฒนาผู้ประกอบการและพบว่ายกระดับทักษะการผลิตให้ได้มาตรฐาน (GAP) และการสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านการแปรรูป เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกษตรกรมีความมั่นคงทางรายได้

ด้านการพัฒนาการส่งเสริมการขายสินค้า Digital Business เพื่อส่งเสริมรายได้และยกระดับเศรษฐกิจและสังคมกระจายความเจริญ สอดคล้องกับ สุทัศน์ รุ่งระวีวรรณ อมรเทพ มณีเนียม สัสดี กำแพงดี และ ปิยะดา มณีนิล (2564) ได้ดำเนินโครงการวิจัย เรื่อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการมีการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนในระดับปานกลางและมีความต้องการความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ หลังจากได้รับการอบรมพัฒนาความรู้โดยใช้รูปแบบการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน รูปแบบรูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนมีความเหมาะสม ผู้ประกอบการสามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดการกลุ่มอาชีพและผลิตภัณฑ์ มีผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ประกอบการจากอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก

ในมิติของการพึ่งพาตนเอง ผลงานวิจัยนี้เป็นประจักษ์พยานที่ชัดเจนตามแนวคิดของ หทัยชนก คະตະสมบุรณ์ (2563) ที่เน้นย้ำว่าการสร้างเศรษฐกิจฐานรากที่ยั่งยืนต้องเกิดจากการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพในการแข่งขันและพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าสมาชิกกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ไขปัญหาาร่วมกันผ่านพื้นที่เรียนรู้ทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบจากการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะอาชีพด้วยการแปรรูปเห็ดในจังหวัดชัยภูมิ คือ "โมเดลการสังเคราะห์นวัตกรรมบนฐานภูมิปัญญาและเศรษฐกิจพอเพียง" (Synthetic Model of Wisdom-Based Innovation and Sufficiency Economy) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนผ่านจาก "การผลิตเพื่อยังชีพ" สู่ "การเป็นผู้ประกอบการชุมชนเชิงสร้างสรรค์" ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบตารางเปรียบเทียบเชิงวิเคราะห์และแผนภูมิโมเดลเชิงมนทัศน์ ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์การเปลี่ยนผ่านขององค์ความรู้ (Knowledge Transformation Analysis)

มิติการพัฒนา	บริบทภูมิปัญญาดั้งเดิม (Traditional Wisdom)	องค์ความรู้ใหม่: นวัตกรรมฐานภูมิปัญญา (Integrated Innovation)	ผลลัพธ์เชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Outcomes)
เทคโนโลยีการผลิต	การตากแดดธรรมชาติ (พึ่งพาสภาพอากาศ)	ระบบอบลมร้อนควบคุมอุณหภูมิและเวลาที่แม่นยำ,	มาตรฐานผลิตภัณฑ์ (Standardization) และความสะอาด
การรักษาคุณภาพ	การใช้ขมิ้นและเทคนิคตากเห็ดแบบโบราณ,	การซีลสุญญากาศและการระบุข้อมูลผ่านระบบ QR Code,	การยืดอายุผลิตภัณฑ์ (Shelf-life Extension) และความโปร่งใสของข้อมูล
กลไกการเรียนรู้	การถ่ายทอดในครอบครัวแบบไม่เป็นระบบ	พื้นที่เรียนรู้ร่วมกัน (LINE Group) และ Action-oriented Learning,	ทุนทางปัญญาของชุมชน (Community Intellectual Capital),
ช่องทางการตลาด	ตลาดท้องถิ่น/แผงลอย (Physical Market)	Omni-channel (Facebook, Shopee, Lazada) และ Promptpay	การเข้าถึงตลาดระดับสากล (Global Accessibility),
กรอบแนวคิดหลัก	การพึ่งพาธรรมชาติเพียงอย่างเดียว	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์,	ความล้มตัวได้ยากและยั่งยืน (Resilience & Sustainability),

บทสรุป

บทความวิจัยเรื่อง "การพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับชุมชนฐานรากด้วยการแปรรูปเห็ด ภูมิปัญญาท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ" มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบท และเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับการแปรรูปเห็ดบนฐานเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยงานวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-methods research) โดยมีกรอบแนวคิดจากเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน/ผู้ผลิต 5 คน และการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรม 20 คน ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญคือความสำเร็จในการถ่ายทอดความรู้ด้านการแปรรูปเห็ด (เช่น การทำหมนหมกเห็ด, เห็ดอบกรอบ) และการเก็บรักษาเห็ดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษสู่คนรุ่นปัจจุบัน และได้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ (เช่น เตอบลมร้อน, เครื่องซีลปากถุง, QR Code) เข้ามาช่วยยกระดับให้ผลิตภัณฑ์มีมาตรฐาน ตรงตามความต้องการของตลาดปัจจุบัน นอกจากนี้ ผลการประเมินเชิงปริมาณชี้ให้เห็นว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจต่อการ

พัฒนาทักษะอาชีพในภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.66) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการนำความรู้ไปใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 การพัฒนาทักษะอาชีพด้านการแปรรูปเห็ดที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถเสริมสร้างศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชนฐานรากได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น งานวิจัยในอนาคตควรต่อยอดไปสู่การศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพอื่น ๆ ที่ใช้ทรัพยากรชีวภาพในท้องถิ่น เพื่อเพิ่มความหลากหลายของอาชีพและลดความเสี่ยงด้านรายได้ของครัวเรือน

1.2 ควรมีการศึกษาติดตามผลในระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อประเมินความยั่งยืนของทักษะอาชีพ รายได้ และคุณภาพชีวิตของผู้เข้าร่วมโครงการ ตลอดจนผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจในระดับชุมชน

1.3 งานวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มตัวแปรด้านการตลาด การสร้างแบรนด์ชุมชน และช่องทางดิจิทัลเพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของผลิตภัณฑ์แปรรูปเห็ดในตลาดท้องถิ่นและตลาดออนไลน์

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำรูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพจากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ตั้งแต่การเพาะเห็ด การแปรรูป การคำนวณต้นทุน-กำไร ไปจนถึงการบรรจุภัณฑ์

2.2 ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มของชุมชนในลักษณะกลุ่มอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน แบ่งปันทรัพยากร และเพิ่มอำนาจต่อรองทางการตลาด

2.3 ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเห็ดให้มีความหลากหลาย สอดคล้องกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัดชัยภูมิ และตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค ทั้งในด้านคุณภาพ ความปลอดภัย และความสะดวกในการบริโภค

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.1 ภาครัฐควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพของชุมชนฐานราก โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดหลัก เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับครัวเรือนและชุมชน

3.2 ควรสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร โดยเฉพาะเห็ด ซึ่งเป็นทรัพยากรที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ

3.3 ควรบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และชุมชน เพื่อพัฒนาหลักสูตรอาชีพระยะสั้นและระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) ที่ช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาทักษะอาชีพได้อย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2566). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน. กระทรวงมหาดไทย.

- กรมวิชาการเกษตร. (2565). มาตรฐานและแนวทางการผลิตเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมวิชาการเกษตร. (2565). เหน็ดเศรษฐกิจและการเพาะเลี้ยงอย่างยั่งยืน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2567). *การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน*. กระทรวงวัฒนธรรม.
- กุสุมา สีดาทัง. (2565). การพัฒนารูปแบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้ประกอบการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านกองแหะ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารลวงศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี*, 6(2), 19-33.
- แก้วมณี อุทธิรัมย์และคณะ. (2564). การเพิ่มมูลค่าสินค้าเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม. สืบค้น 7 สิงหาคม 2568, จาก <https://shorturl.at/p1AYZ>
- ทิพย์วรรณ จันทรา, พระครูอรุณสุตาลังการ และพระครูวิจิตรธรรมโชติ. (2565). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพ ในเขตพื้นที่บ้านดอนโรงตำบลเขาพระบาท อำเภอเข็รใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศน์*, 9(4), 418-435.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พรหมนคร ก. (2567). การพัฒนากลุ่มเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐานชุมชนบ้านช้าง ตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิจัยราชภัฏธนบุรีใช้สังคม*, 10(1), 13-27.
- รัชยา ภัคดิจิตต์. (2565). เศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของไทย. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 7(2), 113-120.
- ัสสดี กำแพงดี และ ปิยะดา มณีนิล สุทัศน์ รุ่งระวีวรรณ, อมรเทพ มณีเนียม. (2564). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. สืบค้น 7 สิงหาคม 2568, จาก <https://wb.yru.ac.th/xmlui/handle/yru/4857>
- สุภาวดี พ., สิริเมธ ฬ. , และ รุ่งเมือง ฬ. (2563). ทูทางสังคมกับการพัฒนาชุมชนวัดสำโรง อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(3), 828-840.
- สุพัตรา แก้วคำ. (2565). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น. *วารสารพัฒนาชุมชน*, 19(2), 55-70.
- สุพัตรา แก้วคำ. (2566). ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น. *วารสารพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจสร้างสรรค์*, 21(1), 63-80.
- สุพัตรา แก้วคำ. (2567). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นในยุคดิจิทัล. *วารสารเศรษฐศาสตร์และสังคม*, 19(1), 77-94.
- หทัยชนก คตะสมบุญ. (2563). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(2), 474-488.
- อนุสรณ์ วัฒนกุล. (2563). การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเห็ดเศรษฐกิจ (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: กรมวิชาการเกษตร.

คุณลักษณะผู้สอนวิชาสังคมศึกษาแห่งประชาคมอาเซียน
ถอดบทเรียนด้วย “เบญจภาคี” กรณีศึกษาประเทศเวียดนาม
Characteristics of Social Studies Teachers within the ASEAN Community:
Lessons Learned from the ASIES Framework Through a Case Study
of Vietnam

สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์, สฎายุ ธีระวณิชตระกูล, อิทธิเดช น้อยไม้ และ ศักดิ์ดา ทองโสภณ
Suwichai Kosaiyawat, Sadayu Teeravanichakul, Itthidech Noimai and Sakda Thongsophon
สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Social Studies Program, Faculty of Education, Burapha University
Corresponding Author Email: itthidech@buu.ac.th

Received 19/01/2026 | Revised 26/01/2026 | Accepted 27/01/2026

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทบาทและคุณลักษณะของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในฐานะปัจจัยเชิงมนุษย์ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อแรงบันดาลใจและทัศนคติของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ควรศึกษา โดยเฉพาะในบริบทการศึกษาเปรียบเทียบข้ามประเทศในประชาคมอาเซียน บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอคุณลักษณะของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาที่ผู้เรียนพึงประสงค์ในระดับประชาคมอาเซียน ผ่านกรณีศึกษาประเทศเวียดนามเป็นส่วนหนึ่งของการอธิบายเชิงลึก โดยสังเคราะห์ข้อมูลจากการถอดบทเรียนที่ได้จากประชุมเครือข่ายอาจารย์สาขาสังคมศาสตร์ในระดับอุดมศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน ผลการศึกษานำไปสู่การพัฒนาแนวคิด “เบญจภาคี” ประกอบด้วย วิชาการ วาทกรรม บูรณาการ ประสบการณ์ และสถานการณ์ อันเป็นคุณสมบัติที่ต้องมีในตัวของผู้สอนสังคมศึกษาแห่งประชาคมอาเซียน

คำสำคัญ: คุณลักษณะของครู ผู้สอนสังคมศึกษา ประชาคมอาเซียน เบญจภาคี

Abstract

The roles and characteristics of social studies teachers, as human factors that directly influence students' motivation and attitudes, merit careful scholarly investigation, particularly within the context of cross-national comparative education in the ASEAN Community. This academic article aims to present the desirable characteristics of social studies teachers at the ASEAN Community level through an in-depth case study of Vietnam. The study synthesizes insights derived from lesson learned sessions conducted during academic network meetings of higher education faculty members in the field of social

sciences from ASEAN member countries. The findings lead to the development of the ASIES Framework, a conceptual model comprising five essential attributes of social studies teachers in the ASEAN Community: Academic competence, Speech and communication skills, Integrative ability, Experiential knowledge, and Situational awareness. These attributes collectively reflect the core professional qualities required of social studies teachers to effectively respond to the diverse educational, social, and cultural contexts within the ASEAN region.

Keywords: Teacher Characteristics; Social Studies teachers; ASEAN Community; ASIES Framework

ความสำคัญและปัญหาของวิชาสังคมศึกษาในประชาคมอาเซียน

วิชาสังคมศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคม โดยเฉพาะในบริบทของประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ที่ต้องการพลเมืองผู้มีความเข้าใจในภูมิภาคเข้าใจวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและมีความสามารถในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สำหรับประเทศไทยได้มีการกำหนดให้สังคมศึกษาเป็นวิชาหลัก 1 ใน 8 สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย ในชื่อว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย สาระวิชา ศาสนา ศิลปกรรมและจริยธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม สาระ เศรษฐศาสตร์ สาระประวัติศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) รวมทั้งเป็นวิชา แกนกลางในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศเวียดนาม อันมีองค์ประกอบในสาระรายวิชา เช่นเดียวกับประเทศไทย (Nguyen, 2022) ซึ่งเป็นรายวิชาที่มีเนื้อหาความรู้จำนวนมาก ผู้สอนจึงต้อง เตรียมการสอน เตรียมสื่อ ใบงาน กิจกรรมและรูปแบบการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาตามหลักสูตร และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้โดยตรง ทั้งนี้ปัญหาส่วนใหญ่ที่ พบคือ การสอนเนื้อหาไม่ทัน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ การสร้างแรงจูงใจ ให้ผู้เรียนสนใจไปศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองก่อนเรียนยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร การท่องจำเนื้อหาเพียงเพื่อสอบ ให้ผ่าน เป็นต้น (อิทธิเดช น้อยไม้, 2560; ดลนพร วราโพธิ์, 2565) ซึ่งปัญหาดังกล่าวในประเทศเวียดนาม ประสบด้วยเช่นกัน (Nguyen, 2022) ส่งผลให้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัยกันอย่างมากในการแสวงหารูปแบบ วิธีการสอน การผลิตสื่อ การวัดผล การเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมให้มีความน่าสนใจเพื่อจูงใจผู้เรียนให้ สนใจเรียนมากขึ้น แต่อาจมองข้ามบทบาทของผู้สอนหรือครู ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ เปรียบเป็น สื่อการสอน ประการหนึ่งในการสร้างความสนใจและความตั้งใจเรียนของผู้เรียน แต่กลับไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ไม่เหมือนกับการพัฒนาวิธีการสอน กระบวนการสอน หรือรูปแบบใหม่ในการสอน (กนก จันทร์ทอง, 2560) ดังที่มีการมอบหมายให้ผู้ที่ไม่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาเอกเป็นผู้สอน ผู้สอนไม่ตรงตามคุณวุฒิ และด้วย เหตุผลที่ขาดแคลนครูทั้งจำนวนและสาขาที่จบ ครูหนึ่งคนต้องสอนหลายวิชาและทำงานหลายหน้าที่ มี ภาระมาก มีความอ่อนล้า ขาดความกระตือรือร้น ไม่มีใจรักในวิชาและไม่มีความเต็มใจในการสอน ทำให้ คุณค่าของรายวิชาลดทอนลงอย่างมาก จึงเป็นการสร้างทัศนคติด้านลบต่อรายวิชาให้แก่ผู้เรียน (Kosaiyawat, 2022) ทั้งที่วิชาสังคมศึกษา เป็นรายวิชาพื้นฐานที่มีการบูรณาการนำไปสู่การเรียนรู้วิชาใน

สายสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์อีกหลากหลายสาขาในระดับอุดมศึกษา และเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนโดยตรงในสังคม

ในการประชุมวิชาการประจำปีของมหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียน (ASEAN University Network: AUN) ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2541 ผู้เขียนได้มีโอกาสนำนิตินิตเข้าร่วมกิจกรรม 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2542 ณ กรุงเทพมหานคร สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และครั้งที่ 10 ปี พ.ศ. 2551 ณ กรุงบันดาร์เสรีเบกาวัน ประเทศบรูไนดารุสซาลาม มีการสัมมนาและสนทนากลุ่มร่วมกันระหว่างอาจารย์ที่เข้าร่วมประชุมจาก 10 ชาติสมาชิกอาเซียน โดยมีอาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์หลายสาขา พิจารณาร่วมกันว่า ผู้เรียนในสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ในระดับอุดมศึกษาเป็นผลต่อเนื่องมาจากการเรียนรายวิชาสังคมศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน ทำให้ผู้เรียนมีความหลากหลายในด้านความสนใจ ความตั้งใจ วิธีการเรียน สมานในการฟังบรรยาย การจดบันทึกคำบรรยาย หรือมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชั้นเรียนแตกต่างกัน อันมีมูลเหตุมาจากผู้สอนวิชาสังคมศึกษาที่ผู้เรียนเคยประสบมาเป็นเหตุสำคัญประการหนึ่ง ผู้สอนมีส่วนในด้านการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนรัก ชอบ สนใจ ใฝ่รู้ ติดตาม ความความรู้ ความเคลื่อนไหวในสาขาที่แตกต่างกัน อาจารย์สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ที่เข้าร่วมประชุมจึงมีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรมีการศึกษาคุณลักษณะของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาที่ผู้เรียนพึงประสงค์ ชอบในคุณลักษณะของตัวครูผู้สอน และต้องการให้ครูผู้สอนมีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูผู้สอนสังคมศึกษาที่เหมาะสม ตรงตามความประสงค์ของหลักสูตร และของผู้เรียนอย่างแท้จริง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนวิชาสังคมศึกษาอย่างมีความสุข ได้รับความรู้ และมีความตระหนักในคุณค่าของวิชาสังคมศึกษา สามารถทำความเข้าใจและนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ รวมทั้งใส่ใจใฝ่รู้ ติดตามความเคลื่อนไหวของสังคมอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตต่อไป

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในบริบทของประชาคมอาเซียน โดยถอดบทเรียนผ่านกรอบแนวคิด “เบญจภาคี” (ASIES Framework) จากกรณีศึกษาประเทศเวียดนาม การศึกษามุ่งวิเคราะห์คุณลักษณะของครูผู้สอนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ผลการศึกษาคาดว่าจะประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้เชิงทฤษฎี การกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาครู และการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศสมาชิกอาเซียน

จากการประชุมสู่การดำเนินการถอดบทเรียน

สมาชิกประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ประกอบด้วย 10 ประเทศ คือ ไทย กัมพูชา บรูไน ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย เมียนมา ลาว เวียดนาม สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ในแต่ละประเทศมีหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับหรือการศึกษาขั้นพื้นฐานอันเป็นแกนหลักของการศึกษา โดยทุกประเทศมีการกำหนดรายวิชาสังคมศึกษาให้ผู้เรียนได้ศึกษาเป็นวิชาแกนหรือวิชาหลักวิชาหนึ่ง อาจมีชื่อเรียกต่างกัน แต่หลักการสำคัญมีจุดร่วมกัน ประกอบด้วย 5 สารวิชา ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมืองการปกครองหรือกฎหมาย วัฒนธรรมประเพณีหรือความเป็นพลเมืองหรือศาสนา สำหรับหลักสูตรของประเทศเวียดนาม ประกอบด้วยวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง มีจุดมุ่งหมายเดียวกันกับไทย คือ มุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้ มีความเข้าใจในแบบแผนการดำเนินชีวิต การดำรงชีวิตในสังคม เป็นพลเมืองดีของประเทศและของโลก มีจิตสำนึกสร้างสรรค์ เพื่อสร้างสันติสุขแห่งสังคม สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ มนุษยชาติ และการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่นเดียวกัน การเรียนการสอนมี

แนวทางไปในลักษณะเดียวกันคือ ให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ ทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งที่เกิดขึ้นในอดีต ในปัจจุบัน ตระหนักถึงเหตุและผล เพื่อเรียนรู้ ปรับตัว และเตรียมตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต (Kosaiyawat, 2022; Nguyen, 2022)

เมื่อสิ้นสุดการประชุม สมาชิกทุกคนได้เดินทางกลับไปปฏิบัติงานตามภารกิจ โดยมีการติดต่อกัน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ด้วยสมาชิกทุกคนเป็นผู้สอนในระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยที่เป็นเครือข่าย และสอนในสาขาสังคมศาสตร์ มีการติดต่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการกันเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง มีความเห็นตรงกันที่จะศึกษาคุณลักษณะของครูผู้สอนในรายวิชาสังคมศึกษา และเชื่อมโยงถึงวิชาสายสังคมศาสตร์สาขาต่าง ๆ ในระดับอุดมศึกษาด้วย เพราะเป็นสาขาเดียวกัน มีความต่อเนื่องกัน เพื่อให้ได้คุณลักษณะที่เหมาะสม ส่งผลให้ผู้เรียนสนใจเรียนในรายวิชามากขึ้น ไม่ให้ผู้เรียนมีความรู้สึกหรือเห็นว่าน่าเบื่อ ไม่น่าเรียนอีกต่อไป จึงมีการวางแผนและกำหนดรูปแบบบูรณาการในการศึกษาหาคุณลักษณะของครูสังคมศึกษาของแต่ละประเทศ เพราะมีผู้แทนจากแต่ละประเทศในอาเซียนครบ เมื่อแต่ละคนได้ข้อค้นพบจากการศึกษา มีการส่งข้อมูลแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเป็นรายประเทศ ผู้เขียนได้นำมาสังเคราะห์ในภาพรวม 10 ประเทศ เพื่อให้ครบตามจำนวนประเทศสมาชิกในรูปบทความวิชาการที่สมบูรณ์ เป็นข้อเสนอแนะในการผลิตครูวิชาเอกสังคมศึกษาให้มีคุณลักษณะที่คาดหวังของประชาคมอาเซียนอย่างชัดเจน

การได้ข้อสรุปคุณลักษณะของผู้สอนวิชาสังคมศึกษาจากแต่ละประเทศในครั้งนี้มีข้อตกลงที่นำไปดำเนินการร่วมกัน คือ อาจารย์แต่ละประเทศทำการศึกษาในประเทศของตนด้วยรูปแบบผลานวิธี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีข้อตกลงเป็นลำดับ คือ 1) ใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายชั้นสูงสุดที่มีผลการเรียนวิชาสังคมศึกษาระดับ 3.5 ขึ้นไป จากคะแนนเฉลี่ย 4.00 จำนวน 100 คนของแต่ละประเทศ รวมทั้งสิ้น 1,000 คน ตอบแบบสอบถามปลายเปิดในรูปแบบเรียงความ หัวข้อ “ครูสังคมในดวงใจ” (Social Studies Instructor in my mind) จากนั้นเก็บรวบรวมนำมาสรุปคุณลักษณะของครูผู้สอนสังคมศึกษาที่นักเรียนต้องการ เป็นการจดหมวดหมู่จากคำสำคัญ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Method) โดยใช้ ATLAS.ti 2) ใช้นักศึกษาครูที่เรียนวิชาเอกสังคมศึกษาปีสุดท้ายที่ได้คะแนนเฉลี่ย 3.5 ขึ้นไป จำนวน 100 คนของแต่ละประเทศ รวม 1,000 คน ตอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากคำสำคัญในข้อสรุปของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เพิ่มเติมความเห็นของตนได้จากหัวข้อครูสังคมในดวงใจ ชุดเดียวกัน จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลมาสรุปผลคุณลักษณะในภาพรวม 3) ใช้นิสิตนักศึกษาครูวิชาเอกสังคมศึกษาที่ผ่านวิชาปฏิบัติการวิชาชีพ (ฝึกสอน) ได้คะแนนเฉลี่ยรวมตลอดหลักสูตรอยู่ในระดับเกียรตินิยมอันดับ 1 จำนวน 100 คนของแต่ละประเทศ รวม 1,000 คน ทำการสนทนากลุ่มกับประเด็นคุณลักษณะของครูสังคมศึกษาที่ได้จากนิสิตนักศึกษาครูวิชาเอกสังคมศึกษา เพื่อหาข้อสรุปสุดท้ายที่ชัดเจน 4) ผู้วิจัยแต่ละประเทศนำประเด็นที่สรุปได้จากนิสิตนักศึกษาที่มีผลการเรียนเกียรตินิยมอันดับ 1 ไปเป็นประเด็นสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับอาจารย์ผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสายหรือประธานสาขาหรือประธานหลักสูตรหรือหัวหน้าภาควิชาการสอนวิชาสังคมศึกษาในสถาบันการศึกษาที่ผลิตครูของแต่ละประเทศ ประเทศละ 1 ท่าน รวม 10 คน เพื่อยืนยัน ให้ข้อคิดเห็นข้อมูลเพิ่มเติม ให้ความเห็น เสนอแนะ จากนั้นนำมาปรับปรุง จัดลำดับ เสนอเป็นข้อสรุปคุณลักษณะของครูผู้สอนสังคมศึกษาแห่งประชาคมอาเซียนโดยตรง (Kosaiyawat, 2022)

เบญจภาคี : ทิมา การดำเนินการ การได้ข้อค้นพบ

อาจารย์ผู้ทำการสำรวจจาก 10 ประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน และกรณีศึกษาของประเทศเวียดนาม ได้นำข้อมูลที่ได้ในขั้นตอนสุดท้ายจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรวิชาเอกสังคมศึกษาจากมหาวิทยาลัยแต่ละประเทศมาทำการสนทนากลุ่มร่วมกัน ได้ข้อสรุปเป็นฉันทามติว่า คุณสมบัติของผู้สอนวิชาสังคมศึกษาแห่งประชาคมอาเซียน ประกอบด้วยคุณลักษณะ “ไตรภาคี : การ” และ “ทวิภาคี : การณ์” รวมเป็น “เบญจภาคี (ASIES)” คือ

1. วิชาการ (Academic : A) เป็นผู้มีความรู้ในเนื้อหาวิชากลุ่มลึก หลากหลายมากกว่าในหนังสือแบบเรียน มีความสามารถในการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนคิดและลงมือทำได้

2. วาทการ (Speech : S) มีศิลปะในการสื่อสาร การถ่ายทอดองค์ความรู้ การบรรยายจูงใจให้ต้องการฟัง การอธิบายยกตัวอย่าง การลำดับเรื่องในการสอน การตอบคำถามข้อสงสัยได้ชัดเจน ตรงประเด็น

3. บูรณาการ (Integration : I) มีความสามารถเชื่อมโยงให้เห็นความต่อเนื่องในเนื้อหาของสาระในสาขาและต่างสาขาให้เข้าใจกัน นำไปใช้ในชีวิตจริงได้ มองภาพสังคมได้ชัดเจน

4. ประสบการณ์ (Experience : E) มีการสัมผัสใกล้ชิด ได้พบเห็นเหตุการณ์ สถานที่ บุคคล เรื่องราวที่สอนด้วยตนเองโดยตรง นำมาใช้ประกอบการสอน การเพิ่มเติมรายละเอียดและสร้างบรรยากาศในห้องเรียนได้

5. สถานการณ์ (Situation : S) มีความสามารถในการเลือกและใช้เหตุการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้นปัญหาที่เผชิญขณะสอนเรื่องราวนั้น นำมาเป็นส่วนหนึ่งในการสอน มีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อใช้หรือแนะนำควบคู่กับการสอน

เมื่อได้ข้อสรุปคุณลักษณะของผู้สอนสังคมศึกษา 5 ประการดังกล่าว โดยใช้คำย่อว่า “ASIES” อาจารย์ผู้ทำการสำรวจในแต่ละประเทศ ได้ดำเนินการต่อโดยสร้างเป็นแบบสอบถามชนิดให้น้ำหนักคะแนนและตอบคำถามปลายเปิด เพื่อแสดงผลเพิ่มเติม นำไปให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 100 คนในแต่ละประเทศ รวม 1,000 คน ที่มีชื่อกลุ่มตัวอย่างในการเลือกครั้งแรกเป็นผู้ตอบ เมื่อรวบรวมข้อมูลแล้วทำการวิเคราะห์ แปรผล สรุปผลของแต่ละประเทศเรียบร้อยแล้วส่งให้กันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และใช้เป็นข้อมูลในการนำไปใช้ ผู้เขียนได้นำรายงานผลทั้ง 10 ประเทศ (Kosaiyawat, 2022) มาทำการสังเคราะห์คุณลักษณะของผู้สอนสังคมศึกษาแห่งประชาคมอาเซียนในภาพรวมได้ผลดังตารางที่ 1 และจำแนกตามสาระวิชา ได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 แสดงคุณลักษณะผู้สอนสังคมศึกษาแห่งประชาคมอาเซียน

คุณลักษณะ	ร้อยละ
วิชาการ	94
ประสบการณ์	92
สถานการณ์	90
บูรณาการ	87
วาทการ	85

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคุณลักษณะผู้สอนสังคมศึกษาแห่งประชาคมอาเซียน จำแนกตามสาระวิชา

สาระวิชา	วิชาการ (ร้อยละ)	ประสบการณ์ (ร้อยละ)	สถานการณ์ (ร้อยละ)	บูรณาการ (ร้อยละ)	วาทกรรม (ร้อยละ)
ภูมิศาสตร์	92	85	89	80	77
ประวัติศาสตร์	90	88	84	78	80
เศรษฐศาสตร์	87	84	91	80	76
การเมือง/กฎหมาย	94	91	88	86	80
สังคม/วัฒนธรรม/ ศาสนา	93	88	90	85	82

ทั้งนี้หากแยกพิจารณาคุณลักษณะของผู้สอนที่ผู้เรียนพึงประสงค์ของประเทศเวียดนาม (Nguyen, 2022) โดยภาพรวม ได้ผลดังตารางที่ 3 และจำแนกตามสาระวิชา ได้ผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 3 แสดงคุณลักษณะของผู้สอนที่ผู้เรียนพึงประสงค์โดยภาพรวมของประเทศเวียดนาม

คุณลักษณะ	ร้อยละ
วิชาการ	94
ประสบการณ์	92
สถานการณ์	90
บูรณาการ	88
วาทกรรม	85

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบคุณลักษณะผู้สอนสังคมศึกษาของประเทศเวียดนาม จำแนกตามสาระวิชา

สาระวิชา	วิชาการ (ร้อยละ)	ประสบการณ์ (ร้อยละ)	สถานการณ์ (ร้อยละ)	บูรณาการ (ร้อยละ)	วาทกรรม (ร้อยละ)
ภูมิศาสตร์	92	87	90	85	82
ประวัติศาสตร์	94	91	88	83	85
เศรษฐศาสตร์	88	84	90	86	82
การเมือง/กฎหมาย	88	92	85	90	82
สังคม/วัฒนธรรม/ ศาสนา	89	91	84	87	83

ดังนั้นผลการศึกษานี้จึงชี้ให้เห็นว่า สมรรถนะผู้สอนสังคมศึกษาแห่งประชาคมอาเซียนมีลักษณะเป็นสมรรถนะเชิงพลวัต (Dynamic Competency) ที่มีแกนร่วมด้านวิชาการ ประสบการณ์

สถานการณ์ บุรณาการ และวาทกรรม แต่มีการปรับน้ำหนักของคุณลักษณะให้เหมาะสมกับธรรมชาติของแต่ละสาระวิชา องค์ความรู้ดังกล่าวสามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาครูสังคมศึกษา การออกแบบหลักสูตรศึกษาศาสตร/ครุศาสตร์ และการพัฒนาวิชาชีพครูในบริบทอาเซียนต่อไป

จากข้อค้นพบ สู่ข้อคิดเชิงวิชาการ เพื่อการสร้างครู

จากการศึกษาทั้ง 10 ประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน และจากกรณีศึกษาเฉพาะประเทศเวียดนาม ได้ข้อค้นพบตรงกันว่า ครู หรือผู้สอน ยังเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสอนวิชาสังคมศึกษา ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติที่พร้อม *ด้านวิชาการ* เพราะเป็นสาระวิชาที่เนื้อหาสาระมีความหลากหลาย การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาไม่ใช่แค่ "การท่องจำ" แต่เป็น "เครื่องมือ" ในการพัฒนาสมรรถนะ (Competency) ของผู้เรียนให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของโลกและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีเหตุมีผล ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยมีครูคอยสนับสนุนและสร้างโอกาสแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ผู้เรียนต้องสามารถเชื่อมโยงระหว่างความรู้ที่มีอยู่เดิมกับความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ ฝึกคิดวิเคราะห์เพื่อพัฒนาความจำระยะยาวและเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบสรคณิยม (Constructivism) ที่มีพื้นฐานความเชื่อว่า ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจได้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง (Cambridge Assessment International Education, 2022) *ด้านวาทกรรม* เพราะการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ อธิบายเนื้อหา ให้รายละเอียดเพิ่มเติม ยกตัวอย่างและการลำดับเรื่องให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างชัดเจนได้ ถือเป็นศิลปะในการสื่อสารที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อครูผู้สอนสังคมศึกษา เนื่องจากธรรมชาติของวิชานี้เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เป็นนามธรรม เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ โครงสร้างทางสังคม และประเด็นที่ต้องอาศัยการตีความเชิงวิพากษ์ สอดคล้องกับทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการสอน (Communication Theory of Teaching) ที่ว่า ครูคือ ผู้ครอบครองความรู้และต้องถ่ายทอดผ่าน "วาทกรรม" ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวผู้เรียน (Vangelisti, Daly & Friedrich, 2013) แม้ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Learning) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) หรือให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructionism) จะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากขึ้น มิให้ครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Centered Learning) อย่างแบบเดิม แต่รายละเอียดในสาระอีกหลายประเด็น จำเป็นต้องมีครูเป็นผู้ให้ หรือชี้แนะแหล่งข้อมูล ครูจึงยังมีบทบาทและต้องแสดงความสามารถด้านนี้ให้แก่ผู้เรียนด้วย ซึ่งเป็นคุณลักษณะหนึ่งของผู้เรียนพึงประสงค์ *ด้านบุรณาการ* เพราะวิชาสังคมศึกษาเป็นสาระการเรียนรู้ที่ครอบคลุมศาสตร์หลายแขนง เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกับเรื่องราวหลายหลากในสังคม ผู้สอนจึงต้องมีความสามารถในการหลอมรวม สร้างภาพของเรื่องราวให้ผู้เรียนเห็นชัดว่ามีส่วนสัมพันธ์ หรือแตกต่างกันอย่างมีเหตุผล การบูรณาการช่วยให้ผู้เรียนเห็นว่าความรู้ไม่ใช่เรื่องแยกส่วน แต่เป็นองค์ประกอบของสถานการณ์จริงในสังคม ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและนำไปปรับใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ *ด้านสถานการณ์* เพราะเรื่องราวในสังคมหลายเหตุการณ์ยังคงดำเนินสืบเนื่องมา ไม่ว่าจะเป็นสาระภูมิศาสตร์ ที่ยังคงเกิดภัยธรรมชาติ ความเปลี่ยนแปลงในเรื่องขอบเขต พื้นที่ชายแดน อาณาเขตทับซ้อน อาณาบริเวณภูมิประเทศเหลื่อมร่วมกัน การเปลี่ยนแปลงของโลก ภูมิภาคศาสตร์พหุวัฒนธรรมชาติ เช่น ที่ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศอินโดนีเซีย ยังมีปรากฏการณ์ภูเขาไฟระเบิด แผ่นดินไหว (Kargarnilla, 2022; Sujarwo, 2022) ขณะที่หลายประเทศยังประสบวาทภัย อุทกภัย ภัยแล้ง ระบบเวลาที่ต่างกัน สาระประวัติศาสตร์ ยังมีเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องมาจากอดีต เรื่องพรหมแดน เรื่องความขัดแย้ง เรื่องเชื้อชาติ เรื่องศาสนา เรื่องชาติพันธุ์ เรื่องการเมือง (Daw, 2022; Nguyen, 2022) สาระ

เศรษฐศาสตร์ ยังมีการผันผวนค่าของสกุลเงิน อัตราการแลกเปลี่ยนเงิน ค่าครองชีพในแต่ละประเทศ เงินเฟ้อ เงินฝืด การขึ้น-ลงของดอกเบี้ย หุ่น อัตราราคาสินค้า ค่าใช้จ่าย (Tou, 2022; Phaengsook, 2022) สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมในสังคม ยังคงเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต บทบาทหน้าที่ การปฏิบัติหรือห้ามปฏิบัติตามกฎหมาย ตามระบอบการปกครอง ตามระบบระเบียบธรรมเนียม จารีตประเพณี เกณฑ์ทางสังคม เพื่อความเป็นพลเมืองดีในระบบสังคมวัฒนธรรมของประเทศและของโลก (Kosaiyawat, 2022; Wong, 2022; Nguyen, 2022) สารศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เกี่ยวข้องกับแบบแผน การจัดระเบียบในการดำรงชีวิตให้เป็นไปในทิศทางที่พึงปรารถนาของสังคมตามขนบธรรมเนียมที่ดั้งเดิมของสังคม (May, 2022; Sujarwo, 2022) ซึ่งต้องดำรงสืบไป *ด้านประสบการณ์* เป็นคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้สอน หากมีในตัวผู้สอน จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ ความศรัทธาเชื่อถือที่สอดคล้องไปกับบทเรียนอย่างลงตัว เช่น การสอนศาสนา ศีลธรรม หากผู้สอนเคยผ่านการบวชเรียน ผ่านการปฏิบัติธรรม การปฏิบัติศาสนกิจ ย่อมเป็นประสบการณ์ที่ดีให้กับผู้เรียน เนื่องจากเวียดนามมีหลากหลายศาสนา ลัทธิและความเชื่อหลายนิกาย ทั้งพุทธมหายาน หินยาน คริสต์คาทอลิก โปรเตสแตนต์ อิสลามสุหนี่ ซิอะห์ เต๋า ขงจื้อ และความเชื่อเหนือนิคมชาติ การสอนภูมิศาสตร์ หากผู้สอนเคยเดินทางไปทัศนศึกษาไปยังสถานที่ที่สอนภูมิศาสตร์มาแล้วด้วยตนเองทั้งในประเทศ ตามภูมิภาคต่าง ๆ และในต่างประเทศ โดยเฉพาะเวียดนามซึ่งมีอาณาเขตไม่กว้าง แต่มีพื้นที่เป็นลักษณะยาวขนานไปกับชายฝั่งทะเล แต่ละส่วนตามภูมิภาค ประกอบด้วยตอนเหนือ ตอนกลาง และตอนใต้ ก็มีความแตกต่างกันมาก (Nguyen, 2022) การสอนประวัติศาสตร์ หากผู้สอนเคยผ่านเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์มา เช่น เคยเป็นทหารผ่านศึกในสงคราม เคยประสบในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง เคยใช้ชีวิตในช่วงบ้านเมืองอยู่ในภาวะคับขัน เนื่องจากเวียดนามผ่านเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์มาหลายเหตุการณ์ และบางเหตุการณ์ยังผ่านไปไม่นาน มีคนที่ประสบเหตุการณ์อยู่จนถึงปัจจุบัน ผู้สอนที่มีประสบการณ์ตรงก็จะสามารถสร้างแรงจูงใจ ปลุกเร้าความสนใจให้ผู้เรียนได้มาก ทำให้บทเรียนมีความสนุกสนาน มีชีวิตชีวา (Pheangsook, 2022; Nguyen, 2022; Wong, 2022) และมีภาพจากความเป็นจริงที่สัมผัสได้ รวมทั้งสามารถให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะ ข้อสังเกตแก่ผู้เรียนได้โดยตรง ยกตัวอย่างให้ชัดเจน (Chhin, 2022; Kosaiyawat, 2022; Nguyen, 2022) ประสบการณ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับทราบ เกิดความเข้าใจและกระตุ้นความสนใจใฝ่รู้ได้อย่างมาก (Pennsylvania Department of Education, 2021) อันเป็นคุณสมบัติที่ครูสังคมศึกษาควรจะต้องมี เพราะตัวครูเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจได้โดยตรง

การให้ความสำคัญกับเนื้อหาวิชาทุกประเทศมีการจัดรายวิชาและเนื้อหาให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจที่เหมาะสมต่อการเป็นพลเมืองของสังคมและพลเมืองโลกเหมือนกัน 5 สารหลัก คือ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ เป็นหลักวิชาเดียวกัน สำหรับเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย การเมืองการปกครอง จารีตประเพณี วัฒนธรรม อาจมีการจัดแบบบูรณาการ ผสมผสานกันให้มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับชั้น เพื่อให้มีความรู้ในเรื่องที่ต้องเกี่ยวข้องกับตนและการดำรงตนอยู่ในสังคม จึงมีชื่อเรียกต่างกันไป แต่มีเนื้อหาสาระส่วนมากโดยรวมคล้ายกันในกลุ่มสาระเดียว สำหรับสารศาสนา บางประเทศไม่มีการนำมาสอนในโรงเรียนโดยตรง เนื่องจากการกำหนดไว้ในเรื่องของสิทธิมนุษยชน เสรีภาพ และปัจเจกบุคคล (Wisconsin College of Education, 2002) แต่สารนี้มีเนื้อเรื่อง แนวคิด แนวปฏิบัติต่างๆ ก็จะหลอมรวมไปกับสาระด้านวัฒนธรรม ประเพณีและระเบียบสังคม ด้วยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือให้ผู้เรียนดำเนินชีวิตอยู่ในบรรทัดฐานตามระบบสังคมอย่างเหมาะสม (Michigan Department of Education, 2022) ดังนั้น ในการจัดหลักสูตรการผลิตครู วิชาเอกสังคมศึกษา จึงมีการ

บรรจุเนื้อหาสาระ 5 สาขาวิชานี้ลงในหลักสูตรเช่นเดียวกัน การลำดับสาระวิชาเป็นไปตามลำดับที่แต่ละประเทศจัดเรียงในหลักสูตรของแต่ละประเทศ ซึ่งให้ความสำคัญของแต่ละรายวิชาเท่ากันและส่งผลรวมไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในความเป็นพลเมืองดีของสังคมแห่งชาติและสังคมโลก

อีกประการหนึ่ง สาระแต่ละรายวิชาในสาระสังคมศึกษา อันประกอบด้วย 5 สาระวิชา ยังมีความแตกต่างกันในแต่ละสาระตามธรรมชาติของวิชา ดังนั้น ครูผู้สอนแต่ละรายวิชา อาจต้องมีคุณลักษณะต่างกันไปตามลักษณะของวิชาด้วย เช่น ภูมิศาสตร์ มีเนื้อหาสัมพันธ์กับวิทยาศาสตร์กายภาพ มีโครงสร้างของวิชาเป็นเนื้อเดียวกัน เป็นสาขาหนึ่งของวิทยาศาสตร์ สัมพันธ์กับวิชาธรณีวิทยา สมุทรศาสตร์ ดาราศาสตร์ วาริชศาสตร์ ประชากรศาสตร์ สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยในทวีปยุโรปและทวีปอเมริกาหลายแห่งบรรจุสาขาวิชาภูมิศาสตร์อยู่ในสังกัดคณะวิทยาศาสตร์ และได้รับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (New York State Education Department, 2021) ต่างจากประเทศไทย ที่ส่วนมากวิชาภูมิศาสตร์มักสังกัดคณะอักษรศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Kosaiyawat, 2022) โดยจุดเน้นเนื้อหาและการสอนไปในแนวสังคมศาสตร์ จึงแตกต่างกันไป สำหรับประเทศเวียดนาม สาขาภูมิศาสตร์ อยู่ในสังกัดคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เช่นเดียวกับประเทศไทย (Nguyen, 2022) วิชาหน้าที่พลเมือง มีเนื้อหาส่วนหนึ่งเกี่ยวกับกฎหมาย การเมืองการปกครอง ระเบียบแบบแผน วัฒนธรรมประเพณีของชาติ ผู้สอนต้องมีความรู้หลากหลาย และมีความสามารถในการบูรณาการให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างเข้าใจ และนำไปใช้ได้จริง (Wong, 2022; Pheangsook, 2022) วิชาเศรษฐศาสตร์ ที่มีเนื้อทางการเงิน การลงทุน การใช้จ่ายการคิดคำนวณเกี่ยวกับผลได้ ผลเสียในการใช้จ่ายเงินและทรัพยากรต่าง ๆ รวมไปถึงการจ้างงาน การตลาด การผลิตกำลังคน ผลผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม มีความหลากหลายมาก (Tou, 2022; Kargarnilla, 2022) ผู้สอนจึงต้องมีคุณลักษณะ ความรู้ ความถนัด ความสนใจที่แตกต่างไปตามสาระวิชา จึงจะมีความเหมาะสม การเรียนการสอนในรายวิชานี้ สำหรับประเทศไทย และอีกบางประเทศ เช่น ลาว กัมพูชา เมียนมา เวียดนาม โดยเฉพาะการเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ครูหรือผู้สอนวิชาสังคมศึกษามักเป็นคนเดียวสอนหมดทั้งสาระทุกวิชา และมีภารกิจต้องสอนวิชาอื่นอีกด้วย ทำให้เป็นภาระของครูมากขึ้น แม้ว่าเป็นความรู้ระดับขั้นพื้นฐาน แต่มีความหลากหลาย และครูจะต้องมีภารกิจหลายด้าน เช่นงานทะเบียน งานพัสดุ งานบริหาร งานโครงการประจำปีที่ต้องรับผิดชอบและดำเนินการ ย่อมทำให้ครูมีเวลาไม่เพียงพอต่อการเตรียมตัวสอนและพัฒนาตนเองสำหรับการสอนวิชาสังคมศึกษาได้อย่างเต็มที่โดยตรง เฉพาะทางอย่างแน่นอน (Kosaiyawat, 2022; Phaengsook, 2022; Chhin, 2022; Daw, 2022; Nguyen, 2022)

ข้อสังเกตอีกประการในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยและอีกหลายประเทศ มีแนวคิดของการจัดการเรียนการสอนในลักษณะเป็นการบูรณาการ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ลักษณะแนวคิดดังกล่าว นำไปสู่การปฏิบัติด้านการผลิตครูวิชาเอกสังคมศึกษาที่ต้องตอบสนองดำเนินตามนโยบายและหลักการของประเทศ เพื่อให้ครูมีคุณสมบัติตรงตามหลักการ เพื่อสามารถสอบบรรจุ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่ได้ตรงตามคุณสมบัติเฉพาะตามข้อกำหนด สถาบันการผลิตครูจึงจัดทำหลักสูตรเปิดสอนเป็นการบูรณาการสาระในหมวดวิชาให้ผู้เรียนที่จะเป็นครูสอนสังคมศึกษาเรียนรู้ทุกสาระวิชาทั้งหมดในหลักสูตร เพื่อไปเป็นผู้สอนได้ทุกวิชาในสาระไม่ได้ผลิตครูแยกตามสาระวิชา เช่น วิชาเอกภูมิศาสตร์ วิชาเอกประวัติศาสตร์ วิชาเอกปรัชญาและศาสนา หากแต่มีการผลิตบัณฑิตแยกสาขาดังกล่าวในสาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศิลปศาสตร์ หรืออักษร

ศาสตร์ ซึ่งมีใช้เป็นสาขาที่ผลิตบัณฑิตทางวิชาชีพครูโดยตรง จึงมิได้เป็นการสร้างบัณฑิตเฉพาะทางให้มีคุณลักษณะตามเบญจภาคีได้ทั้งหมด ทำให้ประสบปัญหาในการสร้างหรือเสริมคุณลักษณะดังกล่าวให้ครบถ้วน มีความพร้อมในการสอนแต่ละสาระได้เต็มที่อย่างลงตัว โดยเฉพาะครูผู้สอนระดับปฐมวัยและระดับประถมศึกษา ซึ่งนอกจากรายวิชาสังคมศึกษา ครูยังต้องสอนรายวิชาสาระอื่นอีกด้วย โรงเรียนบางแห่งมอบหมายให้ครูสอนครบทั้ง 8 สาระและปฏิบัติหน้าที่ครูประจำชั้นด้วยพร้อมกัน หากเป็นการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา อาจมีการมอบหมายให้ครูสอนเป็นรายวิชาตามหลักสูตรที่เรียนเป็นรายวิชาเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรยังคงเป็นสาระวิชาแบบบูรณาการ มอบหมายให้ผู้สอนเพียงคนเดียวรับผิดชอบทั้งสาระเช่นเดียวกับระดับประถมศึกษา อีกทั้งยังมีวิชาเลือก หรือวิชาเฉพาะแยกออกมา เช่น วิชาประวัติศาสตร์ วิชาพระพุทธศาสนา วิชาอาเซียนศึกษา วิชาท้องถิ่นศึกษา ซึ่งเป็นรายวิชาในสาระสังคมศึกษาเช่นกัน แต่ครูผู้สอนในบางโรงเรียนอาจเป็นผู้สอนในสาระสังคมศึกษาคนเดิมและมีได้เรียนวิชาเฉพาะสังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ หรือประวัติศาสตร์โดยตรง แต่รับสอนตามการมอบหมาย เพราะมีกำลังครูไม่เพียงพอ ดังนั้น การผลิตครูให้ได้คุณสมบัติครบถ้วนที่เหมาะสมจึงต้องมีการวางแผน การคัดเลือกคนเรียน และการจัดกระบวนการเรียนการสอนในหลักสูตรการผลิตครูให้มีแบบแผนและมีระบบอย่างชัดเจน จึงจะผสมผสานคุณลักษณะเบญจภาคีไว้ได้อย่างกลมกลืนกัน

ผลจากการสนทนากลุ่มระหว่างผู้ศึกษา 10 ประเทศได้ให้ข้อสังเกตและแนวทางพิจารณาเพิ่มเติมว่า หากไม่สามารถผลิตครูให้มีคุณสมบัติได้ครบทั้ง 5 องค์ประกอบดังกล่าว อันเป็นเรื่องที่ยากพอสมควรที่จะให้คนหนึ่งคนมีคุณสมบัติครบถ้วนได้ อย่างน้อยคุณสมบัติ 4 ใน 5 ประการ ที่ต้องเสริมสร้างให้มีในตัวครูผู้สอนสังคมศึกษา คือ วิชาการ วาทกรรม บูรณาการ และสถานการณ์ อันเป็นคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นครูโดยอาชีพในทุกสาระวิชา สำหรับประสบการณ์ อาจเป็นคุณสมบัติที่ยากแก่การเสริมสร้าง ด้วยต้องมีวิสัยทัศน์ โอกาส ความพร้อม หรือความเป็นไปได้ อันเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล แต่สามารถใช้วิธีการ หรือกระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งครูผู้สอนสังคมศึกษาต้องมีกลวิธี เทคนิคการบริหารจัดการซึ่งได้ศึกษามาในวิชาชีพทางการศึกษา อันเป็นรายวิชาแกน หรือหมวดวิชาชีพเฉพาะในหลักสูตร นำมาใช้ประกอบการสอน เช่น เชิญวิทยากรมาบรรยายพิเศษ ในสาระภูมิศาสตร์ที่ครูยังไม่มีโอกาสได้เดินทางไปยังสถานที่ที่กล่าวถึงในเนื้อหาสาระที่สอน ในสาระประวัติศาสตร์ หากมีการเชิญอดีตผู้มืบทบาท มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ร่วมสมัย ผู้ผ่านเหตุการณ์ของบ้านเมืองมาโดยตรง ซึ่งผู้สอนในปัจจุบันอาจไม่มีโอกาสได้พบเหตุการณ์นั้น หรือไม่ทันในช่วงเวลาดังกล่าว วิธีนี้เรียกว่า ประวัติศาสตร์มุขปาฐะ หรือประวัติศาสตร์การบอกเล่า (Oral History) เป็นการทดแทนประสบการณ์ของครูผู้สอนได้ ใช้ตัวบุคคลเป็นสื่อการสอน เพิ่มเติมจากการใช้สื่อรูปภาพ วิดีทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่ไม่มีชีวิต ไม่ให้ความรู้สึกที่แท้จริง การใช้ตัวบุคคลและสถานที่จริงดังที่มีอยู่บ้างในปัจจุบัน การสนับสนุนให้ผู้เรียนไปศึกษาสถานที่จริงในชุมชน ไปสัมภาษณ์ สังเกต สอบถาม มีส่วนร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่นทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งมีการใช้กันอยู่บ้างในประเทศไทย เวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ลาว บรูไน(Kosaiyawat, 2022; Nguyen, 2022; Kargarnilla, 2022; Wong, 2022; Phaengsook, 2022, May, 2022) เป็นการฝึกผู้เรียนให้ค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ติดตามความรู้ที่อยู่ใกล้ตัวและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี เป็นการฝึกประสบการณ์ให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้จากนอกโรงเรียน นอกห้องเรียน นอกตำราแบบเรียน แต่มีความเชื่อมโยงกันสมบูรณ์ แม้ระดับชั้นเรียนของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ก็สามารถทำได้ในรูปแบบโครงการขนาดเล็ก หรือการศึกษารายบุคคลเฉพาะกรณี โดยมีผู้สอนเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำ นำพาผู้เรียนไปด้วยตนเองบางครั้ง ช่วยนัดหมาย หรือเชิญผู้มีประสบการณ์มาที่โรงเรียนในเวลาที่ยังเรียนโดยตรงได้ เนื่องจากเด็กเล็กยังไม่พร้อมและไม่เหมาะที่จะ

ดำเนินการได้ด้วยตนเอง หากเป็นระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป ผู้เรียนมีความพร้อมที่สูงขึ้น การดำเนินการจะสะดวกขึ้นเป็นลำดับ

บทสรุป

การถอดบทเรียนผู้สอนสังคมศึกษาโดยการให้ผู้เรียนจาก 10 ประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายถึงนิสิตนักศึกษาครูที่ศึกษาในสาขาวิชาเอกสังคมศึกษาได้สะท้อนคิดและแสดงฉากทัศน์ฉายภาพครูสังคมศึกษาในดวงใจด้วยทัศนคติมุมมองของแต่ละชาติ นำมาหลอมรวมตกผลึกเป็นคุณลักษณะ 5 ประการ ในนาม “เบญจภาคี (ASIES)” ทั้งนี้คุณสมบัตินี้ 5 ประการของผู้สอนวิชาสังคมศึกษาที่มีความพร้อมและความสามารถสำหรับผู้สอนสาระวิชานี้ ประกอบด้วย 1) *วิชาการ* ที่มีความรอบรู้ หลากหลายในเนื้อหาที่มีหลากสาระ 2) *วาทกรรม* มีศิลปะการถ่ายทอด การอธิบายความ การทำให้ผู้เรียนเข้าใจ สนใจและชวนติดตามรับฟัง 3) *บูรณาการ* มีความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเรื่องราว 4) *เหตุการณ์* ผ่านมิติมุมมองที่กลืนกลายเป็นเหตุเป็นผลเป็นหลักวิชาชัดเจน 5) *ประสบการณ์* เป็นการมีส่วนร่วมกับการเหตุการณ์ สถานที่ ประเด็นที่ทำการสอนทั้งที่ผ่านมาและที่กำลังเผชิญอยู่ นำมาถ่ายทอดประกอบหรือเสริมแทรกกับเรื่องที่สอนได้อย่างกลมกลืน มีความเชื่อถือได้ เพราะเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้สัมผัสด้วยตนเองโดยตรง เป็นหลักฐานขั้นต้นด้วยตนเอง สถานการณ์ สามารถหยิบยกเรื่องราวสถานการณ์ สิ่งที่อยู่บัดนี้ ดำเนินอยู่ และมีแนวโน้ม หรือทิศทางดำเนินต่อไปอย่างไร ไม่ว่าจะป็นสถานการณ์ทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อม ศาสนา วัฒนธรรม ความนิยมร่วมสมัย ที่สอดคล้องร้อยเรียง หรือจะแตกต่างตรงข้ามกับทัศนะ แนวคิดเดิมที่มีในสังคม หากนำมาผสมเข้ากับเรื่องที่สอนได้อย่างเหมาะสม คุณสมบัตินี้ทั้ง 5 ประการ (3 การ 2 การณ์) ดังกล่าว ย่อมเป็นคุณลักษณะที่ต้องมีอยู่ในตัวของผู้สอนสังคมศึกษาทุกระดับ ทำให้วิชาสังคมศึกษามีคุณค่า น่าสนใจ และอยู่ไม่ไกล ได้เข้าถึงเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เพราะวิชานี้มีส่วนสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตอยู่แล้วอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ครูจึงมีผลต่อการพัฒนาความสนใจ ความตั้งใจของผู้เรียนเป็นอันมาก ทำให้วิชามีความหมาย ความสนุก ความต้องการเรียน ไม่น่าเบื่อ ไม่เห็นความสำคัญ ไม่ต้องการเรียน อันเป็นการทำลายความสำคัญของรายวิชาและไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของรายวิชาที่กำหนดไว้ให้เป็นพลเมืองดี พลเมืองโลกที่สมบูรณ์

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการพัฒนา

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1.1 ครูผู้สอนสังคมศึกษาควรพัฒนาเสริมสร้างคุณลักษณะของตน 5 ประการของเบญจภาคีให้ครบ เพื่อการเป็นครูที่มีความพร้อมและความสามารถในการสอนสังคมศึกษาอย่างดีในระดับประชาคมอาเซียน

1.2 สถานศึกษา องค์กรทางการศึกษา สถาบันการผลิตครู ควรนำองค์ประกอบ 5 ประการของเบญจภาคี ไปเสริมสร้างให้แก่ครู ผู้สอนวิชาสังคมศึกษา โดยการจัดอบรม ประชุมสัมมนาชี้แจง ให้ครูได้เตรียมตัวเพื่อเสริมสร้างพัฒนาตนเอง

1.3 สถาบันการผลิตครู ควรนำคุณลักษณะ 5 ประการดังกล่าวไปใช้ในการกำหนดสมรรถนะบัณฑิตครู (Graduate Attributes) ในกระบวนการผลิตครู โดยเฉพาะวิชาเอกสังคมศึกษา และอาจใช้ใน

วิชาเอกอื่นที่มีความใกล้เคียงกัน เพื่อฝึกฝน สร้างเสริมให้ครูในอนาคตมีคุณลักษณะครบถ้วนตามองค์ประกอบของเบญจภาคี

1.4 ควรมีการจัดประชุม สัมมนาผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา ตามระดับภูมิภาค ระดับชาติ และระดับนานาชาติ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อแสวงหาแนวทางความร่วมมือในการผลิตและพัฒนาครูสังคมศึกษา รวมทั้งแลกเปลี่ยนอาจารย์ นิสิตนักศึกษา และแนวปฏิบัติที่ดีด้านการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาให้ก้าวสู่ระดับความเป็นสากลต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผู้เรียนเป็นรายระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น อาชีวศึกษาตอนต้น อาชีวศึกษาตอนปลาย การศึกษานอกระบบ การศึกษาพิเศษ เพื่อให้เห็นภาพที่ต่อเนื่องของครูสังคมศึกษาในดวงใจจากผู้เรียนทุกระดับการศึกษาอย่างครบ

2.2 ควรมีการศึกษาโดยการขยายผลผู้สอนสังคมศาสตร์สาขาต่าง ๆ ระดับอุดมศึกษา เพื่อฉายภาพการเป็นผู้สอนในสาขาสังคมศาสตร์ให้ครอบคลุมมากขึ้นต่อไป เพราะสาขารายวิชามีความต่อเนื่องกัน และอาจศึกษาจากผู้เรียนสาขาอื่น เช่น สาขาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์สุขภาพเพิ่มเติม เพราะมีรายวิชาทางสังคมศาสตร์ต้องเรียนในหลักสูตรเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

กนก จันทร์ทอง. (2560). การสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิทยบริการ*

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 28(2), 227-241.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์คุรุสภา.

ดลนพร วราโพธิ์. (2565). ทฤษฎีและรูปแบบการเรียนรู้ในการสอนสังคมศึกษา. *วารสารสหวิทยาการ*

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(3), 790-799.

อิทธิเดช น้อยไม้. (2560). *หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้าส์.

Cambridge Assessment International Education. (2022 A). *Active Learning*. Retrieved from <https://www.cambridgeinternational.org/Images/271174-active-learning.pdf>

Chhin, S. (2022). *Qualification for Social Studies Instructor; Cambodia*. Phnom Penh: Royal University of Phnom Penh.

Daw, C. A. (2022). *Qualification for Social Studies Instructor; Myanmar*. Yangon: University of Yangon.

Kargarnilla, M.B. (2022). *Qualification for Social Studies instructor; Philippines*. Manila: University of The Philippines.

Kosaiyawat, S. (2022). *Qualification for Social Studies Instructor; Thailand*. Chon Buri: Burapha University.

May, F.H. (2022). *Qualification for Social Studies Instructor; Brunei*. Bandar Seri Bagawan: University of Brunei Darussalam.

Michigan Department of Education. (2022). *Standard and Instruction of Social Studies*. Ann

- Arbor: The University of Michigan.
- New York State Education Department. (2021). *Standard and Instruction of Social Studies*. Buffalo: State University of New York.
- Nguyen, B.T. (2022). *Qualification for Social Studies Instructor; Vietnam*. Hochimint City: Vietnam National University.
- Pennsylvania Department of Education. (2021). *Social Studies in Pennsylvania Schools*. Philadelphia: The University of Pennsylvania.
- Phaengsook, L. (2022). *Qualification for Social Studies Instructor; Laos*. Vientiane: National University of Lao People' s Democratic Republic.
- Sujarwo, M.P. (2022). *Qualification for Social Studies Instructor;Indonesia*. Yorkyagarta: Yorkyagarta State University.
- Tou, C.C. (2022). *Qualification for Social Studies Instructor; Singapore*. Singapore: National University of Singapore.
- Vangelisti, A.L., Daly, J.A., & Friedrich, G.W. (2013). *Teaching Communication: Theory, Research, and Methods* (2nded.). Routledge.
- Wisconsin College of Education. (2002). *Policy Studies of Social Studies Instructor*. Madison: University of Wisconsin.
- Wong, T.K. (2022). *Qualification for Social Studies Instructor; Malaysia*. Kuala Lumpur: University of Malaya.

ประเด็นคัดสรรว่าด้วยความท้าทายด้านความโปร่งใสและการตรวจสอบธรรมาภิบาล
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยบนพื้นฐานหลักการกระจายอำนาจ
Selected Issues on Transparency and Accountability Challenges
Good Governance of Thai Local Government Organizations
Based on the Principles of Decentralization

วรฉัตร วรวิวรรณ, * พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, เสกสรรค์ สนวา, และ สุพัฒน์นา ศรีบุตรดี
Worachat Wariwan, * Pongsawut Rachjun, Seksan Sonwa and Suphatthana Sributdee

คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Faculty of Law and Politics Roi Et Rajabhat University

*Corresponding Author Email: Pongsawut007@outlook.com

Received 27/10/2025 | Revised 02/12/2025 | Accepted 02/12/2025

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์ปัญหาด้านธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบริบทของการกระจายอำนาจในประเทศไทย ผลการศึกษาประเด็นเงื่อนไขที่ส่งผลต่อด้านความโปร่งใสและการตรวจสอบธรรมาภิบาล พบว่า การขาดการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะที่ครอบคลุม การจำกัดการเข้าถึงข้อมูล กลไกการตรวจสอบที่ไม่เป็นอิสระ ปัญหาความรับผิดชอบตรวจสอบได้ การขาดความรู้ความเข้าใจของประชาชนในสิทธิหน้าที่ของตน และการไม่มีส่วนร่วมในการกำกับตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐในท้องถิ่น และ ประเด็นแนวทางการพัฒนาความโปร่งใสและการตรวจสอบธรรมาภิบาล พบว่า ควรจัดตั้งกลไกตรวจสอบที่เป็นอิสระและโปร่งใสการส่งเสริมบทบาทของประชาชนในฐานะผู้ตรวจสอบ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใส การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในด้านความรู้และคุณธรรม ตลอดจนการปรับปรุงกรอบกฎหมายให้รองรับกลไกการควบคุมและตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อค้นพบจากงานวิชาการนี้จะประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อที่ส่งผลต่อประชาชนโดยตรง

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล; ความโปร่งใส; การตรวจสอบ; การกระจายอำนาจ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย

Abstract

This academic article aims to analyze governance issues in local government organizations in the context of decentralization in Thailand.

The study examined conditions affecting transparency and accountability in governance and found that these include a lack of comprehensive public information disclosure, limited access to information, non-independent oversight mechanisms, accountability issues, a lack of public understanding of their rights and duties, and a lack of participation in the oversight of local government operations. The study also explored approaches to improving transparency and accountability in governance. Independent and transparent oversight mechanisms should be established, the promotion of the public's role as auditors, the application of information technology to increase efficiency and transparency, the development of the capacity of local government personnel in terms of knowledge and ethics, and the improvement of the legal framework to support more effective oversight and accountability mechanisms.

The findings from this academic work will be beneficial to local government organizations, directly impacting the public.

Keywords: Good governance; transparency; auditing; decentralization; local government organizations

บทนำ

การกระจายอำนาจทางการปกครองในประเทศไทยได้เริ่มต้นอย่างเป็นทางการโดยพระราชบัญญัติการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2540 ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้กำหนดหลักการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เพื่อให้หน่วยงานในระดับพื้นที่สามารถบริหารจัดการกิจการท้องถิ่นของตนเองได้อย่างอิสระและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในแต่ละชุมชน ทั้งนี้ การกระจายอำนาจยังมุ่งหวังการส่งเสริมธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ และการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไป อย่างโปร่งใสมีความรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้จากทุกภาคส่วน (รศคณธ์ รัตนเสริมพงศ์, 2567)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากระบวนการกระจายอำนาจจะถูกออกแบบมาเพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภาครัฐในระดับพื้นที่ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยยังประสบกับปัญหาด้านความโปร่งใสและกลไกการตรวจสอบ เช่น การขาดระบบเปิดเผยข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ การตรวจสอบภายในที่ไม่เป็นอิสระ และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อยู่ในระดับต่ำ จนนำไปสู่การขาดประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะ ซึ่งจากรายงานสถานการณ์การทุจริตประเทศไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ระบุว่า หน่วยงานที่ถูกกล่าวหาว่ามีการทุจริตมากที่สุด คือหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีจำนวน 1,739 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 44.96 ของเรื่องที่ถูกกล่าวหาทั้งหมดในหน่วยงานภาครัฐ โดยการทุจริตที่พบบ่อยที่สุดในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ กระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง การเบิกจ่ายงบประมาณ การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เช่น ละเลยเพิกเฉยต่อการปฏิบัติตามหน้าที่

กระทำการเกินอำนาจหน้าที่โดยทุจริต และอนุมัติ / ไม่อนุมัติ ใบอนุญาตโดยมิชอบ เป็นต้น (สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.), 2566)

ดังนั้น การสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบการตรวจสอบได้ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งความโปร่งใส (transparency) จะต้องอยู่บนฐานของความอิสระของข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดเผยข้อมูลของภาครัฐให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง และข้อมูลที่เปิดเผยต้องมีความถูกต้องและยืนยันได้ รวมถึงต้องมีข้อมูลมากเพียงพอที่จะสามารถใช้ตรวจสอบหรือจับตาการทำงานของผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจ ความโปร่งใสยังเป็นปัจจัยที่จำเป็นต่อการจัดการปัญหาคอร์รัปชันและการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนการมีความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ (accountability) เป็นสิ่งที่ช่วยยืนยันว่าการกระทำหรือการตัดสินใจของผู้ที่มีอำนาจ ทั้งที่มาจาก การลงคะแนนเลือกหรือได้รับแต่งตั้ง จะต้องสามารถตรวจสอบได้โดยประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียทั้งหลาย เพื่อเป็นการรับประกันว่านโยบายทั้งหลายจะเป็นไปตามขอบเขตของวัตถุประสงค์ที่กำหนด และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ หากผู้ที่มีอำนาจกระทำการหรือตัดสินใจนี้กระทำทุจริตหรือประพฤติชอบมิชอบ ก็สามารถเอาผิดและให้รับผิดชอบต่อการกระทำหรือการตัดสินใจที่ผิดพลาดและส่งผลเสียได้ (Sam Agere, 2000 อ้างถึงใน ประพิน นุชเปี่ยม, 2562)

สำหรับประเด็นความโปร่งใสและความรับผิดชอบตรวจสอบได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยนั้นพบปัญหาหลายประการ เช่น การขาดการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะที่ครอบคลุมการดำเนินการตรวจสอบที่ไม่เป็นอิสระ และการขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ดังนั้น บทความวิชาการนี้จึงมุ่งนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับความท้าทายด้านความโปร่งใสและการตรวจสอบธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยบนพื้นฐานหลักการกระจายอำนาจอย่างรอบด้าน ซึ่งการนำเสนอแบ่งออกเป็น 4 ส่วน กล่าวคือ ส่วนแรก: ว่าด้วยกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่สอง: ว่าด้วยปัญหาธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและความรับผิดชอบตรวจสอบได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนที่สาม: ว่าด้วยแนวทางการพัฒนาการตรวจสอบและระบบสนับสนุนการสร้าง ความโปร่งใสและความรับผิดชอบตรวจสอบได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ส่วนสุดท้าย : เป็นการสรุป

ว่าด้วยกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการกระจายอำนาจ (Decentralization)

กระจายอำนาจการปกครอง คือการที่เมืองค์กรซึ่งมีอาณาเขต มีความเป็นอิสระในการปกครองและการบริหารตนเอง มีประชาชน มีอำนาจหน้าที่ มีรายได้ตามกฎหมาย รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ให้บริการด้านต่างๆ แก่ประชาชน ซึ่งประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการบริหารและปกครองตนเองสามารถร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหาชุมชน ซึ่งอาจกระทำผ่านตัวแทนของประชาชน (โกวิทย์ พวงงาม, 2554: 13) ดังนั้น การกระจายอำนาจการปกครองให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการปรับโครงสร้างอำนาจรัฐ เป็นการปรับลดอำนาจของรัฐส่วนกลางลง และเพิ่มอำนาจของท้องถิ่นและภาคประชาสังคม ให้อำนาจรัฐมีความสมดุล มีการจัดความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจและบทบาทหน้าที่ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน การกระจายอำนาจทางปกครอง เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีอำนาจในการปกครองตนเองอย่างอิสระ ไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐหรือองค์กรใด ๆ ซึ่งช่วยให้การใช้อำนาจในท้องถิ่นเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนที่มีความหลากหลายตามระดับพัฒนาการของแต่ละท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2548: 13) การกระจายอำนาจจึงเป็นกระบวนการ

สำคัญที่นำไปสู่การเสริมสร้างบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลาย ๆ มิติ โดยธนาคารโลก (World Bank, 1999) มองว่า การกระจายอำนาจช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากร การกระจายอำนาจแบ่งออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ การกระจายอำนาจทางการเมือง (Political Decentralization) ซึ่งเน้นการเพิ่มบทบาทของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ เช่น การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับพื้นที่ การกระจายอำนาจทางการคลัง (Fiscal Decentralization) โดยเปิดโอกาสให้องค์กรท้องถิ่นสามารถจัดเก็บรายได้และบริหารงบประมาณได้อย่างอิสระ แต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบนโยบายที่โปร่งใส การกระจายอำนาจการบริหาร (Administrative Decentralization) ที่มุ่งเน้นการถ่ายโอนหน้าที่จากหน่วยงานกลางให้แก่หน่วยงานท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารจัดการมีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบทในพื้นที่

2. แนวคิดธรรมาภิบาล (Good governance)

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 มีการกำหนดหลักธรรมาภิบาลไว้ 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และ หลักความคุ้มค่า (ธีระพล อรุณกลสิกร, 2542: 8 - 10) ดังนี้

2.1 หลักนิติธรรม เน้นการสร้างกฎหมายที่เป็นธรรมและทันสมัย ที่ได้รับการยอมรับจากสังคมและบังคับใช้อย่างเสมอภาค

2.2 หลักคุณธรรม ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดมั่นในความถูกต้องและดีงาม เพื่อเป็นแบบอย่างแก่สังคม

2.3 หลักความโปร่งใสเน้นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะอย่างตรงไปตรงมา และสร้างกลไกให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบข้อมูลได้

2.4 หลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ แสดงความคิดเห็น และตัดสินใจในประเด็นสำคัญของประเทศ

2.5 หลักความรับผิดชอบ ส่งเสริมความตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

2.6 หลักความคุ้มค่า มุ่งเน้นการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

3. แนวคิดความโปร่งใส (Transparency)

ความโปร่งใสเป็นได้ทั้งกระบวนการและสถานะ ที่แสดงให้เห็นถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่ทำให้บุคคลสาธารณะ องค์กรสาธารณะ หรือสถาบันที่มีที่มาจากประชาชนสามารถแสดงความรับผิดชอบ ต่อประชาชนได้ ความโปร่งใสสามารถจำแนกได้ใน 2 มิติ คือ 1) ทิศทางความโปร่งใส (Directions of transparency) และ 2) ความหลากหลายของความโปร่งใส (Varieties of transparency) ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการกำหนดกรอบและขอบเขตความโปร่งใสได้ในเชิงปฏิบัติ โดยในการจำแนกความโปร่งใสเชิงทิศทาง ความโปร่งใสออกเป็น 2 แกนทิศทาง คือ ความโปร่งใสที่เคลื่อนไหวแนวตั้ง (Vertical transparency) และความโปร่งใสที่เคลื่อนไหวแนวนอน (Horizontal transparency) ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (Heald, 2006, อ้างถึงใน อัมพร อารังลักษณ์, 2565: 16)

ความโปร่งใสแนวตั้ง คือความโปร่งใสจากบนลงล่าง (Transparency downwards) หมายถึง การที่มีสถาบันหรือบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่าทำให้ผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่าเปิดเผยข้อมูลอยู่เสมอ กล่าวคือ ผู้

ที่มีอำนาจน้อยกว่าต้องดู ตรวจสอบ สอดแนมเพื่อให้เห็นการเคลื่อนไหวอยู่เสมอ ตัวอย่างเช่น การสอดแนมประชาชนของรัฐบาล และความโปร่งใสจากล่างขึ้นบน (Transparency upwards) หมายถึง การที่มีสถาบันหรือบุคคลที่มีอำนาจน้อยกว่าทำให้ผู้ที่มีอำนาจมากกว่าเปิดเผยข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การที่คนที่มีอำนาจน้อยสามารถตรวจสอบการดำเนินการ หรือพฤติกรรมของบุคคล องค์กร และสถาบันที่อยู่เหนือกว่า ตัวอย่างก็คือการทำหน้าที่ตรวจสอบของประชาชนต่อรัฐบาลในระบบประชาธิปไตย

ความโปร่งใสแนวนอน จำแนกออกเป็น 2 ลักษณะคือ ความโปร่งใสแบบจากภายในสู่ภายนอก (Transparency outwards) หมายถึง การที่สมาชิกในองค์กรหรือสถาบันสามารถรับรู้ถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ข้างนอกองค์กรหรือสถาบันของตนเอง ยกตัวอย่างก็คือ พนักงานของบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งสามารถรับรู้เรื่องราวและความเป็นไปของคู่แข่งของตนเอง และความโปร่งใสแบบจากภายนอกมองเข้ามาข้างใน (Transparency inwards) หมายถึง ความโปร่งใสเกิดจากการให้สมาชิกนอกองค์กรหรือสถาบันเห็นข้อมูลข่าวสาร พฤติกรรม หรือความเป็นไปภายในองค์กรหรือสถาบัน ความโปร่งใสในลักษณะนี้มีความใกล้ชิดกับแนวคิดกฎหมายรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (Freedom of Information legislation) เนื่องจากว่ากฎหมายเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลขององค์กรภาครัฐต่าง ๆ

4. แนวคิดความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability)

มีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ 1) การเปิดเผย (Disclosure) 2) ความโปร่งใส (Transparency) และ 3) การแก้ไขปรับปรุง (Redress) กล่าวคือ การเปิดเผยเป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) ทราบว่าเกิดอะไรภายในองค์กร โดยการรายงานที่ถูกต้องและสม่ำเสมอ ความโปร่งใส จะสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในองค์กรที่สามารถสังเกต ตรวจสอบ และการมีส่วนร่วม สิ่งที่จะนำไปสู่ความโปร่งใส ได้แก่ กระบวนการวางแผนและแผนขององค์กร และการแก้ไขปรับปรุงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การเปิดเผย ความโปร่งใส และการแก้ไขปรับปรุงไม่สามารถสร้างความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ด้วยตัวของมันเอง หลักการทั้งสามประการมีความเกี่ยวข้องและพึ่งพาซึ่งกันและกันจึงจะทำให้เกิดความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ การเปิดเผย และความโปร่งใสจะสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันทำให้สามารถตรวจสอบคุณภาพ และความสำเร็จขององค์กร การแก้ไขปรับปรุงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการตอบสนองอย่างแท้จริงที่ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมั่นใจว่าองค์กรได้รับผิดชอบในสิ่งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม (Kuchapski, 2001 อ้างถึงใน สุวรรณ นาควิบูลย์วงศ์, 2549)

สำหรับในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย การกำกับดูแลความรับผิดชอบตรวจสอบได้ ดำเนินการผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น การกำกับดูแลโดยกระทรวงมหาดไทย การตรวจสอบจากสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) และการติดตามการใช้งบประมาณโดยสภาท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ระบบการกำกับดูแลยังเผชิญปัญหาสำคัญหลายประการ ซึ่งจะได้นำเสนอในประเด็นถัดไป

กล่าวโดยสรุป กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องของบทความนี้ มีแนวคิดธรรมาภิบาลเป็นกรอบแนวคิดหลัก โดยมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระจายอำนาจกับองค์ประกอบย่อยของธรรมาภิบาล ได้แก่ ความโปร่งใสและความรับผิดชอบตรวจสอบได้ ในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีธรรมาภิบาลนั้นจะขึ้นอยู่กับกลไกการเปิดเผยข้อมูล การตรวจสอบอิสระ และการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้โครงสร้างการกระจายอำนาจที่มีประสิทธิภาพ

ว่าด้วยปัญหาธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและความรับผิดชอบตรวจสอบได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการบริการสาธารณะในระดับพื้นที่ อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยยังคงเผชิญปัญหาความโปร่งใสและความรับผิดชอบตรวจสอบได้ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

1. การทุจริต

ซึ่งถือเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญที่ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในระบบการปกครองท้องถิ่น โดยปัญหาการทุจริต มักเกิดจาก

1.1 การขาดกลไกการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพในระดับพื้นที่ทำให้เกิดช่องโหว่ในการตรวจสอบการทุจริต ตัวอย่างเช่น การขาดการเปิดเผยข้อมูล ด้านงบประมาณและโครงการพัฒนา ทำให้ประชาชนและองค์กรอิสระไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างครอบคลุม

1.2 ปัญหาทุจริตยังเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมที่เน้นความสัมพันธ์ส่วนบุคคลและการแสวงหาผลประโยชน์ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและผู้ประกอบการในพื้นที่

1.3 การทุจริตส่งผลให้ทรัพยากรถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด และขัดขวางการพัฒนาที่ควรเกิดขึ้นในระดับพื้นที่ เช่น การดำเนินโครงการที่ไม่ได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชน

นอกจากนี้ ปัญหาการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังเกี่ยวข้องการฮั้วประมูลในสัญญาให้จัดทำบริการสาธารณะ การกำหนดราคากลางที่สูงเกินจริงของกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง การควบคุมงานเกี่ยวกับการจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภคเพื่อการบริการสาธารณะที่ไม่ถูกต้องตามสัญญาอันเป็นการช่วยเหลือผู้รับจ้าง หรือแม้แต่การตรวจสอบการจ้างหรือการตรวจรับงาน ซึ่งจะพบเห็นเป็นกรณีพิพาทและมีการฟ้องคดี ต่อศาลเพื่อให้มีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งศาลมาโดยตลอด โดยมีสาเหตุสำคัญอันเกิดจากเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจหน้าที่เป็นโอกาสในการทุจริต บริษัทเอกชนให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่เพื่อให้ตนเองได้รับสิทธิในการดำเนินงานโครงการก่อสร้างต่าง ๆ และการขาดกลไกการตรวจสอบความโปร่งใสที่มีประสิทธิภาพ (วรฉัตร วรวิวัฒน์, 2567: 118)

2. การตรวจสอบอ่อนแอ

ซึ่งบทบาทการตรวจสอบโดยสภาท้องถิ่นและประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมและไม่กล้าที่จะตรวจสอบการบริหารท้องถิ่นของฝ่ายบริหารอันเนื่องมาจากความเกรงใจและเกรงกลัวอำนาจอิทธิพล โดยสภาท้องถิ่นมักถูกลดทอนความเข้มแข็ง ขาดอิสระ และถูกแทรกแซงจากฝ่ายบริหาร ส่วนประชาชนซึ่งโดยส่วนใหญ่ขาดความรู้และเครื่องมือในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และขาดความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนตามกฎหมายที่สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบ นอกจากนี้ การตรวจสอบจากภายนอก เช่น จากสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ยังไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างทั่วถึง อันเป็นผลมาจากการมีบุคลากรที่ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีในประเทศไทยจึงส่งผลให้เจ้าหน้าที่รัฐและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีช่องทางการทุจริตหรือการใช้อำนาจโดยมิชอบ

3. การขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ

ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสามารถในการตรวจสอบและความโปร่งใสในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยเฉพาะในองค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลขนาดเล็ก ซึ่งมักเผชิญปัญหาในด้านกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบ

บัญชีหรือผู้มีความรู้ด้านกฎหมาย ทำให้กระบวนการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดประสิทธิภาพ โดยในหลายกรณีการตรวจสอบไม่ครอบคลุมหรือไม่ละเอียดเพียงพอที่จะระบุปัญหาต่าง ๆ

นอกจากนี้ ผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งประกอบไปด้วยฝ่ายการเมืองและฝ่ายข้าราชการประจำยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการกำกับตรวจสอบให้เป็นในทิศทางที่ถูกต้อง ซึ่งจะส่งผลต่อการกำหนดนโยบายแผนกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและกลไกสนับสนุนเพื่อให้สามารถปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายดังกล่าวได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม รวมทั้งระบบข้อมูลข่าวสารของทางราชการยังขาดประสิทธิภาพ ทำให้ผู้บริหารขาดแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน (เสนห์ จุ้ยโต, 2567)

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับต่ำ

ซึ่งยังคงเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากข้อจำกัดในด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชนและวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่น โดยประชาชนไม่ได้ตระหนักถึงบทบาทของตนเองหรือไม่มีโอกาสเข้าถึงข้อมูล และไม่ทราบสิทธิของตนในการเข้าร่วมตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกทั้งการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งขาดความโปร่งใสในการเผยแพร่ข้อมูลที่สำคัญ เช่น รายละเอียดงบประมาณหรือโครงการพัฒนาท้องถิ่น ก็ยังเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เมื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับต่ำก็ยิ่งเปิดช่องให้เกิดการบริหารงานที่ขาดความโปร่งใสหรือมีความเสี่ยงต่อการทุจริต จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขาดแรงกดดันที่จำเป็นในการดำเนินงานอย่างโปร่งใสด้วยเช่นกัน

ว่าด้วยแนวทางการพัฒนากลไกการตรวจสอบและระบบสนับสนุนการสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบตรวจสอบได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การพัฒนาการตรวจสอบและระบบสนับสนุนการสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบตรวจสอบได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างธรรมาภิบาล (Good Governance) ในระดับท้องถิ่น และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนว่าการใช้งบประมาณและทรัพยากรท้องถิ่นได้รับการบริหารจัดการอย่างเหมาะสมและคุ้มค่า โดยมีแนวทางการพัฒนาการตรวจสอบและระบบสนับสนุนการสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบตรวจสอบได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1. การส่งเสริมการตรวจสอบโดยภาคประชาชน

ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอาจดำเนินการดังนี้

1.1 กำหนดมาตรการหรือกฎหมายให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบร่วมที่ประกอบด้วยตัวแทนจากภาคประชาสังคมและประชาชนในพื้นที่ โดยคณะกรรมการดังกล่าวควรมีอำนาจในการเข้าถึงข้อมูล ตรวจสอบเอกสาร และติดตามการใช้งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงมีอิสระในการนำเสนอข้อสังเกตและข้อเสนอแนะต่อสาธารณชน

1.2 จังหวัดในฐานะหน่วยงานกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาช่องทางการร้องเรียน และแจ้งเบาะแสการทุจริตเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้โดยตรง เช่น การสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์ ระบบโทรศัพท์สายด่วน กล้องรับความคิดเห็นหรือการยื่นเรื่องด้วย

ตนเอง พร้อมทั้งมีมาตรการคุ้มครองผู้ร้องเรียนอย่างเข้มงวดเพื่อป้องกันการถูกกลั่นแกล้งหรือได้รับผลกระทบทางลบ

1.3 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องดำเนินการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมตรวจสอบการบริหารท้องถิ่น โดยอาจดำเนินการผ่านช่องทางที่หลากหลาย อาทิ การอบรมเชิงปฏิบัติการ สื่อสาธารณะ เว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึงกระบวนการมีส่วนร่วม เครื่องมือในการตรวจสอบ และเล็งเห็นความสำคัญของความโปร่งใสในการบริหารงานท้องถิ่น

2. การสร้างกลไกการตรวจสอบภายใน

การตรวจสอบภายในเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพื่อสร้างระบบการกำกับดูแลที่ดี ลดความเสี่ยงการทุจริต และเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับภาคประชาชน โดยอาจมีการสร้างกลไกดังต่อไปนี้

2.1 กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ชัดเจน โดยครอบคลุมประเด็นสำคัญ อาทิ การจัดทำคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงาน การกำหนดขั้นตอนการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ และการสร้างดัชนีชี้วัดผลการปฏิบัติงาน เป็นต้น

2.2 พัฒนาระบบการรายงานผลการตรวจสอบแบบเปิดเผยต่อสาธารณะ โดยการพัฒนาช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย อาทิ แพลตฟอร์มออนไลน์ การจัดทำรายงานที่เข้าใจง่าย และการสร้างช่องทางรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ซึ่งการเผยแพร่รายงานการตรวจสอบต่อสาธารณะจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตรวจสอบ รวมถึงเป็นกลไกในการป้องกันและตรวจสอบการทุจริตอีกช่องทางหนึ่ง

3. การสร้างกลไกการควบคุมทางกฎหมาย

อันเป็นการยกระดับการตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีแนวทางสำคัญดังนี้

3.1 กำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนสำหรับการกระทำผิด โดยกฎหมายควรระบุรายละเอียดของความผิดอย่างเฉพาะเจาะจง ตั้งแต่การกระทำผิดระดับเล็กน้อยจนถึงการทุจริตขนาดใหญ่โดยกำหนดโทษที่เหมาะสมซึ่งอาจประกอบด้วยโทษทางอาญา โทษทางปกครอง และโทษทางวินัย รวมถึงการริบทรัพย์สิน ที่ได้มาจากการทุจริต การเพิกถอนสิทธิในการดำรงตำแหน่งราชการ และโทษปรับทางการเงินที่มีมูลค่าสูง กว่าผลประโยชน์ที่ได้รับ

3.2 ปรับปรุงกฎหมายให้หน่วยตรวจสอบมีอำนาจมากขึ้น โดยขยายขอบเขตอำนาจของหน่วยตรวจสอบในการเข้าถึงข้อมูล การสืบสวน และการดำเนินคดี การตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน และการสืบสวนกรณีทุจริตข้ามหน่วยงาน พร้อมทั้งกำหนดมาตรการคุ้มครองพยานและผู้แจ้งเบาะแสอย่างเข้มงวด

3.3 สร้างมาตรฐานจริยธรรมที่เข้มงวด โดยการกำหนดประมวลจริยธรรมที่ระบุแนวปฏิบัติที่ชัดเจน บทลงโทษกรณีฝ่าฝืน และกลไกการตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง โดยครอบคลุมประเด็นสำคัญ อาทิ ความซื่อสัตย์ การใช้อำนาจโดยชอบ การรักษาผลประโยชน์สาธารณะ และการหลีกเลี่ยงผลประโยชน์ทับซ้อน เป็นต้น

4. การพัฒนาแพลตฟอร์มแสดงข้อมูลงบประมาณ

เพื่อยกระดับความโปร่งใสและประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในยุคดิจิทัล โดยการพัฒนาแพลตฟอร์มกลางเพื่อเปิดเผยข้อมูลงบประมาณ ซึ่งแพลตฟอร์มกลางดังกล่าว

ควรประกอบด้วยระบบฐานข้อมูลที่สามารถแสดงรายละเอียดการใช้จ่ายงบประมาณในระดับโครงการ งบประมาณรายไตรมาส และงบประมาณรายปี พร้อมทั้งมีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบกราฟิกที่ชัดเจน เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในการตรวจสอบและทำความเข้าใจ นอกจากนี้ ระบบควรมีฟังก์ชันการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน โดยเปิดช่องทางให้ประชาชนสามารถส่งข้อมูลป้อนกลับ รายงานปัญหา หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการได้โดยตรง ซึ่งจะช่วยยกระดับความโปร่งใส ประสิทธิภาพ และความน่าเชื่อถือของการบริหารงานท้องถิ่น

5. การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการยกระดับความรู้ และจริยธรรม

อันเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างระบบราชการที่มีประสิทธิภาพและมุ่งเน้นประโยชน์สาธารณะ โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

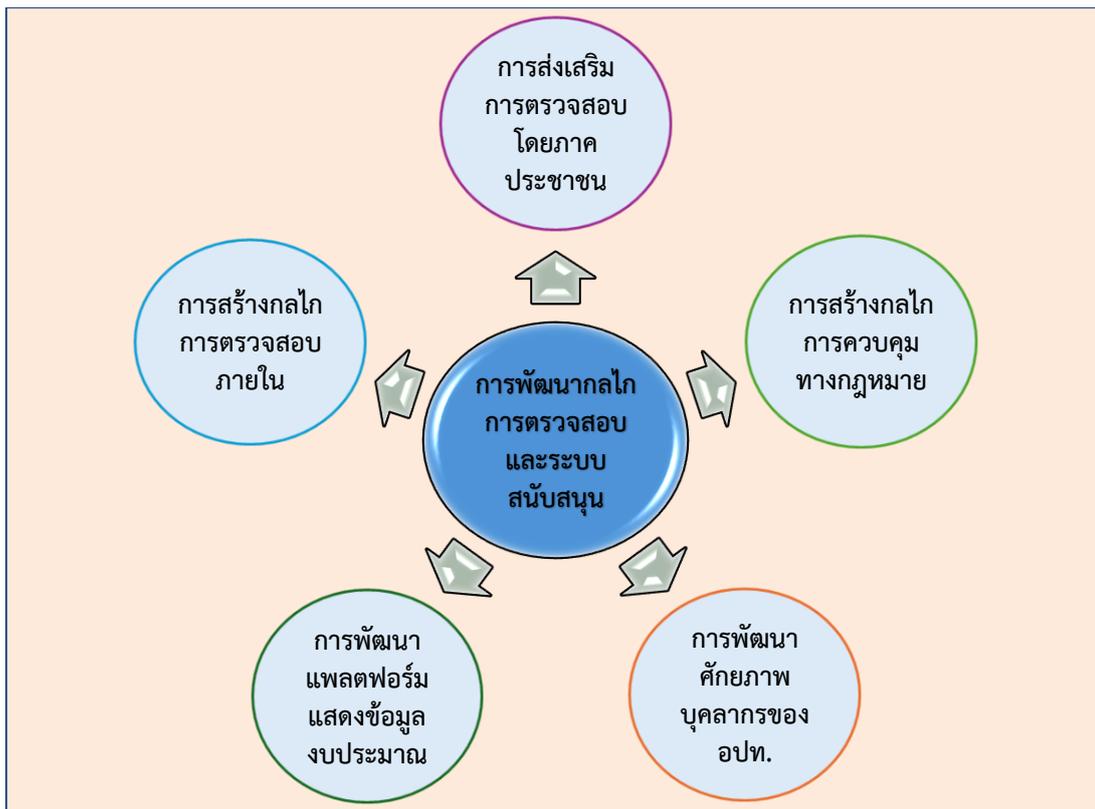
5.1 จัดทำโครงการฝึกอบรมด้านธรรมาภิบาล โดยมีเนื้อหาที่ครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ได้แก่ หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี จริยธรรมในการปฏิบัติราชการ การป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน และกรณีศึกษาการทุจริตที่ผ่านมา โดยเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงจริยธรรม การตัดสินใจอย่างมีหลักการและความตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม

5.2 สร้างระบบคุณธรรมในการคัดเลือกบุคลากร ซึ่งควรพัฒนาเกณฑ์การประเมินที่ครอบคลุมทั้งความรู้ความสามารถ คุณธรรม และจริยธรรม โดยใช้เครื่องมือการประเมินที่หลากหลาย อาทิ การสอบข้อเขียน การสัมภาษณ์เชิงลึก การทดสอบจิตวิทยา และการตรวจสอบประวัติส่วนตัว และภูมิหลัง ความประพฤติ

5.3 การพัฒนาเส้นทางอาชีพที่โปร่งใสและเป็นธรรม โดยจัดทำเกณฑ์การประเมินผลงาน และการวัดผลจากผลสัมฤทธิ์ของงาน คุณภาพการให้บริการ และจริยธรรมในการปฏิบัติงาน มีการจัดทำแผนความก้าวหน้าในอาชีพที่ชัดเจน และมีระบบการให้รางวัลและการยกย่องเชิดชูเกียรติสำหรับบุคลากรที่มีผลงานดีเด่นและมีคุณธรรม อันเป็นการส่งเสริมบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีความซื่อสัตย์ มุ่งมั่นในการให้บริการ ยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล และเป็นที่เชื่อถือของประชาชน

ข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่

บทความวิชาการเรื่อง “ประเด็นคัดสรรว่าด้วยความท้าทายด้านความโปร่งใสและการตรวจสอบธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยบนพื้นฐานหลักการกระจายอำนาจ” ผู้เขียนมีข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่ที่ควรนำเสนอในประเด็นสำคัญ ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 : กรอบการตรวจสอบและระบบสนับสนุนการสร้างโปร่งใสและความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทสรุป

การกระจายอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยเป็นกระบวนการสำคัญที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น เพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนและกระจายอำนาจการบริหารจากรัฐบาลส่วนกลางไปยังหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความโปร่งใส (Transparency) และความรับผิดชอบตรวจสอบได้ (Accountability) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารงานท้องถิ่นที่มีธรรมาภิบาล (Good Governance) ยังคงเป็นข้อกังวลของการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความโปร่งใสในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิ การขาดการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะที่ครอบคลุม การขาดกลไกการตรวจสอบที่เป็นอิสระ และการขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ส่งผลให้เกิดช่องว่างที่เอื้อให้เกิดการทุจริตและการใช้อำนาจโดยมิชอบ อีกทั้งยังบั่นทอนความเชื่อมั่นของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ การขาดความรับผิดชอบตรวจสอบได้ของผู้บริหารท้องถิ่น รวมถึงปัญหาความไม่เข้มแข็งของสภาท้องถิ่นและการขาดความตระหนักรู้ของประชาชนในบทบาทการตรวจสอบ ยิ่งทำให้ประสิทธิภาพการบริหารงานลดลง

แนวทางเพื่อพัฒนาความโปร่งใสและความรับผิดชอบตรวจสอบได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ประการหนึ่ง คือ การส่งเสริมการตรวจสอบโดยภาคประชาชน ซึ่งสามารถดำเนินการได้ผ่านการจัดตั้งกลไกตรวจสอบร่วมระหว่างภาคประชาสังคมและภาครัฐ การเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะผ่านช่องทางที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ และการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของ

ประชาชนในการตรวจสอบ นอกจากนี้ การเสริมสร้างกลไกการตรวจสอบภายใน เช่น การกำหนดมาตรฐาน การปฏิบัติงานที่ชัดเจน การเผยแพร่รายงานการตรวจสอบและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการบริหารจัดการ ประการที่สอง คือ การพัฒนาบุคลากรและทรัพยากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การฝึกอบรมบุคลากรในด้านธรรมาภิบาล การจัดทำเส้นทางอาชีพที่โปร่งใส และการให้ความสำคัญกับคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ การยกระดับความรู้และทักษะของบุคลากร ด้านกระบวนการตรวจสอบและความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่น รวมไปถึงการกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนต่อการกระทำผิด การขยายอำนาจให้หน่วยตรวจสอบสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมมาตรฐานจริยธรรมที่เข้มงวด จะสร้างสภาพแวดล้อมของความโปร่งใสและการมีความรับผิดชอบได้

ทั้งนี้ การกระจายอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยจะประสบความสำเร็จได้ต่อเมื่อ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมาภิบาลดำเนินการอยู่ในโครงสร้างและวัฒนธรรมของการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในสองมิติสำคัญคือ “ความโปร่งใส” และ “ความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้” ซึ่งความล้มเหลวของกลไกตรวจสอบในระดับท้องถิ่นมีรากมาจากการขาดระบบข้อมูลที่เปิดเผยการตรวจสอบที่ไม่เป็นอิสระ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำ การสร้างธรรมาภิบาลท้องถิ่นที่ยั่งยืนจึงต้องอาศัย การปฏิรูปทั้งในระดับกฎหมาย โครงสร้างองค์กร และการพัฒนาเชิงคุณธรรมของบุคลากรท้องถิ่น โดยทำงานร่วมกันเพื่อสร้างระบบตรวจสอบร่วมที่เปิดเผยและรับผิดชอบต่ออย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2554). *การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต*. กรุงเทพฯ ฯ : วิญญูชน.
- ธีระพล อรุณะกสิกร. (2542). *ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้าง ระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ ฯ : วิญญูชน.
- ประพิน นุชเปี่ยม. (2562). *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนามนุษย์ในบริบทโลก (หน่วยที่ 14)*. นนทบุรี : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รสคนธ์ รัตนเสริมพงศ์. (2567). *เอกสารการสอนชุดวิชาหลักการบริหารท้องถิ่น (หน่วยที่ 1) (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรฉัตร วรวิวรรณ. (2567). *การบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย : อำนาจและหน้าที่ รูปแบบ และประเด็นปัญหา*. *วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ*, 2(1), 105 - 120.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2548). *นวัตกรรมสร้างสรรค้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุวรรณา นาควิบูลย์วงศ์. (2549). *องค์ประกอบความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการทำงานในมหาวิทยาลัยเอกชน กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยคริสเตียน*. *การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 44 : สาขาศึกษาศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ สาขาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร สาขามนุษยศาสตร์ สาขาคหกรรมศาสตร์*, หน้า 22 - 30.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.). (2566). *รายงานสถานการณ์การทุจริตประเทศไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- เสนห์ จ้อยโต. (2567). *เอกสารการสอนชุดวิชาหลักการบริหารท้องถิ่น (หน่วยที่ 7) (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อัมพร อารงลักษณะ. (2565). *ตัวชี้วัดหลักความโปร่งใส*. กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

World Bank. (1999). *Decentralization: Rethinking government*. World Bank Institute.

การควบคุมวิชาชีพทางการศึกษา: บทวิเคราะห์อำนาจทางปกครอง
 และการดำเนินการของสภาวิชาชีพ

Educational Professional Control: The Analysis of Administrative Power and
 Operations of the Professional Council

พลรพี ทูมมาพันธ์

Phonraphee Thummaphan

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

Teachers' Council of Thailand

*Corresponding Author Email: phonraphee@ksp.or.th

Received 07/01/2026 | Revised 29/01/2026 | Accepted 29/01/2026

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้วิเคราะห์อำนาจทางปกครองและการดำเนินการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการควบคุมวิชาชีพทางการศึกษา ของสภาวิชาชีพตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ผลการวิเคราะห์พบว่า การใช้อำนาจทางปกครองในการกำกับดูแลวิชาชีพดำเนินการผ่านกลไกหลักสองประการได้แก่ การออกและต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และการควบคุมจรรยาบรรณของวิชาชีพ โดยยึดหลักนิติธรรมและความโปร่งใส ส่วนการดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพประกอบด้วย (1) การดำเนินการสำหรับการออกและต่ออายุใบอนุญาต โดยใช้หลักความเสมอภาคในการคัดกรองและเชื่อมโยงกิจกรรมพัฒนาตนเองกับการปฏิบัติงานจริงอย่างเข้มข้น และ (2) การดำเนินการสำหรับการควบคุมจรรยาบรรณของวิชาชีพ โดยยกระดับความเร็วในการพิจารณากรณีความผิดร้ายแรงและกำหนดมาตรฐานการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษตามหลักความได้สัดส่วนและความเสมอภาค ข้อค้นพบเหล่านี้ขยายมุมมองเกี่ยวกับการควบคุมวิชาชีพผ่านมติกฎหมายปกครอง และเป็นแนวทางการใช้อำนาจรัฐอย่างชอบธรรม ในการยกระดับคุณภาพครูและความเชื่อมั่นต่อวิชาชีพ

คำสำคัญ: อำนาจทางปกครอง; วิชาชีพทางการศึกษา; วิชาชีพควบคุม; สภาวิชาชีพ

Abstract

This academic article analyzes the administrative power and operations for promoting the efficiency of educational professional control of the professional council under the Teachers' Council and Educational Personnel Act B.E. 2546. The analysis revealed that administrative power for professional control is exercised through two primary

mechanisms: the issuance and renewal of professional licenses and the enforcement of the code of professional ethics, adhering to the rule of law and transparency. The operations for promoting efficiency enhancements include: (1) for licensing and renewal, strictly applying the principle of equality in screening and linking self-development activities to actual practice; and (1) for ethical control, accelerating the process for serious misconduct and standardizing penalties based on proportionality and equality. These findings expand the perspective on professional control through the lens of administrative law and serve as a guideline for the legitimate exercise of state power to elevate teacher quality and public confidence in the profession.

Keyword: Administrative Power; Educational Profession; Controlled Profession; Professional Council

บทนำ

การควบคุมวิชาชีพเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานของสภาวิชาชีพ (วิสูตร พงศศิริไพบูลย์, 2545; อรรถพงศ์ กาวาฬ และอภิรัตน์ ศรีศิริ, 2565; พรชนก ชัยสิทธิ์, 2568) การควบคุมวิชาชีพเป็นกระบวนการบริหารผู้ประกอบวิชาชีพที่ครอบคลุมตั้งแต่การเข้าสู่วิชาชีพ การดำรงอยู่ในวิชาชีพ จนถึงการออกจากวิชาชีพ โดยพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายหลักที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของคุรุสภา ในฐานะสภาวิชาชีพที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจากคุรุสภา (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) การควบคุมวิชาชีพจึงต้องดำเนินการตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้

การวิเคราะห์การใช้อำนาจทางปกครองและการดำเนินการที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการควบคุมวิชาชีพทางการศึกษาในฐานะวิชาชีพควบคุม ยังมีการศึกษาวิเคราะห์ในแง่ขององค์กรวิชาชีพหรือสภาวิชาชีพนั้นมักมองการควบคุมวิชาชีพในแง่ของการควบคุมจรรยาบรรณของวิชาชีพเป็นหลัก (ตัวอย่างงานวิจัย เช่น สุขแท้ เรื่องวัฒนธรรมโชติ, 2558; เพียงเพ็ญ จิรัชัย และคณะ, 2564) ซึ่งเป็นแง่มุมที่มีความสำคัญ แต่ยังไม่ครอบคลุมภาพทั้งหมดของการควบคุมวิชาชีพ รวมทั้งยังขาดการนำเสนอในมุมมองทางกฎหมายปกครอง การวิเคราะห์นี้ช่วยให้องค์ความรู้สำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงการใช้อำนาจรัฐและการประยุกต์ใช้หลักกฎหมายปกครองในขอบข่ายการควบคุมวิชาชีพ ผลจากการวิเคราะห์นี้เป็นแนวทางในการพัฒนาการกำกับดูแลวิชาชีพให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วิชาชีพควบคุม: ฐานอำนาจทางกฎหมายและการจำกัดเสรีภาพ

1. สถานะวิชาชีพควบคุมและฐานอำนาจของสภาวิชาชีพ

วิชาชีพทางการศึกษาเป็นวิชาชีพควบคุมตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 โดย มาตรา 43 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า “ให้วิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา เป็นวิชาชีพควบคุมตามพระราชบัญญัตินี้” และวรรคสอง บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบวิชาชีพควบคุม โดยไม่ได้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้” (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) ดังนั้นสถานะของการเป็นวิชาชีพควบคุมจึงเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยเงื่อนไขสำคัญในการควบคุมวิชาชีพคือผู้ที่ไม่ได้รับใบอนุญาตจะประกอบวิชาชีพควบคุมไม่ได้ การได้รับ

ใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพจึงเป็นเสมือนใบอนุญาตเข้าสู่วิชาชีพ ซึ่งมาตรา 4 นิยามคำว่า “ใบอนุญาต” หมายความว่า ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพซึ่งออกให้ผู้ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ตามพระราชบัญญัตินี้” (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจะออกให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ตามพระราชบัญญัตินี้ (ซึ่งหมายถึงศึกษานิเทศก์) เท่านั้น

การควบคุมวิชาชีพเป็นภารกิจพื้นฐานที่องค์กรวิชาชีพโดยทั่วไปมีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการ (พรชนก ชัยสิทธิ์, 2568) หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพคือคุรุสภา คุรุสภามีวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ในการออกใบอนุญาต ตามมาตรา 8 และมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 โดยวัตถุประสงค์บัญญัติไว้ในมาตรา 8 ว่า “คุรุสภามีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ (1) กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาต กำกับดูแลการปฏิบัติ ตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพ” (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) ส่วนอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 นั้น ครอบคลุมการควบคุมความประพฤติและการดำเนินงานของผู้ประกอบวิชาชีพให้เป็นไปตามมาตรฐาน โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 9 ว่า “(1) กำหนดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ (2) ควบคุมความประพฤติและการดำเนินงานของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ (3) ออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ขอประกอบวิชาชีพ (4) พักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาต” (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) จากบทบัญญัติดังกล่าว คุรุสภามีอำนาจตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ในการควบคุมวิชาชีพทั้งในเชิงการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ควบคุมความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพ ออกและพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ซึ่งเป็นไปเพื่อให้วิชาชีพมีคุณภาพตามที่สังคมคาดหวัง

2. การจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพและบทลงโทษทางอาญา

ในฐานะที่เป็นวิชาชีพควบคุมตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มีการจำกัดเสรีภาพในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา โดยมาตรา 46 บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดแสดงด้วยวิธีใด ๆ ให้ผู้อื่นเข้าใจว่าตนมีสิทธิหรือพร้อมจะประกอบวิชาชีพ โดยไม่ได้รับใบอนุญาตจากคุรุสภา และห้ามมิให้สถานศึกษารับผู้ไม่ได้รับใบอนุญาตเข้าประกอบวิชาชีพควบคุมในสถานศึกษา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากคุรุสภา” (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) รวมทั้งมาตรา 56 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ได้รับใบอนุญาตซึ่งอยู่ในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาต ผู้ใดประกอบวิชาชีพควบคุมหรือแสดงด้วยวิธีใด ให้ผู้อื่นเข้าใจว่าตนมีสิทธิหรือพร้อมจะประกอบวิชาชีพควบคุมนับแต่วันที่ทราบคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตนั้น” (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) การจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพนี้ครอบคลุมทั้งตัวบุคคลที่ไม่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ผู้ที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพแต่อยู่ระหว่างถูกพักใช้ใบอนุญาต และสถานศึกษาด้วย การจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพนี้มีผลบังคับตามกฎหมายทำให้ผู้ฝ่าฝืนได้รับโทษทางอาญา โดยโทษทางอาญาสำหรับการฝ่าฝืนได้แก่ ฝ่าฝืนมาตรา 43 (ประกอบวิชาชีพโดยไม่ได้รับอนุญาต) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ดังที่บัญญัติในมาตรา 78 ว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 43 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) และฝ่าฝืนมาตรา 46 (แสดงตนว่ามีสิทธิประกอบวิชาชีพ หรือสถานศึกษารับผู้ไม่มีใบอนุญาต) หรือ มาตรา 56 (ประกอบวิชาชีพขณะถูกพักใช้ใบอนุญาต) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ดังที่บัญญัติในมาตรา 79 ว่า “ผู้ใดฝ่าฝืน

มาตรา 46 หรือมาตรา 56 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) โทษทางอาญานี้มีผลทั้งต่อตัวบุคคลและสถานศึกษาด้วย

3. หลักกฎหมายรัฐธรรมนูญในการควบคุมวิชาชีพ

หากพิจารณาตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายปกครอง หลักสำคัญคือหลักสิทธิเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบัญญัติที่รับรองเสรีภาพในการประกอบอาชีพของบุคคล ในมาตรา 40 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ” (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) การที่พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 กำหนดให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพควบคุม (มาตรา 43) และต้องมีใบอนุญาตจากคุรุสภา ตามมาตรา 45 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “การขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต การกำหนดอายุใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การขอรับใบแทนใบอนุญาต และการออกใบแทนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในข้อบังคับของคุรุสภา” (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) ถือเป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพของบุคคล

อย่างไรก็ดี แม้การกำหนดให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพควบคุม ตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 จะเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล แต่เป็นการดำเนินการจำกัดเสรีภาพดังกล่าวมีความชอบธรรมทางรัฐธรรมนูญ เนื่องจากเป็นไปตามหลักนิติธรรม (Rule of Law) คือ ทำโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย (พระราชบัญญัติ) และมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) โดยเฉพาะการควบคุมและยกระดับคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานทางจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ การควบคุมวิชาชีพครูโดยคุรุสภาจึงมีความชอบธรรมในเชิงรัฐธรรมนูญเพราะมุ่งคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณชน

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และหากไม่มีเงื่อนไขเฉพาะ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิเกินสมควรแก่เหตุ ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และต้องระบุมเหตุผลความจำเป็นไว้อย่างชัดเจน” (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) การใช้อำนาจของรัฐภายใต้กฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ก็ต้องอยู่ภายใต้หลักความได้สัดส่วน (Proportionality) กล่าวคือ ต้องไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิเกินกว่าที่จำเป็น และต้องมีเหตุผลรองรับอย่างชัดเจน ซึ่งการกำหนดให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพควบคุมนั้นไม่ได้เป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิเกินกว่าที่จำเป็น เพราะหากมีคุณสมบัติเป็นไปตามที่กำหนดก็ย่อมสามารถที่จะประกอบวิชาชีพครูได้ และการกำหนดดังกล่าวเป็นการทำเพื่อให้เกิดการศึกษามีคุณภาพและผู้รับบริการมั่นใจในคุณภาพที่ได้มาตรฐานที่จะได้รับการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพ การกำหนดให้ต้องได้รับใบอนุญาตจากคุรุสภาก็ไม่ได้เป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิเกินกว่าที่จำเป็น เพราะใบอนุญาตเป็นเอกสารสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบวิชาชีพมีคุณสมบัติเป็นไปตามที่กำหนด และการมีใบอนุญาตก็เป็นขั้นตอนพื้นฐานของการที่จะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

อำนาจทางปกครองในการควบคุมวิชาชีพ

การควบคุมวิชาชีพนั้นสามารถดำเนินการได้หลากหลายช่องทาง ในฐานะหน่วยงานกำกับดูแล คุรุสภาใช้อำนาจในการควบคุมวิชาชีพทางการศึกษาผ่านกลไกหลักสองประการคือการออกและต่ออายุใบอนุญาต และการควบคุมจรรยาบรรณของวิชาชีพ โดยเริ่มจากการออกและต่ออายุใบอนุญาต ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการคัดกรองผู้เข้าสู่วิชาชีพ และการควบคุมจรรยาบรรณของวิชาชีพ ซึ่งทำหน้าที่กำกับ

ดูแลความประพฤติและการดำเนินงานของผู้ประกอบวิชาชีพ เพื่อให้เป็นไปอย่างมีมาตรฐานตลอดการดำรงอยู่ในวิชาชีพ

1. อำนาจทางปกครองในการออกและต่ออายุใบอนุญาต และการควบคุมจรรยาบรรณของวิชาชีพ

1.1 อำนาจทางปกครองในการออกและต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

1) การออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามหลักกฎหมาย

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 44 กำหนดว่า ผู้ขอรับใบอนุญาตต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม โดยคุณสมบัติประกอบด้วยมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ มีวุฒิปริญญาทางการศึกษาหรือเทียบเท่า หรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง และผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด ส่วนลักษณะต้องห้ามได้แก่ เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ และเคยต้องโทษจำคุกในคดีที่คุรุสภาเห็นว่าอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) ดังนั้น ในเบื้องต้นผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวข้างต้นจึงจะได้รับใบอนุญาต มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพได้ มาตรฐานการปฏิบัติงาน เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานและการพัฒนางานที่ต้องฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานการปฏิบัติตน (จรรยาบรรณของวิชาชีพ) เป็นข้อกำหนดในการประพฤติปฏิบัติตนเพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ส่วนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา และใบอนุญาตประกอบวิชาชีพศึกษานิเทศก์นั้นต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูมาก่อน และมีคุณสมบัติอื่นตามที่คุรุสภากำหนด เช่น ผู้ที่จะขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา และใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษาจะต้องจบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปทางด้านการบริหารการศึกษา การกำหนดคุณสมบัตินี้เป็นวิธีการในการคัดกรองบุคคลเข้าสู่วิชาชีพ เพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณลักษณะและคุณภาพเหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพอย่างแท้จริง

2) ประเภทของใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 43 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา 4 กลุ่ม ได้แก่ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ ต้องได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจากคุรุสภา (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) ดังนั้นใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจึงมี 4 ประเภทตามกลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพ ได้แก่ ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา และใบอนุญาตประกอบวิชาชีพศึกษานิเทศก์ ใบอนุญาตที่ออกให้ก่อนที่ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2565 มีผลบังคับใช้ ซึ่งเรียกว่าใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ออกให้ก่อนวันที่ 15 มีนาคม 2566 ซึ่งเป็นวันที่ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2565 มีผลบังคับใช้ ซึ่งใบอนุญาตนี้มีสถานะเทียบเท่ากับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูชั้นต้น ภายหลังจากวันดังกล่าว หากต้องการต่ออายุ จะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูชั้นต้น

3) การพัฒนาและหลักเกณฑ์การต่ออายุใบอนุญาต

ตามประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง คุณสมบัติของผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พ.ศ. 2567 (ราชกิจจานุเบกษา, 2567ข) ผู้ที่ได้รับการอนุมัติใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ที่มีความประสงค์ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ สามารถยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพก่อนใบอนุญาตหมดอายุ 180 วัน ผ่านระบบบริการอิเล็กทรอนิกส์ (KSP Self-Service) เพื่อเป็นหลักฐานในการประกอบวิชาชีพ ตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 หลังจากบันทึกคำขอต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพและชำระค่าธรรมเนียมแล้ว จุดบริการงานคุรุสภา ณ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ในจังหวัดที่ยื่นคำขออยู่จะเป็นผู้ตรวจสอบคุณสมบัติและเอกสารหลักฐานแนบประกอบยื่นคำขอ ภายใน 5-7 วันทำการ หลังจากผ่านการตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาจะเสนอคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพ พิจารณานุมัติการต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพให้แก่ผู้ที่ยื่นคำขอและผ่านการตรวจสอบเอกสารหลักฐาน โดยจะใช้ระยะเวลาดำเนินการ 15 วันทำการ หลังจากที่ผ่านมาการตรวจสอบคำขอต่ออายุและชำระค่าธรรมเนียมถูกต้องเรียบร้อยแล้ว จากนั้นสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาจะประกาศรายชื่อผู้ผ่านการอนุมัติต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ผ่านเว็บไซต์ของคุรุสภา การต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติและเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยคุรุสภาจะพิจารณาตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ซึ่งครอบคลุมประเด็นหลักดังนี้ การตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามว่ามีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 44 หรือไม่ รวมทั้งตรวจสอบเอกสารหลักฐานประกอบที่ใช้ยื่นประกอบคำขอต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ได้แก่ 1) ภาพถ่ายบัตรประชาชน ซึ่งเป็นประเภทไฟล์ pdf เท่านั้น 2) ภาพถ่ายซึ่งต้องเป็นภาพถ่ายสุภาพ (รูปหน้าตรง ไม่สวมหมวก ไม่สวมแว่นตา) พื้นหลังไม่มีลวดลาย ไม่ยิ้มเห็นฟัน ถ่ายไว้ไม่เกิน 6 เดือน ประเภทไฟล์ Jpeg เท่านั้น และ 3) หลักฐานการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาตนเอง ตามเงื่อนไขที่กำหนด (เป็นกิจกรรมที่ไม่ซ้ำกัน) ซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพของผู้ถือใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ในการตรวจสอบคุณสมบัตินั้น เจ้าหน้าที่จะตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของเอกสาร ทั้งแนบภาพถ่ายบัตรประชาชนหรือไม่ ภาพถ่ายเป็นปัจจุบัน หรือไม่เกิน 6 เดือน และมีพื้นหลังเป็นสีเดียวกันหรือไม่มีลวดลายหรือไม่ และแนบหลักฐานกิจกรรมพัฒนาตนเอง หรือกิจกรรมพัฒนาตนเองตรงกับหัวข้อที่ใช้ในการยื่นเอกสารหลักฐาน หรือกิจกรรมพัฒนาตนเองอยู่ในช่วงระยะเวลาตามที่ได้รับใบอนุญาตหรือไม่ หากพบข้อสงสัย อาจมีการขอเอกสารเพิ่มเติมหรือสอบถามข้อมูลจากต้นสังกัด

4) การไม่อนุมัติการออกและต่ออายุใบอนุญาต และสิทธิในการอุทธรณ์

การออกและต่ออายุใบอนุญาตเน้นการควบคุมในเชิงการคัดกรองผู้เข้าสู่วิชาชีพ ผู้ขอรับใบอนุญาตหรือใบแทนใบอนุญาต หรือต่ออายุใบอนุญาต อาจไม่ได้รับการอนุมัติ หากผู้ขอไม่ผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้าม หรือเอกสารไม่ครบถ้วน/ไม่ถูกต้อง ตัวอย่างเช่น ในกรณีต่ออายุใบอนุญาต ขาดหลักฐานการพัฒนาวิชาชีพตามเกณฑ์ ถูกลงโทษทางจรรยาบรรณที่ยังไม่สิ้นสุด และยื่นเอกสารล่าช้าหรือไม่ครบถ้วนตามกำหนดเวลา คุรุสภาอาจมีคำสั่ง “ไม่อนุมัติการต่ออายุใบอนุญาต” ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อสถานภาพทางวิชาชีพหลายประการ ทั้งในลักษณะที่ไม่สามารถประกอบวิชาชีพในตำแหน่งที่ต้องใช้ใบอนุญาตได้ (เช่น ครูในสถานศึกษาของรัฐ) อาจถูกระงับการบรรจุหรือแต่งตั้งในตำแหน่งทางการศึกษา ต้องยื่นคำขอใหม่หรือเข้าสู่กระบวนการอบรมเพิ่มเติมก่อนขอใบอนุญาตใหม่ และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในอาชีพและความเชื่อมั่นจากผู้เรียนและผู้ปกครอง ดังนั้น การตรวจสอบคุณสมบัติและเอกสารประกอบเป็นด่านสำคัญในการควบคุมคุณภาพและรักษามาตรฐานวิชาชีพ

การไม่อนุมัติการออกและต่ออายุใบอนุญาตนั้น แม้เป็นมาตรการควบคุมคุณภาพแต่ต้องดำเนินการด้วยความเป็นธรรม เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบวิชาชีพได้ชี้แจงหรืออุทธรณ์ตามหลักธรรมาภิบาล โดยผู้ขอมีสิทธิยื่นอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุมัติภายในระยะเวลาที่กำหนดได้ ซึ่งครุสภาต้องพิจารณาอุทธรณ์อย่างเป็นธรรมและโปร่งใส ตามที่พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 45 วรรคสอง บัญญัติว่า “ผู้ขอรับใบอนุญาต ผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตหรือผู้ขอรับใบแทนใบอนุญาต ซึ่งคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพพิจารณาวินิจฉัยไม่ออกใบอนุญาต ไม่ต่ออายุใบอนุญาต หรือไม่ออกใบแทนใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง อาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อคณะกรรมการครุสภาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง การไม่ต่อใบอนุญาต หรือการไม่ออกใบแทนใบอนุญาตไม่ตัดสิทธิผู้ขอที่จะประกอบวิชาชีพที่ได้รับอนุญาตต่อไป ทั้งนี้ จนกว่าคณะกรรมการครุสภาจะได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุด” (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) สิทธิการอุทธรณ์ได้รับการคุ้มครองในพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 อย่างชัดเจน โดยกำหนดช่องทางการอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการครุสภา กำหนดระยะเวลาภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง นอกจากนี้ยังคุ้มครองสิทธิผู้ขอที่จะประกอบวิชาชีพที่ได้รับอนุญาตด้วย ซึ่งเป็นหลักประกันสำคัญในการใช้อำนาจรัฐเป็นไปอย่างโปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้

1.2 อำนาจทางปกครองในการควบคุมจรรยาบรรณของวิชาชีพ

1) การกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพ

อำนาจหน้าที่นี้รวมถึงการควบคุมให้ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 50 ที่บัญญัติว่า “มาตรฐานการปฏิบัติตน ให้กำหนดเป็นข้อบังคับว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ จรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และจรรยาบรรณต่อสังคม” (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) จรรยาบรรณของวิชาชีพจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของมาตรฐานวิชาชีพครู โดยเป็นมาตรฐานการปฏิบัติตน ...ต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่ ...พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ ...พึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นอกจากนี้ ข้อบังคับครุสภา ว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2550 (ราชกิจจานุเบกษา, 2550) ได้กำหนดแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ ซึ่งเป็นประมวลพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างของการประพฤติที่กำหนัดขึ้นตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา คือ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ ต้องหรือพึงประพฤติปฏิบัติตาม ประกอบด้วยพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ที่กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องหรือพึงประพฤติปฏิบัติตาม และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องหรือพึงละเว้น นอกจากนี้แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพจะเป็นประมวลพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างของการประพฤติปฏิบัติตนแล้ว ยังเป็นแนวในการพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ เพื่อควบคุมวิชาชีพทางการศึกษาให้มีคุณภาพด้วย

2) การกำกับดูแลจรรยาบรรณและการตรวจสอบเพื่อประโยชน์สาธารณะ

การควบคุมจรรยาบรรณของวิชาชีพเป็นการควบคุมวิชาชีพในเชิงการกำกับดูแลการคงอยู่ในวิชาชีพ การกำกับดูแลจรรยาบรรณของวิชาชีพเป็นกลไกสำคัญในการบริหารบุคลากรทางการศึกษาของครุสภา โดยหลักแล้วผู้ประกอบวิชาชีพต้องประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพซึ่งเป็นมาตรฐาน

การปฏิบัติตน ที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของมาตรฐานวิชาชีพ การกำกับดูแลจรรยาบรรณของวิชาชีพจึงเป็นการควบคุมความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 (ราชกิจจานุเบกษา, 2546)

การประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพอาจทำให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่นและวิชาชีพ ดังนั้น พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 จึงได้ให้สิทธิแก่ผู้ได้รับความเสียหายในการกล่าวหาหรือกล่าวโทษผู้กระทำผิดจรรยาบรรณได้ โดยสิทธิการกล่าวหาหรือกล่าวโทษสิ้นสุดลงเมื่อพ้นหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้ได้รับความเสียหายรู้เรื่องและรู้ตัวผู้ประพฤติผิด ดังที่ มาตรา 51 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพของผู้ได้รับใบอนุญาตมีสิทธิกล่าวหาผู้ได้รับใบอนุญาตผู้นั้นโดยทำเรื่องยื่นต่อคุรุสภา” วรรคสอง บัญญัติว่า “กรรมการคุรุสภา กรรมการมาตรฐานวิชาชีพ หรือบุคคลอื่นมีสิทธิกล่าวโทษผู้ประกอบวิชาชีพว่าผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ โดยแจ้งเรื่องต่อคุรุสภา” และวรรคสาม บัญญัติว่า “สิทธิการกล่าวหาตามวรรคหนึ่ง หรือสิทธิการกล่าวโทษตามวรรคสองสิ้นสุดลงเมื่อพ้นหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้ได้รับความเสียหายหรือผู้กล่าวโทษรู้เรื่องการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพดังกล่าวและรู้ตัวผู้ประพฤติผิด” นอกจากนี้ในวรรคสี่ ยังบัญญัติว่า “การถอนเรื่องการกล่าวหาหรือการกล่าวโทษที่ได้ยื่นไว้แล้วนั้นไม่เป็นเหตุให้ระงับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้” (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) ซึ่งหมายความว่า การถอนเรื่องนั้นไม่ทำให้คุรุสภายุติกระบวนการสอบสวนหรือพิจารณา ซึ่งเป็นไปตามหลักการตรวจสอบเพื่อประโยชน์สาธารณะ เนื่องจากการให้บริการทางการศึกษาเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ วิชาชีพทางการศึกษาเป็นวิชาชีพที่ต้องมีมาตรฐานและได้รับความเชื่อมั่นของสังคม หากมีพฤติกรรมที่อาจกระทบต่อมาตรฐานวิชาชีพหรือความเชื่อมั่นของสังคม คุรุสภามีหน้าที่ดำเนินการต่อให้ถึงที่สุด แม้ไม่มีผู้ร้องแล้ว การพิจารณาความผิดทางจรรยาบรรณจึงไม่ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้ร้องเพียงฝ่ายเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับบทบาทของคุรุสภาในการชำระไว้ซึ่งเกียรติยศของวิชาชีพด้วย นอกจากนี้ยังเป็นไปตามหลักความเป็นอิสระของการสอบสวน โดยคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพหรือคณะกรรมการสอบสวนมีอำนาจพิจารณาโดยอิสระ การถอนเรื่องไม่ถือเป็นการยุติข้อเท็จจริงหรือยกเลิกความรับผิดชอบแต่อย่างใด

3) การพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ

กลไกสำคัญในการกำกับดูแลจรรยาบรรณคือการให้อำนาจแก่คณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพในการวินิจฉัยชี้ขาดการประพฤติผิดจรรยาบรรณทางวิชาชีพ ซึ่งเป็นการกำหนดบทลงโทษของการประพฤติผิดจรรยาบรรณ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดจรรยาบรรณ และจัดการกับกรณีการกระทำผิดจรรยาบรรณ เพื่อให้ได้ผู้ประกอบวิชาชีพที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 51 ที่บัญญัติว่า เมื่อคุรุสภาได้รับเรื่องการกล่าวหาหรือการกล่าวโทษตามมาตรา 52 ให้เลขาธิการคุรุสภาเสนอเรื่องดังกล่าวต่อคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพโดยไม่ชักช้า ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยการพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2568 ซึ่งได้ปรับปรุงจากฉบับเดิม พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2559 และ พ.ศ. 2563 ได้กำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการในการตรวจสอบ พิจารณา และดำเนินการทางจรรยาบรรณต่อผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาที่ฝ่าฝืนจรรยาบรรณ โดยเน้นความเป็นธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน มีความรวดเร็ว และเน้นการรักษามาตรฐานวิชาชีพและความเชื่อมั่นของสังคมต่อครู (ราชกิจจานุเบกษา, 2568ก) หลักสำคัญของข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยการพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2568 คือ ทำให้กระบวนการ

สามารถใช้กรณีความผิดร้ายแรงหรือมีหลักฐานชัดเจน โดยไม่ต้องสอบสวน เพื่อให้ดำเนินการได้รวดเร็วมากขึ้น โดยมีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

3.1) การพิจารณาเบื้องต้น เมื่อมีเรื่องกล่าวหาเข้ามา ครูสภาอาจสั่งให้มีการพิจารณาเบื้องต้นก่อน ข้อบังคับครูสภา ว่าด้วยการพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2568 ข้อ 10 วรรคหนึ่ง กำหนดว่า “เมื่อสำนักงานเลขาธิการครูสภาได้รับเรื่องกล่าวหาหรือกล่าวโทษแล้ว ให้เลขาธิการตรวจสอบในเบื้องต้น หากเรื่องกล่าวหาหรือกล่าวโทษเรื่องใดพยานหนึ่งนับแต่วันที่ผู้กล่าวหาหรือผู้กล่าวโทษรู้เรื่องการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพและรู้ตัวผู้ประพฤติผิดให้เสนอคณะกรรมการเพื่อมีมติไม่รับเรื่องไว้พิจารณา” วรรคสอง กำหนดว่า “การวินิจฉัยของคณะกรรมการตามวรรคหนึ่งให้เป็นที่ยุติ และแจ้งมติคณะกรรมการให้ผู้กล่าวหาหรือผู้กล่าวโทษทราบ พร้อมทั้งแจ้งสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง” และวรรคสาม กำหนดว่า “กรณีที่ยังไม่พบบัญชีกำหนดระยะเวลา ให้สำนักงานเลขาธิการครูสภารับเรื่องไว้และเสนอคณะกรรมการพิจารณาตามวรรคหนึ่งก็ได้” โดยคณะกรรมการในที่นี้คือคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพ

3.2) การสืบสวนหรือสอบสวน หากครูสภาพิจารณาจากรายงานการประพฤติผิดและเห็นว่าเรื่องดังกล่าวมีมูล ครูสภาจะสั่งให้ดำเนินการสืบสวนหรือสอบสวนเพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่อไป สำหรับการสืบสวนนั้น ข้อบังคับครูสภา ว่าด้วยการพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2568 ข้อ 15 กำหนดว่า “ในการสืบสวนข้อเท็จจริงให้เลขาธิการดำเนินการตามที่เห็นสมควร โดยอาจสืบสวนข้อเท็จจริงเอง หรือแต่งตั้งบุคคล หรือคณะอนุกรรมการสืบสวนเป็นผู้ดำเนินการแทน ทั้งนี้ อาจเรียกผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวโทษ หรือผู้ใดมาให้ถ้อยคำหรือชี้แจงหรือจัดส่งพยานหลักฐานใด ๆ ก็ได้” ส่วนการสอบสวนนั้น ข้อบังคับครูสภา ว่าด้วยการพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2568 ข้อ 17 กำหนดว่า “การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการสอบสวน จะกระทำได้ต่อเมื่อกรณีมีมูลเป็นการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ โดยมีพยานหลักฐานในเบื้องต้นว่าผู้ได้รับใบอนุญาตผู้ใดประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ หรือกรณีที่มีส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นได้ดำเนินการทางวินัยหรือได้ชี้มูลความผิด หรือได้มีการสืบสวนข้อเท็จจริงตามข้อ 12 แล้ว และเลขาธิการเห็นว่าเป็นกรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาหรือกล่าวโทษว่าประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ ให้เลขาธิการเสนอคณะกรรมการพิจารณาแต่งตั้งคณะอนุกรรมการสอบสวน”

3.3) การพิจารณาและวินิจฉัยความผิด หลังจากได้รับรายงานผลการสอบสวน คณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพจะพิจารณาข้อกล่าวหาและกำหนดมติว่า ผู้ถูกกล่าวหามีความผิดทางจรรยาบรรณหรือไม่ ดังที่กำหนดใน ข้อบังคับครูสภา ว่าด้วยการพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2568 ข้อ 57 วรรคหนึ่ง ว่า “เมื่อคณะกรรมการได้รับรายงานของคณะอนุกรรมการสอบสวนแล้ว ให้ประธานกรรมการเรียกประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า”

การพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพต้องเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 32 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว” และวรรคสอง บัญญัติว่า “การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ” (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) ดังนั้น การพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ถูก

กล่าวโทษ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องตระหนักถึงการรักษาความปลอดภัยของผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวโทษไม่ให้ได้รับผลกระทบทางลบหรือการคุกคามอันเนื่องมาจากการกล่าวหาหรือกล่าวโทษ รวมทั้งต้องพิทักษ์ผลประโยชน์ของผู้เดือดร้อนเสียหายจากการประพฤติผิดจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพด้วย

หลักความได้สัดส่วน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และหากไม่มีเงื่อนไขเฉพาะ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิเกินสมควรแก่เหตุ ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และต้องระบุเหตุผลความจำเป็นไว้อย่างชัดเจน” (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) ในประเด็นนี้ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ (2562) อธิบายเพิ่มเติมว่า แม้รัฐธรรมนูญจะเน้นเรื่องการตรากฎหมาย แต่การใช้อำนาจของรัฐภายใต้กฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ก็ต้องอยู่ภายใต้หลักความได้สัดส่วน กล่าวคือ ต้องไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิเกินกว่าที่จำเป็น และต้องมีเหตุผลรองรับอย่างชัดเจน การกำหนดโทษหรือการจำกัดสิทธิจะต้องได้สัดส่วนกับความผิด เช่น โทษเพิกถอนใบอนุญาตต้องใช้ในกรณีความผิดร้ายแรงที่สุด

หลักความเสมอภาค ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 4 (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) มีนัยสำคัญสองประการ ประการแรกคือ กระบวนการพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณต้องปฏิบัติต่อผู้ประกอบวิชาชีพทุกรายอย่างเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติหรือให้สิทธิพิเศษแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งแล้ว และประการที่สองคือผลการพิจารณาโทษของการประพฤติผิดต้องเป็นมาตรฐานเดียวกันในความผิดลักษณะเดียวกันด้วย

4) การเพิกถอนหรือพักใช้ใบอนุญาตภายใต้หลักกฎหมายปกครอง

การสั่งเพิกถอนหรือพักใช้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพถือเป็นการออกคำสั่งทางปกครอง เนื่องจากเป็นการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใช้อำนาจตามกฎหมายที่มีผลเป็นการสร้าง เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับนิติสัมพันธ์ (ความสัมพันธ์ทางกฎหมาย) ระหว่างรัฐกับเอกชนเฉพาะราย การออกคำสั่งทางปกครองต้องเป็นไปตามหลักความชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือกระทำตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ซึ่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 54 กำหนดว่า ใบอนุญาตสามารถถูกเพิกถอนหรือพักใช้ได้ ในกรณีที่ผู้ประกอบวิชาชีพกระทำผิดจรรยาบรรณอย่างร้ายแรง หรือขาดคุณสมบัติที่จำเป็น เช่น กระทำผิดวินัยร้ายแรง มีพฤติกรรมที่ส่งผลเสียต่อวิชาชีพ หรือสถาบันการศึกษา ถูกกล่าวหาทางอาญาในคดีที่กระทบต่อความน่าเชื่อถือของวิชาชีพ (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) การเพิกถอนและการพักใช้ใบอนุญาตเป็นการยกเลิกสิทธิในการได้รับอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพได้ เมื่อถูกเพิกถอนหรือพักใช้ใบอนุญาตจึงทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถประกอบวิชาชีพได้ การเพิกถอนหรือพักใช้ใบอนุญาตต้องมีเหตุผลชอบด้วยกฎหมายและเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาได้แย้งได้

สำหรับการอุทธรณ์นั้นเป็นกลไกสำคัญที่ต้องมีช่องทางอุทธรณ์และโต้แย้งคำสั่ง ซึ่งดำเนินการตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 44-45 (ราชกิจจานุเบกษา, 2539) การเพิกถอนใบอนุญาตต้องมีเหตุผลทางกฎหมายและข้อมูลข้อเท็จจริงที่ตรวจสอบได้ ซึ่งมีการกำหนดขั้นตอนและวิธีการไว้อย่างชัดเจนในข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยการพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2568 (ราชกิจจานุเบกษา, 2568ก) หากครูถูกเพิกถอนใบอนุญาตโดยไม่มี การแจ้งข้อกล่าวหา หรือไม่มีโอกาสชี้แจง อาจละเมิดหลักสิทธิในการรับฟังและความเป็นธรรมในการพิจารณา ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานของกฎหมายปกครอง นอกจากนี้หากกระบวนการอุทธรณ์ไม่เปิดเผย ไม่เป็นกลาง หรือไม่มีเหตุผลรองรับ อาจเข้าข่ายการใช้อำนาจโดยไม่ชอบธรรม ซึ่งผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือ

เสียหายจากระบวนการดังกล่าวสามารถฟ้องร้องต่อศาลปกครองได้ ในทางกฎหมาย ครูที่ถูกกล่าวหาว่าประพฤติผิดจรรยาบรรณสามารถอุทธรณ์คำวินิจฉัยต่อคณะกรรมการครูสภา ตามข้อบังคับครูสภา ว่าด้วยการพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2568 (ราชกิจจานุเบกษา, 2568ก) กล่าวได้ว่าในการดำเนินงานของครูสภาที่ใช้อำนาจรัฐนั้นมีการคุ้มครองสิทธิและกลไกการอุทธรณ์รองรับตามกฎหมายปกครอง

2. มาตรฐานการใช้อำนาจทางปกครองตามหลักนิติธรรมและความโปร่งใส

2.1 การบังคับใช้กฎหมายปกครองและการออกคำสั่งทางปกครอง

การออกคำสั่งทางปกครอง เช่น การเพิกถอนใบอนุญาต ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 (ราชกิจจานุเบกษา, 2539) เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและตรวจสอบได้ โดยมีขั้นตอนหลักดังนี้

1) แจ้งข้อกล่าวหาและเปิดโอกาสให้ชี้แจง ผู้ถูกกล่าวหาต้องได้รับแจ้งข้อเท็จจริงและเหตุผลก่อนมีคำสั่ง มีสิทธิแสดงพยานหลักฐานหรือโต้แย้งข้อกล่าวหา

2) พิจารณาอย่างเป็นกลางและรอบด้าน หน่วยงานต้องพิจารณาข้อเท็จจริงและกฎหมายอย่างรอบคอบ ห้ามมีอคติหรือผลประโยชน์ทับซ้อนในการตัดสินใจ

3) ออกคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร ต้องระบุเหตุผลประกอบคำสั่งอย่างชัดเจน ต้องแจ้งสิทธิในการอุทธรณ์หรือร้องเรียน

4) เปิดเผยผลการพิจารณาอย่างโปร่งใส ต้องเปิดเผยคำสั่งแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หากไม่เปิดเผย ต้องมีเหตุผลตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ

2.2 หลักธรรมาภิบาลและการคุ้มครองสิทธิ

ตามหลักธรรมาภิบาล หน่วยงานผู้ใช้อำนาจรัฐต้องรับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการดำเนินการต่าง ๆ เช่น การออกใบอนุญาตหรือการลงโทษทางจรรยาบรรณ มีหลักฐานรองรับและสามารถตรวจสอบได้ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับ เช่น ข้อบังคับครูสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ และข้อบังคับครูสภาว่าด้วยการพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ และมีการตรวจสอบภายในและภายนอก โดยมีระบบติดตามผลการดำเนินงาน และเปิดช่องทางให้บุคคลภายนอกตรวจสอบได้ นอกจากนี้ยังต้องดำเนินการตามหลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบวิชาชีพแสดงความคิดเห็น เช่น ในการประเมินคุณสมบัติหรือการสอบสวน ได้ให้โอกาสชี้แจงหรือโต้แย้งข้อกล่าวหา มีการรับฟังเสียงจากผู้มีส่วนได้เสีย เช่น การปรับปรุงข้อบังคับหรือมาตรฐานวิชาชีพควรมีการรับฟังความคิดเห็นจากครูและผู้บริหาร นอกจากนี้ยังต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้ได้รับผลกระทบจากกฎหรือคำสั่งทางปกครอง โดยการมีระบบอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองที่เป็นธรรม ซึ่งหากผู้ประกอบวิชาชีพไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาการออกและต่ออายุใบอนุญาตหรือการพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณ สามารถยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการครูสภาได้ โดยมีขั้นตอนชัดเจนและไม่เลือกปฏิบัติ

2.3 สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลและความโปร่งใส

สิทธินี้ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 41 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ (1) ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ ตามที่กฎหมายบัญญัติ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) โดยพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารราชการแผ่นดิน และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐได้

อย่างมีประสิทธิภาพ (ราชกิจจานุเบกษา, 2540) โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบวิชาชีพ เช่น ครูหรือบุคลากรทางการศึกษา มีสิทธิขอรับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เช่น ผลการพิจารณาใบอนุญาต การสอบสวนทางจรรยาบรรณ หรือคำสั่งทางปกครอง หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่เปิดเผยข้อมูลที่ไม่เป็นความลับหรือไม่กระทบต่อความมั่นคงหรือสิทธิของบุคคลอื่น และหากหน่วยงานปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูล ต้องมีเหตุผลชัดเจนและสามารถอุทธรณ์ได้ การเปิดเผยผลการพิจารณาต้องไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น และต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายข้อมูลข่าวสาร

สรุปได้ว่า การควบคุมวิชาชีพดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยเริ่มจากการออกและต่ออายุใบอนุญาต ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการคัดกรองผู้เข้าสู่วิชาชีพ และการควบคุมจรรยาบรรณของวิชาชีพ ซึ่งทำหน้าที่กำกับดูแลความประพฤติและการดำเนินงานของผู้ประกอบวิชาชีพ เพื่อให้เป็นไปอย่างมีมาตรฐานตลอดการดำรงอยู่ในวิชาชีพ ซึ่งการใช้อำนาจเหล่านี้ต้องอยู่ภายใต้เกณฑ์การแจ้งสิทธิอุทธรณ์และความโปร่งใส เพื่อให้การใช้อำนาจรัฐมีความชอบธรรมและตรวจสอบได้

การวิเคราะห์การดำเนินการที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการควบคุมวิชาชีพทางการศึกษา

การวิเคราะห์การดำเนินการที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการควบคุมวิชาชีพทางการศึกษาสะท้อนให้เห็นการใช้หลักกฎหมายปกครองในการส่งเสริมการดำเนินงานใช้อำนาจทางปกครองให้มีความเข้มแข็งและชอบธรรมยิ่งขึ้นในฐานะที่เป็นหน่วยงานกำกับดูแลที่ใช้อำนาจรัฐ การวิเคราะห์นี้ได้มุ่งเน้น ความเฉพาะเจาะจงไปยังกลไกการควบคุมวิชาชีพทั้งการออกและต่ออายุใบอนุญาต และการควบคุมจรรยาบรรณของวิชาชีพ

1. การดำเนินการสำหรับการออกและต่ออายุใบอนุญาต

การดำเนินการนี้มุ่งเน้นการใช้ใบอนุญาตเป็นกลไกคัดกรองการเข้าสู่วิชาชีพ และการควบคุมคุณภาพของการคงอยู่ในวิชาชีพ ประกอบด้วย 2 แนวทาง ได้แก่

1.1 การใช้หลักความเสมอภาคในการคัดกรองผู้ขอรับใบอนุญาตอย่างเคร่งครัด เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพความชอบธรรมในการคัดกรองการเข้าสู่วิชาชีพ การพิจารณาการออกใบอนุญาตถือเป็นคำสั่งทางปกครองที่กระทบต่อสิทธิของบุคคล จึงต้องดำเนินการตามหลักความเสมอภาคที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 วรรคสาม (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) ซึ่งห้ามการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ดังนั้น การดำเนินการต้องให้ผู้ที่ยื่นขอรับใบอนุญาตทุกคนได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมและเสมอภาคกันภายใต้กฎหมาย ไม่ว่าจะผู้ยื่นขอรับใบอนุญาตจะมีภูมิหลังแตกต่างกัน เช่น ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ หรือการศึกษาระดับสูง การศึกษาอบรม ครูสภาต้องดำเนินการโดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม การยึดมั่นหลักนี้อย่างเคร่งครัดจะช่วยให้ได้บุคคลที่มีคุณลักษณะและคุณภาพเหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพอย่างแท้จริง

1.2 การเชื่อมโยงกิจกรรมพัฒนาตนเองกับการปฏิบัติงานจริงอย่างเข้มข้นในการต่ออายุใบอนุญาต เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมคุณภาพการคงอยู่ในวิชาชีพ การต่ออายุใบอนุญาตถือเป็นกลไกสำคัญในการประเมิน การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องของผู้ประกอบวิชาชีพ ตามประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง คุณสมบัติของผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พ.ศ. 2567 ผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตทุกประเภทจะต้องมีคุณสมบัติตาม มาตรฐานการปฏิบัติงาน (ข้อ 4 (ค)) ซึ่งเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมปฏิบัติงานและการพัฒนางานที่ต้องฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่อง และต้องเข้าร่วมหรือมีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาตามที่กำหนดใน ข้อ 5 (ราชกิจจานุเบกษา, 2567ข) การทำให้กิจกรรมพัฒนาตนเองสะท้อนถึงการพัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพของผู้ถือ

ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพอย่างแท้จริง จะทำให้การต่ออายุใบอนุญาตเป็นไปอย่างมีมาตรฐานและสะท้อนความก้าวหน้าในวิชาชีพตามเจตนารมณ์ของการพัฒนาวิชาชีพอย่างแท้จริง

2. การดำเนินการสำหรับการควบคุมจรรยาบรรณของวิชาชีพ

การดำเนินการนี้มุ่งเน้นการเสริมสร้างกระบวนการพิจารณาความผิดและบังคับใช้มาตรการลงโทษทางปกครอง เพื่อธำรงไว้ซึ่งเกียรติยศและความน่าเชื่อถือของวิชาชีพ ประกอบด้วย 2 แนวทาง ได้แก่

2.1 การยกระดับความเร็วและความเด็ดขาดในกระบวนการพิจารณาจรรยาบรรณร้ายแรง เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ โดยเน้นการดำเนินการที่รวดเร็วของคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพ เนื่องจากเป็นการแสดงถึงการดำเนินงานของคุรุสภาในการธำรงไว้ซึ่งเกียรติยศของวิชาชีพ นอกจากนี้การถอนเรื่องการกล่าวหาหรือการกล่าวโทษที่ได้ยื่นไว้แล้วนั้น ไม่เป็นเหตุให้ระงับการดำเนินการตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) ซึ่งเป็นไปตามหลักการตรวจสอบเพื่อประโยชน์สาธารณะ การเร่งรัดกระบวนการในกรณีความผิดร้ายแรงหรือมีหลักฐานชัดเจน เป็นหลักสำคัญของข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยการพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2568 (ราชกิจจานุเบกษา, 2568ก) เพื่อให้สามารถดำเนินการพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณได้รวดเร็วยิ่งขึ้น การดำเนินการนี้ถือเป็นการปรับปรุงกระบวนการดำเนินการทางจรรยาบรรณที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการควบคุมวิชาชีพ (สฎายุ ธีระวณิชยัตระกูล และคณะ, 2024)

2.2 การกำหนดมาตรฐานในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษตามหลักความได้สัดส่วนและความเสมอภาค เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและความชอบธรรมในการใช้อำนาจทางปกครอง ในการพิจารณาความผิดทางจรรยาบรรณ คณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดการลงโทษ 5 ระดับ (ยกข้อกล่าวหา ตกเดือน ภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาตไม่เกิน 5 ปี และเพิกถอนใบอนุญาต) ตามมาตรา 54 การกำหนดโทษเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน ตามมาตรา 26 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยในการกำหนดโทษหรือการจำกัดสิทธิมีความสอดคล้องกับระดับความผิด เช่น โทษเพิกถอนใบอนุญาตต้องใช้ในกรณีความผิดร้ายแรงที่สุด นอกจากนี้ยังยึดหลักความเสมอภาค โดยผลการพิจารณาโทษของการประพฤติผิดใช้มาตรฐานเดียวกันในความผิดลักษณะเดียวกัน เพื่อให้การใช้อำนาจนี้เป็นไปตามหลักความเป็นธรรมทางปกครอง

จากการวิเคราะห์การดำเนินการทั้งสองกลุ่มนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงประยุกต์ใช้หลักกฎหมายปกครองในการเสริมกลไกการใช้อำนาจทางปกครองตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การกำกับดูแลวิชาชีพมีความชอบธรรมและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

การวิเคราะห์นี้แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้หลักกฎหมายปกครองในการควบคุมวิชาชีพทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและครอบคลุม เพื่อรักษามาตรฐานของการเป็นวิชาชีพควบคุมตามที่กฎหมายกำหนด โดยมองการควบคุมวิชาชีพตลอดวงจรตั้งแต่การเข้าสู่ การคงอยู่ และการออกจากวิชาชีพ ผ่านกลไกการทำงานของใบอนุญาตประกอบวิชาชีพและการกำกับดูแลจรรยาบรรณของวิชาชีพ ซึ่งเป็นการก้าวข้ามการมองการควบคุมวิชาชีพเพียงด้านจรรยาบรรณในมุมมองเดิม บทความชี้ให้เห็นถึงแนวทางเชิงยุทธศาสตร์ในการใช้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเป็นกลไกคัดกรองผู้เข้าสู่วิชาชีพทางการศึกษาซึ่งต้องดำเนินการตามหลักความเสมอภาค และกำกับการพัฒนาวิชาชีพที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานจริงแทนการประเมินแบบทั่วไป

รวมทั้งนวัตกรรมทางกฎหมายในข้อบังคับคุรุสภา พ.ศ. 2568 ที่เพิ่มประสิทธิภาพการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ โดยให้อำนาจคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพดำเนินการกับกรณีความผิดร้ายแรงหรือมีหลักฐานชัดเจนได้รวดเร็วขึ้นโดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการสอบสวนที่ล่าช้า และที่สำคัญคือการสร้างมาตรฐานการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษ ที่ต้องยึดถือหลักความได้สัดส่วนและความเสมอภาค เพื่อให้ผลการพิจารณาโทษในความผิดลักษณะเดียวกันเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ ซึ่งเป็นการรักษาสมดุลระหว่างอำนาจรัฐกับการพิทักษ์สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ประกอบวิชาชีพ

บทสรุป

บทความได้วิเคราะห์อำนาจทางปกครองและการดำเนินการของหน่วยงานกำกับดูแลวิชาชีพในการควบคุมวิชาชีพทางการศึกษา ในฐานะที่เป็นวิชาชีพควบคุมตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 สภาวิชาชีพใช้อำนาจทางปกครองในการควบคุมวิชาชีพผ่านทางออกและต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และการควบคุมจรรยาบรรณของวิชาชีพ ในรูปแบบของการออกกฎและคำสั่งทางปกครอง ที่ดำเนินการตามหลักนิติธรรมและความโปร่งใส ในการควบคุมวิชาชีพนั้น หน่วยงานดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมวิชาชีพทางการศึกษาอย่างเป็นธรรมและเป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาและสังคมโดยรวม ผ่านการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพอย่างเสมอภาค การเชื่อมโยงกิจกรรมพัฒนาตนเองและวิชาชีพในการต่ออายุใบอนุญาต การเร่งรัดกระบวนการพิจารณาการประพฤติผิดทางจรรยาบรรณ รวมถึงการพิจารณาโทษอย่างเป็นมาตรฐาน องค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์นี้ขยายมุมมองเกี่ยวกับการควบคุมวิชาชีพให้กว้างขวางและครอบคลุมมิติทางกฎหมายปกครองมากขึ้น พร้อมทั้งเป็นแนวทางสำหรับสภาวิชาชีพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้อำนาจรัฐอย่างเป็นธรรม เพื่อมุ่งสู่การยกระดับคุณภาพครูและธำรงไว้ซึ่งความเชื่อมั่นต่อวิชาชีพทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- พรชนก ชัยสิทธิ์. (2568). องค์กรวิชาชีพกับการเป็นหน่วยงานของรัฐ ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539. *วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา*, 7(3), 149-166.
- เพียงเพ็ญ จิรัชัย ประภัสสร วงษ์ดี ปกรณ์ สุปินานนท์ พรรษา เอกพรประสิทธิ์ สมศักดิ์ จัตตุพรพงษ์ เสกสรรค์ แยมพินิจ ไสพล มีเจริญ และจักรพรรดิ วิชา. (2564). รูปแบบการส่งเสริม กำกับและควบคุมการประกอบวิชาชีพ และจรรยาบรรณของวิชาชีพทางการศึกษา. *วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา*, 4(3), 58-80.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2539). *พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539*. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 113, ตอนที่ 60 ก, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2539.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2546). *พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546*. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 120, ตอนที่ 52 ก, วันที่ 11 มิถุนายน 2546.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2550). ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2550. *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 124, ตอนพิเศษ 51 ง, วันที่ 27 เมษายน 2550.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2556). *ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556*. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 130, ตอนพิเศษ 130 ง, วันที่ 4 ตุลาคม 2556.

- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). *ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 136, ตอนพิเศษ 68 ง, วันที่ 20 มีนาคม 2562.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2565). *ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2565*. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 139, ตอนพิเศษ 292 ง, วันที่ 15 ธันวาคม 2565.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2567ก). *ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2567*. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 141, ตอนพิเศษ 73 ง, วันที่ 13 มีนาคม 2567.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2567ข). *ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง คุณสมบัติของผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พ.ศ. 2567*. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 141, ตอนพิเศษ 168 ง, วันที่ 19 มิถุนายน 2567.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2567ค). *ประกาศคุรุสภา เรื่อง การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษา ตามมาตรฐานวิชาชีพเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2567*. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 141 ตอนพิเศษ 35 ง ลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2567.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2568ก). *ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยการพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2568*. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 142, ตอนพิเศษ 257 ง, วันที่ 30 กรกฎาคม 2568.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2568ข). *ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยการส่งเสริมยกย่อง และพัฒนาวิชาชีพไปสู่ความเป็นเลิศในสาขาต่าง ๆ พ.ศ. 2568*. เล่ม 142 ตอนพิเศษ 225 ง วันที่ 20 มิถุนายน 2568.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2562). *ข้อความคิดและหลักพื้นฐานบางประการของกฎหมายปกครอง*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. (2545). วิชาชีพกับองค์กรวิชาชีพ. *สารศิริราช*, 54(8), 498-505.
- สฎายุ ธีระวณิชย์ตระกูล เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์ ภัทรมนัส ศรีตระกูล และ วัทัญญา นาวิเศษ. (2024). ข้อเสนอทางกฎหมาย ต่อการปรับปรุงกระบวนการดำเนินการทางจรรยาบรรณของวิชาชีพทางการศึกษาของคุรุสภา. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 53(4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2567)), 1204-1243.

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาระบบความก้าวหน้า
ในสายอาชีพของข้าราชการไทยบนฐานคุณธรรมและภูมิปัญญาไทย
Application of Artificial Intelligence for Developing Career Advancement
Systems of Thai Civil Servants Based on Morality and Thai Wisdom

วชิรวัชชร งามละม่อม
Wachirawachr Ngamlamom

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat University, Muban Chombueng
Corresponding Author Email: wachirawachmga@mcru.ac.th, aood_0231@hotmail.com

Received 02/01/2026 | Revised 23/01/2026 | Accepted 23/01/2026

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในระบบบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐ และ (2) เสนอแนวทางเพื่อพัฒนาระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการไทยบนฐานคุณธรรมและภูมิปัญญาไทยภายใต้บริบทการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) โดยดำเนินการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงเอกสารจากเอกสารเชิงนโยบาย งานวิจัย และรายงานภาครัฐและองค์การระหว่างประเทศ ครอบคลุมช่วงเวลาการวิเคราะห์ระหว่างปี พ.ศ. 2558-2568 ผลการศึกษาพบว่า (1) แนวคิดและศักยภาพของ AI ในระบบบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐสามารถสนับสนุนการบริหารบุคคลบนฐานข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการสรรหา การประเมินสมรรถนะ การวางแผนพัฒนาเส้นทางอาชีพ และการสนับสนุนการตัดสินใจความก้าวหน้าในตำแหน่ง ซึ่งช่วยเพิ่มความโปร่งใส ลดอคติจากดุลยพินิจส่วนบุคคล และเพิ่มความเที่ยงตรงในการประเมินผลการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม การใช้ AI จำเป็นต้องคำนึงถึงความเสี่ยงด้านจริยธรรม ความรับผิดชอบ และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลควบคู่กัน และ (2) แนวทางพัฒนา “ระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการไทย” ที่สมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับคุณค่ามนุษย์ควรตั้งอยู่บนฐานคุณธรรมและภูมิปัญญาไทย เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ความพอดี ความเมตตา และการคิดเชิงสมดุล โดยเสนอให้จัดทำนโยบายกำกับดูแล AI (AI Governance) พัฒนาระบบข้อมูลบุคลากรกลาง และออกแบบ AI เพื่อสนับสนุนการประเมินและการแนะนำเส้นทางอาชีพแบบเฉพาะบุคคลที่สามารถตรวจสอบได้ เพื่อมุ่งสู่ระบบราชการที่โปร่งใส เป็นธรรม และยั่งยืนในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: การประยุกต์; เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์; ความก้าวหน้า; ข้าราชการไทย; คุณธรรมภูมิปัญญา

Abstract

This academic article aims to (1) analyze the application of Artificial Intelligence (AI) technology in the public sector human resource management system and (2) propose guidelines for developing a career advancement system for Thai civil servants based on Thai ethics and wisdom within the context of the transition to a digital government. The study was conducted using a documentary research approach, analyzing policy documents, research papers, and reports from the public sector and international organizations, covering the analysis period from 2015 to 2025. The findings indicate that (1) the concept and potential of AI in the public sector human resource management system can effectively support data-driven human resource management, particularly in recruitment, competency assessment, career development planning, and support for career advancement decisions. This enhances transparency, reduces bias from personal judgment, and increases accuracy in performance evaluation. However, the use of AI requires consideration of ethical risks, accountability, and data protection. And (2) guidelines for developing a balanced “career advancement system for Thai civil servants” that balances technology and human values should be based on Thai ethics and wisdom, such as honesty, responsibility, public spirit, moderation, compassion, and balanced thinking. The proposal suggests establishing an AI governance policy, developing a central personnel information system, and designing AI to support personalized and verifiable career assessments and recommendations, aiming for a transparent, fair, and sustainable civil service system in the digital age.

Keywords: Applications; Artificial Intelligence Technology; Advancements; Thai Civil Servants; Morality and Wisdom

บทนำ

ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล (Digital Transformation) อย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อทุกมิติของการบริหารจัดการภาครัฐ ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับการปฏิบัติการ โดยเฉพาะมิติการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐที่ต้องปรับตัวให้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อยกระดับระบบราชการให้มีความโปร่งใส เป็นธรรม และยั่งยืน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการบริหารภาครัฐสมัยใหม่ในศตวรรษที่ 21 (World Economic Forum, 2022) การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวจึงไม่ใช่เพียงการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในเชิงเครื่องมือเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการปรับเปลี่ยน “วัฒนธรรมการทำงาน” และ “กระบวนการจัดการบริหารราชการ” จากระบบราชการแบบเดิมที่เน้นลำดับขั้นและขั้นตอน ไปสู่ระบบที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน โดยมีแนวคิดรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) เป็นกรอบสำคัญที่มุ่งให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของการบริการภาครัฐ รวมทั้งเน้นการบูรณาการข้อมูล การเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ (Open Data) และการพัฒนาระบบราชการที่ยืดหยุ่น ตอบสนองรวดเร็ว และคำนึงถึงจริยธรรมของการใช้เทคโนโลยี (United Nations, 2022) ในบริบทดังกล่าว เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้กลายเป็นเทคโนโลยีหลักที่มีบทบาทต่อการยกระดับศักยภาพของระบบราชการอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากสามารถสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบาย การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรอย่างเป็นระบบ (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2023) โดยเฉพาะในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ AI สามารถช่วยเพิ่มความรวดเร็วและความแม่นยำในการจัดการ

บุคลากร ลดปัญหาอคติ (Bias) และลดการใช้ดุลยพินิจส่วนบุคคลที่อาจขัดต่อหลักความเท่าเทียม ส่งผลให้การคัดเลือกและการเลื่อนตำแหน่งมีความเที่ยงตรง โปร่งใส และตรวจสอบได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของหลายประเทศ เช่น สิงคโปร์ เกาหลีใต้ และสหราชอาณาจักร ที่นำ AI มาใช้ในการประเมินสมรรถนะและการวางแผนเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ (Career Path Planning) อย่างเป็นรูปธรรม (Dwivedi et al., 2021)

อย่างไรก็ตาม แม้เทคโนโลยี AI จะมีศักยภาพสูง แต่ “ปัญหาเชิงโครงสร้าง” ของระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการไทยยังคงปรากฏชัด กล่าวคือ ระบบดังกล่าวยังพึ่งพาดุลยพินิจของผู้บังคับบัญชาเป็นหลัก ซึ่งก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ขาดความโปร่งใสในการประเมิน และส่งผลให้บุคลากรจำนวนหนึ่งขาดแรงจูงใจในการพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.), 2565) แม้หน่วยงานภาครัฐจะเริ่มนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้สนับสนุนการบริหารงานแล้ว แต่ยังคงขาด “กรอบแนวคิดและรูปแบบการออกแบบ AI” ที่ผสมผสานทางจริยธรรมเข้ากับบริบทวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะฐานคุณธรรมและภูมิปัญญาไทยที่สะท้อนความพอดี ความเมตตา และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งถือเป็นคุณค่าที่มีความสำคัญต่อการธำรงความชอบธรรมของระบบราชการไทย (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2563) ประเด็นดังกล่าวทำให้เห็นช่องว่างเชิงวิชาการว่างานศึกษายังมีแนวโน้มการพัฒนา AI ในมิติเทคนิคและประสิทธิภาพเป็นหลัก แต่ยังไม่เชื่อมโยงอย่างเพียงพอกับมิติทางวัฒนธรรมและจริยธรรมของข้าราชการไทย

จากการทบทวนและวิเคราะห์เอกสารพบว่า การนำ AI มาใช้ในระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและความเป็นธรรมของกระบวนการบริหารบุคคลได้จริง โดยช่วยลดอคติจากมนุษย์ เพิ่มความเที่ยงตรงในการประเมินสมรรถนะ และสนับสนุนการวางแผนเส้นทางอาชีพแบบมีข้อมูลรองรับอย่างเป็นระบบ (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2023) อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบที่สำคัญคือ “แนวทางการใช้ AI ในบริบทไทยมีความแตกต่างจากต่างประเทศ” เนื่องจากระบบราชการไทยมีความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมกับแนวคิดเรื่องคุณธรรม ความเหมาะสม และความไว้วางใจต่อความชอบธรรมของการตัดสินใจ จึงทำให้การออกแบบระบบ AI ไม่สามารถมุ่งเพียงความแม่นยำเชิงเทคนิคหรือประสิทธิภาพเชิงกลไกได้เพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องออกแบบให้สอดคล้องกับคุณค่าทางสังคมไทย เพื่อให้เกิดการยอมรับและลดแรงต้านจากผู้ปฏิบัติงานในระบบราชการ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2563) กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความแตกต่างดังกล่าวไม่ได้เกิดจากข้อจำกัดของ AI โดยตรง แต่เกิดจาก “ความแตกต่างของบริบททางสถาบัน วัฒนธรรม และจริยธรรมของระบบราชการ” ที่ต้องได้รับการบูรณาการเข้าไปในการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

ดังนั้น บทความวิชาการนี้จึงมุ่ง “ศึกษาและนำเสนอ” ประเด็นการประยุกต์ใช้ AI เพื่อพัฒนาระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการไทยบนฐานคุณธรรมและภูมิปัญญาไทย ซึ่งในเชิงทฤษฎีการศึกษานำแนวคิด “การกำกับดูแลอัลกอริทึม (Algorithmic Governance)” มาใช้อธิบายบทบาทของข้อมูลและอัลกอริทึมในการสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายและการบริหารให้มีความแม่นยำ โปร่งใส และเป็นระบบ (Yeung, 2018) ควบคู่กับแนวคิด “การจัดการสาธารณะแบบใหม่ (New Public Management: NPM)” ที่เน้นประสิทธิภาพการบริหารตามผลสัมฤทธิ์ และความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (Hood, 1991) เพื่อทำให้การวิเคราะห์ห้มีมิติด้านเทคโนโลยีและมิติด้านการบริหารภาครัฐร่วมกัน

ด้วยเหตุนี้ บทความจึงเสนอแนวทางเชิงวิชาการและเชิงนโยบายเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการไทยที่ใช้ AI อย่างโปร่งใส เป็นธรรม และรับผิดชอบต่อสังคม โดยเน้นการเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์รัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. 2566-2570 ที่มุ่งพัฒนาการบริการภาครัฐให้มีความโปร่งใสและยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2566) ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวจะช่วยยกระดับระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐให้ก้าวสู่การเป็นระบบราชการดิจิทัลที่ทันสมัย แต่ยังคงรักษาสมดุลระหว่าง

ประสิทธิภาพทางเทคโนโลยีกับคุณค่าความเป็นมนุษย์ อันเป็นรากฐานสำคัญของความยั่งยืนในระบบราชการไทย ในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในระบบบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐ และเสนอแนวทางเพื่อพัฒนาระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการไทยบนฐานคุณธรรมและภูมิปัญญาไทย

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์เชิงเอกสารที่วิเคราะห์การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการไทยให้สอดคล้องกับหลักคุณธรรมและภูมิปัญญาไทย โดยใช้ข้อมูลจากงานวิจัย บทความวิชาการ รายงานหน่วยงานรัฐและองค์การระหว่างประเทศ รวมถึงเอกสารนโยบายของไทย อาทิ แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ครอบคลุมช่วงปี พ.ศ. 2558-2568 จากงานวิจัย บทความวิชาการ รายงานหน่วยงานรัฐ และเอกสารจากองค์การระหว่างประเทศ รวมถึงเอกสารนโยบายของไทย ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลใช้แนวทางทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสกัดประเด็นเกี่ยวกับศักยภาพของ AI ในการสรรหา ประเมินสมรรถนะ และวางแผนเส้นทางอาชีพ รวมถึงข้อพิจารณาด้านจริยธรรม ความโปร่งใส และความเป็นธรรม จากนั้นจึงสังเคราะห์เป็นกรอบข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับพัฒนาระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพที่โปร่งใส เป็นธรรม และยั่งยืนในบริบทไทย

การวิเคราะห์เอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

การศึกษากการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อพัฒนาระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการไทยบนฐานคุณธรรมและภูมิปัญญาไทย จำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดแบบบูรณาการที่ครอบคลุมมิติเทคโนโลยี การบริหารทรัพยากรบุคคล และค่านิยมวัฒนธรรมไทย โดยเชื่อมโยงการวิเคราะห์ในระดับนโยบาย กลไกการบริหาร และพฤติกรรมรายบุคคลอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่า “ความก้าวหน้าในสายอาชีพ” ในระบบราชการไทยไม่ใช่เพียงกระบวนการทางเทคนิคด้าน HR แต่เป็นกลไกด้านความชอบธรรม (Legitimacy) ที่ต้องสร้างความไว้วางใจ ความเป็นธรรม และการยอมรับร่วมกันของบุคลากรในองค์กรภาครัฐ

1. แนวคิดเรื่องเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence)

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นระบบคอมพิวเตอร์ที่สามารถเรียนรู้ วิเคราะห์ ตัดสินใจ หรือทำงานในลักษณะคล้ายมนุษย์ (Russell & Norvig, 2021) ซึ่งเป็นรากฐานของการปฏิรูประบบราชการในยุคดิจิทัล AI สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท เช่น การเรียนรู้ของเครื่องจักร (Machine Learning: ML) ซึ่งเรียนรู้จากข้อมูลเพื่อทำนายผลลัพธ์จากการประมวลผลภาษาธรรมชาติ (Natural Language Processing: NLP) ที่ประมวลผลภาษาเพื่อสื่อสารกับมนุษย์ และระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems: DSS) ที่ช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ได้อย่างมีข้อมูล (Dwivedi et al., 2021)

การประยุกต์ใช้ AI ในงานบริหารบุคคลในภาคการบริหารทรัพยากรบุคคล AI ถูกนำมาใช้ในการสร้างระบบประเมินผลการทำงานอัตโนมัติ (Automated Performance Appraisal Systems) เช่น ระบบของสิงคโปร์ที่ใช้ AI วิเคราะห์พฤติกรรมและผลงานของข้าราชการ (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2023) รวมถึงการวิเคราะห์สมรรถนะ (Competency Analytics) และการวางแผนอาชีพ (Career Path Prediction) ที่สามารถคาดการณ์เส้นทางความก้าวหน้าที่เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ ยัง

มีข้อจำกัดด้านจริยธรรม (Ethical AI) และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data Protection Act: PDPA) ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในประเทศไทยและนานาชาติ การใช้ข้อมูลบุคลากรต้องไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และอัลกอริทึมต้องมีความโปร่งใสเพื่อลดอคติในการตัดสินใจ (Jobin, Ienca, & Vayena, 2019)

ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในภาครัฐควรถูกมองว่าเป็น “กลไกสนับสนุนการตัดสินใจ” มากกว่าการเป็น “ผู้ตัดสินใจแทนมนุษย์” เพราะการตัดสินใจด้านความก้าวหน้าในสายอาชีพมีมิติด้านคุณค่า ความยุติธรรม และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ต้องอาศัยดุลยพินิจเชิงจริยธรรมประกอบเสมอ

สรุป แนวคิดปัญญาประดิษฐ์ (AI) ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารภาครัฐ แต่เป็นกรอบคิดและแนวทางกำกับดูแลใหม่ที่ต้องออกแบบอย่างรับผิดชอบ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพกับจริยธรรม โดยภาครัฐต้องคำนึงถึงผลลัพธ์การทำงานควบคู่กับความเป็นธรรม ความโปร่งใส และการคุ้มครองสิทธิประชาชน เพื่อให้ AI เป็นกลไกเสริมสร้างธรรมาภิบาลและความเชื่อมั่นในระบบราชการดิจิทัลไทยอย่างยั่งยืน

2. แนวคิดเรื่องระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพ (Career Progression System)

ระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพถือเป็น กลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพของระบบการบริหารบุคคลและการจัดการความสามารถของข้าราชการในระยะยาว โดยมีองค์ประกอบหลักที่ทำงานเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ สมรรถนะ (Competency) ซึ่งหมายถึงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินผลการปฏิบัติงาน (Performance Evaluation) ซึ่งใช้เป็นกลไกในการวัดผลสัมฤทธิ์ของการทำงานอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส การพัฒนา (Development) ซึ่งมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรให้สามารถเติบโตตามเส้นทางอาชีพ และการเลื่อนตำแหน่ง (Promotion) ซึ่งเป็นการให้รางวัลและยกย่องผู้ที่มีผลงานโดดเด่นหรือมีความพร้อมทางสมรรถนะตามเกณฑ์ที่กำหนด (Office of the Civil Service Commission (OCSC), 2022) การมีระบบความก้าวหน้าที่มีประสิทธิภาพจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างแรงจูงใจและการรักษาบุคลากรคุณภาพไว้ในระบบราชการอย่างไว้ก็ตาม ในบริบทของประเทศไทยระบบราชการยังคงเผชิญกับข้อจำกัดและปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะในด้านความโปร่งใส ความเป็นธรรม และการใช้ดุลยพินิจส่วนบุคคลในกระบวนการเลื่อนตำแหน่ง แม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) จะได้ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่ ระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบสมรรถนะ (Competency-Based HRM) เพื่อให้การประเมินและการพัฒนาเป็นไปตามหลักเกณฑ์เชิงคุณภาพ แต่ในทางปฏิบัติยังคงพบปัญหาความไม่ชัดเจนของเกณฑ์การประเมิน และการพึ่งพาความเห็นส่วนบุคคลของผู้บังคับบัญชาเป็นหลัก ซึ่งนำไปสู่ ความเหลื่อมล้ำและความรู้สึกไม่เป็นธรรมในหมู่ข้าราชการ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.), 2565) ตัวอย่างเช่น การประเมินผลการปฏิบัติงานที่อิงความคิดเห็นหรือความสัมพันธ์ส่วนตัว มากกว่าการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และหลักฐานที่ตรวจสอบได้ ส่งผลให้ขาดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและลดทอนประสิทธิภาพของระบบโดยรวม

ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าปัญหาหลักของระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการไทยไม่ได้อยู่ที่ “ไม่มีเกณฑ์” แต่เกิดจาก “เกณฑ์ไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นร่วมกันได้” เนื่องจากขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ตรวจสอบย้อนกลับได้ (Traceability) และยังมีช่องว่างด้านความโปร่งใสในการอธิบายเหตุผลของการตัดสินใจ ซึ่งเป็นจุดที่ AI สามารถเข้ามาช่วยสนับสนุนได้ในฐานะเครื่องมือเพิ่มความเที่ยงตรงและลดอคติ

สรุป การออกแบบระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพที่บูรณาการ AI เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผล และคัดเลือกบุคลากร ช่วยเพิ่มความโปร่งใส ลดอคติ และเสริมความยุติธรรม โดย AI ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเชิงวิเคราะห์ที่ประมวลผลอย่างเป็นกลาง ลดอิทธิพลความคิดเห็นส่วนบุคคล และเพิ่มความเที่ยงตรงในการตัดสินใจ ส่งผลให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม พร้อมวางรากฐานสู่ภาครัฐสมัยใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล โปร่งใส ตรวจสอบได้ และยึดหลักความเสมอภาค

3. แนวคิดคุณธรรมและภูมิปัญญาไทย (Thai Moral and Wisdom Base)

คุณธรรมและภูมิปัญญาไทยถือเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมการบริหารราชการแผ่นดินไทย ที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน โดยมีแก่นหลักอยู่ที่ความซื่อสัตย์สุจริต ความพอดี ความเมตตา และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสะท้อนแนวทางการบริหารที่คำนึงถึง “คน” มากกว่า “ระบบ” (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2563) แนวคิดเหล่านี้ไม่เพียงเป็นคติทางวัฒนธรรม หากแต่เป็น “หลักจริยธรรมสาธารณะ” ที่กำหนดพฤติกรรมของข้าราชการในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเที่ยงธรรมและมีคุณธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสากลของ “ธรรมาภิบาล (Good Governance)” ที่ United Nations (2022) ส่งเสริมให้รัฐบาลทั่วโลกใช้เป็นแนวทางในการสร้างระบบบริหารที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และยั่งยืนในระยะยาว

เมื่อประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล แนวคิด “AI with Thai Wisdom Ethics” จึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการใช้ AI ควบคู่กับจริยธรรมและคุณค่าความเป็นไทย โดยมุ่งเน้นการออกแบบ AI ที่ยึดหลักความโปร่งใส ความเป็นธรรม ความเคารพศักดิ์ศรีมนุษย์ และความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การใช้ AI สนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการให้สอดคล้องกับความสามารถ ความซื่อสัตย์ และการรับใช้ประชาชนมากกว่าการมุ่งผลลัพธ์เชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางการบริหารที่สร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพกับความเป็นมนุษย์

ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าการบูรณาการคุณธรรมและภูมิปัญญาไทยเข้ากับ AI ไม่ได้เป็นการ “ลดทอนความทันสมัย” แต่เป็นการเพิ่ม “เงื่อนไขทางจริยธรรม” ให้เทคโนโลยีมีความชอบธรรมและเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย โดยเฉพาะการคุ้มครองศักดิ์ศรีบุคลากรและการป้องกันความเหลื่อมล้ำจากอคติของอัลกอริทึม

สรุป การผสมผสานคุณธรรมและภูมิปัญญาไทยเข้ากับเทคโนโลยี AI เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างสมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับความเป็นมนุษย์ ช่วยให้การพัฒนาระบบราชการไทยเป็นไปอย่างมีจริยธรรม ยั่งยืน และคงไว้ซึ่งคุณค่าทางวัฒนธรรมด้านความดี ความรับผิดชอบต่อสังคม และความยุติธรรม อันนำไปสู่การพัฒนาพระราชกรณียกิจดิจิทัลเชิงคุณธรรม (Ethical Digital Bureaucracy) ที่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ได้อย่างมั่นคงในระยะยาว

4. กรอบแนวคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Framework)

กรอบแนวคิดเชิงวิเคราะห์ของการศึกษานี้มุ่งเน้นการบูรณาการองค์ความรู้จากสามมิติหลัก ได้แก่ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) + คุณธรรม (Ethics) + ภูมิปัญญาไทย (Thai Wisdom) เพื่อสร้างแบบจำลอง “ระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการไทย” ที่มีความสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีกับคุณค่าความเป็นมนุษย์ การออกแบบกรอบแนวคิดนี้ตั้งอยู่บนหลักการที่ว่า การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐไม่ควรเป็นเพียงการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงกลไกเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึง จริยธรรม คุณค่า และความเหมาะสมทางสังคมวัฒนธรรมไทย ซึ่งจะช่วยให้ระบบราชการดิจิทัลสามารถพัฒนาได้อย่างมั่นคงและมีความยั่งยืน ทั้งนี้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์นี้ประกอบด้วยสามระดับของการพิจารณาที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ **ระดับมหภาค (Macro View)** มุ่งเน้นนโยบายและยุทธศาสตร์ดิจิทัลของรัฐ เช่น ยุทธศาสตร์รัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. 2566–2570 ที่พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูลและเทคโนโลยี ควบคู่กับการกำหนดหลักธรรมาภิบาลดิจิทัล เพื่อให้การใช้เทคโนโลยีของภาครัฐเป็นไปอย่างมีจริยธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ **ระดับจุลภาคกลาง (Meso View)** มุ่งศึกษาภาคปฏิบัติการบริหารบุคคลภายในหน่วยงาน เช่น ระบบข้อมูลบุคลากร การประเมินสมรรถนะ และการใช้ AI วิเคราะห์ศักยภาพและวางแผนเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ โดยทำหน้าที่เชื่อมโยงนโยบายระดับชาติกับการปฏิบัติจริงอย่างมีประสิทธิภาพและยึดหลักคุณธรรม และ **ระดับปัจเจก (Micro View)** มุ่งวิเคราะห์พฤติกรรม ทักษะ และค่านิยมของข้าราชการต่อการใช้ AI โดยคำนึงถึงจิตสำนึกทางคุณธรรม ความไว้วางใจในเทคโนโลยี และ

จริยธรรมการใช้ข้อมูล เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกดิจิทัลที่มีคุณธรรมและเสริมความสำเร็จของระบบราชการดิจิทัลอย่างสมดุล

ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าโครงสร้าง 3 ระดับนี้ช่วยทำให้ “ความเป็นธรรม” ไม่ถูกตีความเพียงในระดับผลลัพธ์ (Outcome) แต่ครอบคลุมถึงความเป็นธรรมของกระบวนการ (Process) และความเป็นธรรมเชิงการยอมรับ (Perceived Fairness) ซึ่งเป็นหัวใจของระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพ

สรุป กรอบแนวคิดเชิงวิเคราะห์ดังกล่าวสะท้อนแนวทางของการสร้าง “ระบบราชการดิจิทัลที่มีจิตวิญญาณ (Digital Bureaucracy With Soul)” ซึ่งไม่ได้มุ่งใช้เทคโนโลยีเพียงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ แต่ยังให้ความสำคัญกับ คุณค่าทางศีลธรรม จริยธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย การผสานสามมิติ-เทคโนโลยี AI คุณธรรม และภูมิปัญญาไทยผสานเข้าด้วยกัน จะช่วยสร้างระบบราชการที่โปร่งใสเป็นธรรมและยั่งยืน โดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลางและยึดมั่นในหลักการพัฒนาที่คำนึงถึงทั้ง “ประสิทธิภาพของระบบ” และ “คุณค่าความเป็นมนุษย์” อย่างแท้จริง

โดยสรุป แนวคิดทั้งสี่ส่วนที่ประกอบด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) คุณธรรมทางราชการ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ตลอดจนกรอบแนวคิดเชิงวิเคราะห์แบบบูรณาการ ได้ช่วยวางรากฐานทางทฤษฎีให้กับการศึกษาครั้งนี้อย่างครบถ้วนและมีมิติ ทั้งในระดับนโยบาย องค์กร และบุคคล การบูรณาการแนวคิดเหล่านี้จะนำไปสู่การออกแบบระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการไทยที่มีความโปร่งใส เที่ยงธรรม และยึดมนุษยธรรมเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการบริหารภาครัฐยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญต่อ “เทคโนโลยีที่มีจิตวิญญาณ (Technological Mindfulness)” โดยผสานความก้าวหน้าทางดิจิทัลเข้ากับคุณค่าทางจริยธรรม เพื่อสร้างระบบราชการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืนในระยะยาวการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในระบบความก้าวหน้ายุคเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลเท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นกลไกสำคัญในการปรับปรุงระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการให้มีความโปร่งใส ยุติธรรม และมีคุณธรรม โดยการประยุกต์ใช้ควรพิจารณาใน 3 ระดับดังนี้

1. ระดับมหภาค (Macro View)

ระดับนโยบาย (Macro View) การกำหนด (AI Governance) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยควบคุมทิศทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในระบบราชการอย่าง มีความรับผิดชอบและเป็นธรรม (UNESCO, 2021) การกำหนด (AI Governance) ไม่เพียงกำหนดกรอบข้อกำหนดทางเทคนิค แต่ยังรวมถึงมาตรการด้านจริยธรรม การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และความโปร่งใสในการตัดสินใจเชิงนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างศูนย์กลางข้อมูลบุคลากรภาครัฐ (Government HR Data Platform) ซึ่งเป็นโครงสร้างสำคัญในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และวางแผนความก้าวหน้าของข้าราชการ ระบบดังกล่าวสามารถใช้ AI ในการประมวลผลข้อมูลเชิงลึกเพื่อประเมินสมรรถนะและเส้นทางอาชีพของบุคลากรอย่างแม่นยำ โดยไม่ละเลยหลักจริยธรรมการใช้ข้อมูล (Ethical Data Use Framework) ซึ่งเป็นแนวทางให้การใช้ข้อมูลเป็นไปอย่างโปร่งใส ปลอดภัย และเคารพสิทธิของบุคลากร

ทั้งนี้ จะเห็นได้จากตัวอย่างและการประยุกต์ใช้แนวทางที่เชื่อมโยง AI กับเป้าหมายสากล คือ การประยุกต์กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 16 ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างสถาบันที่เข้มแข็ง โปร่งใส และมีความรับผิดชอบ (Peace, Justice and Strong Institutions) การใช้ AI ในการบริหารบุคลากรภาครัฐที่สอดคล้องกับหลัก SDGs จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเท่าเทียมในการเลื่อนตำแหน่ง และเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของระบบราชการไทยในระยะยาว

ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ (AI Governance) ที่มีประสิทธิภาพต้องทำให้ “ตรวจสอบได้” ทั้งในมิติข้อมูลที่ใช้ (Data) เหตุผลของการตัดสินใจ (Reasoning) และความรับผิดชอบของ

ผู้มีอำนาจ (Accountability) เพื่อป้องกันการนำ AI ไปใช้เป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมเชิงเทคนิคโดยไม่ตอบโจทยความเป็นธรรมที่แท้จริง

สรุป ระดับมหภาคจึงเป็นรากฐานสำคัญ ของการนำ AI มาประยุกต์ใช้ในภาครัฐ เพราะเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้าง กรอบการกำกับดูแลที่ชัดเจน เชื่อมโยงกับนโยบายรัฐและบูรณาการเข้ากับเป้าหมายมายั่งยืน ซึ่งช่วยให้การพัฒนาระบบราชการดิจิทัลมีทั้งประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับหลักจริยธรรม และคุณค่าทางสังคม

2. ระดับจุลภาคกลาง (Meso View)

ในระดับองค์กร (Meso View) AI มีบทบาทสำคัญในการ สนับสนุนการบริหารบุคลากรอย่างเป็นระบบ โดยช่วยให้การจัดการบุคลากรมีความแม่นยำ โปร่งใส และสอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ AI สามารถวิเคราะห์ข้อมูลสมรรถนะของบุคลากร พยากรณ์แนวโน้มความก้าวหน้าในสายอาชีพ และช่วยให้ผู้บริหารมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่ครบถ้วนและเป็นระบบ ซึ่งรวมถึงการประเมินความพร้อมของบุคลากรสำหรับตำแหน่งใหม่ การวางแผนพัฒนาศักยภาพ (Talent Development) และการจัดสรรทรัพยากรบุคคลอย่างเหมาะสม

ทั้งนี้ จะเห็นได้จากตัวอย่างและการประยุกต์ใช้ของ Huang & Rust (2021) ได้นำเสนอ กรอบโมเดลการทำงานร่วมกันระหว่าง AI และมนุษย์ (AI-Human Collaboration Model) ซึ่งเน้นการแบ่งบทบาทระหว่าง AI และมนุษย์อย่างชัดเจน โดย AI จะทำหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลและให้คำแนะนำเชิงกลยุทธ์ เช่น การประเมินสมรรถนะของบุคลากร การระบุช่องว่างของทักษะ และการคาดการณ์แนวโน้มการเลื่อนตำแหน่ง ขณะที่มนุษย์ยังคงมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณค่า จริยธรรม และความเหมาะสมทางสังคม ระบบแบบนี้ช่วยให้การบริหารบุคลากรมีทั้งความแม่นยำสูง (Accuracy) และความยืดหยุ่น (Flexibility) ในการปรับใช้กลยุทธ์ตามสถานการณ์จริงขององค์กร

ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าองค์กรภาครัฐควรออกแบบ AI ให้ “สนับสนุน” การตัดสินใจ ไม่ใช่ “แทนที่” การตัดสินใจ เพื่อรักษาสมดุลระหว่างความแม่นยำเชิงข้อมูลกับความรับผิดชอบเชิงคุณธรรมของผู้บริหาร

สรุป ระดับจุลภาคกลางจึงถือเป็น พื้นที่สำคัญในการประยุกต์ใช้ AI เพื่อปรับปรุงกระบวนการตัดสินใจภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดความลำเอียง (Bias) และสนับสนุนการบริหารบุคลากรอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม การใช้ AI ในระดับนี้ไม่เพียงช่วยให้การตัดสินใจมีข้อมูลสนับสนุน แต่ยังช่วยสร้างความสอดคล้องระหว่างนโยบายระดับมหภาคและการปฏิบัติระดับองค์กร ทำให้ระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. ระดับปัจเจกบุคคล (Micro View)

ในระดับปัจเจกบุคคล AI มีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่เป็นโค้ชอาชีพด้าน AI “AI Career Coach” ซึ่งช่วยให้ข้าราชการสามารถมองเห็น แนวทางการพัฒนาตนเอง และประเมินความพร้อมในสายอาชีพอย่างเป็นระบบ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการปฏิบัติงาน สมรรถนะ และทักษะของแต่ละบุคคล AI สามารถแนะนำเส้นทางอาชีพที่เหมาะสม รวมถึงชี้แนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ เช่น การเข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรมเฉพาะทาง การเสริมสร้างทักษะใหม่ หรือการเตรียมความพร้อมสำหรับตำแหน่งที่สูงขึ้น

ทั้งนี้ จะเห็นได้จากตัวอย่างและการประยุกต์ใช้การใช้ AI ในการแนะนำหลักสูตรฝึกอบรมแบบการเรียนรู้แบบรายบุคคล (Personalized Learning) ที่ปรับตามความต้องการและศักยภาพของบุคคล และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพฤติกรรมเพื่อประเมินแนวโน้มความสำเร็จในสายอาชีพของแต่ละคน อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญคือการรักษาคุณค่าทางจิตใจและจริยธรรมของข้าราชการ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และ

จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม (Sandel, 2020) AI จึงควรทำหน้าที่เป็น ผู้ช่วยเชิงวิเคราะห์ที่มีคุณธรรม (Ethical Assistant) แทนที่จะเป็นผู้ตัดสินเพียงฝ่ายเดียว เพื่อหลีกเลี่ยงการบังคับหรือชี้นำการตัดสินใจของบุคคลในลักษณะที่อาจขัดต่อค่านิยมและจริยธรรม

ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในระดับบุคคลควรทำหน้าที่เป็น “ผู้ช่วยเชิงคุณธรรม” (Ethical Assistant) ที่ส่งเสริมการพัฒนาตนเองและแรงจูงใจเชิงบวก มากกว่าการเป็นเครื่องมือควบคุมหรือจัดอันดับบุคลากรเพียงอย่างเดียว

สรุป ระดับปัจเจกบุคคลจึงเน้น การสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาศักยภาพผ่าน AI และการเคารพคุณค่ามนุษย์ โดย AI ทำหน้าที่สนับสนุนให้ข้าราชการสามารถ ประเมินตนเอง พัฒนาทักษะ และวางแผนเส้นทางอาชีพอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันยังรักษาจิตสำนึก คุณธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจะช่วยสร้างบุคลากรภาครัฐที่มีทั้งศักยภาพสูงและยึดมั่นในคุณค่าทางจริยธรรมของราชการไทย

โดยสรุป การประยุกต์ใช้ AI ในระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการควรดำเนินการอย่างบูรณาการในสามระดับ ได้แก่ ระดับมหภาคที่กำหนดกรอบนโยบายและการกำกับดูแลให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐ หลักธรรมาภิบาล และเป้าหมายที่ยั่งยืน ระดับองค์กรที่ใช้ AI เพื่อยกระดับการบริหารบุคลากร ลดอคติ และเพิ่มความแม่นยำในการตัดสินใจ และระดับบุคคลที่ AI สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพและการวางแผนความก้าวหน้าโดยยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรม ทั้งนี้ การบูรณาการทั้งสามระดับทำให้ AI เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาระบบราชการดิจิทัลที่โปร่งใส มีคุณธรรม และยั่งยืนในบริบทไทย

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าการประยุกต์ใช้ AI เพื่อพัฒนาระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการไทยควรดำเนินการอย่างบูรณาการทั้งระดับนโยบาย องค์กร และบุคคล เพื่อเพิ่มความโปร่งใส ลดอคติ และยกระดับความเป็นธรรมของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ อย่างไรก็ตาม “หัวใจของความสำเร็จ” ไม่ได้อยู่ที่ความสามารถของ AI แต่ขึ้นอยู่กับกรอบการออกแบบให้ AI สอดคล้องกับคุณธรรมและภูมิปัญญาไทย เพื่อสร้างความไว้วางใจ ความชอบธรรม และความยั่งยืนของระบบราชการดิจิทัลในระยะยาว

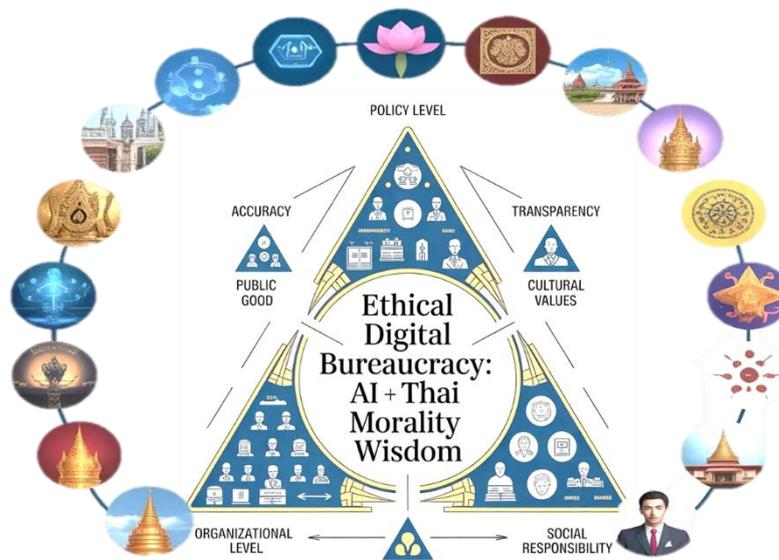
สรุป

ในยุคดิจิทัลการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามาใช้ในระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการไทยเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพ ความทันสมัย และความสามารถในการแข่งขันของงานราชการ (Floridi, 2019) อย่างไรก็ตาม ความท้าทายหลักไม่ได้อยู่ที่เทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่เกี่ยวข้องกับ ความยุติธรรม โปร่งใส และคุณธรรม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารภาครัฐในบริบทไทย (Mittelstadt, et al., 2016)

การออกแบบระบบความก้าวหน้าที่ใช้ AI จึงต้องมุ่งสู่ การบูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่กับภูมิปัญญาไทย เช่น หลักคุณธรรมและ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อสังคม และความพอประมาณ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2564) การผสมผสานนี้ช่วยให้ระบบ AI สามารถประเมินสมรรถนะบุคลากรอย่างแม่นยำ ลดความลำเอียง และโปร่งใสในการเลื่อนตำแหน่ง พร้อมกับรักษา จิตวิญญาณของข้าราชการที่ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม นอกจากนี้ในทางปฏิบัติ AI ควรทำหน้าที่เป็น “เพื่อนร่วมงานที่มีศีลธรรม (Moral Colleague)” แทนการเป็นผู้ควบคุมหรือแทนที่มนุษย์โดยตรง เพราะความเข้มแข็งของระบบราชการไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจาก บุคลากรที่มีคุณธรรมและใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Sandel, 2020) ตัวอย่างเช่น AI สามารถวิเคราะห์สมรรถนะและแนะนำเส้นทางอาชีพที่

เหมาะสม แต่การตัดสินใจขั้นสุดท้ายยังคงอยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหารที่มีคุณธรรม และมีความเข้าใจบริบทสังคมไทย

ดังนั้น การประยุกต์ใช้ AI ในระบบความก้าวหน้าของข้าราชการไทยควรมุ่งสู่ การสร้างสมดุลระหว่างเทคโนโลยี ประสิทธิภาพ และคุณค่ามนุษย์ เพื่อให้เกิด ระบบราชการที่โปร่งใส ยุติธรรม และยั่งยืน ในระยะยาว โดยที่ AI ทำหน้าที่สนับสนุนและเสริมศักยภาพของบุคลากร ไม่ใช่เป็นตัวกำหนดทิศทางเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดการบริหารราชการยุคดิจิทัลที่ยึดประชาชนและคุณธรรมเป็นศูนย์กลาง คุณค่าทางวิชาการ ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารราชการ การศึกษาการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพของข้าราชการไทยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในมิติการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ากับคุณค่าทางวัฒนธรรม และจริยธรรมไทย เพื่อให้การพัฒนาระบบราชการสอดคล้องกับบริบทสังคมไทยอย่างรอบด้าน จะเห็นได้ว่า บทความนี้มุ่งสร้างองค์ความรู้ใหม่ผ่านกรอบแนวคิดที่บูรณาการ AI คุณธรรม และภูมิปัญญาไทยในบริบทการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ โดยนำเสนอกรอบวิเคราะห์เชิงระบบ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับนโยบาย ระดับองค์กร และระดับบุคคล ซึ่งช่วยให้เห็นภาพรวมของการใช้ AI อย่างสมดุล ทั้งในด้านความแม่นยำ โปร่งใส และการคงไว้ซึ่งจิตวิญญาณการทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ

บทความนี้ สะท้อนแนวคิด รัฐบาลดิจิทัลเชิงคุณธรรม (Ethical Digital Bureaucracy) ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีควบคู่กับความโปร่งใส ความยุติธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม อีกทั้งยังมีคุณค่าทางวิชาการในฐานะต้นแบบการประยุกต์ใช้ AI ในระบบราชการไทยอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม และยั่งยืน พร้อมเป็นกรอบอ้างอิงสำหรับการวิจัยและการนำไปใช้ในทางปฏิบัติต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์และอภิปรายผล พบว่าการประยุกต์ใช้ AI ในระบบความก้าวหน้าของข้าราชการไทย ควรดำเนินไปอย่างรอบด้าน ครอบคลุมทั้งมิติการปฏิบัติ การวิจัยเชิงวิชาการและผลกระทบต่อบุคลากรและองค์กร ข้อเสนอแนะที่ได้จึงถูกจัดแบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิเคราะห์

1.1 ควรพัฒนากรอบการนำ AI มาใช้ ซึ่งจากผลการวิเคราะห์พบว่าระบบราชการไทยยังมีการพึ่งพาคุณพินิจของผู้บังคับบัญชา จึงควรออกแบบ AI เพื่อช่วยประเมินสมรรถนะและวางแผนความก้าวหน้าอย่างเป็นกลาง ลดความลำเอียงและเพิ่มความโปร่งใส

1.2 ควรมีการเชื่อมโยง AI กับคุณธรรมและภูมิปัญญาไทยที่สอดคล้องกับหลักคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความพอดี และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้เทคโนโลยีสนับสนุนการบริหารอย่าง ยุติธรรมและเหมาะสมทางสังคมวัฒนธรรมไทย

1.3 ควรพัฒนาระบบสนับสนุนบุคลากรแบบบูรณาการทั้งระดับองค์กรและปัจเจกบุคคล เช่น โค้ชอาชีพด้าน AI (AI Career Coach) เพื่อแนะนำเส้นทางพัฒนาตนเองและสร้างแรงจูงใจให้ข้าราชการเติบโต ในสายอาชีพอย่างเป็นธรรมชาติ

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

2.1 ศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างประเทศจากการใช้ AI ในระบบราชการของต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ เกาหลีใต้ และสหราชอาณาจักร เพื่อนำบทเรียนมาประยุกต์ใช้กับบริบทไทย

2.2 ทำการวิจัยผลกระทบระยะยาวของ AI ต่อแรงจูงใจ สมรรถนะ และความพึงพอใจของบุคลากร ภาครัฐในระยะยาว เพื่อให้แนวทางการใช้ AI มีความยั่งยืนและเหมาะสม

2.3 ส่งเสริมการบูรณาการมิติคุณธรรมและเทคโนโลยีที่เชื่อม AI กับหลักธรรมาภิบาล จริยธรรม และ ภูมิปัญญาไทยเพื่อสร้างโมเดลการบริหารที่มีความสมดุลระหว่างเทคโนโลยีและมนุษย์

3. ข้อเสนอแนะเชิงผลกระทบ

3.1 เพิ่มความโปร่งใสและยุติธรรมในระบบราชการ ซึ่งการนำ AI มาใช้สามารถลดการใช้ดุลพินิจส่วนบุคคล เพิ่มความเที่ยงตรงและโปร่งใสในการเลื่อนตำแหน่งและพัฒนาบุคลากร

3.2 เสริมสร้างแรงจูงใจและสมรรถนะบุคลากร ซึ่ง AI สามารถแนะนำเส้นทางอาชีพและการพัฒนา ศักยภาพแบบรายบุคคล ทำให้ข้าราชการมองเห็นแนวทางการเติบโตและแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองสูงขึ้น

3.3 สร้างระบบราชการดิจิทัลเชิงคุณธรรม (Ethical Digital Bureaucracy) โดยการประยุกต์ใช้ AI ผสมผสานคุณธรรมและภูมิปัญญาไทย จะช่วยสร้างระบบราชการที่โปร่งใส ยั่งยืน และสอดคล้องกับค่านิยมไทย พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลอย่างมั่นคง

เอกสารอ้างอิง

นิติ เอียวศรีวงศ์. (2563). *ภูมิปัญญาไทยกับการพัฒนาสังคมสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: มติชน.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.). (2565). *รายงานประจำปี 2565: การพัฒนาระบบราชการไทย ในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.).

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2566). *ยุทธศาสตร์รัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน).

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2564). *เศรษฐกิจพอเพียงกับนวัตกรรมสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- Dwivedi, Y. K., Hughes, D. L., Ismagilova, E., Aarts, G., Coombs, C., Crick, T., & Williams, M. D. (2021). Artificial Intelligence (AI): Multidisciplinary perspectives on emerging challenges, opportunities, and agenda for research, practice and policy. *International Journal of Information Management*, 57, 101994. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2019.101994>
- Floridi, L. (2019). *The logic of information: A theory of philosophy as conceptual design*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Hood, C. (1991). A public management for all seasons. *Public Administration*, 69(1), 3-19. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9299.1991.tb00779.x>
- Huang, M.-H., & Rust, R. T. (2021). A strategic framework for artificial intelligence in marketing. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 49, 30-50. <https://doi.org/10.1007/s11747-020-00749-9>
- Jobin, A., Lenca, M., & Vayena, E. (2019). The global landscape of AI ethics guidelines. *Nature Machine Intelligence*, 1(9), 389-399. <https://doi.org/10.1038/s42256-019-0088-2>
- Mittelstadt, B. D., Allo, P., Taddeo, M., Wachter, S., & Floridi, L. (2016). The ethics of algorithms: Mapping the debate. *Big Data & Society*, 3(2), 1-21. <https://doi.org/10.1177/2053951716679679>
- Office of the Civil Service Commission (OCSC). (2022). *Civil service human resource management report 2022*. Bangkok: Office of the Civil Service Commission (OCSC).
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2023). *AI in the Public Sector: Understanding opportunities and challenges for governments*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) Publishing. <https://doi.org/10.1787/4f6b9e8a-en>
- Russell, S., & Norvig, P. (2021). *Artificial Intelligence: A modern approach*. Boston: Pearson.
- Sandel, M. J. (2020). *The tyranny of merit: What's become of the common good*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- UNESCO. (2021). *Artificial intelligence and the public sector: Recommendations for responsible AI governance*. Paris: UNESCO. <https://doi.org/10.18356/9789231005185>
- United Nations (UN). (2022). *E-Government Survey 2022: The future of digital government*. New York: United Nations. <https://doi.org/10.18356/9789210017899>
- World Economic Forum. (2022). *Shaping the future of the digital economy and new value creation*. Geneva: World Economic Forum.

บทวิจารณ์วรรณกรรม
“Champagne Supernova และการฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของชาลี”
A Literary Critique of “Champagne Supernova and Charlie's Final Suicide”

เพชรมณี คขวางค์* และปพิชญา พรหมกันธา
Phetmanee Khotchawong And Paphitchaya Phromkantha

คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Faculty of Education and Human Development, Chaiyaphum Rajabhat University

*Corresponding Author, Email: phetmaneetan03@gmail.com

Received 23/11/2025 | Revised 12/01/2026 | Accepted 12/01/2026

บทความวิจารณ์หนังสือ (Book review articles)

บทคัดย่อ

บทวิจารณ์วรรณกรรมเรื่อง *Champagne Supernova และการฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของชาลี* มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์นวนิยายที่สะท้อนภาพชีวิตของชาลี ชายหนุ่มผู้มีชีวิตเรียบง่าย จืดชืด และเต็มไปด้วยความคิดเรื่องความตาย นวนิยายสะท้อนสภาวะจิตใจของคนรุ่นใหม่ที่เผชิญความซ้ำซากของชีวิตเมือง การขาดเป้าหมาย และความสัมพันธ์ที่เปราะบาง การวิจารณ์ครั้งนี้วิเคราะห์ตามองค์ประกอบของนวนิยาย 6 ด้าน ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา และกลวิธีการแต่ง พบว่า ผู้แต่งใช้การเล่าเรื่องที่เรียบง่าย แผงอารมณ์เสียดสี พร้อมบทสนทนาที่สะท้อนความจริงของชีวิตมนุษย์เงินเดือน ตัวละครถูกสร้างให้มีความเป็น “สามัญชน” ที่มีทั้งความสิ้นหวังและการดิ้นรนเพื่อค้นหาความหมายของการมีอยู่ งานวิจารณ์นี้ชี้ให้เห็นว่า นวนิยายดังกล่าวไม่เพียงนำเสนอการพยายามฆ่าตัวตายของตัวละครเอก แต่ยังสะท้อนความเปลี่ยวเหงา ความแปลกแยก และความไม่มั่นคงในสังคมไทยร่วมสมัยอีกด้วย

คำสำคัญ: วรรณกรรมไทยร่วมสมัย; การวิจารณ์นวนิยาย; การฆ่าตัวตาย; ความแปลกแยกทางสังคม

Abstract

This literary critique of *Champagne Supernova and Charlie's Final Suicide* aims to analyze a contemporary Thai novel that reflects the life of Charlie, an ordinary man whose existence is characterized by monotony, alienation, and recurring thoughts of death. The narrative represents the struggles of modern individuals in urban society who face repetitiveness, fragile relationships, and a lack of meaningful purpose. The critique employs six aspects of novel analysis: plot, theme, characters, setting, dialogue, and literary

techniques. The findings reveal that the author utilizes simple yet emotionally powerful storytelling, blending irony with everyday experiences of a salaried worker. The dialogues enhance realism, while the characters embody ordinary people caught between despair and survival. Ultimately, this novel not only portrays repeated suicide attempts but also highlights loneliness, detachment, and existential uncertainty in contemporary Thai society.

Keywords: contemporary thai literature; novel criticism; suicide; social alienation

บทนำ

นวนิยาย *Champagne Supernova* และการฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของชาลี เป็นผลงานลำดับที่สองของ พิชา รัตนานคร ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในแวดวงวรรณกรรมไทยร่วมสมัย โดยได้รับรางวัลชนะเลิศ “เซเว่นบุ๊กอวอร์ด” ครั้งที่ 21 ประเภทนวนิยาย ประจำปี พ.ศ. 2567 รางวัลดังกล่าวประกาศผลโดยบริษัท ซีพี ออลล์ และได้รับการยืนยันจากสื่อกระแสหลักหลายสำนัก (CP All, 2567) ความสำเร็จดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของงานเขียนและศักยภาพของผู้ประพันธ์ในการถ่ายทอดประเด็นทางสังคมและจิตวิทยาผ่านรูปแบบวรรณศิลป์ได้อย่างมีพลัง

เนื้อเรื่องติดตามชีวิตของ ชาลี มนุษย์เงินเดือนธรรมดาในเมืองใหญ่ ผู้ดำรงอยู่ท่ามกลางความซ้ำซาก ความเบื่อหน่าย ความแปลกแยก และความรู้สึกไร้ตัวตน สภาวะดังกล่าวค่อย ๆ หล่อหลอมให้เขาหมกมุ่นกับความคิดเรื่องความตาย และนำไปสู่ความพยายามฆ่าตัวตายซ้ำแล้วซ้ำเล่าโดยไม่เคยประสบความสำเร็จ การดำเนินเรื่องในลักษณะนี้มิได้เป็นเพียงการนำเสนอความล้มเหลวในระดับปัจเจก หากยังชี้ให้เห็นถึงคำถามสำคัญเกี่ยวกับ “ความหมายของการมีอยู่” ในสังคมร่วมสมัย ซึ่งผู้คนจำนวนมากต้องเผชิญกับแรงกดดันทางเศรษฐกิจ สังคม และความสัมพันธ์ที่เปราะบาง ตัวละครชาลีจึงมิใช่เพียงบุคคลธรรมดาในโลกวรรณกรรม หากแต่ทำหน้าที่เป็นภาพแทนของ “คนธรรมดา” ที่ต้องต่อสู้กับความว่างเปล่าและความรู้สึกไร้คุณค่าในชีวิตประจำวัน

เมื่อพิจารณาในบริบททางสังคม ปัญหาการฆ่าตัวตายเป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับความสนใจทั้งในระดับโลกและในประเทศไทย ข้อมูลขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2025) ระบุว่า การฆ่าตัวตายคร่าชีวิตผู้คนมากกว่า 720,000 คนต่อปี และเป็นสาเหตุการเสียชีวิตลำดับที่สามในกลุ่มอายุ 15–29 ปี สำหรับประเทศไทย รายงานสถานการณ์ของกรมสุขภาพจิต ปีงบประมาณ 2566 ระบุจำนวนผู้เสียชีวิตจากการฆ่าตัวตาย 5,172 ราย หรือคิดเป็นอัตรา 7.94 ต่อแสนประชากร พร้อมทั้งนำเสนอปัจจัยเสี่ยงและแนวทางการป้องกันเชิงระบบอย่างเป็นทางการ (กรมสุขภาพจิต, 2567) ขณะเดียวกัน ประเทศไทยยังได้ดำเนิน “แผนป้องกันการฆ่าตัวตายระดับชาติถึงปี 2030” ซึ่งสอดคล้องกับแพ็คเกจ LIVE LIFE ขององค์การอนามัยโลก สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักและความจริงจังในการรับมือกับปัญหาดังกล่าว (WHO, 2024)

ในเชิงทฤษฎี วรรณกรรมมักถูกมองว่าเป็น “กระจกสะท้อนสังคม” และเป็นพื้นที่ในการสำรวจความหมายของการดำรงอยู่ของมนุษย์ แนวคิดนี้มีรากฐานจากการวิจารณ์วรรณกรรมสายคลาสสิก โดย Abrams เสนอว่าวรรณกรรมมีความสัมพันธ์ระหว่าง “โลก–ผู้สร้าง–ตัวบท–ผู้อ่าน” และสามารถสะท้อนพลังทางสังคมและจิตวิทยาของยุคสมัยได้อย่างลึกซึ้ง (Abrams, 1953) การอ่าน *Champagne Supernova* และการฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของชาลี ภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าว จึงช่วยให้เห็นภาพความโดดเดี่ยวของคนเมือง ความเปราะบางของความสัมพันธ์ และการแสวงหาความหมายของชีวิตในสังคมไทยร่วมสมัยได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ นวนิยายยังสะท้อนแนวโน้มของวรรณกรรมไทยร่วมสมัยที่ให้ความสำคัญกับการนำเสนอประเด็นทางสังคมและจิตวิทยาอย่างเข้มข้น มิได้ใช้โครงเรื่องเพื่อความบันเทิงเพียงอย่างเดียว หากแต่ใช้ “ตัวอักษร” เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความจริง ความเจ็บปวด และความหวังอันริบหรี่ของมนุษย์ พร้อมทั้งเปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านได้สำรวจและตั้งคำถามต่อสภาพความเป็นจริงของสังคมไทยในปัจจุบัน

ในเชิงการวิจารณ์ นวนิยายเรื่องนี้มีความน่าสนใจในหลายมิติ ทั้งโครงเรื่องที่ดำเนินไปอย่างเรียบง่ายแต่ทรงพลัง การสร้างตัวละครที่มีความเป็นมนุษย์สมจริง ฉากและบทสนทนาที่ถ่ายทอดบรรยากาศของชีวิตเมืองหลวงได้อย่างชัดเจน ตลอดจนกลวิธีการเล่าที่ผสมผสานความสมจริงเข้ากับองค์ประกอบเหนือจริง เช่น การสื่อสารกับต้นไม้ หรือการเผชิญหน้ากับ “ชาลีอีกคนหนึ่ง” ซึ่งทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ของการค้นหาตัวตนและความหมายของการดำรงอยู่

ดังนั้น การศึกษาวิจารณ์ Champagne Supernova และการฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของชาลี จึงมิได้มุ่งเพียงการทำความเข้าใจคุณค่าทางวรรณศิลป์ หากยังมีเป้าหมายเพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมไทยร่วมสมัย โดยเฉพาะในประเด็นความโดดเดี่ยว ความเปราะบางของความสัมพันธ์ และปัญหาสุขภาพจิตซึ่งกำลังทวีความรุนแรงในปัจจุบัน การวิเคราะห์ครั้งนี้จะยึดองค์ประกอบของนวนิยาย 6 ประการ ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา และกลวิธีการแต่ง เพื่อชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและความหมายเชิงสังคมที่ซ่อนอยู่ในงานวรรณกรรมร่วมสมัยเรื่องนี้อย่างรอบด้าน (WHO, 2024; 2025; กรมสุขภาพจิต, 2567; Abrams, 1953; CP All, 2567)

เนื้อเรื่องย่อ

ชาลีเป็นพนักงานออฟฟิศคนหนึ่งในกรุงเทพฯ ผู้ดำเนินชีวิตซ้ำซากราวกับเครื่องจักรที่ถูกตั้งโปรแกรมไว้ ตื่นนอนเวลาเดิม ขึ้นรถไฟฟ้าขบวนเดิม ทำงานในวันเดิม และกลับห้องพักในสภาพเดิม วงจรชีวิตเช่นนี้ดำเนินต่อเนื่องทุกวันโดยแทบไม่เปิดโอกาสให้เขาได้ตั้งคำถามกับการมีอยู่ของตนเอง ความสัมพันธ์กับจอย แฟนสาวที่คบหากันยาวนานถึงเจ็ดปี ลื่นสุดลงอย่างเงียบงัน ปราศจากดราม่าหรือความขัดแย้ง เหลือเพียงความอึดตัวที่ค่อย ๆ บั่นทอนความหมายของชีวิต จนความว่างเปล่ากลายเป็นสิ่งเดียวที่เขารู้ได้ชัดเจน นับจากวันนั้น ความคิดเรื่องการฆ่าตัวตายจึงเริ่มก่อตัวขึ้นในใจของเขา

ความพยายามครั้งแรกเกิดขึ้นจากการดื่มแอลกอฮอล์ควบคู่กับการกินยาแก้ปวดถึงหนึ่งร้อยเม็ด ทว่าเขาไม่ตาย มีเพียงร่างกายที่บอบช้ำและความกลัวที่ทิ้งร่องรอยไว้ ครั้งที่สอง ชาลีเลือกผูกคอตายในที่ทำงาน แขนงตัวอยู่นานกว่าสามชั่วโมง ก่อนจะถูกองครักษ์ เพื่อนร่วมงานชาวต่างชาติที่ทำงานดึกช่วยชีวิตไว้ได้ ชาลีรอดมาอีกครั้ง พร้อมรอยแดงรอบคอและชีวิตที่ยังต้องเดินต่อไป

ในการพยายามฆ่าตัวตายครั้งที่สาม เขาระโดดลงมาจากตาดฟ้าตึกสูงยี่สิบแปดชั้น แต่เมื่อลืมหูลืมตาขึ้นอีกครั้ง กลับพบว่าตนเองนอนอยู่บนพุ่มไม้โดยไม่มีบาดแผลใด ๆ ราวกับเหตุการณ์ทั้งหมดเป็นเพียงความฝัน ทุกครั้งที่เขาพยายามจากโลกนี้ไป โลกกลับผลักเขากลับมาอย่างไร้คำอธิบาย

ระหว่างการหลงทางในชีวิต ชาลีได้พบกับ “จอย” เด็กสาววัยสิบเจ็ดปีที่เขาจ้างให้อยู่เป็นเพื่อนในราคาครึ่งละสองพันห้าร้อยบาท ความสัมพันธ์นี้ไม่ใช่ความรัก หากเป็นเพียงการหลบหนีจากความเงียบงันที่กัดกินหัวใจของเขา ในเวลาเดียวกัน ชาลียังพบหนังสือนิยายเล่มหนึ่ง ซึ่งเขาไม่เคยเขียน แต่กลับใช้นามปากกา “ชาลี” เหมือนกับเขาเอง หนังสือเล่มนั้นถูกตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ที่ปิดตัวไปแล้ว และไม่มีใครรู้จักผู้เขียน

ความสงสัยนำพาให้ชาลีสื่อออกเดินทางเพื่อตามหาคำตอบ เขาออกจากกรุงเทพฯ มุ่งหน้าไปเชียงใหม่ ตามรอยบรรณาธิการ ผ่านบ้านร้างและผู้คนแปลกหน้า จนกระทั่งได้เบาะแสสุดท้ายที่พาเขาไปยังจังหวัดลำปาง ที่นั่น ชาลีสื่อรถคันแรกในชีวิต รถเรโนลต์ R9 สีเขียว และเรียนขับรถจากครูวัยหกสิบปี ด้วยความตั้งใจแน่วแน่ที่จะไปให้ถึงปลายทางที่รออยู่

เมื่อเดินทางถึงลำปางในยามเย็น เขาจอดรถใต้ต้นลำไย ถูกระเป่ากีตาร์ที่อ้อมคอมาให้มา ภายในกระเป่าไม่มีเครื่องดนตรี หากเป็นปืนเรมิงตันพร้อมกระสุนเพียงหนึ่งนัด ชาลีสื่อเข้าไปในบ้านไม้หลังเล็กท่ามกลางลมเย็นและเสียงน้ำไหลแผ่วเบา ก่อนจะพบกับ “ชาลี” อีกคนหนึ่ง ชายผู้มีใบหน้าเหมือนเขาทุกประการ นั่งสูบบุหรี่และเขียนนิยายตอนจบอยู่ข้างโต๊ะ

ทั้งสองสนทนากันราวกับเพื่อนเก่าที่รู้จักกันมานาน พูดถึงความเจ็บปวด ความล้มเหลว และความหมายของการมีชีวิตอยู่ ชาลีผู้เขียนบอกว่า เขาไม่เคยคิดจะฆ่าตัวตาย ขณะที่ชาลีผู้เดินทางกลับเป็นฝ่ายที่พยายามมาแล้วถึงสี่ครั้ง ในที่สุด ชาลีสื่อปืนขึ้นมาเอ่ยเพียงว่า “ได้เวลาแล้ว” เสียงปืนดังขึ้นหนึ่งนัด โลกทั้งใบตกอยู่ในความเงียบงัน และชาลีสื่อจากไป

บทวิจารณ์นวนิยายเรื่อง Champagne Supernova และ การฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของชาลี

Champagne Supernova และการฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของชาลี เป็นนวนิยายที่ถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตของชาลี ชายธรรมดาคนหนึ่งซึ่งทำงานเป็นมนุษย์เงินเดือนในสังคมเมืองร่วมสมัย เขาเป็นบุคคลประเภทที่อาจเลื่อนหายไปท่ามกลางพื้นที่ของสำนักงาน อยู่ในสภาวะก้ำกึ่งระหว่างการมีตัวตนและการไร้ตัวตน ภาวะดังกล่าวสะท้อนความแปลกแยกและการขาดความหมายในการดำรงอยู่ของมนุษย์เมืองได้อย่างชัดเจน ความคิดเรื่องการฆ่าตัวตายของชาลีปรากฏชัดอยู่ในกระแสความคิดของตัวละครอย่างต่อเนื่อง มิได้เกิดขึ้นเฉพาะในช่วงเวลาที่เขาเผชิญความเศร้าหรือความสูญเสีย หากแต่เป็นความคิดที่แฝงอยู่ในชีวิตประจำวัน สะท้อนความเปราะบางทางจิตใจที่ไม่ได้ผูกติดกับเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งโดยตรง

การเลิกรากับแฟนสาวจึงทำหน้าที่เป็นเพียงปัจจัยกระตุ้นทางอารมณ์ที่ซ้ำเติมสภาวะภายในของตัวละคร มากกว่าจะเป็นสาเหตุหลักของความคิดดังกล่าว ผู้เขียนนำเสนอเรื่องราวเหล่านี้ผ่านการดำเนินเรื่องที่ค่อยเป็นค่อยไป โดยให้ความสำคัญกับการสำรวจโลกภายในและสภาวะทางจิตใจของตัวละครเป็นหลัก ภาษาในการเล่าเรื่องเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน แต่แฝงนัยเชิงสัญลักษณ์ ทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการภาพเหตุการณ์และมีส่วนร่วมทางอารมณ์กับตัวละครได้อย่างลึกซึ้ง

ในการวิจารณ์นวนิยายเรื่อง Champagne Supernova และการฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของชาลี ครั้งนี้ ผู้วิจารณ์จะใช้แนวทางทฤษฎีการวิจารณ์โครงเรื่องของนวนิยายใน 6 ด้าน ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับในทางวรรณคดีศึกษา โดยสังเคราะห์จากแนวคิดของ เถกิง พันธุ์เถกิงอมร (2541) ที่เสนอการวิเคราะห์องค์ประกอบของนวนิยายในฐานะโครงสร้างที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และแนวคิดของ ประคอง เจริญจิตรกรรม (2558) ที่เน้นการพิจารณานวนิยายในมิติของความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเนื้อหา และบริบททางสังคม การพิจารณาตามองค์ประกอบดังกล่าวช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ภายในนวนิยาย และทำให้เข้าใจได้อย่างชัดเจนว่านวนิยายเรื่องนี้สะท้อนสภาพชีวิต สังคม และจิตใจของมนุษย์ร่วมสมัยอย่างไร

การวิจารณ์จะพิจารณาองค์ประกอบของนวนิยาย 6 ประการ ได้แก่ 1) ด้านโครงเรื่อง 2) ด้านแก่นเรื่อง 3) ด้านตัวละคร 4) ด้านฉาก 5) ด้านบทสนทนา และ 6) ด้านกลวิธีการแต่งเรื่อง

1. ด้านโครงเรื่อง

นวนิยายเรื่อง “Champagne Supernova และ การฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของชาลี” เป็นนวนิยายที่สะท้อนการใช้ชีวิตซ้ำ ๆ เดิม ๆ ของชาลี ชายหนุ่มที่ใช้ชีวิตธรรมดาในเมืองกรุง พนักงานบริษัทที่ทำงานตำแหน่งเดิมมาแล้ว 8 ปี ไม่มีความตื่นเต้นใด ๆ ในชีวิต พยายามหาวิธีการฆ่าตัวตายแต่ไม่ตายสักที และไม่สามารถอธิบายได้ว่าทำไมตัวเขาไม่ตาย เขาเป็นคนประเภทไม่มีความสามารถพิเศษใด ๆ เป็นผู้ชายที่จืดชืดและการพยายามฆ่าตัวตายของชาลีในทุก ๆ ครั้ง นำไปสู่เรื่องราวต่าง ๆ ว่าในแต่ละครั้งชาลีเลือกใช้ชีวิตในการฆ่าตัวตาย ภายในเรื่องผู้เขียน เขียนนิยายเล่มนี้ได้ดีมาก เข้าใจง่าย มีเนื้อหาที่น่าติดตาม ในการวิจารณ์นวนิยายเรื่อง “Champagne Supernova และ การฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของชาลี” วิจารณ์ตามโครงเรื่องของนวนิยายใน 6 ประเด็น ดังนี้

1.1 การเปิดเรื่อง นวนิยายเรื่อง “Champagne Supernova และ การฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของชาลี” ผู้แต่งเปิดเรื่องมาโดยการบรรยายฉากความสูงของตึกสามชั้นคือความสูงที่ทำให้คนกลัวคำพูดของครูฝึก ร.ด. ที่ชาลีกำลังนึกถึงขณะที่เขากำลังทรงตัวอยู่ที่ขอบคานฟ้าชั้นยี่สิบแปด เพื่อให้ผู้อ่านได้รู้สึกว่าเขากำลังทำอะไรที่ชั้นยี่สิบแปดชวนให้ผู้อ่านได้ติดตามว่าการกระทำเช่นนี้ของชายหนุ่มเขากำลังทำอะไร ดังตัวอย่าง

“ความสูงของตึกสามชั้นคือความสูงที่ทำให้คนกลัวคำพูดของครูฝึก ร.ด. ที่ชาลีกำลังต่อแถวกระโดดหอสองอยู่ ไม่มีคำอธิบายเพิ่มเติม หรือทฤษฎีประกอบ เป็นเพียงประโยคบอกเล่าหนึ่งประโยคที่โดดเด่นจนยากจะระบุได้ว่าคือความเชื่อส่วนบุคคลหรือข้อเท็จจริง” (พิชา รัตนานคร, 2567: บทหน้า)

จากนั้นตัดภาพมาที่ชาลีตั้งใจขึ้นมาที่ชั้นยี่สิบแปดตั้งใจขึ้นมาเพื่อกระโดดตึก และเริ่มนับถอยหลังในใจเพื่อนำไปสู่การฆ่าตัวตายครั้งที่สามของตัวเอง ดังตัวอย่าง

ชาลีตั้งใจขึ้นมาเพื่อกระโดดตึก ชาลีพาตัวเองกลับมาที่ขอบคานฟ้าชั้นยี่สิบแปด และเริ่มนับถอยหลังในใจ 3... 2... 1... (พิชา รัตนานคร, 2567: บทหน้า)

1.2 การดำเนินเรื่อง การดำเนินเรื่องจะดำเนินเรื่องไปตามเวลา การวางแผนอย่างเป็นระเบียบชัดเจน ในช่วงแรกผู้เขียน เล่าถึงพื้นหลัง ความเป็นมาของชาลีเพื่อเป็นการค่อย ๆ เล่าถึงปมการพยายามฆ่าตัวตายของชาลี ในช่วงต่อมาเล่าถึงตัวละครในฐานะพนักงานออฟฟิศ มนุษย์เงินเดือน การใช้ชีวิตที่ธรรมดา ๆ จืดชืดที่สุด เล่าไปเรื่อย ๆ เกี่ยวกับการทำงานของชาลี การใช้ชีวิตเดิม ๆ ของชาลี และเล่าถึงสาเหตุการคิดฆ่าตัวตายของชาลีในแต่ละครั้ง ตั้งแต่ครั้งแรกจนถึงครั้งสุดท้าย

1.3 ภาวะวิกฤต ภาวะวิกฤตภายในเรื่องมีอยู่หลายตอน ยกตัวอย่างเช่น ตอนที่จอยแฟนสาวของชาลีเก็บของทุกอย่างออกจากห้องไป เขาบอกเลิกกัน ทำให้ชาลีคิดอยากฆ่าตัวตาย ซึ่งเป็นการฆ่าตัวตายครั้งที่หนึ่งของชาลีเริ่มขึ้น

ชาลีถูกจอยบอกเลิกในคืนวันศุกร์ บอกเลิกที่ห้อง และจอยขนของออกจากห้องออกไปหมด แล้วที่นี้ก็ไม่เหลือร่องรอยของจอยอีก (พิชา รัตนานคร, 2567: 12)

ชาลีหยิบแอลกอฮอล์มาดื่ม พร้อมกับกรีนยาแก้ปวดเม็ดแรกออกมากิน เขาทำแบบนี้ไปเรื่อย ๆ จบครบ 100 เม็ด (พิชา รัตนานคร, 2567: 97)

ตอนที่ชาลีได้เจอกับขานนพี่ชายของเขาที่ไม่ได้สนิทกัน ขานนมาเพื่อขอต้นมะพร้าวทะเลทราย ซึ่งจอยแฟนเก่าของชาลีได้โทรไปหาขานนเพื่อขอมันคืน

“แฟนเก่าเราโทร.มาหาพี่”

“เธอขอให้พี่ช่วยมาคุยกับเราให้หน่อย เธออยากได้ต้นกระบองเพชรคืน”

“แล้วทำไมจอยไม่บอกผมเอง ทำไมต้องโทร.หาพี่”

“พี่ก็ถามเธอเหมือนกัน มีปัญหาอะไรกันหรือ”

“ไม่มี แค่เลิกกัน จอยย้ายออกไปแล้วเธอไม่ได้เฝ้ากระบองเพชรต้นนั้นไปด้วย”

“นั่นเราก็คืนเธอไปเรื่องจะได้จบ” “ไม่ครับ จอยไม่เอามันแล้ว”

“พี่ก็เพิ่งบอกว่าเธออยากได้คืน”

“นั่นพี่จะบอกเธอว่าเราอยากเก็บไว้ก็แล้วกัน” (พิชา รัตนานคร, 2567: 196-197)

1.4 การคลี่คลายเรื่อง เป็นขั้นตอนที่ดำเนินเรื่องจากการเกิดวิกฤตของเรื่อง หลังจากที่ซาลีจะไม่คืนต้นกระบองเพชรให้กับจอยแพนเก่า ซาลีก็กลับมาที่ห้องพร้อมกับมองต้นกระบองเพชรต้นนั้นที่อยู่หน้าโทรทัศน์ราวสามชั่วโมง และได้พูดคุยกับต้นมะพร้าวทะเลทรายต้นนั้นว่า

“คุณมะพร้าวทะเลทราย... อยู่ไหม” ไร้เสียงตอบรับ ไม่พูด ไม่จา

“ผมซาลีนะ มีเรื่องอยากจะคุยด้วยสักผมด้วยนะถ้าคุณพร้อม” การติดต่อกลับของมะพร้าวทะเลทรายเกิดขึ้นหลังจากนั้นสองวัน ดีสองของคืนวันเสาร์

“นายมีอะไรกับเราหรือ” เสียงมะพร้าวทะเลทรายดังขึ้น “คุณสบายดีไหม” ซาลีถาม

“ก็โอเคดีนะ คุณเปลี่ยนกระถางให้แล้ว รดน้ำตรงเวลา แดดส่องถึง สมบูรณ์พูนสุข”

“คุณชอบที่นี้ไหม” “ก็ไม่ได้ทุกซักร้อนอะไร” “จอยอยากให้คุณคืน” “จั้นหรือ”

“คุณอยากไปอยู่กับจอยไหม” “เธออยู่ที่ไหนตอนนี้” “ไม่รู้สิ ผมไม่ได้ติดต่อกับจอยตั้งนานแล้ว”

“แต่นานเพิ่งบอกว่าเธออยากให้ไปอยู่ด้วย”

“เธอบอกผ่านทางพี่ชายเรา” “นายมีพี่ชาย” “หนึ่งคน” “เราไม่รู้”

“แล้วคุณอยากอยู่ที่นี้ไหม หรืออยากไปอยู่กับจอย”

“พูดตามตรงนะ เราเฉย ๆ เราเป็นแค่ต้นกระบองเพชรไม่เรื่องมาก อยู่ที่ไหนก็ได้ตายที่เราจะไม่ตาย ธรรมชาติสร้างให้เราสนใจแค่นี้ แต่ในฐานะที่นายกำลังตั้งใจจะฆ่าตัวตาย ถ้าเราไปอยู่กับจอยก็น่าจะดีกว่ารีเปล่า” “คุณรู้”

“ก็แน่สิ นายกินยาฆ่าตัวตายต่อหน้าเรานี่ อย่าเข้าใจผิดอยู่กับนายก็โอเคดี เราก็คืนกับที่นี้ แต่ถ้าเราอยู่ที่นี้ก็จะกลายเป็นภาระนายเปล่า ๆ ไม่ใช่หรือ” “ผมขอโทษ”

“ไม่ต้องขอโทษหรอก เราก็แค่ไปอยู่กับจอย ทุกอย่างจะง่ายขึ้นสำหรับนาย”

“คุณจะอยู่กับจอยได้ใช่ไหม” “ไม่ต้องคิดมากนัก นั่นเป็นปัญหาของเรา ไม่ใช่ของนายสักหน่อย”

“ผมขอโทษนะ”

“ไม่ต้องขอโทษ ไม่มีอะไรนายต้องขอโทษเรา ให้นายโชคดีก็แล้วกัน” “คุณก็โชคดี”

เช้าวันจันทร์ ซาลีนำต้นกระบองเพชรต้นจิว ไปให้กับชานตามเวลานัด ก่อนที่บีเอ็มดับเบิลยูจะแล่นจากไปพร้อมกับต้นมะพร้าวทะเลทราย (พิชา รัตนานคร, 2567: 223-228)

1.5 การจบเรื่อง ผู้เขียนเล่าถึงการฆ่าตัวตายของซาลี ที่พยายามฆ่าตัวตายมาทั้งหมดแล้วสี่ครั้ง ครั้งแรกคือการกินยาพร้อมกับแอลกอฮอล์เพื่อหวังให้ตัวเองตาย แต่เขาไม่ตาย ครั้งที่สองคือพยายามผูกคอตายแต่ไม่ตาย ส่วนครั้งที่สามคือกระโดดตึกฆ่าตัวตายแต่เขาก็ยังไม่ตาย และครั้งสุดท้าย เขาเดินทางไปพบ

กับ “ชาลี” อีกคน ที่มีวิธีการฆ่าตัวตายคือ มีปืนหนึ่งกระบอกพร้อมกับกระสุนหนึ่งนัด ผู้เขียนไม่ได้บอกว่าใครตายซึ่งเป็นการทิ้งปริศนาให้กับผู้อ่านได้ขบคิด และเป็นการจบเรื่องแบบปลายเปิด

1.6 ความขัดแย้ง นวนิยายเรื่อง “Champagne Supernova และ การฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของชาลี” มีการนำเสนอความขัดแย้งของตัวละคร ดังนี้

1) **ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์** เช่น ชาลีและชาวนที่ชายของเขา ไม่ค่อยสนิทกัน ไม่ใช่พี่น้องแบบร่วมทุกข์ร่วมสุข พ่อกับแม่แม่ก็เปรียบเทียบกับพี่ชายเสมอ ความสัมพันธ์ระหว่างชาลีกับชาวนเป็นเหมือนลูกคนเดียวสองคน ที่บังเอิญต้องมาใช้พ่อแม่ร่วมกันเท่านั้น ห่างเหินกันในแบบนั้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะความแตกต่างระหว่างสองพี่น้องที่แม่ จะถูกเลี้ยงดูมาด้วยกรอบเดียวกัน ชุดความคิดเดียวกันจากบ้าน หลังเดียวกัน แต่ผลลัพธ์ที่ได้กลับออกมาคนละเรื่องละราว (พิชา รัตนานคร, 2567: 15)

2) **ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับตนเอง** เช่น ชาลีสะดุ้งตื่นจากฝันแปลก ๆ และกำลังมึนงงกับเรื่องราวที่ผู้ตรวจหาเขาขึ้นจากห้วงนิทราไม่ก็ชั่วโมงหลังเข้านอน เขากำลังถูกตามล่าอยู่ในฉากที่เหมือนหนังขอมบัสต์เรื่อง เขาหันปากกระบอกปืนเข้าตัวเองแล้วก็นำลงไปอมท่อเหล็กที่เย็น ทว่ากระสุนนัดสุดท้ายนั้นกลับฆ่าชาลีไม่ได้ เขาไม่ตายแม้ว่าทำยทอยถูกระเบิดจนแหลก ชาลียังไม่ตาย ไม่เจ็บ ไม่ปวด ไม่มีความรู้สึกใด ๆ และสิ่งที่ทำให้เขาคงใจมากที่สุดคือคำเฉลยเงาของพวกนั้น มันคือตัวเขาเอง ชาลีถูกตามล่าโดยฝูงของชาลี (พิชา รัตนานคร, 2567: 70-71)

2. ด้านแก่นเรื่อง

แก่นเรื่องของ นวนิยายเรื่อง “Champagne Supernova และ การฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของชาลี” นำเสนอให้เห็นถึงการต่อสู้กับภาวะความสิ้นหวังในชีวิตของตัวละครตัวหนึ่งที่เป็นตัวแทนของมนุษย์ จนนำไปสู่การค้นหาทางออกที่ดีที่สุด คือ การฆ่าตัวตาย

3. ด้านตัวละคร

ชาลี พนักงานบริษัทธรรมดา ๆ ตำแหน่งพนักงานทำเอกสารฝ่ายขาย เขาพยายามฆ่าตัวตายมาทั้งหมดสี่ครั้ง เขาเป็นผู้ชายที่จิตใจดี ขนชั้นกลางไม่ค่อยมีอะไรตื่นเต้นเกี่ยวกับชีวิต

ชีวิตของชาลีมีมนุษย์เงินเดือนธรรมดา ๆ อายุงานแปดปี ทำงานในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง มีพี่น้องสองคน ชาลีไม่เคยเป็นตัวของตัวเอง เขาดำรงชีวิตอยู่ด้วยการตามคนอื่น ไม่มีความมั่นใจในตัวเอง (พิชา รัตนานคร, 2567: 14)

ชาลี นักเขียนนิยาย อาศัยอยู่ที่อำเภอเล็ก ๆ ในจังหวัดลำปาง เป็นชาลีอีกคน ที่ชาลีตามหาเพื่อถามความจริงว่าใครคือชาลีตัวจริง ใครคือชาลีตัวปลอม

ชาลี... ไม่มีคำจำกัดความใดอื่นได้นอกจากนี้ ชาลีโดยไม่ต้องสงสัย ทุกสิ่งที่เขาส่งต่อไปยังสมอญยืนย่น ว่านั่นคือใบหน้าเดียวกับที่เขาเห็นในกระจกทุกครั้งเวลาแปรงฟัน หรือเดินผ่าน ไม่ใช่ใครอื่น และนี่อาจเป็นใครอื่น ลักษณะทาง กายภาพครบถ้วนของความเป็นชาลี และยืนย่นแสงอยู่บนพื้น หน้าบันใดมองมายังชาลีที่กำลังนั่งลูบแมวอยู่บนตัก วินาทีนั้นสรรพสิ่งหยุดนิ่ง คล้ายห้วงสุญญากาศของเวลา เสียงถูกดูดหายไปไม่มีเสียงใดเหลืออีกในบรรยากาศนั้นกระทั่งเสียง ลมหายใจ หรือเสียงเต้นของหัวใจ ทุกอย่างค้างกับที่ราวกับกำลัง มองภาพถ่ายที่เต็มไปด้วยเรื่องราว แสงเงา อารมณ์ และความ รู้สึก ทุกอย่าง

ยกเว้นแค่การเคลื่อนไหวขยับ มองกันแบบนี้ไปชั่ววินาที สองชาลิมองกันอยู่เช่นนั้นราวกับถูกสาปให้ต้องนั่งค้ำ (พิชา รัตนานคร, 2567: 337)

จอย แพนเก่าชาลี อดีตคนรักของชาลี ที่ทำงานที่บริษัทเดียวกัน แต่อยู่คนละแผนก เคยอาศัยอยู่ด้วยกันที่คอนโดของชาลี แต่เมื่อเลิกรักกันไปจอยก็ลาออกจากบริษัทและย้ายของออกจากคอนโดของชาลี

จอยทำงานอยู่บริษัทเดียวกับชาลี จอยทำแผนกการเงิน คบหากับชาลีเป็นเวลา 7 ปี อาศัยอยู่ด้วยกันที่คอนโด กินข้าวด้วยกัน กลับบ้านพร้อมกัน แต่กาลเวลาก็พาทั้งสองมาถึงจุดที่ต้องเลิกรักกัน (พิชา รัตนานคร, 2567: 20)

คมสัน เพื่อนที่ทำงานของชาลี เป็นคนอารมณ์ดี เฮฮา ชอบเข้าสังคม ในบริษัทคมสันถือว่าเป็นพนักงานขายที่ทำยอดได้ดีที่สุด

คมสันเป็นพนักงานขายรุ่นราวคราวเดียวกับชาลี พวกเขาสองคนทำงานด้วยกัน คมสันคือเพื่อนคนเดียวที่เป็นเพื่อนกับชาลี (พิชา รัตนานคร, 2567: 37)

ชานน พี่ชายของชาลี เป็นพี่ชายที่ชาลีไม่เคยสนิทกัน ไม่มีความหวังดีซึ่งกันและกัน

ชานน อายุห่างกันกับชาลีสามปี ไม่สนิทกันตั้งแต่จำความได้ แม้จะโตมาด้วยกัน เรียนโรงเรียนเดียวกัน แต่ก็เหมือนอยู่กันในโลกคนละใบ ไม่ใช่ไม่ถูกกันแค่ไม่สนิท ไม่ใช่พี่น้องแบบที่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ด้วยกัน แลกเปลี่ยนความลับกัน แกล้งกัน ต่อยตีกัน ปรับทุกข์กัน เล่นเกมด้วยกัน ตั้งวงดนตรีด้วยกัน หรือกระทั่งกินเหล้าด้วยกัน ความสัมพันธ์ระหว่างชาลีกับชานนเป็นเหมือนลูกคนเดียวสองคน ที่บังเอิญต้องมาใช้พ่อแม่ร่วมกันเท่านั้น ห่างเหินกันในแบบนั้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะความแตกต่างระหว่างสองพี่น้องที่แม้จะถูกเลี้ยงดูมาด้วยกรอบเดียวกัน ชุดความคิดเดียวกันจากบ้าน หลังเดียวกัน แต่ผลลัพธ์ที่ได้กลับออกมาคนละเรื่องละราว (พิชา รัตนานคร, 2567: 15)

อังเดร ฝรั่งเศสชาวอเมริกันเชื้อสายรัสเซีย พนักงานบริษัทเดียวกับชาลี เขาทำตำแหน่งดูแลระบบเน็ตเวิร์กของบริษัทนี้ อังเดรพบกับชาลีตอนที่เขาแวนควอยในบริษัท และหลังจากนั้นเขาก็ได้พบกับชาลีบ่อย ๆ

อังเดรฝรั่งเศสชาวอเมริกันเชื้อสายรัสเซีย เข้ามาทำงานในประเทศไทยผ่านคนรู้จักที่เรียกว่าหน้านาย นับจากการฆ่าตัวตายครั้งที่สองของชาลีล้มเหลวชาลีก็พบกับอังเดรอีกหลายหน ราวกับกฎแรงดึงดูดหลังการได้รู้จักใครสักคนไม่ได้นัดหมาย แต่หากวันไหนที่ชาลีเลิกงานดึก อังเดรก็จะ บังเอิญเข้ามาทำงานพอดิบพอดี (พิชา รัตนานคร, 2567: 184)

4. ด้านฉาก

นวนิยายเรื่อง *Champagne Supernova* และการฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของชาลี ให้ความสำคัญกับการสร้างฉากในฐานะองค์ประกอบที่มีได้ทำหน้าที่เป็นเพียงพื้นหลังของเหตุการณ์ หากแต่เป็นพื้นที่สะท้อนสภาวะภายใน ความคิด และอารมณ์ของตัวละครหลักอย่างชาลีอย่างแนบแน่น ฉากแต่ละฉากถูกออกแบบให้สัมพันธ์กับสภาวะทางจิตใจของตัวละครในช่วงเวลานั้น ๆ และช่วยขับเน้นประเด็นเรื่องความแปลกแยก ความว่างเปล่า และการแสวงหาความหมายของการดำรงอยู่

ฉากที่บรรยายถึงบริษัทที่ทำงานของชาลี

อาคารยี่สิบแปดชั้น ชาลีทำงานที่ชั้นเก้า ปีกซ้ายคือแผนกฝ่ายขาย ส่วนปีกขวา คือแผนกฝ่ายการเงิน ปีกขวาก็คือปีกซ้ายที่อยู่กันคนละด้านของชั้น กั้นกลาง ด้วยคอร์ทขนาดเล็ก ตู้กดน้ำ และเครื่องถ่ายเอกสาร นอกจากคนทำงานแล้วที่เหลือก็ไม่มีอะไรต่างกันเลย ถอดแบบกันมาอย่าง สมมาตรจนยากจะบอกได้ว่าฝั่งไหนลอกฝั่งไหน ไม่ว่าจะฝั่งทางเดิน ฝั่งที่นั่ง บอร์ดประชาสัมพันธ์ กระทั่งรอยตำหนิข้างผนัง (พิชา รัตนานคร, 2567: 45)

ฉากที่บรรยายถึงบริษัทที่ทำงานของชาลีเป็นภาพแทนของระบบงานในสังคมเมืองร่วมสมัย อาคารสำนักงานสูงยี่สิบแปดชั้นที่มีการจัดผังพื้นที่อย่างสมมาตร ทั้งแผนกฝ่ายขายและแผนกการเงินที่ “ถอดแบบกันมาอย่างสมมาตรจนยากจะบอกได้ว่าฝั่งไหนลอกฝั่งไหน” (พิชา รัตนานคร, 2567: 45) สะท้อนความเป็นระบบซ้ำซากและไร้เอกลักษณ์ของชีวิตการทำงาน ฉากนี้สัมพันธ์โดยตรงกับความรู้สึกของชาลีที่มองตนเองเป็นเพียงฟันเฟืองหนึ่งในองค์กร ผู้คนในที่ทำงานจึงแทบไม่แตกต่างจากสิ่งปลูกสร้างหรือเครื่องใช้สำนักงาน ความเป็นมนุษย์ถูกลดทอนเหลือเพียงบทบาทหน้าที่ ส่งผลให้ชาลีรู้สึกก้ำกึ่งระหว่างการมีตัวตนและการไร้ตัวตน อันเป็นพื้นฐานของความว่างเปล่าทางจิตใจที่นำไปสู่ความคิดเรื่องความตาย

ฉากห้องนอนของชาลี

ห้องขนาดสามสิบตารางเมตร ห้องนอนของเขาเป็นห้องเล็ก ๆ ที่กินพื้นที่หนึ่งในสามจากสามสิบตารางเมตรของทั้งหมด มันกว้างแค่พอวางเตียงหกฟุต หนึ่งหลังแล้วจะยังเหลือที่ว่างให้เดินเปียดได้ อีกนิดหน่อย หัวเตียง เป็นผนังเปล่า ปลายเตียงเป็นตู้เสื้อผ้าแบบปิดอินที่ดีไซน์กลมกลืนไปกับเฟอร์นิเจอร์ชิ้นอื่นของห้อง นัยว่าได้มาจากซัพพลายเออร์ เจ้าเดียวกัน มันกลมมากกับห้อง ลายไม้สีอ่อนเข้ากับตัวเตียงและ โต๊ะเล็ก ด้านในจะมีเสื้อผ้าของเขาแขวนอยู่กระจัดกระจายบนราว ส่วนด้านนอกไม่มีอะไรให้มอง นอกจากลวดลายของแผ่นไม้ที่จำลอง บนกระดานแปะแผ่นปาร์ติเกิลบอร์ดเพื่อให้ความรู้สึกของการทำ มาจากไม้ ถัดจากตู้เป็นโต๊ะหนึ่งตัว จอยเคยใช้งานมันเป็นโต๊ะ เครื่องแต่งสำหรับแต่งหน้า แต่หลังการจากไปของเธอ มันถูกใช้ เป็นที่วางของสัพเพเหระที่ชาลียังตัดสินใจไม่ได้ว่าจะไปอยู่ ตรงไหน บนนั้นเลยเป็นแผ่นดีวีดี กระเป๋า กล่องฮาร์ดแวร์อะไรสักอย่างที่ต้องเก็บไว้ใช้สำหรับการเคลมประกันหนึ่งปี ปีกเอกสารธนาคาร รายงานรายสามเดือนของกองทุนลดหย่อนภาษีใบเสร็จ (พิชา รัตนานคร, 2567: 165)

ในทำนองเดียวกัน ฉากห้องนอนของชาลี ซึ่งมีพื้นที่จำกัดและเต็มไปด้วยข้าวของที่ถูกจัดวางอย่างไร้ระเบียบหลังการจากไปของจอย สะท้อนสภาพจิตใจที่สับสนและไร้การจัดการของตัวละคร ห้องที่ควรเป็นพื้นที่พักผ่อนกลับกลายเป็นที่เก็บสะสมสิ่งของสัพเพเหระ เอกสาร และของใช้ที่ “ชาลียังตัดสินใจไม่ได้ว่าจะไปอยู่ตรงไหน” (พิชา รัตนานคร, 2567: 165) ลักษณะดังกล่าวสัมพันธ์กับภาวะลังเลและไม่สามารถตัดสินใจต่อชีวิตของชาลีได้อย่างชัดเจน ห้องนอนจึงมิได้เป็นพื้นที่ปลอดภัย หากแต่เป็นพื้นที่ที่ตอกย้ำความโดดเดี่ยวและความสูญเสียทางอารมณ์

ฉากตาดฟ้าของอาคารสำนักงานซึ่งเป็นสถานที่ที่ชาลีพยายามกระโดดตึกฆ่าตัวตายครั้งที่สาม

ชาลีเปิดประตูบานนั้นออกแล้วเดินขึ้นบันไดลิบเจ็ดชั้น ไปสู่ตาดฟ้า บันไดลิบเจ็ดชั้นสู่ความตาย... อย่างก้าวค้อยเป็นค้อยไป ไม่รีบร้อนแต่เหยียบลงไปแต่ละชั้น ด้วยความหนักแน่นมั่นคงทั้งลิบเจ็ดก้าวจนมาถึงประตูบานสุดท้าย ที่เปิดออกยังตาดฟ้า ลมเย็นของกรุงเทพมหานครที่สูงยี่สิบแปดชั้นพัดเข้ามา ต้อนรับมันเย็นชื่นสำหรับความตาย ชาลีฝายมือรับลมนี้มันก็กลิ่นอ่อน ๆ ที่บอกไม่ถูกว่ามันคือความหอมหรือความเหม็น แต่ชาลี คุ่นเคยกับกลิ่นนี้ มันคือกลิ่นของกรุงเทพฯ (พิชา รัตนานคร, 2567: 232)

ฉากตาดฟ้าของอาคารสำนักงานซึ่งเป็นสถานที่ที่ชาลีพยายามกระโดดตึกฆ่าตัวตายครั้งที่สาม มีนัยเชิงสัญลักษณ์อย่างเด่นชัด การก้าวขึ้นบันได “ลิบเจ็ดชั้นสู่ความตาย” (พิชา รัตนานคร, 2567: 232) แสดงถึงการตัดสินใจที่ค่อยเป็นค่อยไปและความแน่วแน่ของตัวละคร ฉากนี้สะท้อนสภาวะจิตใจของชาลีที่ไม่ได้อยู่ในอารมณ์ฉุนเฉียวหรือสับสน หากแต่เป็นความว่างเปล่าและการยอมรับชะตากรรมอย่างสงบ ลมเย็นและกลิ่นของกรุงเทพฯ ที่ชาลีคุ้นเคย ยิ่งตอกย้ำว่าความตายสำหรับเขาไม่ได้เป็นสิ่งที่น่าหวาดกลัว หากเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเมืองที่เขาอาศัยอยู่มาโดยตลอด

ฉากที่บรรยายถึงสวนสัตว์เชียงใหม่

สวนสัตว์เชียงใหม่ในวันและเวลาที่ชาลีไปถึงนั้นเงียบเหงา นักท่องเที่ยวบางตาจนเกือบร้าง ไม่ครึกครื้นพลุกพล่านแต่ดูสงบสุขสมกับเป็นถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่า ชาลีเดินเวียนขวาไปตามเส้นทางเดินรอบสวนสัตว์ตามลำพัง ผ่านเหล่าสรรพสัตว์นานาชาติ โดยไม่ได้ให้ความสนใจต่อสัตว์ชนิดใดเป็นพิเศษ สัตว์ก็คือสัตว์ ลิงมีชีวิตร่วมโลกกับเขาที่อาจต้องการเวลาพักผ่อนอยู่ในห้องส่วนตัว โดยไม่ประสงค์ให้มีใครมาคอยต่อมมอง วันร้างนักท่องเที่ยวเช่นนี้อาจเป็นวันหยุดของพวกมัน ช่วงเวลาที่จะได้นอนเอกเขนก ทำตัวตามสบาย ไม่ต้องสนภาพลักษณ์การเป็นสัตว์ในสวนสัตว์ ให้ใครต้องผิดหวัง ลิงโตได้พักจากการเป็นเจ้าป่าผู้นำเกรงขาม เหลือสถานะเพียงการเป็นสัตว์ตระกูลแมวที่อยากจะนอนหงาย ผึ่งพุง เล่นกับกิ่งไม้ไหวลั่นวันไร้สาระ แต่ชาลียังคิดว่านอกเวลางาน ไม่ว่าสิ่งมีชีวิตใดก็พึงมีเวลาส่วนตัวที่ไม่ควรถูกรบกวน (พิชา รัตนานคร, 2567: 318)

เมื่อเรื่องราวเคลื่อนย้ายออกจากกรุงเทพฯ ไปยังสวนสัตว์เชียงใหม่ ฉากดังกล่าวกลับมีบรรยากาศเงียบสงบและร้างผู้คน แตกต่างจากความอัดอั้นของเมืองหลวง สวนสัตว์ในวันที่ร้านนักท่องเที่ยวเปิดพื้นที่ให้ชาลีได้ใคร่ครวญถึงการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ที่ “นอกเวลางาน ไม่ว่าสิ่งมีชีวิตใดก็พึงมีเวลาส่วนตัวที่ไม่ควรถูกรบกวน” (พิชา รัตนานคร, 2567: 318) ฉากนี้สะท้อนความคิดของชาลีที่เริ่มตั้งคำถามต่อบทบาทและหน้าที่ที่สังคมกำหนดให้มนุษย์ รวมถึงความปรารถนาอย่างเงียบ ๆ ที่จะหลีกเลี่ยงจากการถูกจ้องมองและคาดหวัง

ฉากที่บรรยายถึงบ้านของชาลีอีกคนที่จังหวัดลำปาง

บ้านไม้ยกสูง ด้านล่างเป็นลานดินที่มีสกอตเตอร์เวสป่าเอียงจอดอยู่หนึ่งคัน ชาลีเดินเข้าไปยังใต้ถุนนั้น และมองสำรวจมันอย่างพิถีพิถัน แก้วไม่รับแขกหนึ่งชุด ดีไซน์เรียบ ๆ จากผลงานของช่างฝีมือหมู่บ้านตั้งอยู่ใกล้เตี้ยเตี้ยเข้าชุด บนนั้นมีหนังสือสองสามเล่ม วางเรียงสั้นหนึ่งเล่มเป็นรวมคำจารึกของรพินทรนาถ ฐาคุรุ หนังสือที่เขาเคยเห็นตามร้านหนังสือแต่ไม่เคยคิดอ่าน กระทั่งต่อให้เป็นหนังสือเล่มเดียวที่มีในห้องน้ำยามปวดหนักก็ไม่เคยคิด จะอ่าน รพินทรนาถ ฐาคุรุ ถูกค้นหน้าด้วยใบจากแห้งกรอบแกรบ ที่นี้สงบและลมเย็น ธารน้ำไหลเรื่อยอีกฝั่งเป็นพงรกเรือ ของหญ้าและต้นไม้ที่ขึ้นสะเปะสะปะ มองตรงเลยลานใต้ถุนออกไป ก็เป็นต้นไม้ชาลีไม่รู้ว่ามันคือต้นอะไรบ้างแต่มันคือต้นไม้จำนวนมาก คละใบคละพันธ์ขึ้นอย่างตามใจชอบจนร่มรื่น และเงียบสงัดจน หากไม่นับเสียงเพลงที่ดังแว่วมาจากด้านบน จะยินเสียงลง ใบไม้ไหว เสียงนก เสียงไก่ และเสียงของสรรพสิ่ง (พิชา รัตนานคร, 2567: 334-335)

ท้ายที่สุด ฉากบ้านไม้ยกสูงของ “ชาลีอีกคนหนึ่ง” ที่จังหวัดลำปาง เป็นฉากที่มีความสำคัญเชิงสัญลักษณ์สูงสุด บ้านที่เงียบสงบ รายล้อมด้วยธรรมชาติ เสียงน้ำไหล เสียงใบไม้ และเสียงของสรรพสิ่งสร้างบรรยากาศที่ตรงกันข้ามกับชีวิตเมืองอย่างสิ้นเชิง ฉากนี้สัมพันธ์กับการเผชิญหน้าภายในจิตใจของชาลีเมื่อเขาต้องเผชิญกับตัวตนอีกด้านหนึ่งของตนเอง บ้านหลังนี้จึงมิได้เป็นเพียงสถานที่ทางกายภาพ หากแต่เป็นพื้นที่เชิงจิตวิญญาณที่เปิดโอกาสให้ชาลีทบทวนความหมายของชีวิต การมีอยู่ และการเลือกจบชีวิตของตนเอง

กล่าวโดยสรุป ฉากในนวนิยายเรื่องนี้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดสภาวะภายในของตัวละครชาลี แต่ละฉากมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความคิด อารมณ์ และพัฒนาการทางจิตใจของตัวละคร ช่วยเสริมให้ประเด็นเรื่องความโดดเดี่ยว ความแปลกแยก และการแสวงหาความหมายของการดำรงอยู่ปรากฏอย่างชัดเจนและลุ่มลึกในเชิงวรรณศิลป์

5. ด้านบทสนทนา

การสร้างบทสนทนาเพื่อดำเนินเรื่อง เป็นการสร้างบทสนทนาเพื่อให้รายละเอียดของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในเรื่อง และเพื่อเพิ่มอรรถรสในการอ่านของผู้อ่านให้เกิดความรู้สึกนึกคิด เข้าใจในตัวละคร เข้าใจ ในเนื้อเรื่องยิ่งขึ้น นวนิยายเรื่อง “Champagne Supernova และ การฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของ ชาลี” ผู้เขียนได้ใช้บทสนทนาที่สื่อถึงอารมณ์ความคิด และทัศนคติของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านเข้าใจและสนุกไปกับเรื่องราวมากขึ้น

จากเรื่องมีบทสนทนาที่แสดงออกถึงการแนะนำการฆ่าตัวตาย ดังบทสนทনারะหว่างชาลีกับอังเดร กล่าวว่

“ช่วงนี้คุณชาลียังฆ่าตัวตายอยู่ไหม” อังเดรถามขึ้นมาใน ตาเดินของชาลีที่กำลังครุ่นคิด
“ก็ไม่ค่อย” “ทำไม่ล่ะ” “ก็คราวที่แล้วมันไม่ตาย ก็เลยยังไม่ได้ทำอีก”
“แต่ยังไม่ได้เลิก” “ก็ยังไม่” “แล้วจะทำอีกเมื่อไหร่”
“ไม่รู้เหมือนกัน อาจจะรอให้รู้ก่อนว่าทำไมครั้งที่แล้วผมถึง ไม่ตาย ไม่งั้นก็เสียเที่ยวเปล่าๆ” “เจื่อนไม่แน่”

ชาลีส่ายหัว พลังถอยโคนที่ผูกเบี่ยงข้างหน้าเพื่อเปิดทาง อังเดรยิ้มให้คำตอบของชาลีก่อนจะดันเบี่ยงขึ้นมาบังคับ แลกกับเบี่ยงหน้าโคนได้หนึ่งตัว แลกกันหนึ่งต่อหนึ่ง แต่มันมีผล ให้หมากขาวของชาลีเสียกระบวนแบบที่เขาคาดไม่ถึง “ลองยิงตัวตายไหม” “ไม่มีปืน” “ถ้ามีปืนจะลองไหม” “ไม่รู้สิ” “ถ้ายิงถูกที่นั่นเดียวตายแน่นอน” “ก็น่าจะ แต่ผมยิงปืนไม่เป็น”

ไม่ยากหรอกมั้งคุณชาลี แค่เอาให้พอยิงตัวเองตายได้ ไม่ต้องเป็นถึงขั้นมีออซิฟรอก” “เจ็บนะ” “งั้นลองรมควันในรถไหม” “ไม่มีรถ” “ซื้อสักคันสิ”

“ไม่รู้จะกู้ผ่านหรือเปล่า มีหนี้ก้อนโตอยู่อีกก้อนยังไม่หมดเลยแล้วแถมซื้อมาก็ไม่รู้จะขับไปไหนด้วย” “ก็หารถมือสองสิ ราคาไม่แพงมาก” “ผมดูรถไม่เป็น”

“ไม่งั้นก็เช่ารถใหม่ละ เช่าวันนึง ไม่น่าจะมีปัญหา”

“ไม่ล่ะ รถเช่าเขามา คนอื่นเดือดร้อน” อังเดรเกาหัวให้กับข้อจำกัดของชาลี (พิชา รัตนานคร, 2567: 206-207)

จากเรื่องมีบทสนทนาที่แสดงออกถึงความห่วงใย ดังบทสนทনারะหว่างชาลีกับจอย เด็กสาววัย 17 ที่กล่าวว่า

“หน้าผมมีอะไรติดงั้นหรือ” ชาลีถามจอยขึ้นมา เด็กสาวกินเนื้อที่สุกแล้วเข้าไปสามชิ้นก่อนจะถามกลับ “พี่โอเค” “ก็โอเค” ชาลีไม่รู้ว่โอเคในคำถามนั้นหมายถึงเนื้อย่าง น้ำจิ้มหรือว่อะไร แต่หากกล่าวรวม ๆ แล้วเขาก็โอเคดี หมูกระทะ ร้านนี้ก็ด้วยเช่นกัน

“หนูว่าพี่ไม่โอเค” จอยแย้ง และคืบเนื้อให้ชาลี “ผมไม่โอเคอะไรหรือ”

“หนูจะไปรู้พี่หรือว่พี่ไม่โอเคเรื่องอะไร หนูแค่ดูแลว่รู้สิว่พี่กำลังไม่โอเค เหมือนคนคิดอะไรไม่ตกอยู่ตลอดเวลา จริง ๆ ก็ตั้งแต่ครั้งก่อนที่หนูเจอพี่แล้วละ”

“มันดูง่ายขนาดนั้นเลยหรือ” “พี่ไม่ได้ขับซ็อนอะไรขนาดนั้นหรอก มองก็เห็นแล้ว”

ชาลีส่องใบหน้าตัวเองกับกาน้ำชุปว่มันเห็นได้ชัดแจ้ง อย่างที่เด็กสาวว่ไว้ ไม่เห็นสแตนเลสแป้นคราบมันกว่า จะสะท่อนสิ่งใด เขาเห็นแค่ว่าใบหน้าโย้เย้นามธรรมนั้น

“แล้วพี่ไม่โอเคจริงหรือเปลว่ะ” แล้วกาน้ำชุปก็ถูกเด็กสาวหยิบขึ้นมาเทน้ำลงช่องน้ำชุปที่แห้งเหือด กระทะร้อนจัด พอโดนน้ำหยดลงไปก็เกิดเป็นควัน คลุ้งโขมงขึ้นมา จอยและผมสิควันบุหรีของ

เธอกลืนหายใจใน “อย่าฆ่าตัวตายล่ะ” จอยมองหน้าซาลีหลังจากควันจางลงไปแล้ว (การฆ่าตัวตายครั้งที่สามของซาลี, (พิชา รัตนานคร, 2567: 211)

6. กลวิธีในการแต่ง

ผู้เขียนเล่าเรื่องโดยใช้วิธีการเล่าเรื่องที่หลากหลายผ่านละครหลัก และตัวละครรองในเรื่อง การดำเนินเรื่องตัวละครมีความสำคัญอย่างมาก และความรู้สึกนึกคิดภายในใจของตัวละคร มีการใช้บทสนทนา ระหว่างตัวละครในการดำเนินเรื่อง มีทั้งเรื่องที่เหนือจินตนาการที่คนสามารถคุยกับต้นไม้ได้ เรื่องไสยศาสตร์ ผู้เขียน เขียนได้อย่างรัดกุม โคร่งเรื่อง ตัวละคร ฉาก และองค์ประกอบอื่น ๆ และในตอนสุดท้ายมีการคลี่คลาย ทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ และเกิดความเพลิดเพลินในการอ่านมากยิ่งขึ้น

สรุป

นวนิยายเรื่อง *Champagne Supernova* และการฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของซาลี ของพิชา รัตนานคร ถ่ายทอดภาพชีวิตของชายคนหนึ่งซึ่งดำรงอยู่ในความธรรมดาและความซ้ำซากของชีวิตมนุษย์เงินเดือน ซาลีไม่ได้เผชิญปัญหาเฉพาะหน้าที่รุนแรง หากแต่ค่อย ๆ ถูกความว่างเปล่า ความเบื่อหน่าย และการขาดความหมายในการดำรงอยู่กัดกร่อนจิตใจ จนนำไปสู่ความคิดและความพยายามฆ่าตัวตายซ้ำแล้วซ้ำเล่า นวนิยายจึงสะท้อนให้เห็นว่า วิกฤตทางจิตใจของมนุษย์มิได้เกิดจากเหตุการณ์รุนแรงเพียงอย่างเดียว หากอาจเกิดจากการสะสมของความรู้สึกไร้คุณค่าและความโดดเดี่ยวในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ เรื่องราวยังชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวหรือการมีคนที่ใกล้ชิด ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นพื้นที่ปลอดภัยทางจิตใจสำหรับทุกคนเสมอไป ซาลีจึงกลายเป็นภาพแทนของคนธรรมดาในสังคมร่วมสมัยที่ต้องเผชิญกับความเปราะบางทางอารมณ์อย่างเงียบงัน นวนิยายเรื่องนี้จึงมิได้เสนอการฆ่าตัวตายในฐานะทางออก หากแต่ตั้งคำถามต่อสังคมและผู้อ่านถึงความหมายของการมีชีวิตอยู่ การรับฟัง และการมองเห็นความทุกข์ของมนุษย์ที่อาจซ่อนอยู่ภายใต้ความปกติธรรมดา

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2567). รายงานสถานการณ์การฆ่าตัวตายในประเทศไทย ปีงบประมาณ 2566. สืบค้นจาก

https://suicide.dmh.go.th/news/view.asp?id=92&utm_source=chatgpt.com

เถกิง พันธุ์เถกิงอมร. (2541). นวนิยายและเรื่องสั้น การศึกษาเชิงวิเคราะห์และวิจารณ์. คณะมนุษยศาสตร์

และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา

ประคอง เจริญจิตรกรรม (2558). หลักการเขียนวิจารณ์วรรณกรรม. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิชา รัตนานคร. (2566). CHAMPAGNE SUPERNOVA และการฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของซาลี. สำนักพิมพ์ จงสว่าง.

อาทิตย์ ศรีจันทร์. (5 พฤษภาคม 2567). *Champagne supernova และการฆ่าตัวตายครั้งสุดท้ายของซาลี*: ความตายชนชั้นกลางและความเป็นเหตุเป็นผล. สืบค้นจาก

https://www.the101.world/champagne-supernova-and-charlies-final-suicide/?utm_source=chatgpt.com

Abrams, M. H. (1953). *The Mirror and the Lamp: Romantic Theory and the Critical Tradition*. Oxford University Press.

CP All. (2567). ประกาศผลรางวัล “เซเวนบุ้คอวอร์ด” ครั้งที่ 21 ประจำปี 2567. สืบค้นจาก

<https://www.cpall.co.th/news/organization/21st-seven-book-awards-2024>

WHO. (2024, September 10). *Suicide prevention in Thailand: A whole-of-society approach*.

สืบค้นจาก https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/suicide-prevention-in-thailand--a-whole-of-society-approach?utm_source=chatgpt.com

WHO. (2025, March 25). *Suicide – Fact sheet (สถิติโลกและสาเหตุการตายในวัยรุ่น 15–29 ปี)*. สืบค้น

จาก https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/suicide?utm_source=chatgpt.com

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ
วารสารเมธีวิจัย
(Savant Journal of Social Sciences)

วารสารเมธีวิจัย Savant Journal of Social Sciences ศูนย์ส่งเสริมการศึกษามูลนิธิ วัดป่าชยวัน ศรีจารุเมธีญาณอุบลมภ์ มีนโยบายในการส่งเสริม เผยแพร่ผลงานวิชาการ และงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมด้านสาขาปรัชญา ศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนศึกษา พัฒนาสังคม การศึกษาการบริหารการศึกษา ภาษา วรรณกรรม และสหวิทยาการ กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน (ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน, ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน, ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม, ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม และฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม) โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 5 ประเภท คือ บทความพิเศษ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ และปกิณกะ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องมีการ งานทบทวนความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาลงวารสารใด ๆ การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

สถานที่ติดต่อและการสมัครสมาชิก

วารสารเมธีวิจัย Savant Journal of Social Sciences
ศูนย์ส่งเสริมการศึกษา มูลนิธิวัดป่าชยวัน ศรีจารุเมธีญาณอุบลมภ์
เลขที่ 555/4 หมู่ที่ 11 ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000
E-mail: chakree_2532@hotmail.com
บรรณาธิการ อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ โทรศัพท์ 080 – 7506846

ส่วนที่ 1 ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารเมธีวิจัย ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำราหนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิเคราะห์ เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำรา หรือหนังสือใหม่ที่ น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติ และระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารเมธีวิจัย ต้องผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ https://so16.tci-thaijo.org/index.php/SJ_SS และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 14 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A 4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12 หน้ากระดาษพิมพ์ (A 4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind peer review)

ส่วนที่ 2 บทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการ ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และ **ให้มีเพียง 3 ส่วนเท่านั้น คือ**

1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)

3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

ส่วนที่ 3 เนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 **บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 **วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)** เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่า จะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 **วิธีดำเนินการวิจัย (Methods)** เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือ แผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลายโดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียน

อ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษพร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุล และชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อย่อของวารสาร. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง. ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 6 คน ให้ใส่รายชื่อผู้เขียนคนแรก แล้วตามด้วยคำว่า “และคณะ” หรือ “et al.”

2. หนังสือ

ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุล และชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อหนังสือ. สำนักพิมพ์. เมืองที่พิมพ์ : เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง.

3. รายงานการประชุมและสัมมนา

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วัน เดือน ปีที่จัด : สถานที่จัด : สำนักพิมพ์ หรือผู้จัดพิมพ์. เลขหน้า.

4. วิทยานิพนธ์/ ดุษฎีนิพนธ์/ สารนิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ระดับวิทยานิพนธ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา.

5. บทความในหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียน. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อหนังสือพิมพ์. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง.

6. สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์. วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์. ตำแหน่ง (ถ้ามี).

7. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อเว็บไซต์. วัน เดือน ปีที่สืบค้น. ได้มาจาก ชื่อ website.

ส่วนที่ 4 ภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

กำหนดการออกวารสาร

ตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

ตัวอย่างรูปแบบการเขียนบทความวิจัย

ชื่อเรื่องไทย

Title

¹ผู้เขียน และ ²ผู้เขียน

¹Author and ²Author

สังกัด (คณะ...มหาวิทยาลัย)

Affiliation (Faculty...University, Country.)

¹E-mail:....., ²E-mail:.....

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อ..... 2) เพื่อ.....
และ 3) เพื่อ..... รูปแบบการวิจัยเป็น.....(การวิจัยเชิงปริมาณ/การวิจัยเชิง
คุณภาพ/การวิจัยแบบผสมวิธี)ใช้แนวคิด (หรือทฤษฎี).....เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย
คือ..... กลุ่มตัวอย่าง(กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ)คือ จำนวน คน ใช้วิธี
คัดเลือกแบบ.....เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี ชนิด คือ 1) 2) 3)
วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้...(สถิติพื้นฐาน/สถิติอ้างอิง ในกรณีการวิจัยเชิงปริมาณ ...ส่วนการวิจัยเชิง
คุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา)ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยสรุปสาระสำคัญสั้น ๆ
2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยสรุปสาระสำคัญสั้น ๆ
3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โดยสรุปสาระสำคัญสั้น ๆ

องค์ความรู้/ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ (จะเป็นประโยชน์หรือนำไปใช้อย่างไรได้
บ้าง ประมาณ 1-3 บรรทัด)

คำสำคัญ: (3-5 คำ).....;;

Abstract

This article aimed to study (1)(2) the sample was.....They was selected by the instrument for collecting data was Analysis data by Descriptive statistics and Content Analysis. The research results were found as follows;

1.
2.
3.

(เขียนในรูป Past tense)

Keywords:;3;

บทนำ

ย่อหน้าแรก เขียนอธิบายประเด็นวิจัย ปรากฏการณ์ ความน่าสนใจ ความสำคัญ โดยนำ ข้อมูล งานวิจัยที่ตีพิมพ์เพื่อที่จะบ่งชี้สถานการณ์ปัจจุบันขององค์ความรู้ (knowledge) หรือการทำงานของนักปฏิบัติ (practice) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาพอสังเขปเพื่อชี้ให้เห็นว่าที่ผ่านมา มีการค้นพบอะไรบ้างและค้นพบโดยใครบ้างเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการนำเสนอให้เห็นว่ายังมี ช่องว่าง (gap) ของงานวิจัย

(อ้างข้อมูลตัวเลขจากหน่วยงานราชการ/บทความวิจัยที่ตีพิมพ์ 1-2 ปี/เจ้าของทฤษฎี)

ย่อหน้าที่สอง พื้นท่ีวิจัย ปัญหา ความต้องการ หรือลักษณะกลุ่มที่เป็นเป้าหมายของการวิจัยเป็นอย่างไร นักวิจัยได้มีประสบการณ์หรือมีส่วนร่วมในพื้นที่นั้นอย่างไรบ้าง มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายอย่างไร

ย่อหน้าที่สาม เขียนแนะนำวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงานวิจัยซึ่งจะเป็นเหมือนเข็มทิศบอกแนวทางการทำวิจัย [how?, where?, when?] นักวิจัยชี้ให้เห็นระเบียบวิธีวิจัยที่จะใช้เพื่อทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยที่วางไว้พอสังเขป

บทความวิจัยนี้นำเสนอ (โครงสร้าง และเนื้อหาของบทความที่จะนำเสนอ โดยปกติจะเขียนตามวัตถุประสงค์ หรือประเด็นตามหัวข้อบทความ และประโยชน์ที่จะเกิดแก่วงวิชาการหรือสังคม)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษา.....

ระเบียบวิธีวิจัย

แบบที่ 1

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ ประชากร คือจำนวน คน (อ้างอิง) กลุ่มตัวอย่าง คือ จำนวน คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบ.....(อธิบายการคัดเลือกอย่างละเอียด) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา..... 2) แบบสัมภาษณ์ (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม (ประเด็นการสนทนา องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร) รวบรวมข้อมูลโดย ระหว่างเดือน ถึงเดือน พ.ศ. นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ.....(สถิติพื้นฐาน/สถิติอ้างอิง สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

แบบที่ 2

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการณ์การประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

ขั้นตอนที่ 3 (กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

แบบที่ 3

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย.....โดยใช้วิธีการ..... ดังนี้

1) การศึกษาในเชิง..... หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม
ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง.....ดังนี้

(1)

(2)

(3)

ฯลฯ

2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา
รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้างทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน
องค์กร/สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกองค์กร ชุมชน องค์กรนโยบายในประเทศ โดย
การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือเกี่ยวกับ
กระบวนการ.....

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับ
.....

(3) ดำเนินการศึกษาวเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการ
พัฒนาความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับ
.....ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่
เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและ
ภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ
ความสัมพันธ์ กระบวนการ.....ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวจัยมาเผยแพร่ให้
.....และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของในระดับประเทศได้รับทราบ

(5) วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการ.....

(6) สรุปผลการศึกษาวจัย และข้อเสนอแนะ

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

..... มีคุณสมบัติดังนี้

1) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ.....

2) มีประสบการณ์ในการทำงานด้าน.....อย่างน้อย 5 ปี

3) มีการศึกษาและทำงานวิจัยด้าน.....อย่างต่อเนื่อง

- 4) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามีอะไรบ้าง มีกระบวนการอย่างไร
- 5) การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 6) การวิเคราะห์ข้อมูล.....
- 7) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (ถ้ามี)

การวิจัยในครั้งนี้ในรับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจาก.....(ชื่อหน่วยงาน คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย)..... หมายเลขการรับรอง.....

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า.....

ตารางที่ 1.....

.....
.....
.....

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า.....

ภาพที่ 1 แสดง.....

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า.....

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
(เอกสารสนับสนุน 2-3 รายการอ้างอิง).....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
(เอกสารสนับสนุน 2-3 รายการอ้างอิง).....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
(เอกสารสนับสนุน 2-3 รายการอ้างอิง).....

**สังเคราะห์ใหม่ ไม่คัดลอกมาวาง ผลเป็นอย่างไรอธิบายในมุมมองของ
ตนเอง สอดคล้องหรือขัดแย้งกับผลงานของใคร**

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ระบุงค์ความรู้อันเป็นผลมาจากการวิจัย การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ
แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....
.....
.....

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ.....
.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า
ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า
ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) ที่สำคัญ คือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ
..... โดยควรให้ความสำคัญกับ สำหรับประเด็นในการวิจัย
ครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

เอกสารอ้างอิง (References) (TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. หนา)

.....(เนื้อเรื่อง TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ปกติ).....
ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามคู่มือการพิมพ์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (APA Style)

ตัวอย่าง เช่น

- งามพิศ ศรีบัว. (2542). *ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมจากการปลูกยาสูบของเกษตรกรอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2562). *วัฒนธรรมทางการศึกษาในโลกยุคใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม* วิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม). หน้า 401-407.
- วิเชียร มีบุญ. (2541). *พิธีกรรมจับปลาบึกในลุ่มน้ำโขง บ้านหาดไคร้ ตำบลเวียงอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อคิน รพีพัฒน์, หม่อมราชวงศ์. (2526). *Persistence within change: Thai society in the nineteenth and twentieth centuries*. ใน ณรงค์ พ่วงพิศ และ พลศักดิ์ จิระไกรศิริ (บรรณาธิการ), *สังคมไทยใน 200 ปี* (หน้า 19-58). กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- อังคินันท์ อินทร์กำแหง และคณะ. (2549). *การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและดัชนีวัดภาวะวิกฤตชีวิตสตรีไทยสมรส วัยกลางคนที่ทำงานนอกบ้านในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 12(1), 561 - 589.

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการ

ชื่อเรื่องภาษาไทย.....(F 18).....

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ...(F18).....

(เว้น 1 บรรทัด)

ชื่อผู้เขียน.....(F14).....(ไทย, อังกฤษ)

หน่วยงานที่สังกัด.....(F14)..... อีเมล.....(ไทย, อังกฤษ)

(เว้น 1 บรรทัด)

บทคัดย่อ

.....(F16).....

(เว้น 1 บรรทัด)

คำสำคัญ.....(F16) (ประมาณ 3-6 คำ).....

(เว้น 1 บรรทัด)

Abstract

.....(F16).....

(เว้น 1 บรรทัด)

Keyword.....F 16 (ประมาณ 3-6 คำ).....

(ส่วนเนื้อหาบทความ).....(F16).....

.....
.....
.....

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

บทสรุป

เอกสารอ้างอิง ตัวอย่าง เช่น

- งามพิศ ศรีบัว. (2542). *ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมจากการปลูกยาสูบของเกษตรกรอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2562). *วัฒนธรรมทางการศึกษาในโลกยุคใหม่*. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม). หน้า 401-407.
- วิเชียร มีบุญ. (2541). *พิธีกรรมจับปลาบึกในลุ่มน้ำโขง บ้านหาดไคร้ ตำบลเวียงอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อคิน รพีพัฒน์, หม่อมราชวงศ์. (2526). *Persistence within change: Thai society in the nineteenth and twentieth centuries*. ใน ณรงค์ พ่วงพิศ และ พลศักดิ์ จิระไกรศิริ (บรรณาธิการ), *สังคมไทยใน 200 ปี* (หน้า 19-58). กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- อังคินันท์ อินทร์กำแหง และคณะ. (2549). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและดัชนีวัดภาวะวิกฤตชีวิตสตรีไทยสมรส วัยกลางคนที่ทำงานนอกบ้านในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 12(1), 561 - 589.